

TIGHT BINDING

ಕರ್ಣಾಟಕಸುವರ್ಣೇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನಜ್ರವೈಧೂರ್ಯಖಚಿತ ಜಾಜ್ಜಲ್ಯಮಾನ ಪರ್ವ. ಭವ್ಯ ವಿಜಯ ನಗರದ ಭವ್ಯತಮ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ರೋಮಾಂಚಕ ಕಥಾನಕ.

ಕರ್ಣಾಟಕವನ್ನು ಕಬಳಿಸಲು ಶತ್ರುಸುಲ್ತಾನರ ಕುಟಿಲ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳ ಕೋಲಾಹಲ ! ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ಭರ್ತೃ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನನ್ನು ಕಠಾರಿಯ ಕೂರಲಗಿನಿಂದ ತಿವಿಯಲು, ಪುನರ್ಜನ್ಮವುಂಟಾಗಿಸಿದ ಸಚಿವೋತ್ತಮನ ಚತುರ ಚಾಣಿಕ್ಯತೆ ! ನೆತ್ತರು ಹೆಪ್ಪಿಕ್ಕುವ ಭೀಷಣ ಸಮರಾಂಗಣಗಳ ಪರಂಪರೆ ! ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಅಂಧ ಉತ್ಕಲ ಬಹಮನಿಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು ವಿಜಗೀಷುವಾದ ವೈಭವ ! ಓದುಗ ಸತ್ವಹೀನ ಅರ್ವಾಚೀನವನ್ನು ಮರೆತು, ಮನೋಪಟಲದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಣ, ಆನಂದ, ಅನುಕಂಪ, ಭೀತಿ, ಉತ್ಕರ್ಷಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಬಿತ್ತರಿಸುವ ರೋಮಾಂಚಕ ಗತಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಾಳುವನು. ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿಯ ಯಶೋದುಂದುಭಿ ದಿಗಂತವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಮಹದುತ್ಕರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗ ಹುರಿದುಂಬುವನು.

ವಸುದೇವ್ ಭೂಪಾಲಂರ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತ ಇತಿಹಾಸದ ಕಗ್ಗಲ್ಲನ್ನು ಕಟೆದು, ಸುಭಗ ಶಿಲ್ಪಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದೆ ; ಭವ್ಯ ಕಥಾದೇಗುಲವನ್ನು ವಿನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕಲಾಕುಶಲಿಯಾಗಿದೆ.

— ಪ್ರಕಾಶಕರು

UNIVERSAL
LIBRARY

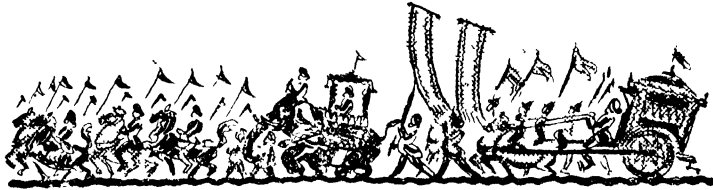
OU_198561

UNIVERSAL
LIBRARY

ಆಳ್ವಾ ಕರ್ನಾಟಕದೇವಿ

ವಸುದೇವ್ ಭೂಪಾಲಂ, ಎಂ.ಎ.

ಸರ್ವಸ್ವಾಮ್ಯ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನೇಡು

ಚಿತ್ರಕಾರ: ಆರ್. ಎಸ್. ನಾಯಿಡು

ಮುದ್ರಣ:

ಡಿ ಈಸ್ಟರ್ನ್ ಪ್ರೆಸ್

೧೧-ಎ, ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೨

ಘಟನಾವಳಿ

ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣ

ಆಳೌ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಗಜಪತಿಯ ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕಸಿಂಹನ ನಖ

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಚಾಣಾಕ್ಷತನ

ಬೆಂಕಿಗೆ ತುಪ್ಪ

ರಾಯ್ಚೂರ ರಣಭೂಮಿ

ಅಸದಖಾನನ ಕಾರಸ್ಥಾನ

ಮಹಾನವಮಿ

‘ ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ’

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ

ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣ

ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ ವೀರನರಸಿಂಹ ಮರಣಾಸನ್ನನಾಗಿ ಸುವರ್ಣಮಂಚದಲ್ಲಿ ಪವಡಿ ಸಿದ್ದನು ; ವಿಲಾಸಿ ವಿನೋದಪ್ರಿಯ ವೀರನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಮೋದಪೂರಿತ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸುವುದು ವಿಶೇಷ ಕ್ಲೇಶಕಾರಿ. ಬದುಕು ಸಾವು ಮಾನವಾತೀತವೆಂಬ ತಿಳಿವು ಅವನ ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೆ ಮಿತಿ ತಂದಿತ್ತು ; ಆದರೆ ತನ್ನ ಅನಂತರ ತನ್ನ ಕುಮಾರ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗೆ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಅರಸುತನ ತಪ್ಪಿಹೋದೀತೋ, ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಅವನ ಹೃದಯಮಂಥನಮಾಡಿ, ವಿಕ್ಷೋಭೆ ಎಬ್ಬಿಸಿತ್ತು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಇನ್ನೂ ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಹಸುಳೆ ; ಸೋದರ ಕೃಷ್ಣದೇವ ನಾದರೋ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ಯೌವನಸ್ಥ ; ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ, ಅರಮನೆಯ ಕಾರಸ್ಥಾನಿಗಳೂ ಒಂದುಗೂಡಿ ವಯಸ್ಕ

ಕೃಷ್ಣದೇವನೇ ಅರಸುಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರೆ! ವೀರನರಸಿಂಹನ ಸುಂದರ ಮುಖಮಂಡಲ ಈರ್ಷೆಯಿಂದ ಕರಾಳವಾಯಿತು.

ಕೃಷ್ಣದೇವ ವಯಸ್ಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಸಮರ್ಥ, ಸಮರಥುರಂಥರ, ಜನಾನುರಾಗಿ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಹಿರಿಯಣ್ಣನಾದ ನನಗೇ ತಪ್ಪಿಯೋಗಿ ಕೃಷ್ಣದೇವನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಿತ್ತು, ತಂದೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ. ಪ್ರಥಮ ಪತ್ನಿಯ ಪುತ್ರ ನಾನಾದರೂ, ತಂದೆ ನರಸನಾಯಕನಿಗೆ ನಾಗಲಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಪುತ್ರ ಕೃಷ್ಣದೇವನಲ್ಲೇ ಸ್ತ್ರೀತಿ, ಆದರ ಹೆಚ್ಚು. ತಂದೆಗೆ ನನ್ನ ವಿಲಾಸಪ್ರಿಯತೆ ಒಲ್ಲದಾದರೆ, ಕೃಷ್ಣದೇವನ ಪರಾಕ್ರಮ ಚಾತುರ್ಯ ಬಹು ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು. ತಂದೆಯ ಮರಣ ಕಾಲದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲೂ ನಾನೇ ಸೋತೆ. ತಾ ಅವಸಾನಗೊಂಡಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬೆರಳುಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಮಗನೇ ತನಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ, ಎಂದವನೆ ತಂದೆ ಕೊನೆಯುಸಿರು ಬಿಟ್ಟ. ಹಿರಿಯ ಮಗನೆಂಬ ಉಬ್ಬಿನಿಂದ ಉಂಗುರ ತೆಗೆದು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಲು ನಾನೇ ಮುಂದಾದೆ. ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ತಂದೆಯ ಕೈಬೆರಳು ಊದಿದ್ದವು; ನನ್ನ ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಬಳಸಿ ಎಳೆದರೂ ಉಂಗುರ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಜಾರದಾಯಿತು; ಬೆವರಿ, ಸೋತು ಹಿಂದಾದೆ. ಎರಡನೆ ಮಗ ಕೃಷ್ಣದೇವ ತನಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಬೇಡವೆಂಬ ಕಪಟ ನಟನೆಯಿಂದ ದೂರವೇ ನಿಂತಿದ್ದ. ಅಚ್ಯುತ, ರಂಗರೂ ಉಂಗುರವೆಳೆದಿಳೆದು ಸೋತರು. ಕೃಷ್ಣದೇವ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮುಂದಾಗಿ ಚೂರಿಯಿಂದ ತಂದೆಯ ಬೆರಳು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಉಂಗುರ ತೆಗೆದ. ತಂದೆಯ ಆದೇಶದಂತೆ ಅವನೇ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ನೈಜ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸೆಣೆಸಲಾರದೆಯೋ ಏನೋ ಕೃಷ್ಣ ಕಲಹಕ್ಕೆಳೆಸದೆ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಹದ್ದಿನಂತೆ ಹೊಂಚು ಹಾಕುತ್ತಿರುವ ಕೃಷ್ಣದೇವ ನನ್ನ ಮುಗಿವಿನ ನಂತರ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಾನೆಯೆ! ನನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಕುವರ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರನಾಗಿ, ನನ್ನ ವಂಶಲತೆಯನ್ನು ಬಳೆಸಿ, ತುಳುವಂಶಜ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪಕ ವೀರನರಸಿಂಹನ

ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಅಜರಾಮರವಾಗಿಸುವುದರ ಬದಲು, ಕೃಷ್ಣದೇವ ಅರಸನಾಗುವುದಾದರೆ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹರಾಜನನ್ನು ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ ನಾನು ಅನ್ಯಥಾ ಅಪಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದಂತಾಯಿತಲ್ಲ! ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಕೃಷ್ಣದೇವ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಅಧಿಪತಿ ಯಾಗದಂತೆ ವಿಷ್ಣು ತಾರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾ ಅರಸಾದುದೇ ವ್ಯರ್ಥ.

ಕರಾಳ ಆಲೋಚನಾತರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅರಸನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಆಗಮನ ಅಗೋಚರ.

‘ಮಹಾಪ್ರಭೂ ! ಈಗ ಉತ್ತಮವೆ?’

ದನಿ ಕೇಳಿ ದೊರೆ ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸಿದ. ‘ದೈಹಿಕ ವ್ಯಾಧಿಯೊಂದಿಗೆ ಮನೋವ್ಯಾಧಿಯಿಂದಲೂ ನರಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ದೈಹಿಕವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ತಮಗೊಳ್ಳುವ ಲಕ್ಷಣವೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ರಾಜಸಿಷ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಜವಾದರೆ ನನ್ನ ಮನೋವ್ಯಾಧಿ ಗುಣಹೊಂದಿ, ನಾ ಶಾಂತಿಯ ಉಸಿರ್ಗರೆದು ಅಸುನೀಗಬಲ್ಲೆ’

‘ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಲಿ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಸು ಮುಡಿಪು ’

‘ಅರಸನ ನಂತರ ಅವನ ಮಗನೇ ಗದ್ದುಗೆಗೆರುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆ! ಆದರೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಇನ್ನೂ ಹಸುಕೆ-ಹೊಸ ಹರೆಯದ ಕೃಷ್ಣದೇವ ನೈಜ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಗದ್ದುಗೆಯೇರುವನೆಂಬ ಶಂಕೆಯ ಸಬಳ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಇರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸು. ಅಂಥ ಅರಸನನ್ನು ಯಾವ ಪ್ರಜಾಸ್ತೋಮವೂ ಅಂಗೀಕರಿಸದು.’

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಬೆಚ್ಚಿದನು. ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅಧಮತೆಯೆ? ನೈಜ ನೃಪತಿ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹರಾಜನನ್ನು ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ ರಾಜ್ಯಾಪಹಾರವೆಸಗಿದ ವಿರನರಸಿಂಹನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಬಯಕೆ ಅಚ್ಚರಿಯೆ! ಚತುರನೂ,

ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣ

ಹನ್ನೊಂದು

ಗಾಢ ಲೋಕಾನುಭವಿಯೂ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಸೀಮ ಸೇವಕನೂ ಆದ ಮಂತ್ರಿ ತನ್ನಂತರಂಗವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ 'ಅಪ್ಪಣೆ, ಪ್ರಭು' ಎಂದನು.

'ನಾ ಮರಣಸಂಕಟದಿಂದ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕಾಣುವವರೆಗೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದುದು.' ಅರಸನ ಗೋಳ್ತನಿ ಮೂಡಿತು.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದನು. ಕೃಷ್ಣದೇವನಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಮಂತ್ರಿಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರೇಮ. ಅವನ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ವೀರನರಸಿಂಹನ ಬದಲು ಕೃಷ್ಣದೇವನೇ ಅರಸಾಗಿದ್ದರೆ ಲೇಸಿತ್ತೆಂಬ ಭಾವನೆ ಯುಳ್ಳವನು. ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸಿನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿ ಕೃಷ್ಣದೇವನ ಕಣ್ಣು ಕೀಳಿಸುವುದು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಒಪ್ಪದು. ತನ್ನ ಸದನವನ್ನು ಸೇರಿದಕೂಡಲೆ ಕೃಷ್ಣದೇವನನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿದ. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ನೆಂದರೆ ತಂದೆಯಂಥ ಆದರ, ಗೌರವ; ನಗುನಗುತ ಬಂದವನು 'ಅಪ್ಪಾಜಿ. ಅಷ್ಟೊಂದು ತ್ವರಿತವೇನು!' ಎಂದ.

ಎಂದಿನಂತೆ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಹಸನ್ಮುಖ ಕೃಷ್ಣದೇವನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲಿಲ್ಲ; ಭ್ರುಕುಟಬದ್ಧನಾಗಿ, ಚಿಂತಾಕುಲನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಸುಂದರ ಮುಖಮಂಡಲವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿದ.

'ಹಲವರಿಗೆ ಸದ್ಗುಣ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವಾದರೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣ'
'ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭವೇನು, ಅಪ್ಪಾಜಿ?'

'ನೀನು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಅಧಿಪತಿಯಾದೀಯೆಂಬ ಈರ್ಷೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕಿತ್ತುತಾ ರೆಂದು ಮಹಾರಾಜ ಆಣತಿಸಿದಾನೆ.'

'ತಂದೆಯ ಅಭಿಲಾಷೆ ನನ್ನನ್ನೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಅಧಿಕಾರದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ

ಯಿಲ್ಲದೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಿಗೇ ಸಮಸ್ತ ವೈಭವವನ್ನೂ ಪಾಲಾಗಿಸಿದೆ. ಇಂದು ನನಗೆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಹಂಬಲವೆ! ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ನನ್ನೇ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾಗಿಸುವೆನೆಂಬ ನನ್ನ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸು. ತಂದೆಯಂತಿದ್ದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಾಕಿಳಿಸಲು ಮನ ಹೇಗೆ ಬಂದೀತು !'

‘ಕುಮಾರ! ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಪರಿವರ್ತಿಸದು’

‘ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ನಾ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡುವೆನೆಂದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸು.’ ಕೃಷ್ಣದೇವನ ಮೊಗ ದೃಢನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಗಡಸಾಯಿತು.

ಬದ್ಧಭ್ರೂಕುಟಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಫಕ್ಕನೆ ನಕ್ಕನು. ‘ಕುಮಾರ. ಅರಸ ಈರ್ಷೆಯಿಂದ ಅಂಧನಾಗಿದ್ದರೆ, ಮಂತ್ರಿ ನಾಡಿನ ಹಿತವನ್ನು ಬಲಿಗೊಡುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆಯೇನು! ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ವೈಭವ ತಿಖರ ವನ್ನೇರಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಾಕಿತ್ತು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಅಂಧ ಭಿಕ್ಷುಕಿಯಾಗಿಸಲಾರೆ. ಕುಮಾರ! ನಾ ಆಜ್ಞಾ ಭಂಗ ಮಾಡಿದೆನೆನ್ನುವುದು ಅರಸನಿಗೆ ಅರಿವಾದರೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅಪಾಯ ಖಂಡಿತ. ಅರಸನ ಅವಸಾನದವರೆಗೆ ನನ್ನ ಒಳಮನೆಯೆ ನಿನಗೆ ಆವಾಸ.’

ಮಂತ್ರಿಗೃಹದ ಗುಪ್ತ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದೇವ ನೇರಿಕೊಂಡ. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ನಿರ್ದೇಶದಂತೆ ಅಡಿನ ಎರಡು ಕಣ್ಣು ಕಿತ್ತುತರಲ್ಪಟ್ಟವು. ಹೊನ್ನ ಭರಣಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಂತ್ರಿ ಅರಮನೆಗೆ ಸಾಗಿದ.

ಮುತ್ತುವಜ್ರಗಳ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ ಸ್ವರ್ಣಮಂಚದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವೀರನರಸಿಂಹ ಮಂತ್ರಿಯ ಮೊಗವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ‘ಬಾ, ಮಂತ್ರಿ, ಬಾ! ಬಾ, ನಿಸ್ಸೀಮ ರಾಜನಿಸ್ಕ, ಬಾ!’ ಎಂದನು.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಹೊನ್ನ ಭರಣಿಯನ್ನು ಮುನ್ನೀಡಿ, ತೆರೆದು ತೋರಿದನು. ವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ, ಮರಣಾಸನ್ನನಾಗಿ, ನೇತ್ರಪಾಟವ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಇದ್ದ ಅರಸ ಅವು ಕೃಷ್ಣನ ಕಣ್ಣೆಂದೇ ನಂಬಿದ; ನಂಬಿ ಸಂತೃಪ್ತನಾದ. 'ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಹಾದಿಯಲ್ಲೊರಗಿದ್ದ ಘಟಸರ್ಪದ ವಿಷದಂತವನ್ನು ಕಿತ್ತಿಸಿದ ಮಂತ್ರಿವರ್ಯ! ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ವಯಸ್ಕನಾಗುವವರೆಗೆ ರಾಜನನ್ನೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಹೊಣೆ ನಿನ್ನದೇ ಸರಿ.'

ಮಂತ್ರಿ ಅರಮನೆಯಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದ ತುಸು ಕಾಲಾನಂತರ ಅರಸನ ಅವಸಾನದ ವಾರ್ತೆಯೂ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂತು. ನಾಗರಿಕರೂ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಅಸಮರ್ಥ ಅರಸನ ಅಳವಿನಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡರು; ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೃಪ್ತನಾದವನೆಂದರೆ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ. ಸಮಸ್ತ ವೈಭವದೊಂದಿಗೆ ಕೃಷ್ಣದೇವ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷಕ್ತನಾದಾಗ ಜನತೆ ಸಂತೃಪ್ತವಾಯಿತು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಬಳಗದವರೂ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ರಾಜನಾದರೆ ಅಧಿಕತರ ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ದೊರೆಯುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರೂ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಸಿಂಹಾಸನಚ್ಯುತಿಗಾಗಿ ಒಳಸಂಚು ಮಾಡುವ ಸುಳಿವು ಹರಿಯಿತು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸುಂದರಕಾಯವನ್ನು ಛಿನ್ನವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿಸಬಹುದಾದ ಕರಾರಿಯನ್ನು ಮುರಿದೆಸೆಯಲು ಮಂತ್ರಿ ತವಕಗೊಂಡನು. ತಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಂದ ವೀರನರಸಿಂಹ ದಿಗಿಲುಗೊಳ್ಳಬಹುದಿದ್ದಂತೆ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೂ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಅಚ್ಯುತರಾಯ ರಂಗರಾಯರಿಂದ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದುದಿನ ಅಪಾಯ ಸಂಭವಿಸಿತು. ವೀರನರಸಿಂಹನಾಗಲೆ ಸಾಳುವ ವಂಶಜರನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ್ದು, ಇದರಂತೆ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ ತಮ್ಮನೆಲ್ಲಿ ಅರಸ ನಾದಾನೋ ಎಂದು ದಿಗಿಲುಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅದೇ ಅನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಅಚ್ಯುತರಾಯ, ರಂಗರಾಯರಿಂದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಅಪಾಯತಗುಲದಿರುವಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಲು ಮಂತ್ರಿ ಈ ಮೂವರನ್ನೂ ದೂರದ ಚಂದ್ರಗಿರಿ

ಕೊಟಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದನು; ರಾಜವಂಶಜರಿಗೆ ಉಚಿತ ಸುಖಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಇವರು ರಾಜಬಂದಿಗಳು. ಸ್ವಸ್ಥಾನ ಭದ್ರಗೊಂಡುದು ದೃಢವಾಗಲು, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದೃಢಗೊಳಿಸುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು; ಅಣ್ಣನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಅನಾಯಕತೆ, ಅದೃಢತೆ, ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೆ ತನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಮನಗಂಡನು.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸರಳ, ಸಹೃದಯ, ಉದಾರ, ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿ. ಅಣ್ಣನಂತೆ ವಿಲಾಸಿಯಾಗಿ ಬದುಕು ನೀಗಿ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭೆಯುಂಟುಮಾಡುವುದು ಅವನಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಅಮಾನ್ಯ. ಸಮಗ್ರ ಭಾರತವನ್ನು ಕಲಕಿ ಉರವಣೆ ಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪೀಡೆಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಹೆಬ್ಬಯಕೆಯಿಂದ ವಿಜಯರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ ಹರಿಹರನ ಉದಾತ್ತ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮನಸಾರೆ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದನು. ಸಮಗ್ರ ಭಾರತಕ್ಕೆಲ್ಲ ಏಕೈಕವಾಗಿದ್ದ ಈ ಹಿಂದೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಪೂರ್ವ ವೈಭವದಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸಬೇಕು; ಈ ರಾಜ್ಯದ ಹಿಂದಿನ ಅರಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಮೀರಿಸಿದ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಪ್ರಬಲನೂ ತಾನಾಗಬೇಕು; ಎಂಬುದು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ. ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂದಿನ ಲೇಖಪತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಮರಣ ಶಾಸನ ದೊರೆತಿತು; ಪರಾಕ್ರಾಂತವಾದ ಗಡಿನಾಡಿನ ರಾಯ್ಡುರು, ಮುದಗಲ್ಲು, ಉದಯಗಿರಿ ಕೋಟೆಗಳ ಪುನರ್ವಶೀಕರಣ ದಲ್ಲಿ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹ ಅಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದು, ತನ್ನ ಅನಂತರ ಗದ್ದುಗೆಯೇರಿದವರು ಸಾಧಿಸಿ ಜಯಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದನು. ಪೂರ್ವಿಕನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಈಡೇರಿಸುವುದಾಗಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಸಂಕಲ್ಪ.

ಸಂಕಲ್ಪಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ರಾಯ ವೀರನರಸಿಂಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರಿದಾಗಿದ್ದ ವಿಜಯನಗರದ ಕೋಶಾಗಾರ, ಶಸ್ತ್ರಾಗಾರ ಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಿದನು. ಪದಾತಿದಳಗಳನ್ನು ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಮೇರೆಗೆ ವರ್ಧಿಸಬಹುದಿದ್ದರೂ ಅಶ್ವಸೇನೆಗೆ ವಿದೇಶಗಳಿಂದ

ಜಾತ್ಯಶ್ವಗಳು ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಅಶ್ವವ್ಯಾಪಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ. ಉತ್ತರದ ಸುಲ್ತಾನರಿಗೂ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಯರಿಗೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ತಿಕ್ಕಾಟದಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ನೆರವು ದೊರೆತ ಪಕ್ಷವೇ ಹೆಚ್ಚು ಕದುರೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಅಶ್ವಸೈನ್ಯದ ಹೆಚ್ಚಳದಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠತರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಯ ಸಮಯಸಾಧಿಸಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಸ್ನೇಹ ಬಳೆಸಿದನು. ಹೀಗೆ ವಿದೇಶಿ ಅಶ್ವಗಳ ಸರಬರಾಯಿಯೂ, ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಸುಸನ್ನದ್ಧ ಸೇನೆಯ ನೆರವೂ ನಿಶ್ಚಿತ. ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ತುಸಾಕಿ, ಫಿರಂಗಿಗಳ ಕೈಚಳಕ ರಾಯನಿಗೆ ಮುಂದೊದಗಿದ ಸಮರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಲಾಭದಾಯಕವಾಯ್ತು ; ಅಲ್ಲದೆ, |ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಯಂತ್ರಶಿಲ್ಪಿಗಳು ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಜನೋಪಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತರಾದರು. ರಾಯ ಆರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡುವ ಮುನ್ನ ಸ್ವಶಕ್ತಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗಾರ್ಥವೆಂಬಂತೆ, ಉದ್ಧಟರಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ನಾಯಕರ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಹೋದನು.

ವಿಜಯನಗರದ ಆಶ್ರಿತ, ಉಮ್ಮತ್ತೂರ ಅಧಿಪತಿ ಮಲ್ಲರಾಯ ಉದ್ಧಟನಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕಾವೇರಿಜಲಪಾತದ ಬಳಿಯ ಶಿವಸಮುದ್ರದ್ವೀಪವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಲ್ಲರಾಯ ಪೆನುಗೊಂಡೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನೆಂಬ ಬಿರುದು ತಳೆದನು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಂತರ್ಗತ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪರು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವ್ಯಕ್ತಮೂಲಕ್ಕೆ ಕುಠಾರಪ್ರಾಯ. ಮಲ್ಲರಾಯನನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡಿಯಲು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಪಡೆಗೊಂಡು ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ, ಒಂದೇ ದಿನದ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಸಮುದ್ರಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಕೋಟೆಯನ್ನು ನೆಲಸಮಮಾಡಲಾಯ್ತು ; ಬಿರುಗಾಳಿಯ ದಾಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಬಾಳೆಯಗಿಡ ದೊಸಕ್ಕನೆ

ನೆಲಕ್ಕೊರಗಿದಂತಾಯ್ತು. ಮಲ್ಲರಾಯ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಮಡಿದನು; ಅವನ ಮಗ ವಿರ ಒಡೆಯನಿಗೆ ರಾಯ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಒಡೆತನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಪೆನುಗೊಂಡೆ ಮತ್ತೆ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ವಿಜಯಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಪಯಣಹೊರಟನು, ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಮನೋಹರ ನಗರ ವೀಕ್ಷಣದಿಂದ ರಾಯ ಸಂತುಷ್ಟ; ಶ್ರೀರಂಗಸ್ವಾಮಿಗೆ ವಿಶೇಷ ವೈಭವದಿಂದ ಪೂಜೆಪುರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಪುಳಕಿತನಾದನು.

ಆ ಛಾ ಕರ್ಣಾ ಟ ಕ ದೇ ವಿ

ರಣಕಹಳೆ ಮೊಳಗುವ ಮೊದಲು ವಿಶೇಷ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಪ್ರತಿ ಮಂಡಲಾಧಿಪತಿಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಯೂ ನಿಯಮಿತ ಸೇನಾಬಲವನ್ನು ಸದಾಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ರಾಯನ ಕಟ್ಟಾಣತಿ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಹೇರಳ ಸರಿಹಾರದ್ರವ್ಯ ಕೊಡಬೇಕಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹದಿನೆಂಟೂ ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ನಾಯಕರು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕರೆಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು; ಈ ಎಲ್ಲರೂ, ಇತರ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಅರಮನೆಗೆ ಭೋಜನಕೂಟಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿತರಾದರು. ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ತರುಣಮಹಾರಾಜನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತರದ, ಶತ್ರುದರ್ಪನಿರ್ಮೂಲನದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿತಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡರು. ಹಲವು ಅಬಲ

ಆರಸರ ಆಡಳಿತದ ಅನಂತರ ಸಮರಧುರಂಧರನಾದ ಸಮರ್ಥನೃಪತಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತೋಳ್ಬಲವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಎಲ್ಲ ದಳಪತಿ, ನಾಯಕರಿಗೂ ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಉತ್ಸಾಹ ; ಈ ಉತ್ಸಾಹಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಕೃಷ್ಣದೇವ ರಾಯ ಹುರಿದುಂಬಿದನು. ತನ್ನ ಗಡಿನಾಡಿಗೆ ಅಂಟಿದ ಶತ್ರುರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹಿಂದಾರಿಗಳವರೆಗೆ ಸೇನೆಯನ್ನು ನುಗ್ಗಿಸಿ, ಅದಿಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ನೆರವೂ ದೊರೆಯದಂತೆ ಜನ, ದನ, ಕುರಿ, ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನು.

ಪ್ರಬಲ ಮಹಾಸೇನೆ ಸನ್ನದ್ಧವಾಯ್ತು. ವೈಭವ ಪೂರ್ಣ, ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮುಡಿಸಿಟ್ಟಾಯ್ತು. ಮಂತ್ರಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ದಳಪತಿಗಳು, ದಂಡಾಳುಗಳು, ಸರಬರಾಯಿ ಜನ ಇವರ ಅಗಾಧ ಸಂದಣಿಯೊಂದಿಗೆ ರಾಯ ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟನು. ಬಲಿಷ್ಠನಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಯನಿಂದ ನೆರೆಯ ಬಹಮನೀಸುಲ್ತಾನರೂ, ಉತ್ಕಲದ ಗಜಪತಿಯೂ ದಿಗಿಲು ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಕಚ್ಚಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಲ್ತಾನರ ರಾಯನನ್ನು ಮರ್ದಿಸುವ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಂದುಗೂಡಿದುದಲ್ಲದೆ ಉತ್ಕಲಾಧಿಪತಿಯನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಬಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸುಲ್ತಾನರ ಒಕ್ಕೂಡಿದ ಸೈನ್ಯ ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಆಕ್ರಮಣನಡೆಸಬೇಕೆಂದೂ, ಇದು ಸೋತುದೇ ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಸೇನೆ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ

ಗಜಪತಿಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗುವುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಮೊದಲ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಗೊಂಡ ವಿಜಯಸೇನೆಯನ್ನು ಉತ್ಕಲಸೇನೆ ಬಗ್ಗು ಬಡಿಯಬೇಕೆಂದೂ ಅಂಗೀಕಾರವಾಯ್ತು. ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಐಕಮತ್ಯದಿಂದ ವಿಶಾಲವಾದ ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮುಕ್ತಿ, ಹರಿದು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಸುಲ್ತಾನರಿಗೆ ಹಿಗ್ಗು. ಗಡಿನಾಡ ಕೋಟಿ ಕೊತ್ತಳಗಳನ್ನು ಸುಭದ್ರಗೊಳಿಸಿ. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸೈನ್ಯ ಶಸ್ತ್ರ ಆಹಾರಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಂತುಕರ ಪ್ರವೇಶದ ಬಗೆಗೆ ಕಠಿಣತೆಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಿ, ಮುನ್ನಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ; ವಿಜಯನಗರದ ಗುಪ್ತಚಾರರ ಚಲನವಲನಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನತರಲು ಈ ಏರ್ಪಾಟು ; ಆದರೆ ವಿಜಯನಗರದ ಚತುರ ಚಾರರು ಬಹುಮನೀರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ವಾರ್ತಾಸಂಗ್ರಹಮಾಡಿ, ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಉದ್ಧತನಾದ ಉಮ್ಮತ್ತೂರ ಅಧಿಪತಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಗ್ರಹಿಸಿ ತನ್ನ ಕಸುವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಯ ಬಿಜಾಪುರಸುಲ್ತಾನನಿಂದ ಆಕ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದ ವಿಜಯರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಗಡಿಸೀಮೆಯ ದೆಸೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಪ್ರಬಲಸರಾಕ್ರಮಿ ಅಗಾಧಸೇನಾಬಲ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಇದು ಸುಲಭವಾಗಿ ವಶವಾಯಿತು. ವಿಜಯಸೇನೆ ವಿಜಯಾಟ್ಟಹಾಸಮಾಡುತ್ತ ಬಿಜಾಪುರರಾಜ್ಯದಲ್ಲೂ ನುಗ್ಗಿತು ; ಎಲ್ಲೂ ಯಾವ ತಡೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಿಜಯನಗರದ ಮಹಾಸೇನೆ ಬಿಜಾಪುರಕೋಟೆಗೆ ಸಮೀಪವಾಗತ್ತಿದೆಯೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಬಂದೊಡನೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ತತ್ತರಿಸಿದನು ; ಯುದ್ಧನಿಲ್ಲಲು ತನ್ನ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮನಗಂಡು ಪರಿವಾರಸಮೇತನಾಗಿ ಬಿಜಾಪುರದಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದನು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ತೆರವಾಗಿದ್ದ ಬಿಜಾಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು ; ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಅರಮನೆ ನೆಲಸಮವಾಯ್ತು.

ಸುಲ್ತಾನರೆಲ್ಲ ಪಡೆಗೊಂಡು ಕೃಷ್ಣೆಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ವಿಜಯರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾವಳಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಡುಸುದ್ದಿ

ಬರಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಬಂದೆರಗತು. ಶತ್ರುಗಳ ಹೆಸ್ರಿಸೈನ್ಯ, ಅಶ್ವಸೈನ್ಯ ಶೀಘ್ರಗತಿಯಿಂದ ಚಲಿಸುತ್ತ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ರಾಯ ಕ್ರೋಧಗೊಂಡನು; ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಮರ್ಧನದ ಕ್ರಿಷ್ಟಕಾರ್ಯದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ರಾಮಲಿಂಗನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ರಾಮಲಿಂಗ ಎಂಭತ್ತು ಸಹಸ್ರ ಕನ್ನಡಿಗ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಮದುವೆಯ ದಿಬ್ಬಣವೆಂಬಂತೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಬೀಗುತ್ತ ಶತ್ರುಗಳ ದೆಸೆ ಸಾಗಿದನು. ಒದಗಿದ ಅಲ್ಪಕಾಲಿಕ ಸಮರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರ ಶತ್ರುಹಯ ಖಂಡಿತುಂಡಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೊರಗಿದವು; ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳು ಬೊಬ್ಬರಿದು ರಣಕೋಲಾಹಲವೆಸಗಲು ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರ ಶತ್ರುಹಯ ಭೂಶಾಯಿಯಾದವು. ರಾಮಲಿಂಗ ಶತ್ರುಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ, ಡೇರೆಗಳ ಹಗ್ಗಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಚಿಲ್ಲಿ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮುನ್ನುಗ್ಗಲು ಸೂಚನೆಗಾಗಿ ಕಹಳೆಗಳನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿದನು. ಐದುಲಕ್ಷ ದಂಡಾಳುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲೇ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಅಲಂಕೃತ ಆನೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಾಯ ರಾಮಲಿಂಗನ ಸೂಚನೆ ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲಾನುಗ್ಗಿ ಧೂಳೀಪಟ ಮಾಡಿದನು. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದುರ್ಬೈವದಿಂದ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಕೃಷ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆ ತುಂಬಿಬಂದಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣೆಗೂ ವಿಜಯಸೇನೆಗೂ ನಡುವೆ ಶತ್ರುಶಿಬಿರ. ರಾಯನ ಸಮಗ್ರ ಸೈನ್ಯದ ಉಪಹತಿಯಿಂದ ಜರ್ಝರಿತವಾದ ಶತ್ರುಹಸ್ತಿಗಳು ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಧುಮ್ನಿಕ್ಕಿದವು. ಶತ್ರುಸೇನೆಗೂ ನದಿಗೆ ಹಾರುವುದೊಂದೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಧಿಕಭಾಗವೆಲ್ಲ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿ ಅಳಿಯಿತು. ನದಿಗೆ ಇಳಿದ ಶತ್ರುಹಸ್ತಿಗಳು ಮಾವುತರ ಅಂಕುಶಘಾತಕ್ಕೆ ಸಗ್ಗದೆ ನದಿಯ ನಡುವೇ ನಿಂತವು; ಮಾವುತರು ಆನೆಗಳನ್ನು ನದಿಯಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು, ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಈಸಿಹೋದರು. ನದಿಗೆ ಹಾರದೆ ತೀರದಲ್ಲುಳಿದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ದಂಡಾಳುಗಳು ತೆಪ್ಪಗಳನ್ನೇರಿ, ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ನದಿದಾಟಿ ಪಾರಾದರು. ಸುಲ್ತಾನಸೇನೆಯ ವಿನಾಶ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯ್ತು; ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಾತ್ಯಶ್ವಗಳೂ, ಶಿಬಿರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ರಾಯನಿಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾದವು.

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಅಳಿದುಳಿದ ಶತ್ರುಬಲದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ನಿಶ್ಚೇಷಮಾಡುವ ದುಡುಕುತನಕ್ಕೆ ರಾಯ ಎಳೆಸಲಿಲ್ಲ. ಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಉತ್ಕಲಸೇನೆ ರಾಯನ ನಿರ್ಗಮನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ವಿಜಯರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಉಪಟಳಕೊಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದರಿಂದ ನಿವಾರಿತ. ವರ್ಷಕಾಲ ಸಮಾಪ್ತವಾಗಿ, ಕೃಷ್ಣೆಯ ಪ್ರವಾಹ ಇಳಿಮುಖವಾಗುವವರೆಗೂ ಅಲ್ಲೇ ಬೀಡುಬಿಡಲು ರಾಯನ ನಿರ್ಧಾರ.

ಮಳೆಗಾಲ ಮುಗಿವುಗೊಂಡಾಗ ವಿಜಯಸೇನೆ ಗಜಪತಿರಾಜ ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದ ಉದಯಗಿರಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿತ್ತು. ಉದಯಗಿರಿ ಕೋಟೆ ರಾಯ್ವಾರು ಕೋಟೆಯಂತೆ ಬಹು ಬಲಿಷ್ಠ; ಗಜಪತಿರಾಜನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ರಾಹುತರಾಯನೆ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ. ಅದನ್ನು ಅಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಯ ಎಸಗಿದ ಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲ. ಕೋಟೆಯಿಂದ ಒಳ ಹೊರಗೆ ಯಾವ ಓಡಾಟವೂ ನಡೆಯದಂತೆ ತಡೆಗಟ್ಟಿ, ದುರ್ಗವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಆಹಾರ ಸರಬರಾಯಿ ಆಗದಂತೆ ತಡೆದು, ದುರ್ಗವಾಸಿಗಳು ಉಪವಾಸ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಶರಣಾಗತರಾಗುವುದೇ ಲೇಸೆನ್ನುವಂತೆ ಎಸಗಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಕೋಟೆ ಅಧೀನವಾಗಬಹುದು. ರಾಯ ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ಸೇನೆಯನ್ನು ಉದಯಗಿರಿ ದುರ್ಗದ ಸುತ್ತಲೂ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟನು. ಶತ್ರುವಿನ ಶರಣಾಗತಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತ ಕಾಯುತ್ತ ಒಂದುವರೆ ವರ್ಷ ಉರುಳಿ ಹೋದವು. ಕೋಟೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ದಂಡಾಳುಗಳು ಕಲ್ಲುಗುಡ್ಡಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು ಕೊರೆದು ಹಲವು ಹಾದಿ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೂ ದುರ್ಗಮವಾದ ದುರ್ಗಭಿತ್ತಿಯ ಬುಡಸೇರಲು ಒಂದೇ ಒಂದು ಕಿರುದಾರಿ; ಒಂದು ಬಾರಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಾತ್ರ ಹಾದು ಹೋಗುವಷ್ಟು ಕಿರಿದು. ಈ ಕಿರುದಾರಿಯನ್ನೂ ವಿಶಾಲಗೊಳಿಸಲಾಯ್ತು. ದುರ್ಗಭಿತ್ತಿಯ ಬುಡಸೇರುವ ದಾರಿಗಳು ಸಿದ್ಧವಾದ ಕೂಡಲೆ ವಿಜಯಸೇನೆ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿತು. ಎರಡು ಬಣದಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಜನನಾಶವಾಯ್ತು; ವಿಜಯಸೇನೆ ಹಿರಿದಾಗಿದ್ದು ರಾಯನ ಕೊರಳಿಗೇ ವಿಜಯಮಾಲೆ. ದುರ್ಗವೂ, ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ ರಾಹುತರಾಯನೂ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕೈವಶ. ದುರ್ಗನು ದುರ್ಗದ ಎತ್ತರದ ಕೊತ್ತಳದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ವರಾಹಧ್ವಜ ಎರಿತು.

ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯತ್ನಾನಂತರ ಸಾಧಿಸಿದ ವಿಜಯದಿಂದ ರಾಯ ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡನು. ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಮರಣ ಶಾಸನದ ನಿರ್ದೇಶದಂತೆ ಮದಗಲ್ಲು, ಉದಯಗಿರಿಗಳನ್ನು ಅಧೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಾಯ್ತು. ಆದರೆ ಮಹಾತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿ ತರುಣ ರಾಜನಿಗೆ ಇದು ಅಲ್ಪ ವಿಜಯ ; ತನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಜಪತಿರಾಜರು ವಿಜಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಉಪಟಳವೆಸಗಿದುದಕ್ಕೆ ಮುಯ್ಯ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಾನೂ ಉತ್ಕಲ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಳಿಮಾಡ ಬಯಸಿದನು. ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ಬಾಕಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸಂಬಳಸಾರಿಗೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಸಂತುಷ್ಟಿ ಗೊಳಿಸಿದನು.

ಉತ್ಕಲದ ಪ್ರಮುಖ ನಗರಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಕೊಂಡವೀಡನ್ನು ವಿಜಯಸೇನೆ ಮುತ್ತಿದಾಗ, ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಗಜಪತಿ ಐದುಲಕ್ಷ ದಂಡಾಳುಗಳೊಂದಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದನು. ವಿಜಯಸೇನೆಯ ಸಣ್ಣ ಭಾಗವೊಂದನ್ನು ಕೊಂಡವೀಡು ಕೋಟಿಯ ಬಳಿ ಬಿಟ್ಟು, ರಾಯ ಉಳಿದ ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಉತ್ಕಲರಾಜನಿಗೆ ಕಾಳೆಗಕೊಡಲು ಮುಂದಾದನು. ಉಭಯ ಸೈನ್ಯಗಳಿಗೆ ನಡುವೆ ನದಿಯೊಂದು ಅಡ್ಡವಾಗಲು, ಎರಡು ಬಣಕ್ಕೂ ನಿಲುಗಡೆ. ವಿರೋಧಿ ಸೈನ್ಯವೇ ಮುಂಬರಿದು ನದಿ ದಾಟುವಾಗ ಕೂಚ್ಚಿ ಹಾಕುವ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ಉಭಯ ಸೈನ್ಯಗಳೂ ನದಿಯ ಇಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿ ತಟಸ್ಥವಾಗಿ ನಿಂತವು. ಈ ಅರ್ಥವಿಹೀನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ರಾಯನಿಗೆ ಬೇಸರ. ತಾನು ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಎರಡು ಹರಿದಾರಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ವುದಾಗಿಯೂ, ಗಜಪತಿಯ ಸೇನೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ನದಿದಾಟದ ಮೇಲೆ ಕಾಳೆಗಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು ; ಗಮನವೀಯದೆ ಗಜಪತಿ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗತೊಡಗಿದನು. ರಾಯ ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ, ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ನದಿ ದಾಟಿ

ಇಷ್ಟು ನಾಲ್ಕು

ಅಳು ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ತೊಡಗಿದನು. ವಿಜಯಸೇನೆ ಸಿಲುಕಿದ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲಾಭ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಉತ್ಕಲಸೇನೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಅಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ನದಿಯ ಹಲವು ಕಡೆಗಳಿಂದ ದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಯಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಘನಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮ ಉಂಟಾಯಿತು. ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಯಸೇನೆ, ಶತ್ರು ದುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದ್ದಾನೆಂದು ಹುರಿಗೊಂಡು ಮೇಲ್ಬಿದ್ದ ಉತ್ಕಲಸೇನೆ: ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೂ ವಿಶೇಷ ಸೈನ್ಯಹಾನಿಯಾಯ್ತು. ಜನನಷ್ಟವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ವಿಜಯಸೇನೆ ಸಾಹಸದಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ, ನದಿದಾಟಿ, ಎದುರು ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ ನಿಂತಿತು. ಮತ್ತೆ ಕೈಗೂಡಿದ ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಸೇನೆಯ ಪ್ರಖರ ಹತಿಯಿಂದ ಉತ್ಕಲಸೇನೆ ತಲ್ಲಣಿಸಿತು; ಝರ್ಝರಿತವಾಗಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ, ಪಲಾಯನಮಾಡಿತು.

ಕೊಂಡವೀಡುಕೋಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ರಾಯನ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊರಳಿತು. ಸುಭದ್ರ ಉದಯಗಿರಿ ಕೈಜಾರಿಹೋಗಿದ್ದು, ಈ ದುರ್ಗದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಗಜಪತಿ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ಎಸಗಿದ್ದನು. ದುರ್ಗ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿಯಮಿತನಾಗಿದ್ದವನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದಳಪತಿ ಕೇಶವಪಾತ್ರ; ರಾಜಕುಮಾರ ವೀರಭದ್ರಸೇನ, ರಾಜ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ನರಹರಿಪಾತ್ರ ರಾಚಿರಾಜರೂ ಕೇಶವಪಾತ್ರನ ನೆರವಿಗಾಗಿ ಕೊಂಡವೀಡಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಗಜಪತಿ ದುರ್ಗರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ನೆರವು ಕೋರಿದ್ದು, ವಿಜಾಪುರದಳಗಳೂ ದಳಪತಿಗಳೂ ಇವರಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಭದ್ರದುರ್ಗ ಸುಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿ ಭದ್ರತರ ವಾಗಿರಲು ರಾಯನ ಮುತ್ತಿಗೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ನಿಷ್ಫಲವಾದುದು ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ನೂಲೇಣಿಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಕೋಟಿಯ ಗೋಡೆ ಹತ್ತಿ, ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ದುರ್ಗವನ್ನು ಆಕರಿಸಿತು. ಕೇಶವಪಾತ್ರ, ರಾಜಕುಮಾರ ವೀರಭದ್ರಸೇನ, ನರಹರಿಪಾತ್ರ ರಾಚಿರಾಜರೂ ಕೈಸೆರೆಯಾದರು. ತನ್ನ ಮಗ ವೀರಭದ್ರಸೇನ ರಾಯನ ಕೈಸೆರೆಯಾದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಗಜಪತಿ

ರಾಜ ವಿಜೃಂಭಣೆ. ಆದರೆ ರಾಯ ರಾಜಕುಮಾರನ ಪ್ರಾಣ ಹರಣ ಮಾಡದೆ, ಉಚಿತಗೌರವದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡನು.

ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಸೇನಾಸಮೇತ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಜಪತಿಯ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋಗಲು ಕೃಷ್ಣದೇವ ರಾಯ ಬಯಸಿ, ಕೊಂಡವೀಡಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನನ್ನು ನೇಮಿಸಬಯಸಿದನು. ಆದರೆ ಪರರಾಜ್ಯದ ಮಧ್ಯೆ ಸಾಗುವ ಅರಸನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ತಾನೂ ಸಂಗಡ ಇರುವ ಅಸೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ರಾಯಸದ ಕೊಂಡಮರಸಯ್ಯ ನನ್ನು ಕೊಂಡವೀಡಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಅರಸನೊಂದಿಗೆ ಮುನ್ನಡೆದನು.

ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಉತ್ಕಲರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬರದಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಮುಂದಿನ ತಾಣ ಗಳನ್ನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಾಗಿತು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಕೊಂಡಪಲ್ಲಿಯ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾದಾಗ, ಇದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ದುರ್ಗ ರಕ್ಷಕರು ಸಂಭ್ರಾಂತರಾದರು. ಉತ್ಕಲದ ರಾಣಿ, ಯುವರಾಜ ರಾಮಚಂದ್ರದೇವ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುದು. ಕೊಂಡಪಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಣ ನಾಯಕರಿಗೆ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿದ್ದು ಸಾಕಷ್ಟು ಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಗೋಲ್ಕೊಂಡ ಸುಲ್ತಾನನ ಸೈನ್ಯ ಸಹಾಯವೂ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿತ್ತು. ಮೂರು

ಇಪ್ಪತ್ತಾರು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ತಿಂಗಳು ಮುತ್ತಿಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಶಸ್ತ್ರಬಲ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಾದರೂ, ಸೈನ್ಯಸಂಖ್ಯೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ. ಅಧಿಕತರ ಜನವಿದ್ದ ವಿಜಯಸೈನ್ಯವೇ ಕೊನೆಗೆ ವಿಜಯಶಾಲಿ. ಉತ್ಕಲದ ರಾಣಿಯೂ, ಯುವರಾಜ ರಾಮಚಂದ್ರದೇವನೂ ಸೆರೆಯಾದರು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಹಿಗ್ಗು ಹೇಳಲಾಸಲ್ಲ; ಗಜಪತಿಯ ಹೃದಯ ತನ್ನ ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದಂತಾಯ್ತು. ಅವರನ್ನು ಉಚಿತ ಗೌರವದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡರೂ, ಸಂರಕ್ಷಕರನ್ನಿಟ್ಟು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ರಾಜ ಬಂದಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಕಳುಹಿದನು.

ಕೊಂಡವೀಡಿನ ಪತನಾನಂತರ ವಿಜಯಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಎದುರೇ ಇಲ್ಲ. ಉತ್ಕಲರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿತು. ಸ್ವರಾಜ್ಯದಿಂದ ಬಹು ದೂರ ಮುಂದುವರಿದಾಗ ನೆರೆಯ ಬಿದರ್ ಸುಲ್ತಾನ ಹಿಮ್ಮುಗ್ಗಲಿನಿಂದ ಎರಿ ಬಂದಲ್ಲಿ, ಉತ್ಕಲ ಬಿದರ್‌ಗಳ ಸೈನ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಸಿಕ್ಕು ಅಪಾಯಕ್ಕೊಳಗಾಗುವ ಸಂಭವ. ಈ ಅಪಾಯನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ರಾಯ ಬಿದರ್ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡಿದನು. ಸಾಗರದ ವೀಚಿ ಮಾಲೆಯಂತೆ ಅರ್ಭಟಿಸುತ್ತ ಬಿದರ್ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನುಂಗಲು ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಯಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೇ ಇಲ್ಲ; ರಾಜಧಾನಿ ಅಹಮದ್‌ನಗರದ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಸುತ್ತಗಳು ಹಾಹಾ ಅನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ವಶವಾದವು. ನಗರದ ಪೊರ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಉಗ್ರ ಕಾಳೆಗ ಕೈಗೂಡಿತು. ನಗರದ ರಕ್ಷಣಾಸೇನೆಯ ಸಾಹಸವೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಪರಿಭವದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು; ಎದುರು ನಿಂತು ಮಡಿಯುವುದರ ಬದಲು, ಓಡಿ ಅಡಗುವುದೇ ಲೇಸೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಬಿದರ್‌ಸೇನೆ ಅಹಮದ್‌ನಗರದಿಂದ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಗಮಿಸಿ, ಪಲಾಯನಮಾಡಿತು. ತೆರವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಿಜಯಸೇನೆ ಆಕ್ರಮಿಸಿತು. ವಿಜಯರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿದರ್ ಸೆನ್ಯ ಹಿಂದೆಲ್ಲ ನಡೆಸಿದ್ದ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ರಾಯ ಸಂತಪ್ತನಾಗಿದ್ದವನು ಪ್ರತೀಕಾರಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಧಗಧಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕೀಳಿಸಿ, ಸಂಪೂರ್ಣ ನೆಲಸಮ

ಮಾಡಿಸಿದನು. ಕೋಟಿಯಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕು ಹೊಡಿಸಿ ಹರಳು ಬಿತ್ತಿಸಿದನು. ರಾಯನ ಅಸಮ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಸುಲ್ತಾನರಲ್ಲ ತತ್ತರಿಸಿದರು.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತೆ ಉತ್ಕಲದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ. ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಸುಲ್ತಾನರ ಸೈನ್ಯಗಳು ಮತ್ತೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಕರ್ಣಾಟಕಸೇನೆಯ ಮೇಲೆ ಪಕ್ಕದಿಂದ ಮುಗಿದು ಬೀಳಬಹುದೆಂಬ ದಿಗಿಲು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ. ಆದರೆ ಗಜಪತಿಯ ಕೋರಿದಾಡೆಯನ್ನೇ ಕಿತ್ತು ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಅಚಲ ನಿರ್ಧಾರ ರಾಯನದು. ಅರಸನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಂತೆ ಕರ್ಣಾಟಕಸೇನೆ ಉತ್ಕಲರಾಜ್ಯದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಪೂರ್ವಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಉಗ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮ ಉದ್ಭವಿಸಿತು.

ಓರಂಗಲ್ಲನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದ ಮಹಮ್ಮದೀಯರನ್ನು ಓಡಿಸಿ, ಪೂರ್ವದ ಹಿಂದೂಮನೆತನವನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಚಿತ್ರಪುನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಗಜಪತಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಅಪಜಯಪರಂಪರೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಇನ್ನೂ ದುರ್ಭರ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಗೆಳೆಯ ಗಜಪತಿಯ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಸಮರಧುರಂಧರ ಚಿತ್ರಪು ಚತುರನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ವಿಜಯನಗರದ ಸಮುದ್ರಸದೃಶ ಮಹಾಸೇನೆಯನ್ನು ಕಾಳೆಗದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸುವುದು ಹುಚ್ಚು ಕೆಲಸವೆಂಬುದು ಚಿತ್ರಪುನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಬಿದರದ ದಿಗ್ವಿಜಯಾನಂತರ ಉತ್ಕಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ಕರ್ಣಾಟಕಸೇನೆ ಪೂರ್ವಘಟ್ಟಗಳ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಚಿತ್ರಪುನ ಬಿಲ್ಲಾರರು ಬಾಣಗಳ ಸುರಿಮಳೆಗರೆದರು. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ದಾಳಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳು ತಲ್ಲಣಗೊಂಡರೂ ಬೇಗನೆ ಪ್ರತಿದಾಳಿಯೀಯಲು ಸಮರ್ಥರಾದರು. ಮಹಾಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ

ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು

ಆಳು ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಕರ್ಣಾಟಕಸೈನ್ಯ! ಸನ್ನಿವೇಶದ ಅನುಕೂಲತೆಯಿಂದ ಬೊಬ್ಬರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ರಪ್ರಸೈನ್ಯ. ಉಗ್ರ ಕಾಳಗ ಕೈಗಟ್ಟಿತು. ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಇಕ್ಕೇಲಗಳಿಂದಲೂ ಚಿತ್ರಪ್ರಸೈನ್ಯವನ್ನು ಆಘಾತಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ಚಿತ್ರಪ್ರಸೈನ್ಯ ನುಚ್ಚು ನೂರಾಯಿತು; ಅವನ ಇಪ್ಪತ್ತುಸಾಸಿರ ಬಿಲ್‌ಗಾರರು ಪೂರ್ವಘಟ್ಟಗಳ ಮಣ್ಣುಪಾಲಾದರು. ಅಳಿದುಳಿದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಯಮನದಾಡೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಬಯಸದೆ, ಚಿತ್ರಪ್ರ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದನು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯದ ವಿಜಯದುಂದುಭಿ ಪೂರ್ವಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಳಗಿ ಮೊಳಗಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿತವಾಯ್ತು.

ಗಜಪತಿಯ ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕಸಿಂಹನ ನಖ

ಗಿಲುವಿನ ಮೇಲೆ ಗೆಲುವು. ಕೆಲವು ಕಡೆ ವಿಜಯಸೈನ್ಯದ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಕಾತರಗೊಂಡು ಕಾದಿರುವಳು; ಕೆಲವೆಡೆ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಪ್ರಸನ್ನೆಯಾಗಿ ಮೊಗದಿರುಹಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡಕಟ್ಟಾಳುಗಳ ಕಲಿತನದಿಂದ ಸಂತ್ರಸ್ತಳಾಗಿ ವಿಜಯಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕೊರಳಿಗೆ ಏರಿಸುವಳು. ಉತ್ಕಲಾಧಿಪತಿ ಬಲಿಷ್ಠನಾದರೂ ಕನ್ನಡಕಟ್ಟಾಳುಗಳ ವಿಜಯಪರಂಪರೆಯ ಸುಡುಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಹೌಹಾರಿದ್ದನು. ಗಜಪತಿಗೆ ರಾಯನೆಂದರೆ ಸಿಂಹಸ್ಪಷ್ಟ. ಬಿದರ್‌ದುರ್ಗ ಉದ್ಧಸ್ತನಾದ ವಾರ್ತೆಯಿಂದ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ಪ್ರತಾಪಹೀನನಾಗಿ, ರಾಹುನುಂಗದ ರವಿಯಂತಾಗಿದ್ದನು. ಕರ್ಣಾಟಕಸೈನ್ಯ ಪೂರ್ವಘಟ್ಟಗಳಿಂದಿಳಿದು ಉತ್ಕಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ

ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ಮುಂಸಾಗಿದಾಗ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ರುದ್ರಸೈನ್ಯದ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ಸಿಂಹಾಂದ್ರಿಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡು ಮುಂದಾರಿಗಾಣದೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕರ್ಣಾಟಕಸೇನೆ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲ ತನ್ನ ದೋ ಎಂಬ ಉಬ್ಬಿನಿಂದ, ಇದು ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲ ವಿನೋದಯಾತ್ರಿ ಎಂಬ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ಸಾಗಿತು. ವಿನೋದೋತ್ಸವದ ಆಹ್ವಾನವಾಗಿ ಅದೋ ಸಿಂಹಾದ್ರಿ! ಉಣಿಸಿಗೆ ಸಿಗುವ ಕುರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹುಲಿ ಹಿಗ್ಗಿದಂತೆ ಕನ್ನಡಸೇನೆ ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿತು. ಸಿಂಹಾದ್ರಿಗೆ ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶಾಲ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಕಳಿಂಗರಾಜನಿಗೆ ಯುದ್ಧದೌತಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಹ್ವಾನವಿತ್ತು ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಮಾರುತ್ತರವಿಲ್ಲ. ರಾಯನ ಪಾಳೆಯದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕರೆಹೋಯಿತು. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ರುದ್ರತೆ ಮೌನದಲ್ಲೆ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಯ್ತು. ಕರ್ಣಾಟಕಸೈನ್ಯ ಕಾದು ಕಾದು ಬೇಸತ್ತು ಸಿಂಹಾದ್ರಿಯ ಒಳನುಗ್ಗಿದಾಗ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಿಲ್ಲ; ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅರಸನೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯೋಸ ಅರಸು ಬಂದನು; ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಅದೇ ನಿವಾಸ.

ಉತ್ಕಲದ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ದುರ್ಗ, ನಗರಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಹೊಸತೊಂದು ನಗರ ಹಸ್ತಗತ ವಾದುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ರಾಯ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವವನಲ್ಲ. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಮೂಲ ಬಲವನ್ನು ಮುರಿದೊಟ್ಟಿ, ಉತ್ಕಲ ರಾಜ್ಯದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗೆದ್ದವನಲ್ಲ, ಉತ್ಕಲ ರಾಜನನ್ನೇ ಘನಿಸಿದವನು ಎಂಬ ಹಿರಿವೆಗೆ ಪಾತ್ರ ನಾಗುವುದು ರಾಯನ ಉದ್ದೇಶ. ಆದರೆ ಉತ್ಕಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಇಷ್ಟು ದೂರ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ಎದುರು ನಿಂತು ಕಾಳಿಗವಿತ್ತುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ದೂತರನ್ನು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಅಟ್ಟಿ, ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನಿಗೆ ಸಮರಾಹ್ವಾನವನ್ನು ಕಳಿಸಿಯಾಯ್ತು. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ವಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದನೇನೋ ಅವನ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ.

ಶತ್ರು ಗೋಚರನಾಗದೆ ಶತ್ರುವಿಮೋಚನೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ಇಷ್ಟದೈವದ ಸೇವೆಯನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಯಾಗಲು ಬಯಸಿದನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ. ಭವ್ಯವಾದ ನರಸಿಂಹದೇಗುಲವನ್ನು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ವಿನಿರ್ಮಿಸಿದಾಗ, ನೋಟಕರಿಗೆ ಪವಾಡವೊಂದು ಆಚರಿಸವಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಯ್ತು. ದೇಗುಲ ಚರಿಸ್ತಾಯಿಯಾಗಿ ಶೋಭಿಸಲೆಂದು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಸಿಂಹಾದ್ರಿಯ ಇತರ ದೇಗುಲಗಳಿಗೂ ದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನು.

ಅಂದು ಇನ ಮೂಡಿ ಬಹುವೇಳೆ ಉರುಳಿದರೂ ರಾಯ ಶಯ್ಯೆಯಿಂದ ಎದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅರಮನೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಕವಿ ಅಲ್ಲಸಾನಿ ಪೆದ್ದನ್ನ ಇನ್ನೂ ರಾಯ ಶಯ್ಯಾಸೀನನಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಚಕಿತನಾದ.

‘ಎಳು ಪ್ರಭುವೆ! ಎಂದಿಲ್ಲದ ಅಲಸಿಕೆಯೇಕೆ?’

‘ಕವಿ! ಎದ್ದೇನು ಮಾಡಲಿ!’

‘ರವಿಯಾಗಲೆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆದ್ದು ಅಂಧಕಾರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದಂತೆ ನೀನೂ ಉತ್ತಿಷ್ಠಿತನಾಗಿ ಶತ್ರುಗಜಪತಿಯನ್ನು ವಿನಾಶಗೊಳಿಸು.’

‘ಎಲ್ಲಿಯ ಶತ್ರು! ಎಲ್ಲಿಯ ವಿನಾಶ! ಶತ್ರುವಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ವಿನಾಶ. ನಾವು ಸಿಂಹಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟು ತಿಂಗಳಮೇಲೆ ತಿಂಗಳಿನಂತೆ ಉರುಳಿಹೋಯ್ತು. ಕಳಿಂಗಾಧಿಪನ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ; ಕರೆಯಿತ್ತರೂ ಸುಳಿಯನಲ್ಲ, ಕಾಳೆಗೆ ಕೊಡನಲ್ಲ!’

‘ನೀ ವಿನಿರ್ಮಿಸಿದ ನರಸಿಂಹದೇಗುಲ ಸವೆದುಹೋದಂದು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ನಿನಗಭಿಮುಖನಾಗಿ ರಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವನು. ಪ್ರಭುವೆ! ಶೃಗಾಲ ಸಿಂಗದೆದುರು ಬಂದು ಯುದ್ಧನಿಂದೀತೆ!’

ಮೂವತ್ತೆರಡು

ಅಳು ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಅಂದು ನರಸಿಂಹದೇಗುಲದ ಶಿಲಾಭಿತ್ತಿಯಮೇಲೆ ಶಿಲ್ಪ ಕೊರೆದನು :

‘ಬಹುಶಃ ಈ ಅಕ್ಷರಗಳು ಅಳಿಸಿಹೋದಮೇಲೆ ಉತ್ಕಲದರಸ ವಿಜಯನಗರದರಸನಿಗೆ ಕಾಳೆಗ ಕೊಡುವನು. ಈ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಉತ್ಕಲದರಸ ಅಳಿಸಿದುದಾದರೆ, ವಿಜಯನಗರದರಸನ ಕುದುರೆಗಳ ಕಾಲ್ಗೆ ಲಾಳ ಹೊಡೆಯುವ ಕಮ್ಮಾರನಿಗೆ ಉತ್ಕಲದರಸನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುವುದು.’

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ತಂದೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ವಿಜಯನಗರದ ಅಧಿಪತಿ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಆವಮಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರವೆಸಗುವುದು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಅಭಿಲಾಷೆ. ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹ ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನಾಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಕಂಚಿಯ ಅಧಿಪತಿ. ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ರೂಪವತಿಯಾದ ಕುಮಾರಿಕೆಯನ್ನು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಯಸಿ, ರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ತನಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕಟ್ಟಾಣತಿಯನ್ನು ಕಂಚಿಯ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಪರರಾಜನ ಉದ್ಧಟೆ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಕ್ರುದ್ಧನಾದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದನು. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಆವಮಾನಗೊಂಡು ಕ್ರೋಧಾನಲದಲ್ಲಿ ಪರಿತಪಿಸಿದನು ; ಕಂಚಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಕಂಚಿರಾಜಕುವರಿಯನ್ನು ಬೀದಿಗುಡಿಸುವವನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡುವುದಾಗಿ ಘೋರ ವ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಉತ್ಕಲದ ಮಹಾಬಲದೊಡನೆ ಕಂಚಿಯ ಸೇನೆ ನಿಲ್ಲದಾಯ್ತು. ಕಂಚಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಹಸ್ತಗತ ; ರಾಜಕುವರಿ ಕೈಸೆರೆಯಲ್ಲಿ.

ಈ ವೇಳೆಗೆ ಉತ್ಕಲರಾಜಧಾನಿ ಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಮನಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಉತ್ಸವಾಚರಣೆ. ಪುರಿಯ ಜಗನ್ನಾಥ ದೇಗುಲದೊಡನೆ ಅರಸು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೀದಿಗುಡಿಸುವನು. ಅರಸು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾಗ, ಮಂತ್ರಿ ಕಂಚಿರಾಜಕುವರಿಯನ್ನು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕರೆತಂದು ಅರಸನ ಕೆಲದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆನಿಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಪೂರಣವೆಸಗಬೇಕೆಂದು ಬಿನ್ನ ಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ದುಡುಕುಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಾಗಿ

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಗ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಸಮಸ್ಯೆ ಈ ಬಗೆ ಸುಖಾಂತವಾಗಲು ಅವಕಾಶವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದನು. ಉತ್ಕಲರಾಜನಿಗೆ ಕಂಚಿರಾಜಕುವರಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹ ನೆರವೇರಿತು.

ಸಾಳುವ ರಾಜಕುವರಿಯನ್ನು ಬೀದಿ ಗುಡಿಸುವವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವುದಾಗಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೊಟ್ಟ ಪಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಾಗಿ ಅವನ ಪುತ್ರ ಪ್ರತಾಪುದ್ರನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕನ್ಯಾರೂಪಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವುದಾಗಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಘೋಷಿಸಿ ಅವಮಾನಪಡಿಸಿದುದು. ಈ ಶಿಲಾಲೇಖದ ವಾರ್ತೆ ಉತ್ಕಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು; ಆದರೂ ಉತ್ಕಲ ರಾಜನ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಬಂತು ಸುದ್ದಿ, ಉತ್ಕಲರಾಜ ಪೊಟ್ಟನೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವನೆಂದು.

ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ಧೀಂಕಿಟ್ಟು ದಾಳಿಮಾಡುತ್ತ, ಉತ್ಕಲದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ದುರ್ಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತ, ಉಭಯಸ್ತಗೋಳಿಸುತ್ತ, ಅಬ್ಬರದಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸೇನೆಗೆ ಸಂಗ್ರಾಮಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಆಡ್ಡನಿಲ್ಲವ ಕಸುವು, ಧೈರ್ಯ, ನಾಹಸ ಇಲ್ಲದೆ ಗಜಪತಿ ಸುಭದ್ರವಾದ ಪೊಟ್ಟನೂರುದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆವಿತ್ತಿದ್ದನು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ತನಗಾಗಿ ಕಾದು ಕಾದು ಕಾದು ಹಿಂದಿರುಗಲಿ; ದಾಳಿಮಾಡುವುದೇ ಆದರೆ ತನಗೆ ಭದ್ರಾಶ್ರಯ ನೀಡುವ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಾನಿದ್ದಾಗ ಆಗಲಿ, ಎಂದು ಗಜಪತಿಯ ಆಶಯ. ಉತ್ಕಲದರಸು ಅವಿತಿರುವ ಆಸರೆಯ ಅರಿವು ಉಂಟಾದೊಡನೆಯೇ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮೊಲ ಅಡಗಿರುವ ತಾಣ ತಿಳಿದಾದಾಗ ಬೇಟಿನಾಯಂತೆ ಹಿಗ್ಗಿ ನೆಗೆದನು. ಹಲವು ತಿಂಗಳು ಸಿಂಹಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿ, ವಿನೋದ ವಿಲಾಸಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸೇನೆ ಸುಖಸ್ವಸ್ಥ ಭರಿತ ದೀರ್ಘನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಎದ್ದಂತೆ ಉತ್ಸಾಹಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚೇತನಗೊಂಡು ಮುಂದಡಿಯಿಟ್ಟಿತು. ಪೊಟ್ಟನೂರುದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿತು.

ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕು

ಆಳಾ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಲಾಂಗುಲ್ಯನದಿಯ ಪಡುವಣದೇನೆಯ ಉತ್ಕಲಸೀಮೆಗೆ ಪೊಟ್ಟನೂರು ಪ್ರಮುಖ ಪಟ್ಟಣ; ಜನಭರಿತ; ಸುಭದ್ರ ದುರ್ಗದಿಂದ ಆವೃತ. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಆದೇವದ ಸಮಗ್ರ ಸೇನಾ ಬಲವೂ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆ; ಆತನೇ ಸಾಮಂತರಾದ ಹದಿನಾರು ಮಹಾವಾತ್ರರೂ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸ್ವಬಲಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಪೊಟ್ಟನೂರಿನಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ವಿಜಯಮತ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಅರಿಬಲವನ್ನು ಅರಿಯಲಾರದ ಅಂಥನಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ನೆಲೆವೀಡಿಸಿಂದ ಬಹುದೂರ ಸಾಗಿಬಂದಾಗಿ, ಶತ್ರುರಾಜ್ಯದ ನಟ್ಟನಡುವೆ ಸಿಲುಕಿಯಾಗಿದೆ. ಅಗೋ ಎದುರಿಗೆ ಹಾವಿನ ಪೊಟ್ಟರೆಯಂತಿರುವ ಪೊಟ್ಟನೂರು. ಸರ್ವಸನ್ನದ್ಧವಾದ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದಿಂದ ತಾನು ಪರಾಜಿತನಾದುದಾದರೆ! ಅರಿಕೇಸರಿ, ಸಮರದುರಂಧರ, ವಿಜಗೀಷು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ವಿಜಯಪರಂಪರೆಯ ನಡುವೆ ಪರಾಜಯದ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಬೆಚ್ಚಿದನು. ತಾನೀಗ ಪರಾಜಿತನಾದುದಾದರೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸೇನೆ ಉಚ್ಚಸ್ತವಾಗುವುದು; ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಲೆಂದು ತಾನು ಸಿಲಿಸಿದ ಏಣಿಯ ಮೇಲ್ತುದಿಯಿಂದ ತಾನೇ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಕುಸಿತುಬಿದ್ದಂತಾಗುವುದು. ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವೈಭವಶಾಲಿ, ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತ ವಿಜಯನಗರವನ್ನು ಶತ್ರುಪದಹತಿಗೆ ಒಡ್ಡಿದ ಭೀರುವೆಂಬ ಅಪಕೀರ್ತಿ ತನಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ದುಡುಕು ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಸರ್ವನಾಶವಾಗುವ ಸಂಭವವುಂಟಾಯ್ತೆ! ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಕರ್ಣಾಟಕಯಶೋಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ತಾನು ತಿಲಕಪ್ರಾಯನಾಗುವುದರ ಬದಲು ಶೂಲಪ್ರಾಯನಾಗುವಂತಾಯ್ತೆ! ಮಹಾ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ ವಿಘ್ನಲನಾದನು.

ಧಣ್ಣಾಣ್ಣಾಣ್ಣಾ !

ರಾಯನ ಕೈ ಸುವರ್ಣಮಂಚದ ಬದಿಯ ಪೀಠದ ಮೇಲಿದ್ದ ಚರ್ಮದಂಡದಿಂದ ಜಾಗಟೆಯನ್ನು ದನಿಯಿತು. ಪ್ರತೀಹಾರಿ ಒಡನೆಯೇ ಗೋಚರನಾಗಿ ಬಾಗಿ ನಿಂತನು.

ಗಜಪತಿಯ ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕಸಿಂಹನ ನಖ

ಮೂವತ್ತೈದು

‘ಅಪ್ಪಾಜಿಗೆ ಬರಹೇಳು !’

ತುಸ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಾಜಿ ಆಗಮಿಸಿದ. ಅಪ್ಪಾಜಿ ಚತುರ ಚಾಣಿಕ್ಯನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಚೆಲುವ ಚೆನ್ನಿಗನೂ ಹೌದು. ನಡುವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದರೂ ಮೊಗದ ಲಕ್ಷಣ ಇಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಧೀರ ಯೋಧನಾಗಿದ್ದು ದೃಢವಾದ ಮೈಕಟ್ಟು. ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತ ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಚಿವನಿಗೆ ತಕ್ಕುದಾದ, ಓರಣನಾದ, ಬೆಲೆಬಾಳುವ ವಸನ. ಎಂಥ ಸಂದಿಗ್ಧ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ನಿಷ್ಕಂಪಿತ, ಆವಿಹ್ವಲ. ಪ್ರಸನ್ನವದನನಾಗಿಯೆ ಆಗಮಿಸಿದವನು ಬದ್ಧಭ್ರೂಕುಟಿಯಾಗಿದ್ದ ತರುಣ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ನಗತೊಡಗಿದನು.

‘ಇಂಥ ದುರ್ಭರ ಸಂದರ್ಭ ಮಂತ್ರಿವರ್ಯನಿಗೆ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಚೋದಕವೆ !’

‘ಜೀವನವೇ ಜಟಿಲ. ಜಟಿಲತೆಯ ದುರ್ಭರತೆಯಿಂದ ನೊಂದು ತಪಿಸುವುದರ ಬದಲು ಜಟಿಲತೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾಗುವ ಯೋಚನೆ, ಯೋಜನೆ ಲೇಸು. ಚಿಂತೆಯ ಭಾರದಿಂದ ಕುಗ್ಗಬಾರದು ; ಆಲೋಚನೆಯ ನೆರವಿನಿಂದ ಹಿಗ್ಗಬೇಕು. ಸಂದರ್ಭ ಜಟಿಲತರವಾದಷ್ಟೂ ನನಗೆ ಹಿಗ್ಗೂ ನಗೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು, ಸಂಕಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಇಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಜಯಿಸಬಲ್ಲೆನೆಂದು’

ಅರಸು ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟನು. ಅಪ್ಪಾಜಿ ಸಮಸ್ಯೆಯೆಂಬಂತೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ, ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗದಿರಲು ಅವನ ಮುಖ ಗಂಭೀರತರ. ‘ಅಪ್ಪಾಜಿ. ಆಲೋಚನೆಯೇನು ?’

ಅಪ್ಪಾಜಿ ಸುತ್ತಲೂ ನಿರುಕಿಸಿ, ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದವನ್ನು ಅರಿತು, ರಾಯನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಸುಪಿಸುಗುಟ್ಟಿದನು. ರಾಯನ ಚಿಂತೆ ಹಾರಿತು ; ಮೊಗ ಪ್ರಸನ್ನವಾಯಿತು.

ಅಂದು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸೇನಾಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗೆ ಹಿಗ್ಗು ; ಉಲ್ಲಾಸವೋ ಉಲ್ಲಾಸ ; ವಿನೋದವೋ ವಿನೋದ.

ಮೂವತ್ತಾರು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಮಹದುಗ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದು ವಿರೇಷ ಸೇನಾನಾಶ ಅಸಿವಾರ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದು ಒಂದೇ ಒಂದೂ ಪ್ರಾಣ ನಾಶವಿಲ್ಲದೆ ವೊಟ್ಟನೂರು ಸ್ವಾಧೀನವಾಗುವುದೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಪಾಳೆಯದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹಬ್ಬಿ ದಂಡಾಳುಗಳ ಕಿವಿಗೆ ಅಮೃತವೂಡಿತ್ತು.

ಅಂದು ಮುಚ್ಚಂಜೆ ವಿಜಯಶಿಬಿರದಿಂದ ಹದಿನೆರಡು ದೂತರು ದೂರಟು ವೊಟ್ಟನೂರಿಗೆ ನಾಗದರು. ಹತ್ತು ಜನರ ತಲೆಯಮೇಲೆ ರಾಜಮುದ್ರೆಯುಳ್ಳ ಒಂದೊಂದು ಪೆಡಿಗೆ; ಪೆಡಿಗೆಗೆ ಜರತಾರಿ ಚೀಲದ ಆಚ್ಚಾವನೆ. ಒಂದೊಂದು ಹೆಡಿಗೆಯೂ ಹಿರಿದಾಗಿದ್ದು, ಬಹುಭಾರವಾಗಿದ್ದು, ಹೊತ್ತವರ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕುಸಿಯುವಂತಿತ್ತು. ಐದು ಹೆಡಿಗಳೆ ಚಿನ್ನದ ಘಟ್ಟಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದವು; ಇನ್ನೆಮ್ಮದು ಹೆಡಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ, ಅಮೂಲ್ಯ ಮಣಿರತ್ನವಜ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದವು. ದೂತನಾಯಕ ಸುವರ್ಣಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ ಗುಪ್ತಪತ್ರದ ವಾಹಕ; ದೂತನಾಯಕನೂ, ಅವನ ಆಪ್ತಾನುಚರನೂ ಸಶಸ್ತ್ರರಾಗಿ ನಿಧಿಗೆ ಕಾವಲು. ಸುವರ್ಣಸಂಪುಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಪತ್ರ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಸಾಮಂತ ಶಿರಶ್ಚಂದ್ರಮಹಾಪಾತ್ರನಿಗೆ. ಇವನು ಕೊಂಡಪಲ್ಲಿಯ ಆಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ರಾಯನ ಕೈಸರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಕ್ಷಮೆಯೊಂದಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದವನು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವಾಗಿ ರಾಯನಿಗೂ ಗಜಪತಿಗೂ ಯುದ್ಧವುಂಟಾದಾಗ ಸಮರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಶಿರಶ್ಚಂದ್ರಮಹಾಪಾತ್ರ ಗಜ ಪತಿಯ ಕೈಬಿಟ್ಟು, ರಾಯನ ಕಡೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲೇ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಈ ಸ್ವರ್ಣರತ್ನ ವಜ್ರಾಭರಣಗಳ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಶಿರಶ್ಚಂದ್ರ ತನ್ನ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ಸಮರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಪೂರೆಯಿ ಸುವುದಾಗಿ ನಂಬಿರುವುದಾಗಿಯೂ ರಾಯನ ಓಲೆ ಒಕ್ಕಣಿಸಿತ್ತು. ಇಂಥ ಗುಪ್ತ, ಮುಖ್ಯಓಲೆಯನ್ನು ಬಹು ಜಾಗರೂಕತೆ ಯಿಂದ ಕೊಂಡೊಯ್ಯದೆ ಆದೀತೆ! ದೂತರು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಉತ್ಕಲದ ಬೇಹುಗಾರರಿಗೆ ಈತಂಡ ಹೊರಟ ಸುದ್ದಿ ಬಹುಬೇಗ ಅರಿವಾಯಿತು. ಉತ್ಕಲದ ಭಂಟರು ಈ ದೂತ ದ್ವಾದಶವನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದರು.

ಗಜಪತಿಯ ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕಸಿಂಹನ ನಬ

ಮೂವತ್ತೇಳು

ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೆ ರಾಯನ ಬಿಡಾರದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ದೂತಸಂಚಯ ಹೊರಟಿತ್ತು. ಮೊದಲಿನದರಂತೆಯೇ ಹತ್ತು ಜನದ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಣ, ರತ್ನವಜ್ರಾಭರಣಗಳ ಹೆಡಿಗಳಿಗಿತ್ತು. ಸತ್ಯವಾಹಕನಾಗಿ ದೂತನಾಯಕ; ಕಾವಲಿಗಾಗಿ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ. ಈ ಬಾರಿ ಓಲೆ ಬೋದಜಣ್ಣಮಹಾಪಾತ್ರನಿಗೆ; ಒಕ್ಕಣೆ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಗುರಿಮುಟ್ಟುವುದ ರೊಳಗಾಗಿ ಈ ದೂತಸಂಚಯವನ್ನೂ ಗಜಪತಿಯ ಭಟರು ಹಿಡಿದುಹಾಕಿದರು.

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಆಧಾರಸ್ತಂಭರಾದ ಹದಿನಾರು ಮಹಾಪಾತ್ರರಿಗೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೊನ್ನು ರತ್ನಗಳ ಹೆಡಿಗಳಿಗೂ, ವಾಗ್ದಾನದಂತೆ ಸಮರರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಕೈಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಕಡೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಓಲೆಗಳೂ ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಕೈಸೇರಿದವು. ತನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಮಹಾಪಾತ್ರರ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕತೆಯಿಂದ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ಹೌಹಾರಿದನು; ಕಾಲ್ಪುರಿದ ಪಂದ್ಯದ ಕುದುರೆಯಂತೆ ಅವನ ಸ್ಥಿತಿ. ತನ್ನ ಮೂಲಬಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೆಚ್ಚಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸೇನಾಸಾಗರದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡಿದರೆ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸೇನಾಸಮೇತ ಸಾಗರತಟದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವುದು ಖಂಡಿತ. ತಾ ಯುದ್ಧಾಭಿಮುಖನಾಗದಿದ್ದರೂ, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕ ಮಹಾಪಾತ್ರರು ತನನ್ನು ಕೈಸೆರೆಹಿಡಿದು ಶತ್ರುವಿಗೊಪ್ಪಿಸುವುದು ಅಸಂಭವವಲ್ಲ. ಕತ್ತರಿಯ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಯ್ತು; ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ತತ್ತರಿಸಿದನು. ಮುಂದಾರಿ ಗಾಣದೆ ಗಡಿಬಿಡಿಯ ಹುಯ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೆದುಳು ಸುಡತೊಡಗಿತು. ನಿರಿಯ ಮಂದನಮೀರ ತೀಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯ ನಿದ್ದೆ.

ಮರುಮುಂಜಾವು ಪೊಟ್ಟನೂರ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗುಲ್ಲೋಗುಲ್ಲು. ರಾಜನಿಲ್ಲ! ರಾಜನಿಲ್ಲ! ದಾಸಿ ಹೇಳಿದಳು 'ರಾಜನಿಲ್ಲ' ಎಂದು; ಪ್ರತಿಹಾರಿ ಹೇಳಿದನು 'ರಾಜನಿಲ್ಲ' ಎಂದು; ಕಂಚುಕಿ ಹೇಳಿದನು 'ರಾಜನಿಲ್ಲ' ಎಂದು. ತಟಕ್ಕನೆ ಕಂಚುಕಿಗೆ ಬೇರೆ ಮಾತು ಹೊಳೆಯಿತು 'ಅರಸ ಬೇಸರಗೊಂಡಾಗ ಮಲ್ಲಿಕಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ತಂಗಾಳಿಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿ

ವಿಶ್ರಮಿಸುವುದು ರೂಢಿ ; ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಬಂದಿದೀರ ?' ಭೃತ್ಯರ ಮುಖಗಳೆಲ್ಲ ಅರಳಿದವು. ಇಂಥ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಿಷಯ ಮೊದಲೇ ಹೊಳೆದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಗೊಂದಲವಾಗುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಎಂದುಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮರಸ ಇರುವನೆನ್ನುವುದು ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವೃಥಾವಾಯ್ತು. ಕೆಲವು ಕ್ಷಣ ಉರುಳಿದರೂ ಮಲ್ಲಿಕಾಮಂಟಪದಡೆಗೆ ಯಾವ ಭೃತ್ಯನೂ ಹೊರಡದಿರಲು, ಕಂಚುಕಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಆಯೆದೆಗೆ ಓಡಿಸಿದನು. ಅರಮನೆಯವರಿಗೆ ಅರಸನ ಇರುವಿಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಸಂದೇಹ ಮೂಡಿತು. ಮಲ್ಲಿಕಾಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದ್ದ ಭೃತ್ಯರು ನಿರಾಸೆಯಿಂದ ಹಿಂಬಂದಾಗ ಅರಮನೆಯ ಊಳಿಗದವರೆಲ್ಲ ಕುಸಿತು ಬಿದ್ದಂತಾದರು. ದುರ್ಗದಲ್ಲೇ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹದಿನಾರು ಮಹಾಪಾತ್ರರ ಕಿವಿಯನ್ನು ಅರಸ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ ಸುದ್ದಿ ಚುಚ್ಚಿತು. ಅಗಾಧವಾದ ಕನ್ನಡಸೇನೆಗೆ ಕಾಳಿಗ ಕೊಡಲು ದಿಗಿಲುಗೊಂಡು ಅರಸು ಗಜಪತಿ ಪೊಟ್ಟನೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉತ್ತರ ದೆಸೆಗೆ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿರುವ ಸುದ್ದಿ ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚಿನಂತೆ ನಗರದಲ್ಲಿ ಹರಡಿತು. ತಮ್ಮರಸನ ಭೀರುತ್ವದಿಂದ ನಾಗರಿಕರೆಲ್ಲ ಲಜ್ಜಿತರು ; ಮಹಾಪಾತ್ರರಿಗೆ ನಿರಾಸೆ. ಅರಸನಿಗೆ ಒಲ್ಲದ ಸಮರದ ತೀಂಟೆ ತಮಗೇಕೆಂದು ಮಹಾಪಾತ್ರರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಪೊಟ್ಟನೂರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ವಸ್ಥಾನಾಭಿಮುಖರಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪೊಟ್ಟನೂರು ದುರ್ಗ ಸಿಂಸ್ಥಾನಿಕ. ನಾಗರಿಕರು ದುರ್ಗದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆದು, ಶಾಂತಿ ಸೂಚಕ ಶ್ವೇತಪತಾಕೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಕನ್ನಡಸೈನ್ಯದ ವಾಳೆಯದ ದೆಸೆಗೆ ನಡೆದು ಬಂದರು.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಚಿಂತಾಮುಗ್ಧನಾಗಿ ಆಸೀನನಾಗಿದ್ದ. ದಿಟ್ಟ ದೂರದ, ಕಾಣದ, ಕರುನಾಡಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಆಗ್ನೇಯದೆಸೆಗೆ. ಒಮ್ಮೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಮಂಗಳವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ವಿಶ್ವಲನಾಗುವನು; ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು, ಗೆಲುವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನಮುಖಿಯಾಗುವನು. ವಿಜಯನಗರದ, ಕರ್ಣಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವೈಭವ ಅಧಿಕಿಸುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಅವನ ಮೊಗದಲ್ಲಿ ಆನಂದದ ತೆರೆಗಳನ್ನು ಉಕ್ಕಿಸುವುದು ; ಪರಾಭವದ ಕಲ್ಪನೆ ಮೊಗವನ್ನು ಕಪ್ಪಿಡಿಸುವುದು.

ಈ ಚಣವಂತೂ ರಾಯನ ಕಲ್ಪನಾಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ಕರ್ಣಾಟಕಸೇನೆಯನ್ನು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿ, ವಿಜಯ ನಗರದವರೆಗೂ ನುಗ್ಗಿ, ಆ ಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧ ಮಹಾನಗರವನ್ನು ಹಾಳೆಗ್ಗಡವಿದ್ದನು; ರಾಯನಿಗೆ ಹನಿಗಣ್ಣಾಗಿತ್ತು.

‘ಹಹ್ಲಹ್ಲಾ!’ ‘ಹಹ್ಲಹ್ಲಾಹ್ಲಾ!’

ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿನ ವಿನಾಶದಿಂದ ತಲ್ಲಣಗೊಂಡಿದ್ದ ರಾಯನಿಗೆ ವಿಜಗೀಷು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಅಟ್ಟಹಾಸದ ನಗೆಯಿಂದ ಮೈ ಮುಳ್ಳುಬಂದಂತಾಯ್ತು. ತನುರೋಮರಾಜಿ ಉಗ್ರಕ್ರೋಧದಿಂದ ಉರಿಗೊಂಡವು.

‘ಹಹ್ಲಹ್ಲಾ!’ ‘ಹಹ್ಲಹ್ಲಾಹ್ಲಾ!’

ನೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಉಚ್ಚತರವಾಗಿ ಅಟ್ಟಹಾಸ ಕೇಳಿದಂತಾಯ್ತು. ರಾಯ ಬೆಚ್ಚಿ ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದ. ಓಹ್! ಅಟ್ಟಹಾಸ ಕಲ್ಪನಾಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನಿಂದಲಿ: ನೈಜಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಚ್ಚಿನ ಮಂತ್ರಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಂದ. ಅರಸನ ಸನಿಹೆ ಸಾರುತ್ತ, ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಎರಡು ಬಾರಿ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ನಕ್ಕಿದ್ದನು.

‘ಅಪ್ಪಾಜಿ! ಅಂಥ ನಗೆಯೇಕೆ? ಹೊಸತೊಂದು ಗಡುತರ ಸಮಸ್ಯೆ ಆವಿಭೂತವಾಗಿರುವುದೇನು, ಅಷ್ಟೊಂದು ನಗೆ ಬರಿಸಲು?’

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ನಗೆತಡೆಯಲಾರದೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಕ್ಕು, ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲಾರದೆ ನಗೆಯನಡುವೇ ಎಂದನು ‘ಹಳೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು.’

‘ಅರಸನಿಗೆ ನೂರಾರು ಸಮಸ್ಯೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಪರಿಹಾರವಾದುದಾವುದು?’

‘ಅದೇ! ಪ್ರಮುಖತಮ ಸಮಸ್ಯೆ. ಮಹಾಪಾತ್ರರಿಗೆ ಲಂಚಕಳಿಸಿದ ನಾಟಕ ಸಂಪೂರ್ಣ ಯಶಸ್ವಿ ಯಾಯಿತು.’

ಮ್ಲಾನವದನನಾಗಿದ್ದ ರಾಯ ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಧಿಗಿಲ್ಲನೆ ನೆಗೆದಿದ್ದು, ಅಪ್ಪಾಜಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು 'ಏನಾಯಿತು?' ಎಂದನು.

'ನಾವು ಮಹಾಪಾತ್ರರಿಗೆಂದು ಕಳುಹಿದ್ದ ಸುಳ್ಳು, ಓಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗಜಪತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು, ಆ ಓಲೆಗಳ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ನಿಜವೆಂದೇ ನಂಬಿ ಗಜಪತಿ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪೊಟ್ಟನೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉತ್ತರದೆಸೆಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿದಾನೆ. ಅಂಜುಕುಳಿ ಅರಸ ಯುದ್ಧನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಪಲಾಯನಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಮಹಾಪಾತ್ರರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದರು. ನಗರ ಅರಕ್ಷಕವಾಗಲು, ಅದನ್ನು ಕನ್ನಡಸೇನೆ ಬಂದು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಪೊಟ್ಟನೂರ ನಾಗರಿಕರು ಬಂದು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.'

'ಭಾಪು, ಮಹಾಮಂತ್ರಿ. ಮಹಾ ಜನನಾಶದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ದುರ್ಗ ನಿನ್ನ ಚಾಣೆಕೃತನದಿಂದ ನೆತ್ತರ ಹನಿಯೊಂದೂ ನೆಲಕ್ಕೆ ಜಗುಳದೆ ನಮ್ಮ ಕೈವಶವಾಯ್ತು. ನನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕಾಪಿಟ್ಟು, ನನ್ನನ್ನು ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ನಾ ಸಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಜೊತೆಗೆ, ಇಂದಿನ ವಿಷಮ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ಇಮ್ಮೊಂದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಾರುಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಋಣಿಯಾಗಿರುವೆ.'

ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತಿದ್ದ ಕನ್ನಡಸೇನೆ ಕಹಳೆಯ ಮೊಳಗು ಕೇಳಿ ಚಕ್ಕನೆ ಚಲನೆಹೊಂದಿ, ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಯ್ತು. ಮುಣಿಕನಕರತ್ನ ವಿಭೂಷಿತನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮತ್ತಹಸ್ತಿಯ ಬೆನ್ನಿದ್ದ ಅಂಬಾರಿಯೇರಿದನು. ಅಂಬರ ಬಿರಿವ ತೂರೈನಾದ ಪೊಟ್ಟನೂರಿಗರ ಕರ್ಣಗಹ್ವರವನ್ನು ಗಡಚಿಕ್ಕಿತು. ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ ವೀರ ಭುಜಬಲಪ್ರತಾಪ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಮಹಾರಾಯ ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಪೊಟ್ಟನೂರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, 'ಗಜಪತಿ ಸಪ್ತಾಂಗ

ಹೆರಣ' ಎಂಬ ಬಿರದುತಳೆದನು. ಗೆಲುವಿನ ಗುರುತಾಗಿ ತೆಂಗಿನ ಮರದತ್ತರದ ವಿಜಯಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿಲಿಸಲಾಯ್ತು; ರಾಯನ ಬಿರುದುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಜಯಸ್ತಂಭದಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು.

ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಕರ್ಣಾಟಕದಿಂದ ಶತ್ರುರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಉತ್ಕಲಾಧಿಪತಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ಪ್ರತಾಪಹೀನನಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತ, ದೂರ ದೂರ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೇ ಎನಹ ರಾಯನಿಗೆ ಕೈಸೆರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ಕಲದ ಹಿಂದಣ ವಿಶಾಲ ಭೂಮಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಹಸ್ತಗತವಾಗಿಯೆ ಇದ್ದಿತು. ಪೊಟ್ಟನೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಟಕಿತ್ತ ಗಜಪತಿ ಮತ್ತಾವ ಗೋಂಡಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದಾನೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ರಾಯ ಉತ್ಕಲದ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸೀಮೆಗೆ ದಾಳಿಮಾಡಿ ವಿನಾಶಗೊಳಿಸಿದನು; ಗಜಪತಿ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಯ ಸೇನೆಯನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಾ ಅಭಿಮುಖವಾದ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಬೆಂಕಿಯಿಡುತ್ತ ದಾವಾನಲದಂತೆ ಸಾಗಿದನು. ಉತ್ಕಲದ ಬಹು ಭಾಗ ಅಗ್ನಿದಗ್ಧವಾಗಿ ಹಾಳಾದಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಉಳಿದುದೆಂದರೆ ಉತ್ಕಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿ ಕಟಕಪುರಿ; ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತ ಜನಭರಿತ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಾನಗರ. ಗಜಪತಿ ಅಡಗಿರುವುದಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ; ಕಟಕಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಾದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಯಮಪುರಿಯನ್ನು ಸೇರಿರಬೇಕು, ಎಂದುಕೊಂಡನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ. ಕರ್ಣಾಟಕ ಸೇನೆ ಭೋರಿಡುತ್ತ ಕಟಕಪುರಿಯ ದೆಸೆಗೆ ನುಗ್ಗಿತು.

ಉತ್ಕಲಾಧಿಪತಿ ಪೊಟ್ಟನೂರನ್ನು ಸರಿರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟವನು ತೀರ ಆಪ್ತರಾದ ಕೆಲವು ಬಂಟರೊಡನೆ ವೇಗವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತ, ರಾಜಧಾನಿ ಕಟಕಪುರಿಗೆ ಬಂದು ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮಹಾಸಾತ್ರರು ರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದೂ, ಮಂತ್ರಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ತಂತ್ರಕ್ಕೆ ತಾನು ಬಲಿಬಿದ್ದದೂ ಆನಂತರ ಗಜಪತಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಪೊಟ್ಟನೂರು ಈ ಬಗೆ ಶತ್ರುವಶವಾದುದಕ್ಕೆ ತಾನೇನೂ ಚಿಂತಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ; ಕಾಳಿಗವಿಲ್ಲದೆ ಈಗ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದು, ತಾನು ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತುದಾಗಿದ್ದರೆ ಉಗ್ರಸಂಗ್ರಾಮ, ಅಪಾರ ಸೈನ್ಯವಿನಾಶದ ನಂತರ ಕೈಬಿಡುವುದಿತ್ತು. ರಾಯ ಮತ್ತೆ ಉತ್ಕಲ

ಸೀಮೆಯ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಕೋಲಾಹಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಗಜಪತಿ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತ. ಕನ್ನಡ ಸೇನೆಯವ ಗಳಿಗೆ ಕಟಕಪುರಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಉಧ್ವಸ್ತಗೊಳಿಸುವುದೋ, ಎಂದು ಗಜಪತಿ ತತ್ತರಿಸುತ್ತ ಹೊತ್ತುಗಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ನಿರೀಕ್ಷೆಯ ಭಯದಲ್ಲಿ ಗಜಪತಿಗೆ ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೂ ಪ್ರಾಣಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯಾಗಮನದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅನವರತ ಸಮರದಿಂದ ಬಳಲಿ ಬೇಸರಗೊಂಡ ಶತ್ರುಸೇನೆ ಕಟಕಪುರಿಯವರೆಗೂ ಬಾರದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋದರೂ ಹೋಗಬಹುದೆಂಬ ವ್ಯರ್ಥ ಆಸೆ ಅವನೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಜಯಸೇನೆ ಕಟಕಪುರಿಯ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸಿಡಿಲ ಸುದ್ದಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಡಿದು ಗಜಪತಿ ಮೂರ್ಛಿತನಾದನು. ವೈತಿಳಿವು ಬಂದರೂ ಮುಂದಾರಿಯ ತಿಳಿವು ಬಾರದೆ ಗಜಪತಿ ವಿಹ್ವಲ. ಪತ್ನಿ, ಪುತ್ರರು ಶತ್ರುವಿನ ಕರಗತರು; ತಾನು ಹೆಂಬೇಡಿಯೆಂದು ಮಹಾಪಾತ್ರರು ನೆರವು ಬಾರದೆ ದೂರ ನಿಂತಿದಾರೆ. ಕಟಕಪುರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಲ್ಪ ಸೇನೆಯ ನೆರವು ವಿಜಯಸೇನೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲು ಸರ್ವಥಾ ಅಸಮರ್ಥ. ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಮಂಚದಮೇಲೆ ತನ್ನ ಭಾರಹಾಕಲು ಬಯಸಿದನು. ನವುರು ರೇಸಿಮೆಯ ತಲೆದಿಂಬು ಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ಕೆನ್ನೆ ಚುಚ್ಚಲು, ಬೆಚ್ಚಿ ಶತಪಥ ತಿರುಗತೊಡಗಿದನು.

ಸಂಜೆಯವೇಳೆಗೆ ನಗರದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಬಾನೆತ್ತರ ಎದ್ದದನ್ನು ಕಂಡು ಗಜಪತಿ ಬೆಚ್ಚಿದ. ದೂತನೊಬ್ಬ ಧಾವಿಸಿ, ಶತ್ರುಗಳು ದುರ್ಗಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತು, ನಗರದ ಹೊರವಲಯಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟಿದಾರೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಗಜಪತಿ ಹೌಹಾರಿದನು. ಭೂಮಿತಾಯಿಯೇ ತನಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲಿಯಾಗಿ, ತಾ ಹೋದಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಸೇನೆಯನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸುತ್ತಿದಾಳೆನೋ ಎಂದು ಸಂಭ್ರಾಂತನಾದನು. ನೋಡೆ ನೋಡೆ ಕತ್ತಲೆ ಮುಸುಕಿತು. ನಗರದ ಹೊರವಲಯಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಬೆಂಕಿ ಕೆನ್ನಾ ಲಗೆಯನ್ನು ಚಾಚಿ ಮುಗಿಲು ನೆಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅಗ್ನಿ ಶೀಘ್ರಗತಿಯಿಂದ

ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಡತೊಡಗಿತ್ತು. ದಗ್ಧ ಗೃಹಗಳಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನದ ನೀಳ್‌ಗೋಳಿನ ಹುಯ್ಯೂ ಬೆಂಕಿಗೆ ಸಮಸಮನಾಗಿ ಬಾನ್‌ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ನೋಡ ನೋಡುತ್ತ, ಕೇಳ ಕೇಳುತ್ತ ಗಜಪತಿ ಥರ ಥರ ನಡುಗತೊಡಗಿದನು. ಯುದ್ಧನಿಂದರೆ ಪರಾಭವವಾಗುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದಲೇ ಇದುವರೆಗೆ ಪಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನಿಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರಾಣಭಯ ತಲೆದೋರಿ ತತ್ತರಿಸಿದನು. ರಣಕಾಳಿಯೇ ರಾಯನಾಗಿ ಅವತಾರವೆತ್ತಿ, ತನ್ನ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗುನುಗ್ಗುತ್ತ ರಕ್ತ ಪಿಪಾಸೆಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಎಣಿಸಿದನು. ಭೀತಿಯಿಂದ ಮೈ ನವಿರದ್ದಿತು.

ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳು ಸಮಗ್ರ ಕಟಕಪುರಿಗೇ ಕೊಳ್ಳಿಯಿಡುತ್ತ ಅರಮನೆಯ ದೆಸೆಗೆ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದರು. ಅರಮನೆಯ ಕಾನಲುಗಾರರು ತಡೆಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಶ್ಯಸ್ತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳು ಅರಮನೆಯ ಒಳನುಗ್ಗಿದರು. ಎಲ್ಲಿ ಅರಸಿದರೂ ಅದೇ ಹಳೆಯ ಪಲ್ಲವಿ 'ರಾಜನಿಲ್ಲ' 'ರಾಜನಿಲ್ಲ'; ಸಂದಿಗ್ಧ ಸನ್ನಿವೇಶ ಬಂದೊದಗಿ ದಾಗಲೆಲ್ಲ ಗಜಪತಿ ಭೂಮಿಯ ಬಸಿರಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡು, ಕಾಲಾನಂತರ ಮತ್ತಾವುದೋ ದುರ್ಗರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಚರನಾಗುತ್ತಿವನೇನೋ ! ಗಜಪತಿ ಆಪ್ತಾನುಚರರನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಅದೆತ್ತವೊ ಸಾಗಿಹೋದನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಸಮಗ್ರ ಕಟಕಪುರಿಯನ್ನೇ ನುಂಗಿದ ಮಹಾಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆ ಗಜಪತಿಯ ಕತ್ತಲ ದಾರಿಗೆ ಕೆಂಬೆಳಕು ನೀಡಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಯ್ತು.

ಪೊಟ್ಟನೂರನ್ನು ಸೇನಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಆರುತಿಂಗಳಿಂದ ಉತ್ಕಲಾಧಿಪನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲೇ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಉತ್ಕಲದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಸೇನೆನಡೆಸಿ, ಉದ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಉತ್ಕಲದ ಸಮಗ್ರ ಸೀಮೆಯೆಲ್ಲ ಅಗ್ನಿ ದಗ್ಧವಾಯ್ತು. ತಲೆತಲಾಂತರಗಳಿಂದ ಉತ್ಕಲಾಧಿಪರು ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ನಡೆಸಿದ ಉಪಹತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವಾಯ್ತು. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಪತ್ನಿ ಪುತ್ರರು ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದರು ; ಆದರೂ ರಾಯ ಅಸಂತೃಪ್ತ. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ಕರಗತನಾಗುವವರೆಗೆ ರಾಯನ ಕ್ರೋಧ ಶಮನವಾಗದು.

ಪೊಟ್ಟನೂರು ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಇಂದು ವಿಜಯೋತ್ಸವ. ವಿಶಾಲ ಉತ್ಕಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಕನ್ನಡಕಲಿಗಳು ಕಲಕಿ, ಕೋಲಾಹಲವೆಬ್ಬಿಸಿ, ವಿಜಯಿಯಾದ ಸಂಭ್ರಮದ ಸಮಾರಂಭ. ಪೊಟ್ಟನೂರ ಅರಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಪೌರರು ನೆರೆದಿದಾರೆ ; ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಅರಮನೆಯ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗದ್ದುಗೆಯೇರಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದಾನೆ. ಮಲ್ಲರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲರ ಮುಷ್ಟಾಮುಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಜಟ್ಟಿಗಳ ಕಾಳೆಗವಾಯಿತು. ಅಶ್ವಗಳ ನೃತ್ಯವಾಯಿತು ; ಆನೆಗಳ ತಿಪ್ಪರುಲಾಗವಾಯಿತು ; ಯೋಧರ ಕತ್ತಿವರಸೆಯಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಹಲವು ವಿನೋದ, ಚಮತ್ಕಾರ, ಶಕ್ತಿಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆದವು. ನೆರೆದ ಜನ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಲ್ಲಣ, ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿ ಅಪೂರ್ವವಾದೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿದೆಯೆಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಗುಜುಗುಜು ; ಏನೆಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆ, ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಅವರ ಉತ್ಸುಕತೆಯನ್ನು ವರ್ಧಿಸಿತ್ತು.

ಇಗೋ, ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನದ ವೇಳೆ. ಜನ ಕುತೂಹಲಭರಿತರಾಗಿ, ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ, ಬರಿದಾಗಿದ್ದ ರಂಗವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರಿದು ಬರಿದು ; ಮಲ್ಲರಂಗ ಇನ್ನೂ ಬರಿದು.

ಝಲ್ !

ಜನ ತಲ್ಲಣಗೊಂಡರು. ತಮ್ಮೆದುರು ರಂಗಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದ ತರುಣನದಾರು ? ಇನ್ನಾರು ? ರಾಜಪುತ್ರ ವೀರಭದ್ರ. ಉತ್ಕಲಸಾರ್ವಭೌಮ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ನಚ್ಚಿನ ಕುವರ ವೀರಭದ್ರ. ಕೊಂಡವೀಡಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯನಿಗೆ ಕೈಸೆರೆಯಾದ ಖಡ್ಗವಿದ್ಯಾನಿಪುಣ, ಸಿಂಹಗಂಭೀರ ವೀರಭದ್ರ. ರಾಜಕುಮಾರ ಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ಮಲ್ಲರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೈಚಳಕ ತೋರುವುದೆ ! ವೀರಭದ್ರ ರಂಗಕ್ಕೆ ನೆಗೆದವನೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಯಿಂದ ಸಳಕ್ಕನೆ ಕಳಚಿ, ತಿರುಗಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಗಜಪತಿಯ ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕಸಿಂಹನ ನಖ

ನಲವತ್ತೈದು

ರಾಜಪುತ್ರನ ಕತ್ತಿವರಸೆಯ ವಿವಿಧ ಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪೊಟ್ಟಿನೂರ ಪೌರರು ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟರು. ತಮ್ಮ ರಾಜ ಕುಮಾರನ ಪ್ರಾಡಿಮೆಗಾಗಿ ಹರ್ಷಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು.

ಗದ್ದುಗೆಯಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಯ ಮೂಗುಮುರಿದನು. ವಿಜಯನಗರದ ಹಲಹಲವು ನಿಪುಣರು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಾಗಿ ಚಮತ್ಕಾರ, ಕತ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡಿವರೂ ನೆರೆದ ಜನ ಇಷ್ಟೊಂದು ಹರ್ಷೋದ್ಗಾರ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ಕಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಮಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಕರ್ಷಕದಾಯಕನಾಗುವುದು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನವಲ್ಲವೆ! ಖಡ್ಗವಿದ್ಯಾನಿಪುಣನಾದ ವಿಜಯನಗರದ ಯೋಧನೊಂದಿಗೆ ಖಡ್ಗಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವೀರಭದ್ರನಿಗೆ ರಾಯ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ವೀರಭದ್ರ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಕ್ರೋಧತಾಮ್ರಾಕ್ಷನಾದನು.

‘ರಾಜಪುತ್ರ ಪರಕೀಯ ರಾಜಪುತ್ರನೊಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಖಡ್ಗಯುದ್ಧ ಮಾಡಿಯಾನು. ಯಕಷ್ಟಿತ ಯೋಧನೊಂದಿಗೆ ಸೆಣಸುವುದು ರಾಜರಕ್ತಕ್ಕೆ ಕಲಂಕ.’

‘ನೀವು ಯೋಧನೊಂದಿಗೇ ಸೆಣಸಬೇಕೆಂದು ಮಹಾರಾಜರ ಆಣತಿ’ ಎಂದನು ದೂತ.

‘ರಾಜಪುತ್ರನ ನೆತ್ತರಿಗೆ ರಾಜಪುತ್ರನ ನೆತ್ತರೇ ಸಮ. ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದು ನಿಲ್ಲಲಿ ; ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ರುಂಡವನ್ನು ಹಾರಿಸುವೆನು.’

‘ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಬದಲಿಸದು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕಾರಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಮರಣವೆಂದನೆಯೇ ಶಿಕ್ಷೆ.’

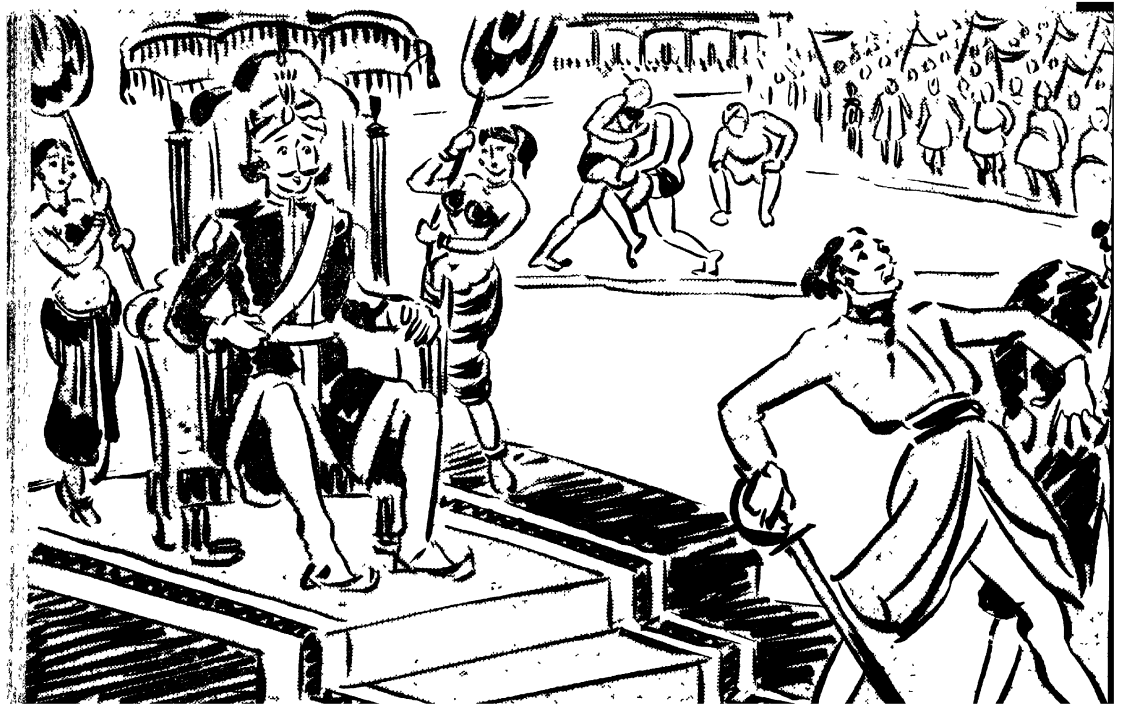
ಶತ್ರುಹತ ಮಾಡಲೆಣಿಸಿದ್ದ ವೀರಭದ್ರನ ಕೂರ್ಗತ್ತಿ ಚಳಕ್ಕೆನೆ ಚಲಿಸಿದಂತಾಯ್ತು ; ಇಲ್ಲವೇನೋ ಎಂದು ಕೊಂಡರು ಕೆಲವರು. ಈಗ ವೀರಭದ್ರ ಸ್ತಬ್ಧ. ದೂತ ಮಾತನ್ನು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿದರೂ ವೀರಭದ್ರ ಮೌನ. ದೂತ

ಹಿಂದಿರುಗಿ ಅರಸ ಆಸೀನನಾಗಿದ್ದ ಗದ್ದುಗೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಣೆಯೇನೆಂದು ಬೇಡುವವನಂತೆ ತಲೆವಾಗಿ ನಿಂತನು. ಮಲ್ಲರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದ ವೀರಭದ್ರ ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದುದನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಜನಜಂಗುಳಿ ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿ ಯಾಯ್ತು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮಂದಸ್ಥಿತನಾಗಿ ಗದ್ದುಗೆಯಿಂದಿಳಿದು ಗಜಗಂಭೀರಗಮನದಿಂದ ರಂಗಕ್ಕೆ ನಡೆತಂದು, ಕೈಬೆತ್ತದ ಕೊನೆಯನ್ನು ವೀರಭದ್ರನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಸೋಕಿಸಿದನು. ರಾಜಕುವರನ ರುಂಡ ಕಳಕ್ಕನೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿತು. ನೆರೆದ ಜನ ಹಾಹಾಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಯಕಶ್ಚಿತನೊಬ್ಬನೆದುರು ಸಮಸಮನಾಗಿ ನಿಂತು ಸೆಣಸುವ ಅವಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವೇ ಲೇಸೆಂದು ರಾಜಕುವರ ಮಸೆವೆತ್ತ ಕೂರ್ಗತ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಂಠಚ್ಛೇದನ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಚಳಕದಲ್ಲಿ ಆದದ್ದೇನೆಂಬುದು ಜನಜಂಗುಳಿಗೆ ಅರಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಖಡ್ಗವಿದ್ಯಾನಿಪುಣನಾದ ರಾಯ ಆದ ಅಸಂಗತವನ್ನು ತಟಕ್ಕನೆ ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ನೆರೆದ ಜನರಲ್ಲಿ, ಆದ ಘಟನೆಗಾಗಿ ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟವರು ಕೆಲವರು ; ರಾಜಕುಮಾರನ ದುರಂತ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಖೇದಗೊಂಡವರು ಕೆಲವರು ; ರಾಜಕುವರನಲ್ಲಿ ರಾಯನ ಉದ್ಧಟವರ್ತನೆಯಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡವರು ಕೆಲವರು. ವೀರಭದ್ರನ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗದ ವಾರ್ತೆ ಉತ್ಕಲದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾಡ್ಗಿ ಚ್ಚಿನಂತೆ ಹಬ್ಬಿತು ; ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ 'ಗಜಪತಿ' ಬೆಚ್ಚಿದನು, ಕಂಬನಿ ಮಿಡಿದನು. ತನ್ನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿ, ಯುವರಾಜ ರಾಮಚಂದ್ರದೇವ ಶತ್ರುವಿನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ! ಉತ್ಕಲಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನವೆಸಗಬೇಕೆಂಬ ರಾಯನ ಉದ್ದೇಶವೇ ರಾಜಕುವರ ವೀರಭದ್ರನ ಮರಣಕಾರಣ. ಒಬ್ಬ ಕುವರನಿಗೆ ಅಪಮೃತ್ಯು ಸಂಭವಿಸಿದಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕುವರನಿಗೂ ಮತ್ತಾವ ದುರ್ದೆಸೆ ಕಾದಿದೆಯೋ ! ತನ್ನ ರಾಣಿಗೆ ಇನ್ನೆಂಥ ಅವಮಾನ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗೀತೋ ! ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೂ ಉದ್ಧುಸ್ತವಾದಾಗ ಬಾಗದ ಗಜಪತಿ ಈಗ ತಗ್ಗಿದನು. ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸಮಗ್ರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು, ಪತ್ನೀಪುತ್ರರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಯ್ತು. ಇನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ

ಗಜಪತಿಯ ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕಸಿಂಹನ ನಖ

ನಲವತ್ತೇಳು

ಭಲದಿಂದೇನು ; ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನಿಷ್ಫಲ
ವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂಧಾನದ ಸಂಯಮನ ಇನ್ನೂ ತೆರವು ದಾರಿ.
ಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆಪ್ತ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ
ಬಳಿಗೆ ಅಟ್ಟಿದನು.

ಹಲವಾರು ಉತ್ಕಲಾಧಿಪರು ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಪದೇ ಪದೇ ಸುಗ್ಗಿ ಉಪಟಳವೆಸಗಿದುದಕ್ಕೆಲ್ಲ
ಪ್ರತೀಕಾರವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸಮಗ್ರ ಉತ್ಕಲ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಉಪ್ಪುಸ್ತಗೊಳಿಸಿಯಾಯ್ತು. ರಾಯನ
ಅಭಿಲಾಷೆ ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೈ ; ಶಾಶ್ವತ ಆಕ್ರಮಣವಲ್ಲ.
ಆದರೆ ಉತ್ಕಲಾಧಿಪತಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಸಾಳುವನರಸಿಂಹನ ಕುಮಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬಲವಂತದಿಂದ ಮದುವೆ
ನಿಂದುದಕ್ಕೆ ಮುಯ್ಯಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಳಿದಿತ್ತು. ಗಜಪತಿ ತನ್ನ ಕುಮಾರಿ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣದೇವ
ರಾಯನಿಗೆ ಧಾರೆ ಎರೆದುಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ, ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯು ಉತ್ತರ ದೆಸೆಯ ಉತ್ಕಲ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಗಜಪತಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ
ಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಹೇಳಿಕಳುಹಿದನು.

ಹಲವು ಕಾಲಗಳಿಂದ ಶತ್ರುತ್ವದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಮಸೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಮನೆತನಗಳೆರಡು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮೈತ್ರಿಯ ಮಧುವಿ

ನಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿದವು. ಉತ್ಕಲವನ್ನೇ ಉಧ್ವಸ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಉತ್ಕಲಾಧಿಪತಿಯ ಜಾಮಾತನಾದನು. ಮಹಾಪಾತ್ರರಿಗೆಂದು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಕಳುಹಿದ್ದು ಗಜಪತಿಯ ಹಸ್ತಗತವಾಗಿದ್ದ ಸುವರ್ಣರತ್ನವಜ್ರಗಳ ಹೆಡಿಗೆಗಳೂ, ಉತ್ಕಲಾಧಿಪನ ಅಮೂಲ್ಯ ವಜ್ರರತ್ನಗಳೂ, ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳೂ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ದೊರೆಯಿತು. ಯುದ್ಧ ಹೂಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಗಜಪತಿಯೂ, ಮಹಾಪಾತ್ರರೂ ರಾಯನ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದರು. ಕೃಷ್ಣೆಯ ಉತ್ತರದ ಉತ್ಕಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಗಜಪತಿ ಕಟಕಪುರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಚಾಣಾಕ್ಷತನ

ಭ್ರಮ್ಯ ' ಭುವನವಿಜಯ ' ಅರಮನೆಯ ಒಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಪಳಿಗೆ ಜೋತಿದ್ದ ಹೊನ್ನ ತೂಗುಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ಮೆಲುವಾಗಿ ತೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ತೂಗುಮಣಿ ರತ್ನವಜ್ರಗಳ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸದಿಂದ ಸುಶೋಭಿತ. ಉತ್ಕಲಸಾರ್ವಭೌಮನ ಕುಮಾರಿಯಾಗಿ, ಕರ್ಣಾಟಕಸಾರ್ವಭೌಮನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮೈ ಅಪೂರ್ವ ವಜ್ರಗಳಿಂದ ಝಗಝಗಿಸಿತ್ತು. ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಚೆಲುವಿನಲ್ಲೂ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ. ಆದರೆ ಅವಳ ಅಂತರಂಗ ತೀವ್ರ ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಸುಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಜವಂಶದ ಉತ್ಕಲಸಾರ್ವಭೌಮಕುಮಾರಿಯಾದ

ತಾನು ನೂತನವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಕ್ರಮಣಮಾಡಿದ ದಳಪತಿಯೊಬ್ಬನ ಮಗನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದೆ! ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲದ ಕನ್ನೆ ಕೀಳುಕುಲದವನನ್ನು ಕೂಡುವುದೆ! ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಿತನ ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುಡುಗಾಡಾಗಿಸಿ, ಕಟಕಪುರಿಯನ್ನೇ ಅಗ್ನಿದಗ್ಧವಾಗಿಸಿದವನ ಪತ್ನಿ ತಾನಾದುದೆ! ತಂದೆಯ, ತಂದೆಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕ್ಷೇಮಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಕೈಮೀರಿ ಆಗಿಹೋದ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ಕಳವಳಿಸಿದಳು, ಬೇಗುದಿಕೊಂಡಳು; ಅವಳ ಕಮಲನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಮುತ್ತಿನಂತಹ ಬಿಸಿಯ ಹನಿಯೆರಡು ಜಗುಳಿದವು.

ದಾಸಿ ಓಡುತ್ತ ಬಂದಳು ' ಮಹಾರಾಣಿ. ಮಹಾರಾಜರು ಈ ದೆಸೆಗೇ ಬಿಜಯಗೈಯುತ್ತಿದಾರೆ.'

ನಿರ್ವಿಣ್ಣಳಾಗಿ ತೂಗುಯ್ಯಲೆಯಲ್ಲಿ ಒರಗಿದ್ದ ರಾಣಿ ಸನಿಹವೇ ಸಿಡಿಲೆರಗಿದಂತೆ ಚಮಕಿತಳಾದಳು, ಬೆಚ್ಚಿದಳು. ಹುಲಿಯ ಸುಳಿವು ಹಿಡಿದ ಹರಿಣಿಯಂತೆ ಚಕ್ಕನೆ ಹಾರಿ, ತನ್ನ ಮಂದಿರದೊಳಸಾರಿ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು.

ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿಯೊಂದಿಗೆ ಮೊದಲ ಶಯ್ಯೆ. ಜಗನ್ನೋಹಿನಿಯ ಹಸ್ತಿದಂತ ನಿರ್ಮಿತ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನ ಮಂಚ. ಮುಖಮಲ್ಲಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ರೇಸಿಮೆಯ ಹೊದಿಕೆ. ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಕೃತಿ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲ ದೆಸೆಗೆ ಬೆನ್ನಿದ್ದು, ಮೈಗೆ ರೇಸಿಮೆಯ ಹೊದಿಕೆ ಕವಿದಿತ್ತು. ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ಸಪ್ಪುಳಾಗದಂತೆ ಕದ ನೂಕಿದಳು; ಕದ ಮುಚ್ಚಿ ತೇನೋ ಹಾದು; ಆದರೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತುಸು ' ಕಟ್ ' ಎಂದಿತು. ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ಬೆಚ್ಚಿ ಮಂಚದಡೆ ನಿರುಕಿಸಿದಳು; ರಾಯ ನಿಶ್ಚಲ. ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು ಹೆಜ್ಜೆಯಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ಮಂಚದ ಬಳಿ ಸಾರಿದಳು. ರಾಯ ನೀರವವಾಗಿ ಪವಡಿಸಿಯೇ ಇದ್ದನು. ರಾಣಿ ತನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನೇ ನಂಬದವಳಂತೆ, ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಇರುವರೇನೋ, ಎಂದು ಸುತ್ತ ನಿರುಕಿಸಿದಳು. ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ತಾನು! ಮಂಚದಲ್ಲಿ ರಾಯ! ಅವಳ ಕೈ ತಟಕ್ಕನೆ

ಮಡಿಲಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಹೋದುದು ತುಸು ತಡೆದಂತೆ ತೋರಿತು. ಕೈ ತಟಕ್ಕನೆ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ನೀರವವಾಗಿ, ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಪವಡಿಸಿದ್ದ ಆಕೃತಿಯ ಬೆನ್ನೆ ತಿವಿಯಿತು. ಚಿತ್ರೇಂದು ದ್ರವ ಚಿಮ್ಮಿತು. ಕೆಲವು ಹನಿ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿಯ ತುಟೆಗೂ ಸಿಡಿಯಿತು.

ಆಹಾ! ಮಧುರ! ಬಹು ಮಧುರ! ಜೇನಿನಂತೆ ಮಧುರ! ನೆತ್ತರು ಉಪ್ಪೆಂದು ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ಕೇಳಿ ಬಲ್ಲಳು. ಈ ರಾಯನ ನೆತ್ತರು ಸಿಹಿ. ನೆತ್ತರೇ ಸಿಹಿಯಿದ್ದಮೇಲೆ ಈತ ಇನ್ನೆಂಥ ಸಜ್ಜನ, ಸದ್ಗುಣಿ ಇರಬೇಕು! ಅರಿಯದೆ ನಾನೆಂಥ ಪ್ರಮಾದವೆಸಗಿದೆ! ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲವಲ್ಲದಿದ್ದರೇನು! ಇಂಥ ಸಜ್ಜನನಾದಮೇಲೆ ಭರ್ತನಾಗಲು ತಕ್ಕವನೇ. ಹಾಯ್ ಹಾಯ್! ಇಂಥ ಸದ್ಗುಣಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ನಾನೆಂಥ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದೆ. ಉತ್ಕಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಉಧ್ವಸ್ತಗೊಳಿಸಿದುದು ಈತನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಲಾಂಛನವೇ ವಿನಹ ದೌರ್ಜನ್ಯದ ಪರಾಕಾಷ್ಠತೆಯಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪೂರ್ವಜರೂ ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ, ಇಂಥ ಉಪಟಳವನ್ನೇ ಎಸಗಿದ್ದರಲ್ಲವೆ! ಈ ಮಹಾರಾಜ ಬಲಯುತ ನಾದಾಗ ಈತನ ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆ ಏನು ತಪ್ಪು! ನನ್ನ ದುಡುಕಿನಿಂದ ಪ್ರಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಸಾರ್ವಭೌಮ ನಿಹತನಾದ ನಲ್ಲದೆ, ನನ್ನ ಭರ್ತನೂ ಅಳಿದಂತಾಯ್ತು. ನನ್ನ ದುಷ್ಟತ್ಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮರಣವೇ ಶಿಕ್ಷೆ. ಎದೆಗೆ ತಿವಿದು ಕೊಳ್ಳಲು ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದಳು.

‘ ತಾಳು, ತಾಳು. ಮಹಾರಾಣಿ ’

ಗಂಭೀರ ನಿಸ್ವನವನ್ನು ಆಕರ್ಣಿಸಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಚಮಕಿತಳಾದಳು. ಮಂತ್ರಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಗುಪ್ತದ್ವಾರದಿಂದ ಕೊಠಡಿಯೊಳಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದನು. ಅವನ ಮೊಗ ದೃಢ, ಗಂಭೀರ. ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಹನನ ದಿನಚರಿಯ ಘಟನೆ ಯೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ನಿರ್ವಿಕಾರ.

ಐವತ್ತನಾಲ್ಕು

ಅಳೂ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

‘ ದುಡುಕೇಕೆ, ಮಹಾರಾಣಿ ? ’

‘ ಇಂಥ ದುಷ್ಟತ್ವದ ನಂತರ ನನಗೆ ಜೀವಧಾರಣೆಯೇ ? ’

‘ ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಗ್ಧವಾಗುವುದು ಸತ್ಯವೇ ? ’

‘ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಪ್ರಯತ್ನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ ’

‘ ಮಹಾರಾಣಿ. ಪಕ್ಕದ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಾ ’

ಗಾರುಡಿಗನ ಮೋಡಿಗೆ ಹಾವು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವಂತೆ ಮಹಾರಾಣಿ ಮಂತ್ರಿಯ ಹಿಂದೆ ಸಾಗಿದಳು. ಪಕ್ಕದ ಕೊಠಡಿ ಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ರಾಯಮಹಾರಾಯ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಆಸೀನನಾಗಿದ್ದನು ; ಅವನ ಸುಂದರವದನ ಶಾಂತ, ನಿರ್ವಿಕಾರ.

‘ ನನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ನಂಬಲಾಪೆನೆ ? ’ ಮಹಾರಾಣಿ ಗದಗದಿಸಿದಳು.

‘ ನೀನು ದ್ವೇಷಾನಲದಿಂದ ದಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯೆಂಬುದನ್ನು ವಿವಾಹ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲೇ ಕಂಡುಕೊಂಡೆ. ಪ್ರಥಮ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲೇ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕೊಲೆಗೀಡುಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಕಾರಸ್ಥಾನ ನನಗೆ ಸುಳಿವು ಹರಿಯಿತು. ಮಹಾರಾಜನ ಹೋಲಿಕೆಯ ಮಯಣದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಒಳಗೆ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ, ಮಂಚದಲ್ಲಿ ನೈಜ ಮಹಾರಾಜನ ಬದಲು ಮಯಣದ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ, ಮುಸುಕು ಹೊದಿಸಿದೆ. ನೀ ಕಠಾರಿಯಿಂದ ತಿವಿದಾಗ ನಿನ್ನ ತುಟಿಗೆ ಸಿಡಿದುದು ನೆತ್ತರಲ್ಲ, ಜೇನಹನಿ ’

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಮಾತು ಕೇಳಿಕೇಳುತ್ತ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ಅವಮಾನದಿಂದ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಅವನತ ಮುಖಿಯಾದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣು ಹನಿಗೂಡಿದವು. ‘ ನೀನೀಗ ದ್ವೇಷನಿರ್ಮುಕ್ತಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಯತ್ನಿಸಿದ ಅಕೃತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮಹಾರಾಜನ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡು. ’

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಚಾಣಾಕ್ಷತನ

ಐವತ್ತೈದು

ಮಹಾರಾಣಿ ಭೂಶಾಯಿನಿಯಾಗಿ, ಭರ್ತನ ಪದಸ್ವಶ್ರಿಯಾಗಿ ದೀರ್ಘದಂಡ ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಿದಳು. ಅವಳ ಕಂಬನಿ ರಾಯನ ಹೆಜ್ಜೆಯಮೇಲೆ ಜಗುಳಿದವು. ರಾಯ ಹಿಂಜರಿದು ದೂರ ನಿಂತನು.

‘ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ. ನೀನು ವ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಣಿಯಂತೆ ಸುಂದರ. ಮತ್ತಾವ ದುಷ್ಟಾಲದಲ್ಲಿ ನೀ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವಿಯೋ ಹೇಳಬಲ್ಲವರಾಯ !’

ಮಹಾರಾಜನ ಅಜ್ಜಿಯಂತೆ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ದೂರವಾದ ಕಂಭನಲ್ಲಿನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ನೆಲೆಯಾದಳು. ರಾಜರಾಣಿಯರ ಸಮಾಗಮಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಎಸಗಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲ ವಿಫಲ. ಮಹಾರಾಣಿ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಲ್ಲೇ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ನೂಕಿದಳು. ಮಂತ್ರಿಯ ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೊನೆಗೂ ಫಲದಾಯಕ ; ರಾಯ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡನು.

* * * *

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿ ರಾಯನ ಬಲಗೈಯಾಗಿದ್ದನು. ರಾಯನ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಅಪ್ಪನಂತೆ ಇದ್ದವನು, ಅರಸನಾದಮೇಲೂ ಅದೇ ರೀತಿಯ ಹಿತಚಿಂತಕನಾಗಿದ್ದು ‘ಅಪ್ಪಾಜಿ’ ಎಂದೇ ರಾಯನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಾಗಿ ಚಾಣಿಕ್ಕನಾಗಿ, ಶೌರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸಮನಾಗಿ, ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನಾಗಿದ್ದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಂಥ ಮಂತ್ರಿ ಬಹು ಅಪರೂಪ.

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ತಂದೆ ತಾಯಿ ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ಕಡು ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನು ; ತಿರುಸತಿಯ ಸನಿಹದ ಬನದಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಿ ಬದುಕು ಹೊರೆಯುವುದು. ಒಂದು

ಏವಶ್ಯಕರು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸುಡುಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮ, ಬಳಲಿ, ಬಯಲಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಬಿಸಿಲ ಕಾವಿಗೆ ಹುತ್ತದಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಸರ್ಪವೊಂದು ಸನಿಹ ಸಾರಿದುದು ಮಲಗಿದ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕಚ್ಚಿದೆ, ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಡೆಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಮರೆನಾಡಿತ್ತು. ಆನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದ್ದ ಸನ್ಯಾಸಿಯೊಬ್ಬ ಈ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತವನು ಸರ್ಪ ಹರಿದುಹೋದಮೇಲೆ ಹುಡುಗನ ಬಳಿ ಬಂದು ಎಬ್ಬಿಸಿದನು.

‘ ಹುಡುಗ! ಹಾವು ನಿನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೆಡೆ ಬಿಚ್ಚಿದ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನು ನೀನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ನೀನು ಉನ್ನತ ಪದವಿಗೇರುವೆ; ನಿನ್ನ ಪದವಿ, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನಾಡಿನ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸು.’

ದೂರದ ಬಂಧು ಚಿಟ್ಟಿಗಂಗಾಮಾತೃನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ; ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾದ.

ವಿಜಯನಗರದರಸು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಮಂತ್ರಿ ಉದ್ದಂಡ ವಾರ್ಧಕ್ಯದಿಂದ ಜರ್ಜರಿತನಾಗಿರಲು, ಅವನ ನೆರವಿಗಾಗಿ ಸಹಾಯಕಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಬೇಕಾಯ್ತು. ಇಂಥ ಉನ್ನತ ಪದವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆ, ಚಾತುರ್ಯ ಇರುವವನನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಅರಸು ಆಯ್ಕೆಗಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ವಿದ್ಯಾಗರ್ವಿತರೂ

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಚಾಣಾಕ್ಷತನ

ಐವತ್ತೇಳು

ಚತುರರೂ ಆದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಜನ ನಿಯಮಿತ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೆರೆದರು. ಅರಸು ತಾಳೆಗರಿಯ ಮೇಲೆ ಗೆರೆಯೆಳೆದು, ಈ ಗೆರೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆಯೇ ಯಾವನು ಆದನ್ನು ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಸುತ್ತಾನೋ ಆತನೇ ಸಹಾಯಕಮಂತ್ರಿ ಯಾಗಲು ಅರ್ಹ, ಎಂದನು. ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಜನರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಅಸಂಬಂಧವೆಂದೇ ಭಾಸವಾಯ್ತು ; ಸಹಾಯಕಮಂತ್ರಿಯ ಆಯ್ಕೆ ಅರಸನ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲವೆಂದೂ, ತಮಗೆಲ್ಲ ಅವಮಾನಮಾಡಲೆಂದೇ ಈ ಅರ್ಥವಿಹೀನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡಿರುವನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದರು. ಕಾಲಾವಧಿಯನಂತರ, ಉತ್ತರವೀಯಲು ಎದ್ದು ನಿಂತವನೆಂದರೆ ತಿಮ್ಮ ಮಾತ್ರ. ತಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ, ತಾಳೆಗರಿಯಲ್ಲಿನ ಗೆರೆಯ ಸಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಉದ್ದವಾದ ಗೆರೆ ಎಳೆದು, ಮೊದಲ ಗೆರೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆಯೇ ಅದನ್ನು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿಸಿದೆ, ಎಂದನು. ಅಂದಿನಿಂದ, ತಿಮ್ಮ ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಹಾಯಕ ಮಂತ್ರಿ; ಉದ್ದಂಡನ ಮರಣಾನಂತರ ತಿಮ್ಮನೇ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಡೆಯಾಡಿಸಿದಾಗ ಯೋಗಿ ಬಯಸಿದ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಪೂರೈಸಿದ.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ವ್ಯವಹಾರಕೌಶಲ್ಯ, ಚಾಣಾಕ್ಷತನ ರಾಜಕೀಯದ ಮಹಾಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ತೀರ್ಮಾನಗಳಲ್ಲೂ ಗೋಚರ. ಶ್ರೀಮಂತನೊಬ್ಬ ಅವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಸ್ತಿ ಹಂಚಿದನು. ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹದಿನೇಳು ಆನೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಆನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವನ್ನು ಹಿರಿಯನೂ, ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ನಡುವಣವನೂ, ಒಂಬತ್ತರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಕೊನೆಯವನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಸತ್ತನು. ಮಿಕ್ಕ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಮುಗಿದಾದರೂ, ಆನೆಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪಂಚಾಯಿತನೂ ಗಣಿತಜ್ಞನೂ ಆನೆಗಳನ್ನು ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಹಂಚಲು ಅಸಮರ್ಥ. ವ್ಯಾಜ್ಯ ಮಂತ್ರಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಬಳಿ ಬಂತು ; ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಕರ್ಷೆಗಾಗಿ ಮಂತ್ರಿ ತನ್ನ ಆನೆಯನ್ನೇರಿ ಶ್ರೀಮಂತನ ಸದನಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ಹದಿನೇಳು

ಆನೆಗಳನ್ನೂ ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತನ್ನ ಆನೆಯನ್ನೂ ಅದೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡನು. ಒಟ್ಟು ಹದಿನೆಂಟು ಆನೆಗಳಾದವು. ಹಿರಿಯನಿಗೆ ಅರ್ಧ ಎಂದರೆ ಒಂಬತ್ತು ; ನಡುವಣವನಿಗೆ ಮೂರನೆ ಒಂದು ಭಾಗವಾದ ಆರು ; ಕಿರಿಯನಿಗೆ ಒಂಬತ್ತನೆ ಒಂದು ಭಾಗವಾದ ಎರಡು ಆನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಹದಿನೇಳು ಆನೆಗಳನ್ನೂ ತಂದೆಯ ಆದೇಶದಂತೆ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಹಂಚಿಯಾಯ್ತು. ಉಳಿದ ತನ್ನ ಆನೆಯನ್ನೇರಿ ಮಂತ್ರಿ ಮಾಲ್ಯಕೂಟಕ್ಕೆ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದನು.

ವಿಜಯನಗರದ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಪಂಡಿತರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಬಗೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಅಹಂಕಾರ ಬಂದಿತ್ತು. ತಾವು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಗಿಂತ ಪ್ರಾಜ್ಞರೆಂದೂ, ಮಂತ್ರಿಪದವಿಗೆ ಅವನಿಗಿಂತ ತಮಗೇ ಅರ್ಹತೆ ಹೆಚ್ಚಿದೂ ಆವರ ಭಾವನೆ. ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲ ಗುಂಪುಗೂಡಿ ರಾಯನ ಬಳಿ ಸಾರಿ, ತಮ್ಮ ಮನೋಗತವನ್ನು ಅರುಹಿದರು.

‘ ನಿಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಗೌರವ. ಆದರೆ ವ್ಯವಹಾರಕೌಶಲ್ಯ ಪುಸ್ತಕಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರು ಉತ್ತರಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವರೋ ಅವರನ್ನು ಮಂತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆ. “ ಬದುಕಿದರೆ ಬದುಕುವನಾರು ? ” ಎಂಬುದು ಮೊದಲ ಪ್ರಶ್ನೆ. “ ಸತ್ತರೆ ಬದುಕುವನಾರು ? ” ಎಂಬುದು ಎರಡನೆ ಪ್ರಶ್ನೆ..... ’

ಹೀಗೆ ರಾಯ ಐದು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮರುದಿನದ ರಾಜಸಭೆಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದನು.

ರಾಜಸಭೆ ನೆರೆದಿದೆ. ಈ ಜಟಿಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಕಗ್ಗಂಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಪಂಡಿತವರ್ಯರೆಲ್ಲ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆಗೆಟ್ಟು ಕೂಡ ಹೆಣಗಾಡಿ, ಈಗ ಬಂದು ಸೇರಿದಾರೆ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉತ್ತರವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದಾರೆ. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಮಂತ್ರಿಪೀಠದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾಗದೆ, ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದಾನೆ.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಚಾಣಾಕ್ಷತನ

ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತು

ರಾಯನ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ‘ಬದುಕಿದರೆ ಬದುಕುವನಾರು, ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವೇನು?’

ಪಂಡಿತನಿಚಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಜ್ಞತಮನೆಂದು ಪರಿಗಣಿತನಾದವನು ಎದ್ದು ನಿಂತನು. ‘ಮಹಾಪ್ರಭು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಬಹು ಜಟಿಲ. ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೂ ಹಲವು ತೆರ ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಹಲವು ತೆರ ಉತ್ತರಿಸಬಹುದು; ಪ್ರತಿ ಉತ್ತರವೂ ಸರಿಯೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ; ಪ್ರತಿ ಉತ್ತರವೂ ತಪ್ಪೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ. ನನಗೆ ಸರಿತೋರಿದ ಉತ್ತರವೀಯುವೆ, ಎಂದವನೆ, ಹೊಸ ಹರಯದವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಸಭೆಯ ನಡುವೆ ಕರೆತಂದು ನಿಲಿಸಿ ‘ಈತನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹದಿನೆಂಟು ವಯಸ್ಸು. ಅದ್ಭುತ ಕಾಯಶಕ್ತಿ. ಇವನು ಬದುಕಿದರೆ ಬದುಕಬಹುದು’ ಎಂದನು.

ಉತ್ತರದ ಹೆಡ್ಡತನ ರಾಯನಿಗೆ ನಗೆ ಬರಿಸಿತು. ಇತರ ಪಂಡಿತರ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಉತ್ತರಗಳೂ ರಾಯನಿಗೆ ಅಸಮೃತ. ಮೊದಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪಂಡಿತನಿಚಯ ಅನುತ್ತೀರ್ಣ.

ರಾಯ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು ‘ಸತ್ತರೆ ಬದುಕುವನಾರು?’

ಪ್ರಾಜ್ಞತಮ ಪಂಡಿತ ಹುಬ್ಬುಗಂಟೆಕ್ಕುತ್ತ ಎದ್ದು ನಿಂತ. ‘ಪ್ರಭು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಅಸಂಬಂಧ. ಸಾಯಲಿರುವವನಿಗೆ ಔಷಧಿ ಹುಯಿದರೆ ಬದುಕಬಹುದು; ಆದರೆ ಸತ್ತರೆ ಬದುಕುವುದುಂಟೆ’ ಎಂದನು. ಇತರ ಕೆಲವು ಪಂಡಿತರೂ ತಮತಮಗೆ ತೋರಿದ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು; ಕೆಲವರು ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡದಾದರು. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರವಿತ್ತರೆ ಅವನೇ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರಬೇಕಾಗಿಯೂ, ತಾವು ಅವನೇ ದಾಸರಾಗಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಒಪ್ಪಿದರು.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಸಂಕೋಚದಿಂದೆಂಬಂತೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತ. ‘ಇಂಥ ಮಹಾ ಮಹಾ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರು ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರ ಕೊಡದಾದಮೇಲೆ ನಾನೇನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆ. ಆದರೂ ತೋಚಿದುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದು ನನ್ನ

ಕರ್ತವ್ಯ. ಬದುಕಿದರೆ ಬದುಕುವನಾರು, ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನನ್ನ ಉತ್ತರ: ಶ್ರೀಮಂತನಿಗೆ ವ್ಯಾಧಿ ಬಂದರೆ ವೈದ್ಯ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡುವನು; ಶ್ರೀಮಂತ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಮರಣಹೊಂದದೆ ಬದುಕಿದರೆ ವೈದ್ಯನಿಗೆ ಹೇರಳವಾದ ಸಂಭಾವನೆ ಕೊಡುವನು. ಇದರಿಂದ ವೈದ್ಯನ ಜೀವನ ನಡೆದು, ಬದುಕುವನು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮಂತ ಬದುಕಿದರೆ ವೈದ್ಯ ಬದುಕುವನು'

ನಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಚತುರ ಉತ್ತರದಿಂದ ಸಭಿಕರು ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ರಾಯ ತಲೆದೂಗಿದನು. ನಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಎರಡನೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡತೊಡಗಿದ: 'ಅಪರಕರ್ಮ ಮಾಡುವ ಪುರೋಹಿತ ಜನ ಸತ್ತಾಗ, ಕರ್ಮ ಮಾಡಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ; ಇದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಬದುಕುವುದು. ಹೀಗೆ, ಜನ ಸತ್ತರೆ ಅಪರಕರ್ಮಮಾಡುವವನು ಬದುಕುವನು'.

ಬಹು ಜಟಿಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರ ಇಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದುದು ಪಂಡಿತರ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಮಂತ್ರಿಯ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ರಾಯನಿಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ, ರಾಯನ ಇತರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ಪಂಡಿತರ ಉತ್ತರ ಅಸಮರ್ಪಕ; ನಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಉತ್ತರ ಸಮಂಜಸ. ಅಂದಿನಿಂದ ಪಂಡಿತಗಣದ ಅಟ್ಟಹಾಸ ಅಡಗಿತು.

ಬೆಂಕಿಗೆ ತುಪ್ಪ

ನೀರವ ವ್ಯೋಮದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರ ಮಂದಗಮನದಿಂದ ಮೂಡಿದನು. ವಿಜಯನಗರದ ಸಮಗ್ರ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನೋಡುವ ಸದವಕಾಶದ ಲಾಭಪಡೆಯುವವನಂತೆ ಶುಕ್ರ ಅನಿಮಿಷನಾಗಿ ಈಕ್ಷಿಸಿದನು ; ಅವನ ಕಣ್ಣು ಹಿರಿವಜ್ರದಂತೆ ನಿಗನಿಗಿ ಬೆಳಗಿದವು. ಶುಕ್ರನ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರನೆಂಬಂತೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನೂ ತನ್ನ ತೇಜಃಪುಂಜ ನೇತ್ರದ್ವಯವನ್ನು ತೆರೆದನು. ನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತಳಾಗಿ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದ್ದ ರಾಣಿ

ತಿರುಮಲಾದೇವಿಯ ಮೊಗ ಮುಂಜಾವಿನ ಅರೆಬೆಳಕಿನಲ್ಲೂ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುಗ್ಧಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ರಾಯ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಲಸಿತನಾಗಿ ಮಂದಸ್ಥಿತನಾದನು. ಅರಸನ ಎಚ್ಚರದ ವೇಳೆಯರಿತು ಕೆಲದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಜಿಸಿದ ವೀಣಾವಿತಾನದ ಮಂಜುಳ ನಿನಾದ ರಾಯನ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ನಿನಾರಿಸಿತು. ರಾಣಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯಾರದಂತೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ರಾಯ ಮಂಚದಿಂದ ಕೆಳಸರಿದು ನಿಂತನು. ಪ್ಯೂಮೆಪಟದಲ್ಲ ಮೇಲೆಮೇಲೇರುತ್ತಿದ್ದ ತೇಜಃಪುಂಜ ಶುಕ್ರನ ವರ್ಷನ ವಾತಾಯನದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿ, ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಂಬರದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಅಂತೇ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದು ದು ನೆನವಾಗಿ, ರಾಯ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಬೀಗಿದನು. ವೀಣಾವಿತಾನ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ, ಉಷಃಕಾಲದ ಮಂಗಳ ತೂರೈವ್ವನಿ ಮೊಳಗಿದಾಗ ರಾಯ ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ವ್ಯಾಯಾಮಕ್ಕಾಗಿ ಮಲ್ಲಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ವಸನಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ, ಲಂಗೋಟಿಯನ್ನು ಬಿಗಿದುಟ್ಟನು. ಸುವರ್ಣ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮೂರು ಪಾವು ಒಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಗಟುಕನು ಗುಟುಕರಿಸಿದನು. ಇಬ್ಬರು ಮಲ್ಲರು ರಾಯನ ಮೈಗೆಲ್ಲ ಎಣ್ಣೆಪೂಸಿದರು. ರಾಯನೀಗ ವ್ಯಾಯಾಮ ಸನ್ನದ್ಧ. ಭುಜವ್ವಯಕ್ಕೂ ಭಾರಗಳನ್ನು ಪೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂಗಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದನು. ನಂತರ ಭಾರದ ನೀಳ್ಗತ್ತಿಗಳೆರಡನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲೂ ಹಿರಿದು, ಕತ್ತಿವರಸೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಸುತ್ತ ನಾಲ್ವರು ನಿಂತು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬೀರಿದರೂ ಒಂದು ಕಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಮೈಗೆ ತಾಗದಂತೆ ನಿನಾರಿಸುವಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ಕತ್ತಿವರಸೆ. ಕತ್ತಿಗಳು ಗಿರಗಿರನೆ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೈಗೆ ಪೂಸಿದ್ದ, ಹಾಗೂ ಗುಟುಕರಿಸಿದ್ದ ಎಣ್ಣೆಯೆಲ್ಲ ಬೆವರ ಮೂಲಕ ಮೈಯ ಹೊರಗೆ ಕಾರಿತು.

ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಮಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಲ್ಲರಿಬ್ಬರ ದೆಸೆಗೆ ರಾಯ ನುಗ್ಗಿದನು. ವರಸೆಗಳ ಚಮತ್ಕಾರದ

ಪರಂಪರೆ ಗೋಚರ. ರಾಯನ ಸಿಂಹಬಲದೊಡನೆ ಮಲ್ಲರಿಬ್ಬರೂ ಹಣ್ಣಾಗಲು ರಾಯ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ನೆಲಕ್ಕೆ ಎಗರಿದನು. ಬೆವರು, ಎಣ್ಣೆ, ಮಟ್ಟಗಳಿಂದ ಮಲಿನವಾದ ಅರಸನ ದೇಹವನ್ನು ಭೃತ್ಯರಿಬ್ಬರು ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ತೊಡೆದು ನಿರ್ಮಲ ಗೊಳಿಸಿದರು.

ಮಲ್ಲಶಾಲೆಯಿಂದ ರಾಯ ಹೊರವಂದು ಬಯಲಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ, ಆನೆಯಂತೆ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಓರ್ಮಜ್‌ತಾಕಣ ಸವಾರಿಗೆ ಸಜ್ಜಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟೊಂದು ವ್ಯಾಯಾಮವನ್ನಾಗಲಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದರೂ ರಾಯ ಹುಲಿಯಂತೆ ಒಂದೇ ಹಾರಿಗೆ ತಾಕಣದ ಮೇಲೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಕುಳಿತನು. ವಿರಾಲವಾದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ತಾಕಣವನ್ನು ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ದಿಕ್ಕುಗೆಡುವಂತೆ ಓಡಿಸಿದನು. ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಮೈಗೆಲ್ಲ ಬಿದ್ದ ಚಾಟಿವಟಿನಿಂದ ಕುದುರೆ ಚಮುಕಿತವಾಗಿ, ಬೆಚ್ಚಿ, ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಹಿಗ್ಗುಮುಗ್ಗಾಗಿ ಓಡಿತ್ತು.

ಧಢ್ ! ಧಢ್ ಧಢ್ ! ಢಢ್ !

ಕುದುರೆ ಮುಗ್ಗರಿಸಿತು ; ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿತು ; ರಾಯ ವ್ಯಾಘ್ರನಂತೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ, ಸನಿಹದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು, ಅಪಾಯದಿಂದ ಪಾರಾಗಿದ್ದನು. ಮುಗ್ಗರಿಸಿದ ತಾಕಣದ ಮೇಲೆ ಉಗ್ರ ಕೋಪ ಮೂಡಿತ್ತು. ಕೈಲಿದ್ದ ಕಶೆಯಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಅಶ್ವವನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಕಶೆ ಹರಿಹರಿದು ಹೋದಮೇಲೆ ರಾಯ ತುಸು ಶಾಂತ. ಆದರೂ ಎಂದಿಲ್ಲದ ಮಗುಡ, ಮನೋವೈಕಲ್ಯ ಅವನನ್ನು ಆವರಿಸಿತ್ತು.

ಸ್ನಾನಗೃಹಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದನು. ಪುಷ್ಪಪರಿಮಳದಿಂದ ಕಂಪುವೆತ್ತ ಶೀತಲ ಜಲ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಹಾರುವನೊಬ್ಬ ರಾಯನ ಮೈ ತಿಕ್ಕಿ ತೊಳೆದನು. ಶುಚಿಭೂತನಾದ ಅರಸ ರೇಸಿಮೆಯ ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ಭುವನವಿಜಯದ ಆನಂದದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಪ್ರಾರ್ಥನಾವಿಧಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಮನೋಶಾಂತತೆಯಿಲ್ಲ ; ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ

ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕು

ಆಳಾ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಯಿಲ್ಲ. ದೇವರಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾದ ಚಿತ್ತಸ್ಥಲನದಿಂದ ರಾಯ ಬೇಸರಗೊಂಡನು.

ತಳಮಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಭುವನವಿಜಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದನು. ಆಮೋದಾರ್ಥವಾಗಿ ವೇಣುವಾದನ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಇಂದು ನಾದದಲ್ಲಿ ಎಂದಿನ ಇಂಪಿಲ್ಲ; ಆರೋಹಣ ಅವರೋಹಣಗಳಲ್ಲಿ ವೇಗವಿಲ್ಲ; ಕೊಳಲನ್ನು ಎತ್ತಿ ನೆಲಕ್ಕೆಸೆದನು. ಚಿನ್ನದ ಉಂಗುರಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿದ್ದರೂ ಬಿದಿರ ಕೊಳಲು; ಲಟಕ್ಕನೆ ಮುರಿದು ತುಂಡಾಗಿ ಅರ್ಥವಿಹೀನವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತು.

‘ಪ್ರಭು!’

ರಾಯ ಕಟ್ಟಿಗೆಯವನ ಕಡಿ ತಟಕ್ಕನೆ ತಿರುಗಿದನು.

‘ಸಿದ್ದಿ ಮರ್ಕಾರ ಗೋವೆಯಿಂದ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗದೆ ಮಾಯವಾಗಿದಾನೆ.’

‘ಏನು?’ ರಾಯನ ಕಂಚಿನ ಕಂಠ ಮೊಳಗಿತು.

‘ವಿಜಯನಗರದ ವಿರಾಸದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಆಸರೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವನು ಷಹನಿಂದ ಧನದಾಸೆಗಾಗಿ ನಿಹತನಾಗಿದಾನೆ.’

ರಾಯನ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪೇರಿದವು. ಎಪ್ಪು ನಿಂತವನು ರೋಷದಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಅಪ್ಪಳಿಸಿದನು. ಮುರಿದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕೊಳಲು ಅವನ ಹೆಜ್ಜೆಯೇಟಿಗೆ ಲಟಲಟನೆಂದು ಶತಚ್ಚಿನ್ನವಾಯ್ತು. ಆಮೋದ ವಿಲಾಸಗಳಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನವಾದ ವಿಜಾಪುರ ರಾಜ್ಯ ಈ ವೇಣುವಿನಂತೆಯೇ ತನ್ನ ಪದಹತಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಉಘ್ಲಸ್ತವಾಗುವುದೆಂದುಕೊಂಡನು. ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಸಭೆಗೆ ಕರೆಕೊಟ್ಟನು.

ಬಿಂಕಿಗೆ ತುಪ್ಪ

ಅರವತ್ತೈದು

ಪಾರಸೀಸ್ಥಾನದಿಂದ ಗೋವೆಯ ಬಂದರಿಗೆ ಆಮದಾದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಿದ್ದಿ ಮರ್ಕಾರ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ನಂಬುಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ಬಾರಿ ಬೊಕ್ಕಸ ದಿಂದ ನಲವತ್ತು ಸಹಸ್ರ ವರಹಗಳನ್ನು ತ್ತು ಸಿದ್ದಿ ಮರ್ಕಾರನನ್ನು ಕುದುರೆಗಳ ತರುವಿಕೆಗಾಗಿ ಕಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಸಿದ್ದಿ ಗೋವೆಗೆ ಸಮೀಪಗತನಾದಾಗ ವಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಆಹ್ವಾನ ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ. ಸಿದ್ದಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಣತನೂ, ಹಜರತ್ ಮಹಮದನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಯೂ ಆದುದರಿಂದ ಆತ ತನಗೆ ನಿಕಟವರ್ತಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಸೂಚಿಸಿದ್ದ. ದಾಬುಲ್‌ದುರ್ಗದ ಅಧಿಸತ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ದಿಗೆ ಕೊಡಲಾಯ್ತು.

ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಯನ್ನು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕಳುಹಬೇಕೆಂದು ಪಹನಿಗೆ ರಾಯನ ಆದೇಶ. ಸಿದ್ದಿ ಮರ್ಕಾರ ನೆಂಬುವನನ್ನೆ ತಾ ಕಾಣಿಸೆಂದು ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಮಾರೋಲೆ. ತಮ್ಮ ನಾಡವನನ್ನು ತಮಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸದಿದ್ದರೆ

ಯುದ್ಧವ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂಬುದು ರಾಯನ ಸೂಚನೆ. ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಾಪಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ತಾ ಹುಡುಕಿ ಯಾದೇನೆಂಬುದು ಸಿದ್ದಿಗೆ ಅರಿವು; ದಾಬುಲ್‌ನಿಂದ ಓಟ ಕಿತ್ತನು. ಸಿದ್ದಿ ತನ್ನ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಾದಮೇಲೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಪಾಲಿಗೆ ಅವನು ಬದುಕಿದ್ದರೆಷ್ಟು, ಸತ್ತರೆಷ್ಟು. ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಜಯನಗರದ ಹಣವನ್ನಾದರೂ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಚಾರರು ಪಯಣಹೊರಟಿದ್ದ ಸಿದ್ದಿಯನ್ನು ಸಮರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂದು, ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ದೇವಿ

ನಲವತ್ತು ಸಹಸ್ರ ವರಹಗಳನ್ನು ಷಹನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ವಾಂತಿಯ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮುರಿದು, ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಯನ್ನು ಸಹತಮಾಡಿದ್ದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಮೇಲೆ ರಾಯನಿಗೆ ಅತಿ ಕೋಪ; ವಿಜಯನಗರದ ಆಸ್ಥಾನಿಕರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಗುಜುಗುಜು.

ಆಸ್ಥಾನ. ಸ್ತಂಭಗಳೆಲ್ಲ ಬುಡದಿಂದ ತುದಿಸರೆಗೆ ವರ್ಣವರ್ಣದ ವಸನಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿ ಅಲಂಕೃತ. ಗೋಡೆಗಳು ಕಲಾಕೃತಿಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿತ. ಕೆಲದ ಎರಡು ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೂ ಎದುರು ಬದುರಾಗಿ ಅಪೂರ್ವ ರೂಪಸಿಯರ್ವರ ನರ್ತನದ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿರುವ ಚಿತ್ರ. ಮಂದಿರದ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಉನ್ನತವಾದ ಗದ್ದುಗೆಯ ಮೇಲೆ

ಸ್ವರ್ಣ ಸಿಂಹಾಸನ; ಗದ್ದುಗೆಯಿಂದ ಇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಬಲಗಡೆ ಮೊದಲ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ; ಕೆಳಗಣ ಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ದಳಪತಿಗಳು ಉಚಿತಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಪದಳಪತಿಗಳು ಕೆಲದ ಗೋಡೆಗಳನ್ನೊರಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ದಿ ಮರ್ಕಾರನ ಕೊಠಿ, ಅರಸನಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಉಗ್ರ ಕೋಪ ಇವೇ ಎಲ್ಲರ ಬಾಯ್‌ಮಾತು. ಭಟ್ಟಂಗಿಗಳ ಮೊದಲ ಧ್ವನಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಆಸ್ಥಾನಿಕರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸ್ತಬ್ಧರಾದರು; ಉಪಸ್ಥಿತರೆಲ್ಲ ಉತ್ತಿಷ್ಟರಾದರು.

ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ
ಭುವನಾಧೀಶ್ವರ

ಸಮಸ್ತ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ
 ಶ್ರೀಮನ್ ಮಹಾ ಮೇದಿನೀ ಮೀಸರ ಗಂಡ
 ಶ್ರೀಮದ್ಧಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರಾಧಿಪತಿ
 ನರಸಿಂಹವರ್ಮ ಮಹಾರಾಜ ತನೂಭವ
 ವೀರ ಭುಜಬಲ ಪ್ರತಾಪ
 ಸಕಲ ಭೂಮೀಶ್ವರ ನಿಕರ ಮಕುಟ ವಿದ್ಯಾ ಚರಣಾರವಿಂದ ಯುಗಳ
 ಸರ್ವ ಭುವನ ಪ್ರಚಾರ
 ಕುತೂಹಲಿತ ಕೀರ್ತಿ ಕುಲದೇವತಾ ಸಹಚಾರ ಚಾತುರ್ಧಂತ ಬಲಾಸ್ಥಿತ
 ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಮಾಕರ್ಷಣ
 ಉರುಕವಿ ವೈಭವ ನಿವಹ ನಿದಾನ
 ಗಜಪತಿ ಸಪ್ತಾಂಗಹರಣ
 ಕೃಷ್ಣದೇವ ಮಹಾರಾಯ

ವಂದಿನಾಗಧರ ಹೊಗಳುಧ್ವನಿ ಮೊಳಗುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ರಾಯ ಸಭಾ ಮಂದಿರದೊಳಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ರಾಯನದು ದೃಢವಾದ ಮೈಕಟ್ಟು; ಅಗಲವಾದ ತುಂಬು ಮೊಗ; ತೇಜೋಮಯವಾದ ನೇತ್ರಗಳು; ಮನೋಹರ ಪೀಠ ದೇಹವರ್ಣ. ವೀರಗಚ್ಚೆಯುಟ್ಟು ಬಿಳಿರೇಸಿಮೆಯ ಕಸೆಯಂಗಿ ತೊಟ್ಟಿದ್ದನು; ಅಂಗಿಯಮೇಲೆ ಜರತಾರಿ ಹೂವುಗಳ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸ. ಅಮೂಲ್ಯ ವಜ್ರಗಳ ಕುಂದಣವಿಟ್ಟು ತೊಡವು ಕೊರಳನ್ನು ಶೋಭಿಸಿತ್ತು. ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣದಂತೆ

ಅರವತ್ತೆಂಟು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಕಿನ್‌ಕಾಪಿನ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ತಲೆಗೆ; ಟೊಪ್ಪಿಗೆಯ ಸುತ್ತ ನವರು ರೇಸಿಮೆಬಟ್ಟೆ ಆಚ್ಛಾದಿತ. ರಾಯನ ಗಂಭೀರ ಮೂರ್ತಿ ಗಜಗಮನದಿಂದ ಮಂದಿರದೊಳಗೆ ಆಗಮಿಸಿದಾಗ ಆಸ್ಥಾನಿಕರು ತೋಳುಗಳನ್ನು ನೀಳವಾಗಿ ಮೇಲೆತ್ತಿ, ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಪ್ರಣಮಿಸಿದ್ದರು. ರಾಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಆರೂಢನಾಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಭಟ್ಟಂಗಗಳ ದನಿ ಸ್ತಬ್ಧವಾಯ್ತು.

ಸಿದ್ಧಿ ಮರ್ಕಾರನೆಂಬುವನ ವಿಷಯವನ್ನೇ ತಾನು ತಿಳಿಯೆನೆಂದು ಆದಿಲ್‌ಷಹ ರಾಯನಿಗೆ ಬರೆದ ಓಲೆ ರಾಯನ ನಿರ್ದೇಶದಂತೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಓದಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಸ್ಥಾನಿಕರೆಲ್ಲ ಶಾಂತ; ಆದರೆ ಅರಸನ ಮೊಗ ಉಗ್ರ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಕಂಪೇರಿತು; ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿದವು; ಎಂದನು—

‘ ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಪರರಾಜ ಶಾಂತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಕೊಂದುದು ನಮ್ಮ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ; ಸಾಲಮದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಬೊಕ್ಕಸದ ಧನಾಪಹರಣ. ಯಾವ ಸಂಧಾನಕ್ಕೂ ಎಡೆಗೊಡದೆ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನವೆಸಗಿದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನನ್ನು ಸಮರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಬೊಗ್ಗು ಬಡಿಯುವುದೊಂದೇ ಮಾರ್ಗ ’

ಅರಸನ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸೇನಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಬೆರಗಾದರು, ಬೆಚ್ಚಿದರು. ಅರಸನ ದುಡುಕಿಗಾಗಿ ನೀರವವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದರು. ಎಳ್ಳು ಸಿಡಿದರೂ ಕೇಳುವಷ್ಟು ಮೌನ ಸಭಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಿತು.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತನು. ಅರಸನ ಮಾತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನುಡಿಯುವ ಎಂತಿದೆ ಆಸ್ಥಾನಿಕರಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾರಿಗೆ! ‘ಪ್ರಭು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸೇನಾನಿಗಳು, ದಂಡಾಳುಗಳು ಕರ್ಣಾಟಕದ ಹಿರಿಮೆಗಾಗಿ, ಶ್ರೀಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಸುನೀಗಲು ಸದಾಸಿದ್ಧರಾಗಿದಾರೆ. ಆದರೆ ಕ್ಷುದ್ರ ಪ್ರಜೆಯೊಬ್ಬನ ಹತ್ಯೆಗಾಗಿ ಪ್ರಬಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೆರಡು ಭೀಕರ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತವಾಗುವುದೆ! ಯಕಶ್ಚಿತ ವ್ಯಾಪಾರಿಯೊಬ್ಬನ ಮರಣ ದಶಸಹಸ್ರಾಂತರ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳ

ಸಾವುನೋವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬೇಕೆ! ಬೊಕ್ಕಸದಿಂದ ಜಿಂಜಿರಾದ ಅಲ್ಪ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಶಿಗಟ್ಟಲೆ ಹೊನ್ನು ಯುದ್ಧೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬೇಕೆ!' ಅರಸನ ಮೊಗದ ಚಿಕ್ಕ ಮಾಂಸಖಂಡವೂ ಕದಲಿಲ್ಲ. ಮಂತ್ರಿಯ ಮಾತೇ ಕೇಳದವನಂತೆ, ತಾ ಮೊದಲಾಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿರುವವನಂತೆ ಎಂದನು :

‘ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಘನತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದ್ದಿರುವಾಗ ಧನವ್ರಯದ ಉತ್ತರವೆಲ್ಲಿ! ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ಮಾನ ಕಡಿಗಣೆ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೈನಿಕರ ಪ್ರಾಣದ ಎಣಕೆಯೆಲ್ಲಿ! ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕೆ, ಜನತೆಗೆ ಅಪಮಾನವೆಸಗಿದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಮೇಲೆ ಪ್ರತೀಕಾರವೆಸಗುವುದು ನನ್ನ ಅಚಲ ನಿರ್ಧಾರ. ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೇ ತಿರುಗಿಸಿ, ದಾಬುಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತು, ಕೊನೆಗೆ ದಾಬುಲ್‌ನಲ್ಲೇ ಕೊಲೆಗೀಡುಮಾಡಿದುದರಿಂದ ದಾಬುಲ್ ದುರ್ಗವನ್ನೇ ನೆಲಸಮಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ಸೈನ್ಯವೂ ಈಗಲೇ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧವಾಗಲಿ.’

ತುಸು ತಡೆದು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಎಂದನು ‘ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ಸೈನ್ಯವೂ ಈಗಲೇ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧವಾಗಲಿ; ಆದರೆ ವಾಳಿ ದಾಬುಲ್‌ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಬೇಡ, ರಾಯ್ಚೂರ ಮೇಲೆ. ಮೊದಲು ರಾಯ್ಚೂರು ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲೇ ಇದ್ದುದು ಪರಾಕ್ರಾಂತವಾಗಿದೆ, ಅದನ್ನು ಪುನರ್ವಸಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ. ರಾಯ್ಚೂರು ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವುದೇನೋ ನಿಶ್ಚಿತ ; ಆಗ ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವೆಸಗೋಣ’

‘ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡುವುದೇ ನನ್ನ ಗುರಿ. ಇಮ್ಮಡಿ ನರಸಿಂಹನ ಮೃತ್ಯುಪತ್ರದ ಆದೇಶದಂತೆ ರಾಯ್ಚೂರ ವಿಜಯ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದು ನಿಂತಿದೆ. ರಾಯ್ಚೂರ ಮುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಎರಡೂ ಉದ್ದೇಶ ಸಿದ್ಧಿಸಿದಂತಾಗುವುದು’.

ಅರಸನ ಮಾತಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿದರು. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸರ್ವ ಸನ್ನಾಹ ಮಾಡಲು ಸಾಮಂತರಿಗೂ ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಆಣತಿ ನೀಡಲಾಯ್ತು.

ರಾಯ್ಕೂರ ರಣಭೂಮಿ

ಕ್ಷೇಗೆ ಉತ್ತರದ ಐವರು ಸುಲ್ತಾನರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನೇ ಬಲಾಢ್ಯ; ಇವನು ತಮ್ಮನ್ನು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಹರಿದು ತಿನ್ನುವಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಠನಾದಾನೆಂದು ಇತರ ಸುಲ್ತಾನರಿಗೆ ಹದಲಕೆ; ಒಳಗೊಳಗೇ ಈರ್ಷೆಯಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುತ್ತ, ದ್ವೇಷತಪ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಒಳಗುಟ್ಟನ್ನರಿತ ರಾಯ ಇತರ ಸುಲ್ತಾನರ ನೆರವು ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ಉಪಾಯ ಹೂಡಿದನು. ತಾನು ರಾಯ್ಕೂರಮೇಲೆ ದಾಳಿನಿಲ್ಲುವುದಾಗಿ ಬಿದರೆ, ಬಿರಾರ, ಗೋಲ್ಕೊಂಡಗಳ ಸುಲ್ತಾನರಿಗೂ ನಿಜಾಂಷಹನಿಗೂ ಓಲೆ ಕಳುಹಿದನು. ರಾಯನ ರೈತ್ಯ ಸಮಂಜಸವೆಂದೂ, ತಮಗೆ

ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೆಂಬಲವನ್ನು ರಾಯನಿಗೆ ನೀಡುವುದಾಗಿಯೂ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಸುಲ್ತಾನರಿಂದ ಮಾರೋಲೆ ಬಂತು. ಉಳಿದವರೂ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ಯಾವ ತೆರನಾದ ನೆರವು ನೀಡುವ ಗೋಜಿಗೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಏಕಾಕಿ.

ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಮುದ್ರಸದೃಶ ಮಹಾಸೇನೆ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧವಾಯ್ತು ; ರಾಯ ರಾಯ್ಚೂರಿಗೆ ಪಯಣವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ತಟದ ದೇಗುಲದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗೆ ಪೂಜೆಪುರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಮುಂದುವರಿದನು. ಸೇನೆ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಟಾಗ ಮುಂಬೇಸಗೆ ; ಹತ್ತಿಯ ಹೊಲಗಳ ಮೂಲಕ ಸೈನ್ಯ ರಾಯ್ಚೂರಿಗೆ ಹಾದು ಹೋಗಲು ಹಾದಿ ಹಸನಾಗಿತ್ತು. ಅಗಾಧವಾದ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಭೂಮಂಡಲವೇ ನಡುಗುವಂತೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯಿತು.

ರಕ್ಷಣಾದಳದ ಅಧಿಪತಿ ಕಾಮನಾಯಕ ಬಿಲ್‌ಗಾರರು, ಈಟಿಗಾರರು, ಗುರಾಣಿಕಾರರು, ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳು ಉಳ್ಳ ಮೂವತ್ತು ಸಹಸ್ರ ಪಡೆಗೊಂಡು ಸೇನಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ನಂತರ ಶಿವಸಮುದ್ರದ ತ್ರಿಯಂಬಕರಸ ಸ್ವಸೇನಾಸಮೇತ ನಡೆದಿದ್ದನು. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ರಾಯಸದ ಕೊಂಡಮರಸಯ್ಯ, ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ತಮ್ಮ ಗೋವಿಂದರಾಯ ಮುಂತಾದವರೂ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ದಳಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಮುನ್ನಡೆದಿದ್ದರು. ಆದಪ್ಪನಾಯಕ ಲಕ್ಷ ಕಾಲಾಳಿಗೂ, ಐದು ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಬೀಗುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದನು. ರಾಯನಿಗೆ ವೀಳಿಯದಿಲೆ ಕೊಡುವ ಸೇವಕನೇ ಹದಿನೈದು ಸಾವಿರ ಕಾಲಾಳು, ಇನ್ನೂರು ಕುದುರೆಗಳ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡೆಯ, ಎಂದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಅಗಾಧ! ಬಂಕಾಪುರದಧಿಪತಿ ಮುಂತಾದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಡೆಗಳನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ರಾಯ್ಚೂರ ರಣಭೂಮಿಗೆ ಪಯಣಿಸಿದ್ದರು. ಶಿಬಿರಸಹಾಯಕರಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಜನದಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು.

ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವೆಂದು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡ ಸಿಕ್ಕ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೊಣಕಾಲು ಮುಳುಗುವಷ್ಟು ನೀರು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯದ ಅರ್ಧಭಾಗ ನದಿ ದಾಟುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನದಿ ಒಂದು ತೊಟ್ಟೂ ನೀರಿಲ್ಲದಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ದಂಡಾಳುಗಳು ಬಂದಾಗ ಮರಳಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿ ತೋಡಿ ಕುಡಿಯಲು ನೀರು ಪಡೆಯಬೇಕಾಯ್ತು. ಇಂಥ ಆಗಾಧ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ವಿಜಯಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ.

ವಿಜಯಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ದಳ. ದಳಗಳು ಹಾದಿಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಳನಾಡುಗಳ ದಂಡಾಳುಗಳ ತಂಡಗಳು ಬಂದು ಈ ದಳಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿ ಉಪದಳವೂ ವಿಶಿಷ್ಟ, ವಿಚಿತ್ರ ಉಡಿಗೆತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತ, ಸನ್ನದ್ಧ. ಯುದ್ಧದಾನೆಗಳು ಪ್ರತಿಂಪೊಂದೂ ನಾಲ್ಕು ತೊಟ್ಟೆಲುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಒಂದೊಂದು ತೊಟ್ಟೆಲಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಕಟ್ಟಾಳು ಕೂತು ಒಂದೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾದಾಡಲು ಅವಕಾಶ. ಈ ಯುದ್ಧ ಹಸ್ತಿಗಳು ಯೋಧನಾಹಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಯುದ್ಧ ಸಮರ್ಥವೂ ಹೌದು ; ಆಪುಗಳ ಮೆಯ್ಯೆ ಶತ್ರುಘಾತನಾಗದಂತೆ ಕವಚಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು ; ಮಸೆವೆತ್ತ ಕೂರ್ಗತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೋರೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದು, ಈ ಕೂರ್ಗತ್ತಿಗಳ ತೀವ್ರ ಆಘಾತದಿಂದ ಶತ್ರುದಳ ಛಿನ್ನ ವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಿರಂಗಿದಳವೂ ಇದ್ದಿತು.

ನೀರಿನ ಸರಬರಾಯಿಗಾಗಿ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಜನ ನಿಯಮಿತರು. ಈ ಜನ ದಂಡಿನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದು, ನೀರಿನ ಆಸರೆ ಸಿಕ್ಕಾಗ ಚರ್ಮದ ಚೀಲಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಹಾದಿಯ ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲೂ ಕಾದು ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ದಂಡಾಳುಗಳು ದಾಹಪಡಿಸಿದಾಗ ಈ ನೀರು ಪಡೆದು ತಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇಸಿಗೆಯ ಉರಿಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ದಂಡಾಳುಗಳು ನೀರು ಸಿಗದೆ ಸಾಯಬಾರದೆಂದು ಈ ಏರ್ಪಾಟು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಜನಕ್ಕೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಹರಿದಾರಿ ಮುಂದೆ ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನ ; ಈ ಜನ ಮುಂದಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ

ಶತ್ರುಸಂಚಾರ, ಸನ್ನಾಹ ಇರುವ ಬಗೆಗೆ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಗುಪ್ತಚಾರರು, ಅಲ್ಲದೆ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಂದಣ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಡುವ ಕೆಲಸಗಾರರು. ಈ ಕೆಲಸಗಾರರ ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲೂ ಎರಡು ಸಾಸಿರ ಬಿಲ್ಲಾರರಾವುತರು ರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಸಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ, ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು; ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ವಸ್ತು ಬೇಕೆನಿಸಿದರೂ ಈ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ದಳಪತಿಗೂ ಕೆಲಕೆಲವು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿದ್ದು ಆಯಾ ನಾಯಕನಿಗೂ ಅವನ ದಳಕ್ಕೂ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾಯ್ಚೂರಿಗೆ ಸಮೀಪದ ಮಲ್ಲಿಯಬಂಡೆಯನ್ನು ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ತಲುಪಿತು. ದೂರ ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದ ಸೇನೆ ವಿಶ್ರಮಿಸಲೆಂದು ರಾಯ ಅಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟನು. ಸೈನ್ಯ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದ ನಂತರ ರಾಯ್ಚೂರ ದಾಳಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಯ ತೊಡಗಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳನ್ನು ಪೂರಯಿಸಿ, ದೇವರು ವಿಜಯಪ್ರಸಾದವಿತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ರಾಯನಿಗೆ ಅರುಹಿದರು.

ವಿಜಯಸೈನ್ಯದ ಮುಸಲ್ಮಾನಬಂಟರು ಸೈನ್ಯದ ಮುಂಭಾಗ ನಿಂತರು. ರಕ್ಷಣಾದಳನಾಯಕ ಕಾಮನಾಯಕನ ಸೇನೆ ರಾಯ್ಚೂರುದುರ್ಗದ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಬಹು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯವನ್ನು ನೆಟ್ಟಿತು. ದುರ್ಗರಕ್ಷಕರ ಫಿರಂಗಿ, ಬಾಣಗಳ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಕೋಟೆಯ ಸಮೀಪ ಬಂದ ದಾಳಿಕಾರರು ತೀವ್ರ ಆಘಾತಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದರು; ಆದರೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟದೆ ಕಲಿತನದಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಕಾದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದುರ್ಗರಕ್ಷಕರ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಹಾರಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಾವೇನೂ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯದಲ್ಲ. ದಂಡಾಳುಗಳನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಲು ದಳಪತಿಗಳು ಹೊಸ ಹೊಸ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದಂಡಾಳುಗಳು ರಾಯ್ಚೂರ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಕಿತ್ತು ತಂದ ಪ್ರತಿ ಕಲ್ಲಿಗೂ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡುವ ಏರ್ಪಾಟು ಮೊದಲಾಯ್ತು; ಇದು ಕೋಟೆಯ ಪೌಳಿ ಹಲವು ಕಡೆ ಸಡಿಲವಾಗಲು ಉತ್ತೇಜಕ. ಪೌಳಿ

ಕೆಲವು ಎಡೆ ತೆರವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತು; ಆದರೂ ದುರ್ಗರಕ್ಷಕರು ಉಗ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನೇ ಹೊಡೆದರು. ತಮ್ಮ ಕಡಿ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಾವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ವಿಜಯಸೈನಿಕರು ದಿನದಿನವೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಹುರಿಗೊಂಡು, ಉಗ್ರತರ ದಾಳಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೋಟೆಯ ಪೌಳಿಯ ಬುಡದಲ್ಲೆ ಸತ್ತೊರಗಿದ ದಂಡಾಳುಗಳ ದೇಹಗಳನ್ನು ಎಳೆದು ಹಾಕಿದವರಿಗೂ ಬಹುನಾನ ಕೊಡುವುದು ಆರಂಭವಾಯ್ತು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಉಗ್ರ ದಾಳಿ ನಡೆಯಿತು.

ರಾಯ್ಚೂರು ಸುಲಭದ ದಾಳಿಗೆ ವಶವಾಗುವ ದುರ್ಬಲ ದುರ್ಗವಲ್ಲ. ರಾಯ್ಚೂರಿಗೆ ಮೂರು ಸುತ್ತು ಬಲವಾದ ಗೋಡೆ; ಗಾರೆಯನ್ನೇ ಬಳಸದ ಕಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಟಣೆ; ಗೋಡೆಯ ಒಳಮುಖ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿದುದು. ಈ ಕೊರ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಆವೃತವಾದ ವಲಯದ ನಡುವೆ ಬಹು ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರ ಒಳಕೋಟೆ; ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಷವೆಲ್ಲ ನೀರುಕ್ಕುವ ಚಿಲುಮೆ. ಇಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಿಮ್ಮುವ ಚಿಲುಮೆ ಸದಾ ಜಲಭರಿತವಾಗಿರುವುದೇ ಅಚ್ಚರಿ; ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳವೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿತ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಹಲವಾರು ಕೆರೆಗಳೂ ಬಾವಿಗಳೂ ತುಂಬಿದ್ದು, ರಾಯ್ಚೂರಿಗೆ ಎಂದೂ ನೀರಿನ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲ. ದೀರ್ಘ ಕಾಲ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ನೀರು ಸಿಗದಂತೆ ಮಾಡಿ ಶರಣಾಗತಿ ಪಡೆಯುವ ಆಲೋಚನೆ ರಾಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಸುಳಿಯುವ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ರಾಯ್ಚೂರುದುರ್ಗದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕಾಲ್ಬಲ, ಅಶ್ವಸೈನ್ಯ, ಹಸ್ತಿಸೈನ್ಯ; ಭಾರಿಯಾದ ಶಿಲೆಗಳನ್ನು ದೂರ ಎಸೆದು ವಿಶೇಷ ವಿನಾಶ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಮೂವತ್ತು ಕವಣಿ ಯಂತ್ರಗಳೂ ಸ್ಥಾಪಿತ. ಕೋಟೆಯ ಪೌಳಿಯ ಮೇಲೆ ಅನತಿ ದೂರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಖರಗಳು; ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ಫಿರಂಗಿಗಳು; ಹೀಗೆ ಪೌಳಿಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂರು ಫಿರಂಗಿಗಳೂ, ಅನೇಕಾನೇಕ ಚಿಕ್ಕ ಫಿರಂಗಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ರಾಯ್ಚೂರಿಗೆ ಸಮೀಪಗತವಾದ ಕೂಡಲೆ, ದುರ್ಗದ್ವಾರವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ದ್ವಾರ ತೆರೆಯದಂತೆ ಕಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಟಣೆಯನ್ನು

ರಾಯ್ಚೂರ ರಣಭೂಮಿ

ಎಪ್ಪತ್ತೈದು

ಅಡ್ಡ ಕಟ್ಟಲಾಗಿತ್ತು. ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪೌಳಿ ಎತ್ತರದ ಕಲ್ಲುಗುಡ್ಡಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದು ದುರ್ಗಮ ; ದಾಳಿಗೆ ಪೂರ್ವವೇ ಲೇಸು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ರಾಯ್ಚೂರನ್ನು ಸುತ್ತಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಮೂಡಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀ ಕೃತ ; ರಾಯನ ಪಾಳೆಯವೂ ಇತ್ತಣೇ.

ರಾಯನ ಪಾಳೆಯಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಲೂ ಎತ್ತರದ ಮುಳ್ಳುಬೇಲಿ ; ಪ್ರವೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಮಾತ್ರ ತೆರವು ; ಇಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲಿದ್ದ ಅಂಗರಕ್ಷಕರು ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಕಾವಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಳ್ಳಿನ ವರ್ತುಲದ ಸುತ್ತಲೂ ಕಾವಲಿನ ಬಂಟರು ನಿಯತ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಕಾವಲು ; ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಚ್ಚರಿಕೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾಯಕರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜಶಿಬಿರದ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಶತ್ರುಪಕ್ಷದ ಗುಪ್ತಚಾರರ ಸುಳಿವು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ನಿಯತವಾಗಿದ್ದ ಗುಪ್ತದಳ. ದೇವಪೂಜೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಊಳಿಗದವರು ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ರಾಜಶಿಬಿರದಲ್ಲೇ ಬಿಡಾರ.

ವಿಜಯಸೈನ್ಯದ ಶಿಬಿರ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಬೀದಿಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿತ. ಪ್ರತಿ ದಳಪತಿಯ ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ; ಇದೇ ವಿಜಯನಗರದ ಪೇಟೆಯೇನೋ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಹಾರದ ದಿನಸು ಮಾರುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯೇ ಬೇರೆ ; ಬಟ್ಟೆಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯೇ ಬೇರೆ ; ಇನ್ನೊಂದು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅನರ್ಘ್ಯ ವಜ್ರಾಭರಣಗಳು ನಿರ್ಮಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು, ಮಾರಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾಯ್ಚೂರಿನಂಥ ಒಣ, ಬರಡು, ಮರಳು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಈ ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹುಲ್ಲಿನ ಆಗಾಧ ಪ್ರಮಾಣ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ; ದಶಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ಕುದುರೆಗಳು, ನೂರುಗಟ್ಟಲೆ ಆನೆಗಳು, ವಿಜಯಸೈನ್ಯದ ಭಾರೀ ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮಿನ ಹೇರು ಹೊರುವ ಹೇಸರಕತ್ತಿಗಳು ಎತ್ತುಗಳು ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಎಷ್ಟು ಹುಲ್ಲು ಬೇಡ! ಪಾಳೆಯದ ಸಂತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಇದೊಂದು ಸಮೃದ್ಧ ನಗರವೆಂದು ಭಾವನೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತೇ ವಿನಹ ಸಮರಶಿಬಿರವೆಂದಲ್ಲ.

ಎಪ್ಪತ್ತಾರು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ರಾಯ್ಚೂರ ನೆರವಿಗಾಗಿ ಬಿಜಾಪುರದ ಸುಲ್ತಾನ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಭಾರಿ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಬಂದು, ಉತ್ತರದ ನದಿಯಾಚೆ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸುದ್ದಿ ರಾಯನಿಗೆ ತಲುಪಿತು. ಈ ಸುದ್ದಿ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ವಿಜಯನಗರದ ಪಾಳೆಯದಲ್ಲಿ ಗುಜುಗುಜು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಹಿಂದಣ ಹಲವು ರಾಯರು ಸುಲ್ತಾನರ ಕೈಲಿ ಸೋತು ಭಂಗಪಟ್ಟಿದ್ದ ನೆನಪು ಹಳೆಯ ದಂಡಾಳುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ತಳಮಳಿಸಿತ್ತು; ತಮ್ಮ ಸದ್ಯದ ಬಲದ ಹೆಚ್ಚಳಿಕೆಯ, ತಮ್ಮ ಸದ್ಯದ ಅರಸನ ಹೆಚ್ಚಳಿಕೆಯ ಅರಿವು ಭೀತಿಯ ಮಂಜಿನಲ್ಲಿ ಮಸುಕಾಗಿತ್ತು.

ನದಿಯಾಚೆ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಚಲನವಲನಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ರಾಯನೇ ಮುಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡಲಿ, ಎಂದು ಕಾದನು. ತನ್ನ ಬರವಿನ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ರೋಷಾವೇಶದಿಂದ ವಿಜಾಪುರಸೇನೆಯ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗುವುದಾಗಿ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಎಣಿಕೆ. ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಶಿಬಿರ ಆತನಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮತಮ ಸ್ಥಾನ; ತನ್ನ ಸೇನೆಯ ಮುಂದೆ ನದಿಯಿದ್ದು ತಾವು ಬಹು ಸಮಂಜಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು, ವಿಜಯಸೈನ್ಯದ ಮುನ್ನಡೆಯನ್ನು ದಿನದಿನವೂ ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸಿದನು.

ರಾಯನಾದರೋ ಚಲಿಸಲಿಲ್ಲ, ಏನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ರಾಯನ ತಾಟಸ್ಥ್ಯದಿಂದ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಕಂಗಾಲು. ರಾಯನ ತಾಟಸ್ಥ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಸುಲ್ತಾನನ ಮಂತ್ರಾಲೋಚಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರದು ಒಂದೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ರಾಯ ತಮ್ಮನ್ನು ಬಹು ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿರುವನೆಂದೂ, ಈ ರೀತಿ ಕಡೆಗಣಿಸಿ ವಿಜಯಸೈನ್ಯದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಗರ್ವಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿದಾನೆಂದೂ, ತಾವೇ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಯುದ್ಧ ಹೂಡಲು ಕಾದಿರುವನೆಂದೂ ಅಂಕುಸ್‌ಖಾನ್ ಮುಂತಾದವರ ಭಾವನೆ. ಹಿಂದಣ ಸಮರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದರಸರಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಪರಾಭವಗಳಿಂದ ರಾಯ ಭೀತಿಗೊಂಡಿರುವನು; ಆದಿಲ್‌ಷಹ ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಾರದು; ತಾವು ತಾಟಸ್ಥ್ಯವನ್ನು

ರಾಯ್ಚೂರ ರಣಭೂಮಿ

ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು

ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ವಹಿಸಿದಷ್ಟೂ ತಮಗೆ ಅನನುಕೂಲ, ಶತ್ರುವಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ; ವಿಜಾಪುರಸೇನೆ ವಿಜಯಸೇನೆಗಿಂತ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪವಾದರೂ, ಹಿಂದಣ ಸಮರಗಳ ಸೋಲಿನ ದಿಗ್ವಿಜಯದಿಂದ ವಿಜಯಸೈನಿಕರು ತಲ್ಲಣಗೊಂಡಿದ್ದು, ತಾವೇ ಈಗ ಬಲಿಷ್ಠರು ; ತಾವೇ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ವಿಜಯಸೈನ್ಯವನ್ನು ಧೂಳೇಪಟಮಾಡಬೇಕು, ಎಂಬುದು ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಮೊದಲು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವುದು, ನಂತರ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು, ಎಂದು ಕೊಂಡನು ಸುಲ್ತಾನ. ವಿಜಾಪುರಸೀಮೆಯ ಹಲವೆಡೆಗಳಿಂದ ಬಂದು ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ ಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ, ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದನು. ಕಾಲಾಳು, ಬಿಲ್ಲಾರರು, ಗುರಾಣಿಕಾರರು, ಈಟೆಗಾರರು, ತುಪಾಕಿಗಾರರು, ಅಶ್ವಸೈನ್ಯ, ಹಸ್ತಿಸೈನ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ಸನ್ನದ್ಧ. ತನ್ನ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ, ಗೆಲುವು ತನಗೇ, ಎಂಬ ಆಶ್ವಾಸನೆ ಮೂಡಿತು ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ. ನದಿಯನ್ನು ಕೂಡಲೇ ದಾಟಿ, ಕರ್ಣಾಟಕಸೇನೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಗಿದುಬೀಳ ಬಯಸಿದನು ; ಇದರಿಂದ ತನಗೆ ಗೆಲುವುಂಟಾಗಿ, ರಾಯ್ಚೂರು ಉಳಿಯುವುದೆಂದು ಭಾವನೆ.

ವಿಜಾಪುರಸೈನ್ಯ ಹಾಯ್ಗಡವನ್ನು ದಾಟಿತು. ದಾಟಿ, ವಿಜಯಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂರು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿತು. ನೀರಿನ ಸರಬರಾಯಿ ಚೆನ್ನಾಗಲೆಂದು ಸೇನೆ ನದೀಮುಖಕ್ಕೆ ಹರಡಿಕೊಂಡು, ಅಗಲವಾಗಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿತು. ಪಾಳೆಯದ ಮುಂದೆ ಅಗಳು ತೋಡಲಾಯ್ತು. ಫಿರಂಗಿಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಲಾಯ್ತು. ಕರ್ಣಾಟಕಸೈನ್ಯವೇ ದಾಳಿಯನ್ನು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದರೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾದ ರೀತಿಯನ್ನು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅರುಹಲಾಯ್ತು.

ಶತ್ರು ಮುಂದುವರಿಯಲು, ಕರ್ಣಾಟಕಸೈನ್ಯವೂ ಸಜ್ಜಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಯಿತು. ವೃದ್ಧನಾದರೂಪ ರಾಕ್ರಮಿಯಾದ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಒಡೆಯ ಕುಮಾರವೀರಯ್ಯ. ಮುಂಚೂಣಿ ತನಗೇ ಮೀಸಲಾಗಬೇಕೆಂದು ರಾಯನನ್ನು ಬೇಡಿ ಪಡೆದನು. ಕುಮಾರವೀರಯ್ಯನೂ, ಆತನ ವಯಸ್ಕರೂ ಶೂರಯೋಧರೂ ಆದ ಮೂವತ್ತು ಮಕ್ಕಳೂ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ

ಡೇರಿಗೆ ಒಂದು ಹರಿದಾರಿ ಹತ್ತಿರ ಪಾಳೆಯಬಿಟ್ಟರು. ಕಟ್ಟಾಳುಗಳೆಲ್ಲ ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಕಾಳೆಗದ ಮುಖಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಲು ಅಣಿಯಾದರು.

ಶನಿವಾರದ ಮುಂಜಾವು. ವಿಜಯಪಾಳೆಯದಲ್ಲಿ ಭೇರಿ, ಕಹಳೆ, ಶಂಖ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಯುದ್ಧ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಮೊಳಗಲಾಯ್ತು. ಆಕಾಶವೇ ಕಡಿದುಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಂಥ ಮಹಾನಿನಾದ ಉಂಟಾಯಿತು. ವಿಜಯಸೈನಿಕರು ಉಬ್ಬಿನಿಂದ ಅಬ್ಬರಿಸಿದರು; ಕುದುರೆಗಳು ಕೆನೆದವು; ಆನೆಗಳು ಫೀಳಿಟ್ಟವು. ರಾಯ್ಪೂರಿಗರ ಎದೆ ತಲ್ಲಣಿಸಿತು. ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದವರೂ ಕೂಡ ಭೀತಿಗೊಂಡರು. ಶತ್ರುಗಳೇನೂ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವರೂ ರಣಧ್ವನಿ ಮಾಡಿದರು. ಉಭಯ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲೂ ಯಾರು ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಪಕ್ಕ ನಿಂತವರಿಗೂ ಕೇಳದು; ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬರಿ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ವಿಜಯಶಿಬಿರದ ಮೇಗಡೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿವಿಧ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಈ ಮಹಾನಾದದಿಂದ ತಲ್ಲಣಗೊಂಡು, ಮುಂದೆ ಹಾರಲಾರದೆ ಕೆಳಕ್ಕೆಳಿದವು. ವಿಜಯಸೈನಿಕರು ಈ ಅಮಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಪ್ರತಿ ಬಾರಿಯ ಯುದ್ಧಸೂಚಕ ನಿನಾದವುಂಟಾದಾಗಲೂ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಪಾಳೆಯಕ್ಕಳಿದು ಆಹಾರವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸೂರ್ಯ ತುಸು ಮೇಲೇರಿದ್ದನು; ಉದಯಕಾಲದ ಕೆಂಬಣ್ಣ ಅಳಿದು, ಬಿಳಿವಾಗಿತ್ತು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯದ ಮುಂದಿನೆರಡು ದಳಗಳು ಶತ್ರುವಿನ ಮೇಲೆ ಮುಗಿದುಬಿದ್ದು ಶತ್ರುಸೈನ್ಯನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡಲು ರಾಯ ಆಣತಿಸಿದನು. ಪುತ್ರಸಮೇತನಾದ ಕುಮಾರವೀರಯ್ಯನ ದಳ ರೋಷಾವೇಶದಿಂದ ದಾಳಿಮಾಡಿತು; ತೀವ್ರವಾದ ಮುನ್ನಡೆಯಿಂದ ವಿಜಯಸೈನಿಕರು ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಶತ್ರುಶಿಬಿರದ ಕಂದಕದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದರು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಹೀಗೆ ಏಕಾಏಕಿ ತಮ್ಮ ಮೇಲೇರಿ ನುಗ್ಗಲು ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಭೀತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಫಿರಂಗಿಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಡಲೇ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ

ಸಿದನು. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ಸಿಡಿಮದ್ದಿನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಿಂದ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾಯಿತು ; ಸೇನೆಯ ಮಂಭಾಗ ಅತ್ಯುಗ್ರ ಆಘಾತಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಯ್ತು. ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಳು, ಕುದುರೆ, ಆನೆಗಳು ನೆತ್ತರು ಕಾರುತ್ತ ನೆಲಕ್ಕೊರಗಿದವು ; ಉಳಿದವರು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದರು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ನಿರ್ಗಮಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಜಾಪುರಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ; ಉಗ್ರ ಪ್ರತಿದಾಳಯಸಗಿತು. ಶತ್ರುವಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ದಂಡಾಳುವೂ ಇಲ್ಲ ; ವಿಜಯಸೈನಿಕರೆಲ್ಲ ಬೆಂಗಳೂಟ್ಟು ಸಮರರಂಗದಿಂದ ಓಡತೊಡಗಿದ್ದರು ; ಶತ್ರುಸೈನ್ಯ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತ ಕಗ್ಗೊಲೆ ಯೆಸಗಿತು. ತನ್ನ ದಂಡಿನ ಅಪವರ್ತನೆಯನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ ರಾಯನ ಮೈ ಮುಳ್ಳಾಯಿತು ; ಉಚ್ಚಘ್ನನಿಯಿಂದ ಕೂಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

‘ ಹೇಡಿಗಳಿರ ! ಕರ್ಣಾಟಕಮಾತೆಗೆ ಕಳಂಕ ತರುವ ಹಂದಿಗಳಿರ ! ಬೆಂಗಳೂಟ್ಟು ಓಡಿದವರಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆ. ಹೇಡಿಗಳಂತೆ ಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುವುದರ ಬದಲು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾದರೂ ಪಡೆಯಿರಿ. ನನ್ನ ಜೊತೆ ಸಮರಮುಖಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವರಾರು ಬನ್ನಿ, ಓಡಿ ಬನ್ನಿ ’ .

ಹಲಹಲವು ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ದಳಪತಿಗಳೂ ನಾಯಕರೂ ರಾಯನ ಸುತ್ತ ನಿಂತು ‘ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ ’ ಎಂದು ಬೊಬ್ಬಿರಿದರು. ರಾಯನ ಮುಖ ಭಾವಮಯತೆಯಿಂದ ಉದ್ದಿಗ್ನವಾಯ್ತು. ‘ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಿಂಹನನ್ನು ನಿಹತಮಾಡಿದೆ, ಎಂದು ಬೇಕಾದರೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿ ; ಕರ್ಣಾಟಕಸಿಂಹನನ್ನು ಜಯಿಸಿದೆ, ಎಂದು ಬೇಗುವ ಹೆಮ್ಮೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವಕಾಶ ಬೇಡ ’ ಎಂದನು. ತನ್ನ ಬೆರಳುಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದು ದೂತನ ಕೈಗಿತ್ತು ಆಣತಿಯಿತ್ತನು ‘ ಹೋಗು. ರಾಜ ಸಮರರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಹತನಾದನೆಂದು ರಾಣಿವಾಸಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿ, ಗುರುತಾಗಿ ನನ್ನುಂಗುರವನ್ನು ತೋರಿಸು. ಅವರೆಲ್ಲ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಲಿ. ’

ರಾಯ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯಾಗಿ ಸಮರಮುಖಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಸಂಗಡಿಗ ದಳಪತಿಗಳೂ ದಳಗಳೂ ರಾಯನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದವು; ರಣಭೂಮಿಯಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕತ್ತಿಯ ಮೊನೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟಾಣತಿಯೇಯಲು, ಬೆಂಗೊಟ್ಟೋಡುತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಶತ್ರುಸಮೂಹದ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಲೇಬೇಕಾಯ್ತು. ಅರಸನ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಹುರುಪುಗೊಂಡ ಸೇನೆ ಅತ್ಯುಗ್ರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಸಮೂಹದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿತು ; ಇಂಥ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪ್ರತಿದಾಳೆಯ ಉಗ್ರತೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ವಿಜಾಪುರಸೇನೆ ಬೆಂಗೊಟ್ಟಿತು. ವಿಜಯಸೈನಿಕರನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಓಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಾಪುರಸೇನೆ ಅನ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಚದುರಿತು ; ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಉಗ್ರ ಆಘಾತದಿಂದ ವಿಜಾಪುರಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಗಲಿಬಿಲಿಯುಂಟಾಗಿ ದಿಕ್ಕೇ ತೋಚದಾಯ್ತು. ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಮರಾಂಗಣದ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆ; ಕನ್ನಡಕಟ್ಟಾಳುಗಳು ಬೆಂಗೊಟ್ಟು ಪಲಾಯನ ಸೂಕ್ತ ಪರಿಸಿದ್ಧ ದೃಶ್ಯ ಮರೆಯಾಗಿ, ವಿಜಾಪುರಸೈನಿಕರು ಜೀವ ಭಯದಿಂದ ಓಡತೊಡಗಿದ್ದು ಗೋಚರ ; ಭೀತಿ ಗೊಂದಲಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ, ತಾವು ಬಹು ಶ್ರಮದಿಂದ ರಚಿಸಿದ್ದ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲೂ ತೊಡಗದೆ, ವಿಜಾಪುರಸೈನಿಕರು ಜೀವಭಯದಿಂದ ತಲ್ಲಣಗೊಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದವರು ಅಷ್ಟ ಸಿಕ್ಕ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಿದರು. ಕೈಗೆಟಕಿದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ವಧಿಸಿ, ಓಡಿದವರ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಬಂದ ಕನ್ನಡಕಟ್ಟಾಳುಗಳು ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ವಿಜಯನಗರದ ಯುದ್ಧಹಸ್ತಿಗಳು ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆಟ್ಟಿ ನದೀಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದವು ; ಹಸ್ತಿಗಳು ಶತ್ರುಸೈನಿಕರನ್ನು ದಂತಗಳಿಂದ ತಿವಿದು, ಸೊಂಡಿಲಿನಿಂದ ಎತ್ತಿ, ಛಿದ್ರಛಿದ್ರಮಾಡಿ ಎಸೆದವು. ಆನೆಗಳ ಅಂಬಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೀನರಾಗಿದ್ದ ಯೋಧರೂ ಅಮಿತ ಶತ್ರುವಧಿಯೆಸಗಿದರು. ನದೀಪ್ರವಾಹ ಶತ್ರುರಕ್ತದಿಂದ ಕೆಂಪಾಯಿತು.

ವಿಜಾಪುರ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ನದೀತೀರಕ್ಕೆ ಒಡಿಬಂದು ಗಂಪುಕಟ್ಟಿಗೊಂಡಿದ್ದರು.

ವಿಜಾಪುರದ ಅಶ್ವದಳವೂ ನದಿ ದಾಟಲೆಂದು ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿಳಿದಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಸಾಗಲಾರದೆ ನೀರಲ್ಲೇ ಸಿಂತಿತು ; ಈ ಅಶ್ವಗಳು ಅಸಹಾಯಕತೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಜನದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಅನಾಹುತ ವೆಸಗಿದವು ; ವಿಜಾಪುರದ ಆನೆಗಳೂ ಹೊಳೆಗೆ ಹಾರಿದವು ; ತಮ್ಮ ದಂಢಾಳುಗಳನ್ನೇ ಸಿಗಿದುಹಾಕಿದವು. ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳಾದರೂ ಕೈದುಗಳನ್ನು ಝಳಪಿಸುತ್ತ ದಡದಲ್ಲೇ ಸಿಂತಿದ್ದರು ; ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಸಾಗಲಾರದೆ ಹಿಂಬಂದ ಶತ್ರುಪುರುಷರನ್ನು ಬಡ್ಗದ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಯ ನದೀತಟಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ಅಮಿತ ಶತ್ರುನಾಶ ಆಗಿದ್ದುದನ್ನು, ಇನ್ನೂ ಆಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಗಿದನು. ಶತ್ರುಬಲ ಮುರಿದಾಯ್ತು ; ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಿರ್ನಾಮವಾಯ್ತು ; ಸಿರಸರಾಧಿ ಯೋಧರು ಅನ್ಯಥಾ ಸಾಯಲೇಕೆ ! ಕನ್ನಡ ಸೇನೆ ಕಗ್ಗೊಲೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲೆಂದು ರಾಯನ ಆಣತಿ ; ದಳನಾಯಕರಲ್ಲ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು.

ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ತೆರವಾದ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನಡೆತಂದು, ಷಹನ ಡೇರೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿನ ವಿಲಾಸಜೀವನದ ಕುರುಹುಗಳು, ಸುಲ್ತಾನೀದಾಲತ್ತಿನ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಗಳು ರಾಯನ ಕಣ್ಣುಕುದ್ದವು. ವಿಜಯನಗರದಷ್ಟು ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಿಜಾಪುರವೇನೂ ಕ್ಷುದ್ರ ದಂದ್ರ ರಾಜ್ಯವಲ್ಲ. ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಸುಲ್ತಾನೀ ದಾಲತ್ತನ್ನು ಕಾಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಶ್ರೀಮಂತನೆಲೆವೀಡು. ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗಾಗಿ ಪರ್ಷಿಯದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಹಕ್ಕಿಯ ಗರಿಗಳ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ರಾಯ ಮೈಚಾಚಿದನು ; ಬಳಲಿ ಬಸವಳಿದಿದ್ದವನ ಮೈಗೆ ಅಮೃತಲೇಪನ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ಸುಖ. ಆಹ್ ! ತಾನೆಂಥ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದರೂ ಇಂಥ ಸುಖಶಯ್ಯೆ ತನಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ವಿಜಯದ ಮನಸ್ಸುಬದ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹಸುಖವೂ ಒದಗಿ ರಾಯ ಕಾಯಾ ವಾಚಾ ಮನಸಾ ವಿಶ್ರಾಂತ.

ತುಸು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ . ಕುಮಾರವೀರಯ್ಯ ಅರಸನನ್ನು ಅರಸಿಬಂದರು. ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವೆನೆಂಬ ಪರಿವೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ನಿದ್ರಾ ಮುದ್ರಿತನಾಗಿವೆ ರಾಯನನ್ನು ಕಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಕಂಗಾಲು. ಮಾತಿನ ದನ ಕೇಳಿ ರಾಯ ಕಣ್ಣೆರೆದನು.

‘ಪ್ರಭು. ಹಲವು ದಶಕಗಳಿಂದ ತೋಳದಂತೆ ಮೇಲಾಬಿದ್ದು ಉಪಟಳವೀಯುತ್ತಿದ್ದ ಶತ್ರು ಇಂದು ಬೆದರಿದ ಹುಲ್ಲೆಯಂತೆ ಬೆಂಗಳೂರ್ದುಡುತ್ತಿದಾನೆ. ಶತ್ರುನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡಲು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸದವಕಾಶವುಂಟೆ. ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಈಗ ಸಲ್ಲದು.’ ಎಂದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ .

‘ವಿಜಯ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಬೇಟೆಯ ಕೋಟಲೆಯೇಕೆ ?’

‘ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟು ಓಡುತ್ತಿರುವ ಅರಿಬಲವನ್ನು ಈಗಲೇ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಡಿಯಬೇಕು. ಗಾಯಗೊಂಡು ಉರುಳಿರುವ ತೋಳವನ್ನು ಕಡಿಮೆಹಾಕಿದರೆ ಮುಂದೆ ಮತ್ತೆ ಅದರಿಂದ ವಿಸತ್ತಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದರೆ, ಅವಶ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನಾದರೂ ಮುಗಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ಶತ್ರುನಾಶಕ್ಕೆ ಕತ್ತಲೆ ಮುಸುಕುವವರೆಗೂ ಇರುವ ಅಪೂರ್ವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗದು. ನಮಗಾದರೂ ಆಣತಿಯಾಗಲಿ.’

ಚಂಚಲನಾಗದೆ ರಾಯ ಉತ್ತರಿಸಿದನು ‘ಶತ್ರು ಪರಾಜಿತನಾದುದಲ್ಲದೆ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾಗಲಿ ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲಿ ಕಗ್ಗೊಲಿಗೀಡಾಗಿದಾರೆ. ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಬದುಕೆಲ್ಲ ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಶಿಕ್ಷೆ ಸಂದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ರಾಯ್ಚೂರನ್ನು ಜಯಿಸಲೆಂದು ನಾನು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದು, ಈ ಕಾರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗದೆ ನಮ್ಮ ಬಲವನ್ನು ಶತ್ರು ಮರ್ವನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಬಳಲಿಸುವುದು ಅಯುಕ್ತ. ರಾಯ್ಚೂರ ದಾಳಿಯನ್ನು ಉಗ್ರತರವಾಗಿಸುವುದೇ ನಮ್ಮ ಮೊದಲ ಕೆಲಸ.’

ರಾಯ್ಚೂರ ರಣಭೂಮಿ

ಎಂ ಭತ್ತ ಮೂರು

ಆದಿಲ್‌ಷಹ ತನ್ನ ಸೇನೆಯ ಅಧಿಕಭಾಗ ಅಳಿದಿರುವಾಗ ಅಬಲನಾಗಿ, ಅಪಜಯದ ಅಗೌರವದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರಲೂ ಬಯಸನೆಂದೂ, ಬಹುಶಃ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲೆ ಕೊಲೆಗೀಡಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂ ರಾಯನ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆ; ಇದರಿಂದಾಗಿ, ಉಳಿದ ಶತ್ರುಬಲದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋಗುವುದೇ ವ್ಯರ್ಥಶ್ರಮವೆಂದು ಅವನ ಎಣಿಕೆ. ಆದರೆ ನೈಜ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮಾತ್ರ ಭಿನ್ನ. ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಸಮರರಂಗವನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸದೆ, ಬೆಳಗಾವಿಯ ಅಧಿಪತಿ ಅಸದಖಾನನ ನಾಲ್ಕುನೂರು ರಾವುತರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ದೂರನಿಂತು, ಸಂಗ್ರಾಮದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿಜಾಪುರಸೇನೆ ಪರಾಭವಕ್ಕೀಡಾದುದನ್ನೂ, ಸತ್ತುಳಿದವರು ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಓಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ ಅಸದಖಾನ್ ಪಲಾಯನವನ್ನು ಬಯಸಿದನು; 'ಖಾವಂದ್! ವಿಜಯಸೇನೆಗೇ ವಿಜಯ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅಸುನೀಗಬೇಕೇಕೆ! ಜೀವವುಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸೈನ್ಯ ತರಬಹುದು' ಎಂದನು. ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಅಸದಖಾನನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದನು.

ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಐಶ್ವರ್ಯಭರಿತ, ಶಸ್ತ್ರಯುಕ್ತ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಲು ರಾಯ ಆಣತಿಯಿತ್ತನು. ಓರ್ಮುಜ್ಜಾನ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಕುದುರೆಗಳು, ಆನೆಗಳು, ಫಿರಂಗಿಗಳು, ಬಂದೂಕುಗಳು, ಡೇರಗಳು ದೊರೆತವು. ಹೇರಿನ ಎತ್ತು ಕುದುರೆಗಳು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಿಕ್ಕವು. ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಅರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ರಾಯ ಕಳುಹಿದನು. ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಯುದ್ಧಖೈದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ದಂಡನಾಯಕ ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್, ಹಲವು ದಳಪತಿಗಳು ಇದ್ದರು.

ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ಐದುನೂರು ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ರಕ್ಷಕ ಸಮೇತನಾಗಿ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದವನು ವಿಜಾಪುರಸೇನೆ

ಪಠಾಜಿತನಾಗಿ ಪಲಾಯನಹೊಂದತೊಡಗಿದಾಗ, ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮುಂದು ವರಿಸಲು ಅಭಿಲಾಷಿಸಿದನು. ದಂಡಾಳುಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ವಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಯ ಕಾತುರತೆಯಲ್ಲಿ ರಣಭೂಮಿಯಿಂದ ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದರೇ ವಿನಹ ದಂಡನಾಯಕನ ಸಂಗಡ ನುಗ್ಗಿ ಕಾದಾಡಲು ಬಯಸುವವನೊಬ್ಬನೂ ಇಲ್ಲ. ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ವಿಜಾಪುರಸಿಂಹಾಸನದ ನಿಸ್ವೀಮ ಸೇವಕ; ಪಠಾಜಿತನಾಗಿ ಜೀವಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ವೀರೋಚಿತವಾದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನಾ ಲಂಗಿ ಸುವುದೇ ಲೇಸು. ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ರಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡಸೈನ್ಯದ ನಡುವೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಅವನ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೂರಾದ ಕರವಾಳದ ಎದುರುಸಿಕ್ಕಿ ಕನ್ನಡ ದಂಡಾಳುಗಳು ಖಂಡತುಂಡಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೂರಗಿದರು. ಅವನ ಅಮಾನುಷ ಪರಾಕ್ರಮ, ಧೀರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಬಹುಕಾಲ ವಿಜಯ ಸೈನ್ಯದ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಳಿಯಿತು. ಈ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತ ಶತ್ರುಸಮೂಹ ಅಭಿಮುಖವಾದ ಕೂಡಲೆ ಕನ್ನಡದಂಡಾಳುಗಳು ಬೆದರಿ ಪಕ್ಕ ಸರಿಯತೊಡಗಿದರು. ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ಕಲಿತನದಿಂದ ಬಾಣದಂತೆ ನೇರವಾಗಿ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಅಂಗರಕ್ಷಕ ಪರಿವೃತನಾದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಇನ್ನೇನು ಸಮೀಪಗತ. ಅಂಗರಕ್ಷಕರು ಕದನಕಲಿಗಳಂತೆ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಝಳಪಿಸಿದರು ; ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್‌ನ ಕುದುರೆ ಗಾಯಗೊಂಡು ದಿಂಡುರಳಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ರಕ್ಷಕರು ಅಸಮ ಸಾಹಸದಿಂದ ಸೇನಾನಿಗೆ ಹೊಸ ಕುದುರೆಯನ್ನು ತಂದೊದಗಿಸಿದರು. ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯಾದನೋ ಕುರಿಗಳ ನಡುವೆ ನುಗ್ಗಿದ ತೋಳದಂತೆ ಶತ್ರುಹನನವೆಸಗಿ ಕದನಕೋಲಾಹಲನಾದನು. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೆ ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ಹಲವು ಘಾಯಗೊಂಡು ರಕ್ತಸ್ರಾವದಿಂದ, ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಹೋರಾಟದಿಂದ ಅತೀವ ಶ್ರಮಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ರಕ್ಷಕರಲ್ಲೂ ಅನೇಕಾನೇಕರು ನಿಹತರಾಗಿ, ಉಳಿದವರೂ ಬಳಲಿ ಬಸವಳಿದ್ದರು. ಸುತ್ತಲೂ ಸಾಗರದ ತೆರೆಗಳಂತೆ ಉಕ್ಕುಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸೇನಾಸಮೂಹ! ಅಶ್ವಸಮೇತನಾಗಿ ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ದಿಂಡುಗೆಡೆದು ಬಿದ್ದನು.

ರಾಯ್ಚೂರ ರಣಭೂಮಿ

ಅಂಭತ್ತೆಮ

ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನ ಐದುನೂರು ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ರಕ್ಷಕರು ಕಡಿಬಿಂಡವಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೂರಗಿದ್ದರು. ಮೈತುಂಬ ಘಾಯಗಳಾಗಿ, ನಿರ್ಬಲವಾಗಿದ್ದ ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ಕನ್ನಡ ಕಬ್ಬಾಳುಗಳಿಂದ ಬಂಧಿತ.

ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ಅಮಿತ ಸೇನಾನಾಶವಾಗಿದ್ದರೆ ರಾಯನಿಗೂ ಸಾಕ್ಷಿ ಸೇನಾನಾಶವೇ ! ಹದಿನಾನು ಸಾಸಿರ ಕನ್ನಡಿಗದಂಡಾಳುಗಳು ಭೂಮಿತಾಯಿಯನ್ನು ಆಸ್ಪಿದ್ಧರು. ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ಅಗ್ನಿ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಅಪರಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಾಂಗಗೊಳಿಸಿ, ರಾಯ ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ರಾಯ್ಚೂರ ಬಳಿವಂದು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಸಾಳೆಯ ಹೂಡಿದನು.

ಕನ್ನಡಸೇನೆ ವಿಜಾಪುರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಲೆಂದು ರಾಯ್ಚೂರ ಬಳಿಯಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದಾಗ, ರಾಯ್ಚೂರ ದುರ್ಗದ್ವಾರವೂ ತೆರೆಯಿತು. ರಾಯ್ಚೂರ ದಳಪತಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಸೈನ್ಯಸಮೇತನಾಗಿ ಹೊರಟು ಕನ್ನಡಸೇನೆಗೆ ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೆಲದಲ್ಲೇ ಸಾಗಿದನು. ಈ ರಹಸ್ಯಗಮನದ ಉದ್ದೇಶವೇನೋ ಯಾರಿಗೂ ಅರಿಯದು. ಕನ್ನಡಸೇನೆ ನಿಂತಲ್ಲಿ ಇದೂ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಯ್ಚೂರ ದಳಪತಿ ಕನ್ನಡಸೇನೆಯ ನಡುವೆ ಗುಪ್ತಚಾರರನ್ನು ಕಳುಹಿ, ಅದರ ಚಲನವಲನಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿಜಯಸೇನೆಗೆ ತಾವು ಬಹು ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದು, ಯಾವ ಗಳಿಗೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಬ್ಬಾಳುಗಳು ತಮ್ಮಮೇಲೆ ಮುಗಿದುಬಿದ್ದರೋ ಎಂದು ಕಣ್ಣೆಲ್ಲ ಕಾವಲಾಗಿ, ನಿಶಿಯೂ ಶಸ್ತ್ರಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಜಾಪುರಸೇನೆ ಪರಾಜಿತವಾದೊಡನೆಯೆ ರಾಯ್ಚೂರ ದಳಪತಿ ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಿರ್ಗಮಿಸಿ ರಾಯ್ಚೂರ ದ್ವಾರಗತನಾದನು ; ದುರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಉಪದಳಪತಿಗೆ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲಾಭಪಡೆಯುವ ಅಭಿಲಾಷೆ. ಒಡೆಯ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಸೋತು ದಿಕ್ಕೈಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗಿದಾನೆ ; ದಳಪತಿ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರವೇಶನವನ್ನು ಕೋರಿ, ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಾದು ನಿಂತಿದಾನೆ. ದಳಪತಿಯನ್ನು ಹೊರಗೇ ಉಳಿಸಿದರೆ ತಾನೇ ದುರ್ಗಾಧಿ ಪತಿ ; ಅಷ್ಟೇಕೆ ದುರ್ಗ ಸ್ವಂತದ ಆಸ್ತಿಯಾಗುವುದು. ದಳಪತಿಗಾಗಿ ದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆಯದೆ, ಪ್ರವೇಶವನ್ನು

ನಿರಾಕರಿಸಿದನು. ಕನ್ನಡ ಸೈನ್ಯದ ಕೈಸಿಕ್ಕು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗುವುದರ ಬದಲು ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ದಳಸತಿ ನದಿಯನ್ನು ಬೇರೊಂದುಕಡೆ ದಾಟಿ, ದೂರ ಸಾಗಿಯೋದನು. ಅನುಭವಿ ದಳಸತಿಯ ನಿರ್ಗಮನದಿಂದ ದುರ್ಗ ತುಸು ದುರ್ಬಲ; ವಿಜಯಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಫಿಗೈರೆಡೋನ ಆಗಮನದಿಂದ ದುರ್ಗ ದುರ್ಬಲತರ.

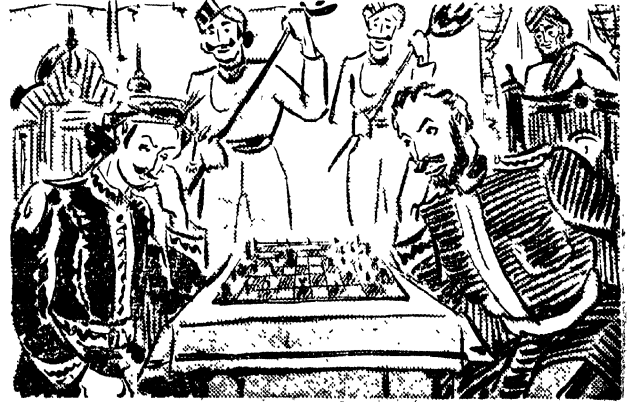
ಫಿಗೈರೆಡೋ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಅರಸನಾದ. ರಾಯನಿಗೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಮಾರಲೆಂದು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದವನು ರಾಯ ರಾಯ್ಡರ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು, ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ತುಪಾಕಿ ಸಿಪಾಯಿಗಳನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೇ ಧಾವಿಸಿದನು. ಇವನ ಆಗಮನದಿಂದ ರಾಯ ಸಂತುಷ್ಟ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಳೆಯದಿಂದ ಕಿತ್ತುತಂದ ಡೇರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಫಿಗೈರೆಡೋಗೆ ಕೊಡಲಾಯ್ತು. ರಾಯನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಸನಿಹವೇ ಫಿಗೈರೆಡೋ ಹಾಗು ಸಂಗಡಿಗರ ಡೇರೆಗಳು. ವ್ಯವಹಾರಚತುರ, ಯುದ್ಧವೀರ, ವಿದೇಶಪ್ರವಾಸಿಯ ಸಹವಾಸ ರಾಯನಿಗೆ ಅಕ್ಕರೆ.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಫಿಗೈರೆಡೋನೊಡನೆ ಚದುರಂಗವಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

‘ಷಹ’

‘ಎಲ್ಲಿ? ಎಲ್ಲಿ?’ ಫಿಗೈರೆಡೋ ಬೆಚ್ಚಿದ; ಈ ವ್ಯವಹಾರಚತುರ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದವನು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಚೊಕ್ಕವಾಗಿ ಕಲಿತಿದ್ದ.

ರಾಯ್ಡರ ರಣಭೂಮಿ

‘ಇಂದೇನು, ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಮಂಕು! ಇಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸೋತೆಯಲ್ಲ!’

‘ತಲೆ ಆಟದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ರಾಯ್ಚೂರಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಾಳೆ ನಾನೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವೆ. ರಾಯ್ಚೂರುಕೋಟೆಯ ಬದಿಗೆ ಹೋಗುವೆ.’

‘ನಮ್ಮ ಬಂಟರು ಸರ್ವ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾರೆ. ವಿದೇಶೀವ್ಯಾಪಾರಿಯ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಆಸಾಯಕ್ಕೊಡುಮಾಡಲು ನಾನೊಪ್ಪೆ.’

‘ಸಮರನಿರತನಾಗಿರುವುದೇ ಪೋರ್ಚುಗೀಸನ ಉದ್ಯೋಗ. ಇಂಥಾ ಚರಿತ್ರಾರ್ಥ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡ ಬಯಸಿದ್ದೇನೆ. ಸಮರಮುಖಕ್ಕೆನುಗ್ಗಲು ನನಗಾಣತಿಯಿತ್ತರೆ ಅದೇ ಮಹೋಪಕಾರ.’

ಫಿಗೈರೆಡೋನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ರಾಯ ನಿರಾಕರಿಸಿದಾದ. ಹಿಂಬಾಲಕರಾದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ತುಪಾಕಿಸಿಪಾಯಿ ಗಳೊಂದಿಗೆ ಫಿಗೈರೆಡೋ ರಾಯ್ಚೂರುಕೋಟೆಯ ಬದಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧನಾದ. ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಪೊದೆ, ಗಡಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ನಡೆದು, ಕೋಟೆಯ ಬುಡ ಸೇರಿದ. ದುರ್ಗಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಶತ್ರುಭಟರು ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ ನಿಂತು, ನೆಲದಮೇಲಿದ್ದ ಕನ್ನಡಸೇನೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಉಗ್ರ ಉಪಟಳ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸುವುದೇನು! ಕಾದೆಣ್ಣೆ ಕಾರುಬೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಸುರಿಯುವುದೇನು! ಕನ್ನಡಕಟ್ಟಾಳುಗಳು ಎಷ್ಟೇ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಇಂಥ ವಿರೋಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದು ಹೇಗೆ! ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೇ ದುಸ್ತರ; ಗೋಡೆಗೆ ದೂರ ನಿಂತೇ ನಿಂತಿರುವುದು. ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಲವು ತಿಂಗಳಿಂದ ಅರ್ಥಶೂನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳು ಚಾತುರ್ಯ, ಸಾಹಸಗಳಿಂದ ದುರ್ಗಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿ ಭಿತ್ತಿಯ ಶಿಲೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಿದ್ದರೇನೋ ಹೌದು ; ಆದರೆ ಇದು ಅಪರೂಪ.

ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ದುರ್ಗಭತ್ತಿಯ ಮೇಲ್ನಿಂತು ಉಪಹತಿಯೆಸಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಯ್ಚೂರ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕೌಂಗಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಉದುರಿದ ಕಾಯಿಯಂತೆ ದುರ್ಗಭತ್ತಿಯ ಪಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ; ಪೌಳಿಯ ಮೇಲ್ನಿಂತು ಅವನಿಗೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿತೋ! ಅಗೋ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಬಿದ್ದ. ಡ್ಢಂ! ಮಗದೊಬ್ಬ. ಭತ್ತಿಯ ಮೇಲ್ನಿಂತ ಭಟರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಕೋಟಿಯ ಹೊರಗೆ ಅಥವಾ ಒಳಗೆ ಪಟಪಟ ಉರುಳತೊಡಗಿದರು. ಇದೇನು ಯಮಬಾಣವೆಂದು ಹೆದರಿ, ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲ ಮೊದಲ ಪೌಳಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗಿ, ಒಳ ಪ್ರಾಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರು.

ಕೋಟಿಯ ಗೋಡೆಯಮೇಲೆ ಮೈಚಾಚಿದ್ದ ರಾಯ್ಚೂರ ಸೈನಿಕರ ಕಡೆ ತುಪಾಕಿ ಹಾರಿಸಲು ಫಿಗೈರೆಡೊ ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರಿಗೆ ಆಣತಿಸಿದ್ದ. ತುಪಾಕಿ ಅಂದು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೊಸತು. ಎಂಥ ರೀತಿಯದೋ ಎಟು ಪಟಪಟನೆ ಬೀಳತೊಡಗಿ ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ಪಟಪಟನೆ ಸತ್ತು ಬೀಳುತ್ತಿರಲು ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲ ಹೆದರಿ ಒಳಗೋಡಿದರು. ದುರ್ಗಭತ್ತಿ ನಿಸ್ಸೈನಿಕವಾಗಲು ಯಾವ ಉಪಟಳವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡದಂಡಾಳುಗಳು ಕೋಟಿಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ತಲುಪಿದರು; ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಗೋಡೆಯನ್ನು ಸಡಿಲಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಇದೇ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಫಿಗೈರೆಡೊ ಪ್ರೋಚುರ್ಗೀಸ್ ಹಿಂಬಾಲಕರೊಂದಿಗೆ ದುರ್ಗಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಪಾಳೆಯವೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿ, ಕೋಲಾಹಲವಾಯಿತು.

ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏನೆಂಬುದು ಅರಿಯದೆ ರಾಯ್ಚೂರಿಗರೆಲ್ಲ ತಳಮಳಿಸಿದರು. ಪ್ರೋಚುರ್ಗೀಸ್ ತುಪಾಕಿ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಕನ್ನಡದಂಡಾಳುಗಳು ಕೋಟಿಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ತಾಗಿ, ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೌಹಾರಿದರು. ಭತ್ತಿಯ ಮೇಲಣ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಲಾಯ್ತು; ಆದರೆ ಗೋಡೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ

ಕನ್ನಡದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ಫಿರಂಗಿಯೇಟು ಏನೂ ಮಾಡದು. ಸನಿಕೆ, ಪಿಕಾಸಿ, ಹಾರೆಗೋಲುಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡದಂಡಾಳುಗಳು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕೀಳುತ್ತ ಕೋಟಿಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಶಿಥಿಲಗೊಳಿಸಿದರು.

ಪೌರರ, ರಕ್ಷಕರ ಭೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ ಕಂಗೆಟ್ಟನು. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತ ಪೌಳಿಯ ಬಳಿ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಹೆಣಗಿದನು. ಕೆಲವರಾದರೂ ಅವನನ್ನು ಒಡಗೊಂಡು ಮುನ್ನಡೆದರು; ಆದರೆ ಪೌಳಿಯನ್ನು ಏರದಾದರು. ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ತುಪಾಕಿ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ನಿಂತಿದ್ದುದು ಇದೇ ದೆಸೆ; ತಾವು ಪೌಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿದುದೇ ಆದರೆ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣ ಅಳಿಯುವುದು ಖಂಡಿತ. ಆದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ ಮುಂದಾಗಿ ಪೌಳಿಯಮೇಲೆ ಮುಖವಿಟ್ಟನು. ಬಹು ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಬಲಿಬೀಳದೆ ತುಪಾಕಿಹಿಡಿದು ಚದಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಫಿಗೈರೆಡೋಗೆ ಈ ಮುಖ ಕಂಡಿತು.

ಛ್ಹಂ!

ಗುಂಡು ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿಯ ಹಣೆಸೀಳಿತು. ನೆತ್ತರು ಚಿಮ್ಮುತ್ತ ನೆಲಕ್ಕೊರಗಿದನು. ನಾಯಕನ ಅವಸಾನದಿಂದ ರಾಯ್ಚೂರಿಗರು ದುಃಖಿತರು. ರಾಯ್ಚೂರ ರಕ್ಷಣೆಯೇ ಮರೆತು ಹೋದಂತೆ ಪೌಳಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಳನಡೆದರು. ಪೌಳಿ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರಕ್ಷಿತವಾದುದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ವಿಜಯಸೈನಿಕರು ಆ ದಿನದ ಹೋರಾಟವನ್ನೂ, ಕೋಟೆಗೋಡೆಯ ಕಲ್ಲು ಕೀಳುವುದನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಪಾಳೆಯಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ಶುಭ್ರ ಪ್ರಭಾತ. ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಮುರುಕುಗೊಂಡ ದುರ್ಗಭಿತ್ತಿ ಗಾಯಪಡೆದ ಯೋಧನಂತೆ ವ್ಯಗ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಜನನಿಬಿಡ ವಿಜಯಶಿಬಿರ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ನೆತ್ತರಿಂದ ಕರೆಗಟ್ಟಿದ ನೆಲ, ಅತ್ತಿತ್ತ ಸತ್ತ ಮೃಗಗಳ ಎಲುಬುಹಂದರಗಳು ಇವೆಲ್ಲ ಭೀಕರವಾಗಿ ಭೀಷಣವಾಗಿ ಇರಬೇಕಾಗಿದ್ದವು ಹೊಂಬಿಸಲಲ್ಲಿ ರುದ್ರಮನೋಹರ. ತುಪಾಕಿಸಿಪಾಯಿಗಳು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ನಿಂತೆಡೆ

ತೊಂಭತ್ತು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದುರ್ಗಭಿತ್ತಿಯ ಯಾವ ದೆಸೆಯೂ ಒಂದೂ ಶತ್ರುಮುಖ ಇನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಕನ್ನಡದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಚ್ಚರಿ. ಏನು ಪಾಡೋ, ಎಂದು ವಿನೋದಗೊಂಡವರಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ನಿರುಕ್ತರಾದರು. ಹೋ! ದುರ್ಗದ್ವಾರ ತೆರೆಯಿತು. ಶ್ವೇತವಸನಧಾರಿಗಳಾದ, ಶ್ವೇತಪತಾಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ ಜನದ ಗುಂಪು ಹೊರಬಂತು. ಕನ್ನಡದಂಡಾಳುಗಳು ಸಮಾಧಾನದ ಉಸಿರು ತೀಡಿದರು.

ಶರಣಾಗತಿಯ ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿಕೊಂಡು ರಾಯ್ಚೂರಿಗರು ತನ್ನ ಶಿಬಿರದೆಡೆ ಸಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸುದ್ದಿ ರಾಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಶರಣಾಗತರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದಲೇ ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ರಾಯ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ವಿಜಯಸಾವ್ರಾಜ್ಯದ ಮಹಾ ಮಂತ್ರಿಯೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ತಾವು ಹೂಡಿದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ರಾಯ ದಯೆಯನ್ನೇ ನೀಡುವನೆಂದು ಮನಗಂಡು ರಾಯ್ಚೂರಿಗರು ಭರವಸೆಗೊಂಡರು.

ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ರಾಯ ವ್ಯಾಪ್ತಚರ್ಮ ಹಾಸಿದ ಉನ್ನತ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದನು. ಬಿಡಾರದ ಎರಡು ಗೋಡೆಗೂ ಕತ್ತಿ, ಚಂದ್ರಹಾಸ, ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳು ನೇತಿದ್ದವು. ಎರಡು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಮೂರು ಮೂರು ಈಟಿಗಳನ್ನು ಆನಿಸಿ, ನೇರ ನಿಲಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಬಿಡಾರದ ಕಾಪಿನವರು ರಾಯ್ಚೂರ ಪೌರರನ್ನು ಒಳಗೆ ಬಿಟ್ಟಕೂಡಲೆ, ಅವರು ದೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಕಂಬನಿಗರೆದರು.

‘ಮಹಾಪ್ರಭು! ಕರ್ಣಾಟಕಸಾರ್ವಭೌಮನೆದುರು ನಾವು ಅರಿಯದೆ ಸೆಣೆಸಿದ ಸಮರಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮೆಯಿರಲಿ. ನಮ್ಮೊಲವು ನಮ್ಮ ತಾಯ್ನಾಡಾದ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಕಡೆಗೇ ಇದ್ದರೂ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಆ ಕಡೆಯೇ

ನಮ್ಮ ಬಲ ಮುಡಿವಾಗಿತ್ತು. ಕರ್ಣಾಟಕಸಾರ್ವಭೌಮ ಕೃಷಿಯ ಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ಅಹುದೆಂದು ದಯೆ ಔದಾರ್ಯಗಳ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದೇವೆ.'

'ಏಳಿ, ಏಳಿ, ಪೌರರೆ! ನಾನು "ಕರ್ತೋರಾಣಿ ವಜ್ರಾಣಿ"ಯಾದರೂ "ಮೃದೂನಿ ಕುಸುಮಾದಪಿ"ಯೂ ಹೌದು. ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಚಿತ ಉಗ್ರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯನ್ನೇ ಕೈಗೊಂಡೆವು; ಶರಣಾಗತರನ್ನು ಕುಸುಮದಂತೆ ಕಾಪಿಡುವೆವು. ನನ್ನಿಂದ, ನಮ್ಮ ದಂಡಾಳುಗಳಿಂದ ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಭೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಶರಣಾಗತರಾದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳೇ ಆದಿರಿ. ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಮರಳಿ. ನಿಮ್ಮ ತನುಧನಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಹೊಣೆ ನಮ್ಮದೇ. ನಾಳೆ ನಮಗೆ ಪುರಪ್ರವೇಶ.'

ಎದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಯ್ಚೂರಿಗರು ಪುನಃ ಪ್ರಣಮಿಸಿ, ಹಿಗ್ಗಿ ಹಿಂದೆರಳಿದರು. ರಾಯನ ಆಣತಿಯಂತೆ ಕುಮಾರವೀರಯ್ಯ ನಗರವನ್ನು ದಳಸಹಿತ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ರಕ್ಷಣಾ ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಬಂಟರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ರಾಯ್ಚೂರನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಮರು ಮುಂಜಾವು, ರಾಯ ಪೂಜಾ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಪೂರೆಯಿಸಿದನು. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ದಳಪತಿಗಳು, ಅಂಗರಕ್ಷಕ ಪಡೆ ಇವನ್ನೊಡಗೊಂಡು ರಾಯ್ಚೂರು ದುರ್ಗವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಮಂಗಳವಾಡ್ಯಗಳು ಮೊಳಗುತ್ತಿದ್ದವು, ಪುರ ತಳಿರುತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ರಾಯನ ಬರವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ರಾಯ್ಚೂರಿಗರು ಬೀದಿಯ ಇಕ್ಕಲಿಗಳಲ್ಲೂ ನಿಂತಿದ್ದವರು 'ಕರ್ಣಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ' 'ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಉದ್ದೋಷಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತಕ್ಕಂಥ ಅರಸನನ್ನು ಇಷ್ಟು ಕಾಲದ ಮೇಲಾದರೂ ಕಳುಹಿದುದಕ್ಕೆ ದೇವರಿಗೆ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು.

ತೊಂಭತ್ತೆರಡು

ಆಳು ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ರಾಯ ಪರಿವಾರ ಸಮೇತನಾಗಿ ಒಳಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಮಹಾನವಮಿಯ ದಿಬ್ಬದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ದಂತಪೀಠದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾಗಿ ಪುರಸ್ತಮುಖರಿಗೆಲ್ಲ ಕರೆಕಳುಹಿದನು. ಮತ್ತೇನು ವಿಪತ್ತು ಬಂತೋ, ಎಂದು ಅವರೆಲ್ಲ ಬೆದರಿ ನಡುನಡುಗುತ್ತ ಬಂದು ಪ್ರಣಮಿಸಿದರು. ಭಯದಿಂದ ಉದ್ವಿಗ್ನವಾದ ಅವರ ಮುಖಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಯನಿಗೆ ನಗೆ.

‘ ಭಯವೇಕೆ, ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳೆ. ಭೀತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ, ಎಂದು ಆಶ್ವಾಸನವೀಯಲೆಂದೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿದುದು. ನಿಮ್ಮ ಧನ ಆಸ್ತಿಯೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮದೇ. ನಾವು ಬಂದುದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಿಡಲೆಂದು, ಗೊಳಾಡಿಸಲೆಂದಲ್ಲ. ಕರ್ಣಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಇರುವೆವೆಂದು ಭಾವಿಸುವವರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರಲಿ ; ವಿಜಾಪುರದ ಆಶ್ರಯವೇ ಹಿತವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವವರು ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ಐಶ್ವರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ದುರ್ಗದಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸಲು ನನ್ನ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಕರ್ಣಾಟಕಭತ್ತದಡಿಯಲ್ಲಿ ರಾಯ್ವೂರಿಗರು ಸುಖಸಂಪನ್ನವಾಗಿರುವರೆಂಬ ಹಂಬಲದಿಂದ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದುದಾಯ್ತು ; ನಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪವಿಲ್ಲದವರು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾನುಸಾರ ವರ್ತಿಸಲು ನಾವು ನಿರಾಕರಿಸುವುದೇಕೆ ! ’

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದೊಡನೆಯೆ ಪುರಸ್ತಮುಖರು ‘ ಕರ್ಣಾಟಕಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ ’ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು ; ಹರ್ಷಪುಲಕಿತರಾಗಿ ತೋಳ್ಗಳನ್ನು ಬಾನ್ಗತ್ತಿ ದೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಇಂಥ ದಯಾವರ್ತನೆಗಾಗಿ ಆನಂದಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು.

ಕೆಳಕೋಟೆಯಿಂದ ಪೌರರಿಬ್ಬರು ಧಾವಿಸಿ ಬಂದರು

‘ ಪ್ರಭು ವಿಜಯಸೈನಿಕರು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜನ ಭಯಭೀತರಾಗಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿದಾರೆ ’

ರಾಯ್ವೂರ ರಣಭೂಮಿ

ತೊಂಭತ್ತ ಮೂರು

‘ ಪ್ರಭು ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲೇ ಹೀಗಾದರೆ, ತಮ್ಮ ನಿರ್ಗಮನದ ನಂತರ ಇನ್ನಾವ ಕೇಡು ಒದಗಲಾರದು! ’

ರಾಯ ನಾಯಕರಿವರನ್ನು ಕಳುಹಿ, ತಮ್ಮ ದಂಡಾಳುಗಳು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಿಲಿಸಲು ಆಣತಿಸಿದನು. ಕೊಳ್ಳೆಯಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆಯಾ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನಂತರವೂ ಕೊಳ್ಳೆ ಹೊಡೆದ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ರಾಯ ಉಗ್ರ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದನು.

ವಿಜಾಪುರದ ಪ್ರಬಲ ಸುಲ್ತಾನನ ಪರಾಭವದ ವೃತ್ತಾಂತ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಸರಿಸಿ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಕೀರ್ತಿ ವರ್ಧಿಸಿತು. ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದಖನ್ ಸುಲ್ತಾನರು ಈ ಅಪಜಯದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರೂ ತಮ್ಮ ನೆರೆಯವನಿಗಾದ ದುರ್ಗತಿ ತಮಗೂ ಬಂದಿರತೆಂದು ದಿಗಿಲುಗೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಾಯಭಾರಿಗಳನ್ನು ರಾಯನೆಡೆ ಕಳುಹಿದರು. ರಾಯಭಾರಿಗಳು ಬಂದಾಗ ರಾಯನಿನ್ನೂ ರಾಯ್ಚೂರು ದುರ್ಗದಲ್ಲೇ ಉಪಸ್ಥಿತ. ರಾಯ್ಚೂರಿನಂಥ ಬಲಿಷ್ಠ ದುರ್ಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ ರಾಯನ ಸಿಂಹವಿಕ್ರಮಕ್ಕೆ ರಾಯಭಾರಿಗಳು ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟರು. ವಿಜಯಸೈನ್ಯದ ಅಗಾಧತೆಯನ್ನೂ ಶಿಸ್ತನ್ನೂ ನೋಡಿದಾಗ ಅವರ ಅಚ್ಚರಿ ಮೇರಿ ಮಿರಿತು. ಆಣತಿಸಡೆದು, ರಾಯನ ಸಮ್ಪುಖಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸುಲ್ತಾನರು ಕಳುಹಿದ್ದ ಓಲೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಆಯೆಲ್ಲ ಓಲೆಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೀಗೆ-

ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಪರಾಜಯದಿಂದಲೆ ರಾಯ ಸಂತೃಪ್ತನಾಗಿ, ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಂದ ರಾಯ ಕಸಿದುಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವ ಕೃಪೆಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದುದಾದರೆ ತಾವೆಲ್ಲ ರಾಯನ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಶಿರಸಾ ನಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದಿಲ್‌ಷಹನದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂದಿರುಗಿಸದಿದ್ದರೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಿ, ರಾಯನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಹೂಡಿ, ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು.

ತೊಂಭತ್ತನಾಲ್ಕು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಆನೆಗೆ ಸೊಳ್ಳೆ ಕಚ್ಚುವೆನೆಂದಂತಾಯ್ತು ಈ ಬೆದರಿಕೆ. ನಾಲ್ವರು ಸುಲ್ತಾನರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ರಾಯ ಒಂದೇ ಓಲೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿದನು -

‘ಸುಲ್ತಾನರೆ! ನಿಮ್ಮ ಓಲೆಗಳಿಗಾಗಿ ವಂದನೆಗಳು. ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ, ಅವನಿಂದ ನಾವು ಕಸಿದುಕೊಂಡುದೂ ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ. ನಾವು ಅವನಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂದಿರುಗಿಸ ಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಅಸಮಂಜಸ; ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ನಾವು ಸಿದ್ಧರೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಂತೆ ನಾನಡೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬರುವುದಾಗಿ ತಿಳುಹಿದ್ದೀರಿ. ತಾವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಶ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವ ಧೈರ್ಯ ನಿಮಗಿದ್ದರೆ ನಾನೇ ಬಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣುವೆ.’

ರಾಯ ರಾಯಭಾರಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಉಚಿತವಾದ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆ ಆಭರಣಗಳ ಬಹುಮಾನವಿತ್ತು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ.

ರಾಯ ರಾಯ್ಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿನ ನಿಂತು, ಆ ದುರ್ಗದ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿದ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಡಕುಗೊಂಡಿದ್ದ ಕೋಟೆಯಗೋಡೆಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಸಿಯಾಯ್ತು. ದುರ್ಗರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೇನೆಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿಯಾಯ್ತು. ಸ್ವರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸೈನ್ಯಸಮೇತನಾಗಿ ಪಯಣ ಬೆಳೆಸಿದ. ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ ಪರಾಕ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದ ರಾಯ್ಚೂರು ದುರ್ಗವನ್ನು ಪುನರ್ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡುದು, ಪ್ರಬಲ ಆದಿಲ್‌ಷಹನನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದುದು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆಲ್ಲ ಹಿರಿಯ ಸಂತೋಷ. ವಿಜಯನಗರ ಆನಂದ ಕೋಲಾ ಹಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು. ಅರಸ ಆಗಮಿಸಿದಾಗ ಕನ್ನಡ ಜನತೆ ವೈಭವದ ಸ್ವಾಗತ ನೀಡಿತು. ರಾಯ ವಿಜೃಂಭಣೆಯ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ವಿಜಯಿಗಳಾಗಿದ್ದ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಹಿರಿಯ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನಿತ್ತು ತುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದನು.

ರಾಯ್ಚೂರ ರಣಭೂಮಿ

ತೊಂಭತ್ತೆ ದು

ಅಸದಖಾನನ ಕಾರಸ್ಥಾನ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ರಾಯಭಾರಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಸನ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ರಾಯಭಾರಿಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ಷೂರವಲಯದಲ್ಲಿ ವೈಭವಯುಕ್ತ ಬಿಡಾರ; ಅಂಥ ಸುಂದರ, ಕಲಾಯುತ ಡೇರಿಯನ್ನು ಈ ಕಡೆಯವರು ಎಂದೂ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಅವನೊಂದಿಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಅಶ್ವದಳವೂ, ಭೃತ್ಯರ ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪೂ, ಹೇರಿಗಾಗಿ ಒಂಟಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಸುಲ್ತಾನನ ಸ್ವಂತ ಕಾರಕೂನರಿಬ್ಬರು ರಾಯಭಾರಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು.

ರಾಯಭಾರಿಗಳು ಬಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕೂಡಲೆ ಕರೆ ಕೊಡುವುದು ಅರಸನ ರೂಢಿಯಲ್ಲ. ವಿಜಾಪುರರಾಯಭಾರಿ ಬಂದಿರುವ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದರೂ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ ರಾಯ ಸುಮ್ಮನೇ ಇದ್ದ. ತನ್ನ ಬರವಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಅರಸನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲೂ, ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಮತಿ ಪಡೆಯಲೂ ರಾಯಭಾರಿ ದೂತರನ್ನಟ್ಟಿದ. ರಾಯಭಾರಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನ ವೀಯಲು ರಾಯ ಅನುಮತಿಸಿದರೂ, ತಾನು ಈಗ ತಾನೇ ಸಮರಮುಖದಿಂದ ಪುನರಾಗಮಿಸಿದ್ದು, ತಾ ವಿಶ್ರಮಿಸುವ ವರೆಗೆ ಕಾದಿರಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಕರ್ಣಾಟಕಸಾರ್ವಭೌಮನ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕಾಗಿ ವಿಜಾಪುರರಾಯಭಾರಿ ದಿನ ದಿನವೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದರೂ ಕರೆಯಿಲ್ಲ. ಇತರ ಆಸ್ಥಾನಿಕರ ಸಂಪರ್ಕ ಬೆಳಸಿ, ತಾನಾಗಿಯೇ ನಿತ್ಯ ರಾಜಸಭೆಗೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನಿರವನ್ನು ಗಮನಿಸದವನಂತೆ ರಾಯ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಅರಿತು, ರಾಯಭಾರಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಮಾತೆತ್ತುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದಿನವೂ ತಪ್ಪದೆ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಇತರ ಆಸ್ಥಾನಿಕರ ಸಂಪರ್ಕ, ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳಸುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೆ (ನೂ ನಿಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ರಾಯನಿಂದ ರಾಯಭಾರಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು, - ಮರುದಿನ ಶುಭದಿನ; ತಾನು ಏಕೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ರಾಯಭಾರಿ ಬಂದು ತಿಳಿಸಬಹುದು, ಎಂದು. ತನ್ನೊಡೆಯ ಅದಿಲ್‌ಷಹ ಸೋತು ಸುಣ್ಣವಾಗಿರುವವ; ಕೃಷ್ಣದೇವನಾಧರೋ ವಿಜಯಿಯಾದ ದರ್ಪೋದ್ಧತ ಸಾರ್ವಭೌಮ; ರಾಯಭಾರಿ ಏನು ಮಾಡಲೂ ಅನುವಿಲ್ಲದೆ ಹಲ್ಲು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಮ್ಮನಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಇಷ್ಟು ದಿನ ಕಳೆದವೆ (ಲಾದರೂ, ಈಗ ಬಂದ ಅಸಷ್ಟಿಯ ಆಹ್ವಾನವೇ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭ.

ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಸಂದರ್ಶನಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಉಚಿತ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ರಾಯಭಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ರಾಯಭಾರದ ಅನುಲಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ವಿಜಯನಗರದ ಹಲವು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ಒಡಗೊಂಡು, ಸ್ವದಳದ ಭೇರಿ ಕಹಳೆಗಳ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಗೆ ಸಾಗಿದನು. ಆಸ್ಥಾನಿಕರೂ, ಅರಮನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ

ಅಸದಖಾನನ ಕಾರಸ್ಥಾನ

ತೊಂಭತ್ತೆಳು

ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ರಾಯಭಾರಿ ಪರಿವಾರಸಮೇತನಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ದ್ವಾರ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ, ಅರಸನ ಕರೆಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತ ನಿಂತನು. ಕರೆ ಬರಲು ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಯಭಾರಿ ಸಭಾಮಂದಿರದ ಒಳಸಾಗಿ, ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕುರ್ನಿಸಾತು ಮಾಡಿದನು. ರಾಯಭಾರವನ್ನು ಅರು ಹೆಂದು ರಾಯ ಆಜ್ಞಾ ಪಿಸಿದುದಾಗಿ ಕಂಚುಕಿ ರಾಯಭಾರಿಗೆ ತಿಳುಹಿದನು. ಇಂಥ ಮಹಾರಾಜಾಧಿ ರಾಜರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾದ ಭಯ, ನಮ್ಮತೆಯ ಮುಖಭಾವದಿಂದ ರಾಯಭಾರಿ ನಿರೂಪಿಸಿದನು :

‘ಮಹಾಪ್ರಭು ! ನನ್ನೊಡೆಯ ಆದಿಲಾಷಹ ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದ್ದಾನೆ ; ಸತ್ಯಸಂಧ ನ್ಯಾಯಶೀಲ ಪ್ರಭುಗಳೆಂದು, ಪ್ರತಾಪಾಸ್ಥಿತ ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜರೆಂದು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಟ್ಟ ಆದರ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಆದಿಲಾಷಹ ನನ್ನ ಮೂಲಕ ತಮಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ನ್ಯಾಯವರ್ತನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಕೃಪೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ನೇಹವನ್ನೂ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ ತಾವು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಭಂಗಿಸಿದೀರಿ. ಶಾಂತಿಯ ಒಪ್ಪಂದ ಬಹು ಹಿಂದೆಯೇ ನಡೆದಿದ್ದು, ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅರಸರೆಲ್ಲರಿಂದ: ಇದುವರೆಗೆ ಪಾಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಅಧಿಪತಿ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ

ನಾಡಿನಿಂದ ಹೊರನಡೆದು, ವಿಜಾಪುರರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಅಗ್ನಿಪ್ರಜ್ವಲನೆ ಮಾಡಿದುದೇಕೆಂದು ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಅರಿಯದಾಗಿದಾನೆ. ಕರ್ಣಾಟಕಸೇನೆ ರಾಯ್ಚೂರನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಸುತ್ತಣ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡೆದು ವಿನಾಶಮಾಡಿದ ಸುಡುಸುದ್ದಿ ಬಂದಾಗ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ತನ್ನ ಕಿವಿಗಳನ್ನೇ ನೆಚ್ಚಿದಾದ ; ರಾಯ್ಚೂರುದುರ್ಗದ, ಸುತ್ತಣ ವಿಜಾಪುರಸೀಮೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸುಲ್ತಾನ ಸೈನ್ಯಸಮೇತನಾಗಿ ಬರುವುದೊಂದೇ ದಾರಿಯುಳಿಯಿತು. ವಿಜಾಪುರದ ಆಸ್ಥಾನಿಕರೆಲ್ಲ, ಪ್ರಮುಖ ಸೇನಾಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಸೇನೆಯಿಂದ ಹತರಾದರು ; ವಿಜಾಪುರಬಿರ ಕೊಳ್ಳೆಯಾಗಿ, ವಿನಾಶವಾಯ್ತು. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಾವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದರ್ಶಿ. ಈ ವಿನಾಶಗಳೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವನ್ನೂ ಸಮರಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಕೈಸೇರಿದ ತುಪಾಕಿ ಮದ್ದು ಗುಂಡು ಡೇರೆ ಆನೆ ಕುದುರೆ ಇವನ್ನೂ ರಾಯ್ಚೂರುದುರ್ಗವನ್ನೂ ತಾವು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಬಿನ್ನವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸುಲ್ತಾನನ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿ ಸಂತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದರೆ ಅವನೆಂದೆಂದೂ ನಿಮ್ಮ ನೆಚ್ಚಿನ ಮಿತ್ರ ; ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕೃತ್ಯ ನಿಮಗೆ ಸಂತೋಷಕಾರಿಯಾದರೂ ಅಸಮಂಜಸ, ಅನಿಷ್ಟಕರ.'

ಗಂಭೀರ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ರಾಯಭಾರಿ ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಮೃದುವಾಗಿ ನಕ್ಕನು. ಸಭಾಸದರೆಲ್ಲ ರಾಯನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ರಾಯನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿದರು. ರಾಯನ ಗಂಭೀರಧ್ವನಿ ಮೊಳಗಿತು:

‘ರಾಯಭಾರಿ. ಸುಲ್ತಾನನ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಂದ ನಾವು ಸಂತುಷ್ಟರು ; ನೀಡಿಕೆ ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆಗುವುದೆಂಬುದು ಆದಿಲ್‌ಷಹನನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆಗಮಿಸಿ ನನ್ನ ಪಾದಚುಂಬನ ಮಾಡುವನೋ ಆ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಂದ ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ವಿಜಾಪುರ ದಂಡನಾಯಕ ಸಲಬತ್ ಖಾನನಿಗೂ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಸವಿಸ್ತೇಹದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸು.’

ಆಸದಖಾನನ ಕಾರಸ್ಥಾನ

ತೊಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತು

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಪೂರ್ವಿಕ ಸಂಗಮವಂಶದ ದೇವರಾಯ ವಿಜಯನಗರದ ಅಧಿಸತಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ದಖನ್ನಿನ ಸುಲ್ತಾನ ಅಹಮದ್ ಷಾ ಬಾಹ್ಯನಿ ಸಂಗ್ರಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಯುವರಾಜನನ್ನು ಕೈಸೆರೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದನು ; ಯುವರಾಜನನ್ನು ಕತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ತನ್ನ ಶಿಬಿರದ ಸಂತೆ, ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದನು ; ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನದ ಕಾಲ್ಬದಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕನಿಗೆ ಆದ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಛಲದಿಂದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನು.

ರಾಯಭಾರಿ ಪ್ರತಿಮಾತನಾಡದೆ ಕುರ್ನಿಸಾತು ಮಾಡಿ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದನು ; ರಾಯನ ನಿರೂಪವನ್ನು ಒಕ್ಕುಣಿಸಿ ಓಲೆಯನ್ನು ಒಂಟಿಯ ಸವಾರನೊಂದಿಗೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು.

ಒಂಟಿಯ ಸವಾರನಿಂದಲೆ ಮಾರೋಲೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಂದಿತು.

ತಾನು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಸಮೀಪಗತನಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ? ಆದರೆ ರಾಯನ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಪೂರೆಯಿಸುವುದು ತನಗೇನೋ ಬಹು ಆನಂದದಾಯಕ.

ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಉತ್ತರವನ್ನು ರಾಯನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಶತ್ರುಶಿಬಿರದಿಂದ ಸೂರೆಗೊಂಡ ಸರ್ವಸ್ವಕ್ಕಿಂತ ಶತ್ರುಸುಲ್ತಾನ ತನ್ನ ಪದಚುಂಬನ ಮಾಡುವುದು ರಾಯನಿಗೆ ಆಮೌಲ್ಯತರ. ರಾಯಭಾರಿಗೆ ಅರುಹಿದನು : 'ಸುಲ್ತಾನನನ್ನು ನಾಡಿನ ಗಡಿಯೆಡೆಗೆ ಅಡಿಯಿಟ್ಟು ನಿಂತಿರಲು ತಿಳುಹು ; ನಾ ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗುವೆ.'

ರಾಯಭಾರಿ ತನ್ನೊಡೆಯನೆಡೆಗೆಂದು ನಿರ್ಗಮಿಸಿದ, ಕನ್ನಡನಾಡ ಗಡಿಯೆಡೆಗೆ ಸೈನ್ಯಸಮೇತ ಬಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲೆಂದು ತಿಳುಹಲು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನೂ ಪಡೆಗೊಂಡು ಅನಿಲವೇಗದಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಗಡಿಯೆಡೆಯ ಮುದಗಲ್ಲಿಗೆ ಸೇರಿದ ; ಸೇರಿ, ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟ. ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಆಗಮಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಬಂತು ;

ಇನ್ನೇನು ಸಮೀಪಗತನಾದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂತು. ರಾಯನಿಗೆ ಸುಲ್ತಾನನ ಭೇಟಿಯಾಗಲು ತುಂಬಾ ಕಾತರ; ಭೇಟಿ ಶೀಘ್ರತರವಾಗಬೇಂದು ತಾನೂ ಮುಂದುವರಿದು ಕರ್ಣಾಟಕದ ಗಡಿಯನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಿ ವಿಜಾಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ. ಆದರೆ ರಾಯ್ಚೂರ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಮಣ್ಣು ತಿಂದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ರಾಯನನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಸಾಹಸವೇ! ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇದಾನೆ, ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇದಾನೆ, ಎಂದು ಸುದ್ದಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಅವನ ಭೇಟಿಗಾಗಿ ರಾಯ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ವಿಜಾಪುರನಗರವೆ ಎದುರು ಸಿಕ್ಕಿತು.

ದಖನ್‌ನಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಜಾಪುರ ಸುಂದರತಮ ನಗರ. ಸುಂದರವಾದ ಆಧುನಿಕ ಸದನಗಳಿಂದ, ಪ್ರಾಕ್ಷಿ ದಾಳಿಂಚೆ ಕಿತ್ತಲೆ ನಿಂಚೆ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಫಲಭರಿತ ಉಪವನಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಸುಂದರ ನಗರ. ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಆಗಮನ ಕ್ಷಣ ಕಾದು ಕುಳಿರಲು ಈ ಸುಂದರ ನಗರಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮತರ ಪ್ರದೇಶವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಾಯ ವಿಜಾಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ. ಗಡಿನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವೆನೆಂದ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ತಮ್ಮನ್ನು ಒಳನಾಡವರೆಗೂ ಬರುವಂತೆ ಎಸಗಿದನೆ ಎಂದು ರಾಯನಿಗೆ ಕೋಪ; ಆದಿಲ್‌ಷಹನೇನಾದರೂ ಈಗ ತನ್ನ ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ಬಂದುದಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆ ವಿಧಿಸಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ಅವನನ್ನು ಕೈಸೆರೆಹಿಡಿಯಬೇಕು, ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ. ಸುಲ್ತಾನನ ಅರಮನೆಯೇ ರಾಯನಿಗೆ ಬಿಡಾರ. ಕನ್ನಡದಂಡಾಳುಗಳೂ ದಳಸತಿಗಳೂ ತೆರವಾಗಿದ್ದ ಇತರ ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ತಂಗಿದರು.

ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರನಗರ ಹಾಳಾಬಿದ್ದಂತೆ ಗೋಚರ. ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ನಡುವಣ ನಗರ; ಸೌದೆ ಸಿಗುವುದೇ ದುಸ್ತರ; ದೂರದ ಎಡೆಗಳಿಂದ ಬರಬೇಕು. ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲು ಸೌದೆಯ ಅಭಾವವಾಗಲು ಕರ್ಣಾಟಕದ ಧೀರ ಯೋಧರು ನಗರದ ಗೃಹಗಳನ್ನೇ ಕಿತ್ತು, ಮನೆಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿದ್ದ ಮರಮುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಸೌದೆಯಾಗಿ ಸುಡ ತೊಡಗಿದರು. ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ನಗರವೆಲ್ಲ ಹಾಳಾಬಿದ್ದಂತಾದುದು ಗುಪ್ತಚಾರರ ಮೂಲಕ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ

ತಿಳಿಯಿತು ; ತನ್ನ ದಳಪತಿಗಳೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಗೃಹವಿಹೀನರಾಗಲು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನು, ಅವರ ಮನೆ ಮುರಿಸಲು ಆಣತಿಯಿತ್ತುದೇಕೆ, ಎಂದು ರಾಯನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿದನು. ತನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಈ ವಿನಾಶ ಆದುದಲ್ಲ ; ತನ್ನನ್ನು ಸೇನಾಸಮೇತ ಬರಲು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದಮೇಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೌದೆಯನ್ನು ಅಣಿಮಾಡದೆ ಇದ್ದುದು ಅದಿಲ್‌ಷಹನ ಕರ್ತವ್ಯಲೋಪ ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡದಾಡಾಳುಗಳು ಈ ಬಗೆ ಮುಯ್ಯು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಿದಾರೆ ; ಇದೂ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಡೆದುದು ; ದಾಡಾಳುಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತ್ಯದಿಂದ ತಡೆಹಿಡಿಯಲು ತನಗೆ ಆಸಾಧ್ಯವಾಯ್ತು ; ಎಂಬುದು ರಾಯನ ಉತ್ತರ.

ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ನೀರಿನ ಆಸರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಎರಡು ಸರೋವರ. ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ನಡುವಣ ಈ ಎರಡು ಸರೋವರಗಳಿಗೆ ಸುತ್ತ ಬಿದ್ದ ಮಳೆ ನೀರು ಬಂದು ಶೇಖರವಾಗುವುದು ; ಇದು ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬೇರೆಯ ನೀರ ಆಸರೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಕರ್ಣಾಟಕಸೇನೆ ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಸಮೀಪಗತವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅದಿಲ್‌ಷಹ ಈ ಸರೋವರಗಳ ನೀರನ್ನು ಹೊರಹಾಯಿಸಿ ಬರಿದು ಮಾಡಿಸಿದ್ದನು. ಕರ್ಣಾಟಕಪಡೆಗೆ ನೀರಿನ ಪೂರೈಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬೇಗನೆ ನಗರತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲಿ, ಎಂಬುದೇ ಉದ್ದೇಶ. ಉದ್ದೇಶವೆನೋ ಸಫಲವಾಯ್ತು ; ಸೇನೆಗೆ ನೀರು ಸಾಕಾಗದಿರಲು ರಾಯ ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ವಿಜಾಪುರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮುದಗಲ್ಲಿಗೆ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದನು.

ರಾಯ ಮುದಗಲ್ಲಿಗೆ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಸುಲ್ತಾನ ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಪುನರಾಗಮಿಸಿದನು ; ಉದ್ಧಸ್ತವಾದ ಆ ಮಹಾನಗರವನ್ನು ಕಂಡು ಸುಲ್ತಾನನ ಕಣ್ಣು ಹನಿಗೂಡಿದವು ; ದಖನ್ನಿ ನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಂದರತಮ ನಗರ ಇಂದು ಭಗ್ನ - ವಾನರಸೇನೆ ಸೂರೆಗೈದ ಅಶೋಕವನದಂತೆ. ರಾಯನ ಕರೆಯಂತೆ ತಾನೇ ಅವನ ನಾಡೊಳಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೇಕೆ ! ಅವನ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೇ ಇದ್ದು, ನಗರವಿನಾಶಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಕಾರಣವಾದಂತಾಯ್ತು. ತಾನು ವಿಜಯರಾಜ್ಯ

ದೊಳಗೇ ಸಾಗಲು ಅಭಿಲಾಷಿಸಿದ್ದರೂ ಆಲೋಚಕರ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಿನಿಂದ ತಪ್ಪು ಹಾದಿಗೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟೆ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಇಂದು ನೂತನಪಥಗಾಮಿ. ಆಪ್ತಾಲೋಚಕರ ಸಭೆ ಕರೆದನು.

ಕರ್ಣಾಟಕಸಿಂಹನ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಸೆಣಿಸಿ ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನೂ ಸೀಮೆಯನ್ನೂ ಉದ್ಧಸ್ತಗೊಳಿಸುವುದರ ಬದಲು ಸ್ನೇಹಾದರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು, ರಾಯನ ನೆರವಿನಿಂದ ತನ್ನ ಹಲವು ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಾಗ ಆಲೋಚಕರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಾದರೂ ಅನುಮೋದಿಸಿದರು. ತೀರ ಉತ್ಸುಕನಾಗಿದ್ದವನು ಅಸದಖಾನ್.

‘ಖಾವಂದ. ನಾನು ವಿಜಾಪುರಸಿಂಹಾಸನದ ನಿಸ್ಸೀಮ ಸೇವಕನೆಂಬುದು ತಮಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸಂದಿಗ್ಧಸಂದರ್ಭದ ತೊಡಕು ಬಿಡಿಸುವ ಹೊಣೆ ನನ್ನ ಮೇಲೇ ಇರಲಿ. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಬಳಿಗೆ ಸುಲ್ತಾನರ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ನಾನೇ ಹೋಗುವೆ. ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸುವೆ; ಖಾವಂದರ ಅಭಿಲಾಷೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಕಾರ್ಯಗತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವೆ ’

ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಅಸದಖಾನನ ಕೇಳಿಕೆಗೆ ಕಿವಿ ಜೋತ; ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ಅಸದಖಾನನನ್ನು ಕಳುಹಲು ನಿಶ್ಚಯವಾಯ್ತು.

ಅಸದಖಾನ್ ಬೆಳಗಾವಿಯ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ. ರಾಯ್ಚೂರಸಮರದಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರಸೇನೆ ಪರಾಜಿತವಾಗುವ ಸೂಚನೆ ಗೋಚರವಾದ ಕೂಡಲೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹನನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ, ಅವನೊಂದಿಗೆ ಪಲಾಯನಮಾಡಿದವನು. ಈತ ತಂತ್ರಿ. ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ತಾನೇ ತೆರಳಿ ಸುಲ್ತಾನನ ಸೇವೆಮಾಡುವುದು ಇವನ ಹಂಬಲವಲ್ಲ; ಇದಕ್ಕೆ ವಿಜಾಪುರದ ಯಾವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸರದಾರನಾದರೂ ಸಾಕಿತ್ತು. ರಾಯನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಜಾಪುರದಳಪತಿ ಸಲಬತ್‌ಖಾನನಲ್ಲಿ ತನಗಿದ್ದ

ನಾನ್ಯಾಯವೆ ಅಸದಖಾನ್ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣ. ರಾಯ್ಕೂರರಣಭೂಮಿಯಿಂದ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಸಲಾಯನವಾಗಲು ಅಸದಖಾನನೇ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ದಂಡನಾಯಕ ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್‌ಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ತನ್ನ ಭೇಟಿಗಾಗಿ ವಿಜಾಪುರದಿಂದ ಯಾವಾದರೂ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ಅಸದಖಾನನ ಹೇಡಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುತ್ತ, ಅವನ ಪ್ರಚೋದನೆಯಿಂದ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ರಣಭೂಮಿಯಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದ್ದು, ವಿಜಾಪುರವೇನೆ ಧೃತಿಗೆಟ್ಟು ಸಲಾಯನಹೊಂದಲು ಇದೇ ಕಾರಣವಾಯ್ತು, ಎಂದೂ; ತಾನು ಬಿಡುಗಡೆಯಾದಬಯಸುವುದೇ ಆದರೆ ಅದು ಅಸದಖಾನನನ್ನು ಹಿಡಿ ತರಿಸಿ, ಬಿಡ್ಡದಿಂದ ಭಿದ್ರಭಿದ್ರನಾಡುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ, ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಹೊರಬಂದುದೇ ಆದರೆ ತನ್ನ ಸರ್ವನಾಶವಾಗುವುದೆಂದು ಅಸದಖಾನ್ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಲ್ಲ. ಸಲಬತ್‌ಖಾನನನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಾದರೂ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಸದಖಾನನಿಗೆ ಈ ರಾಯಭಾರ ದೊರೆತು ತುಂಬ ಹಿಗ್ಗು.

ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಜಿಗಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಳಿ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಅಸದಖಾನ್ ಪ್ರಯಾಣ ಸನ್ನದ್ಧ. ಅಂಗರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರವಾಣಿ ಅಸ್ವಾರೋಹಿಗಳು; ಸೇವೆಗಾಗಿ ಊಳಿಗದನರು. ತನ್ನ ಭಾವೀ ಜೀವನವನ್ನೇ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಮುಖ್ಯ ರಾಯಭಾರವನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡಲು ಸುಲ್ತಾನ ಆದಿಲ್‌ಷಹನೇ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತೆಯಿಂದ, ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಯಿಂದ ದಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಚತುರ ಅಸದಖಾನ್ ಒಡೆಯನ ಕೆಲವಲ್ಲೇ ಕುದುರೆನಡೆಸುತ್ತ, ಸರಸೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅಸದಖಾನನಲ್ಲಿ ಸುಲ್ತಾನನ ಮನವೊಲಿದು ಅವನಾಡಿದ ಸಾದಾ ಮಾತುಗಳಿಗೂ ನಗೆಯ ಬುಗ್ಗೆಯುಕ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನದೀತೀರದವರೆಗೂ ಬಂದು ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಪರಿವಾರ ಸಮೇತನಾದ ಅಸದಖಾನ್ ಮುದಗಲ್ ದುರ್ಗದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತು, ಪ್ರವೇಶಕ್ಕಾಗಿ

ಅರಸನ ಅನುಮತಿ ಬೇಡಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಪ್ರವೇಶ ದೊರೆಯಿತು. ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹಲವು ದಿನ ಕಳೆದಾದಮೇಲೆ ಅರಸನ ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕರೆ ಬಂತು.

ಚತುರೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ದಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ, ಆಕರ್ಷಿಸುವ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಸದಖಾನ್ ನಿಷ್ಣಾತ. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಅಧಿಪತಿಯ ಬಳಿವಂದಾಗ ಖಾನನ ನಡವಳಿಕೆ ಕುಶಲವಾದುದು, ಬಲುಹುಳ್ಳದು. ತನ್ನ ಚತುರೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ, ಕುಶಲವರ್ತನೆಯಿಂದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಲ್ಲಿ ರಾಯ ತಾಳಿದ್ದ ಉಗ್ರಕ್ರೋಧವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಕೋಪವೂ ಸಲಬತ್‌ಖಾನನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಎಸಗಿದನು.

‘ಮಹಾಪ್ರಭು. ಸುಲ್ತಾನ್ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ವಿನಯ ಸ್ವಭಾವದ ಸಜ್ಜನ; ಕರ್ಣಾಟಕದೊಡೆಯರಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾದ ಆದರ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವ. ತಮ್ಮ ಆಹ್ವಾನದಂತೆ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಐತಂದು ತಮ್ಮ ಸಂದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯ ಬೇಕೆಂದು ಸುಲ್ತಾನನ ಅಭಿಲಾಷೆ. ಆದರೆ ಸೇನಾಪತಿ ಸಲಬತ್‌ಖಾನನ ಕಾರಸ್ಥಾನವೇ ಇದಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆ. ವಿಜಯನಗರದ ನೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಲಬತ್‌ಖಾನನೇನೂ ಸುಮ್ಮನಿರುವ ಜಾತಿಯಲ್ಲ. ಆದಿಲ್‌ಷಹ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬರಕೂಡದೆಂದೂ, ಅರಸರ ಮಾತಿಗೆ ಮೋಸಹೋಗಿ ಬಂದುದೇ ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅರಸರಿಂದ ಕೊಲೆಗೀಡುವುದಾಗಿಯೂ ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ಗುಪ್ತಪತ್ರವನ್ನು ಕಳುಹಿದ್ದ.’

‘ಹಾಡೆ! ಹಾಡೆ! ಎಂಥ ಸುಳ್ಳಿನ ಕಂತೆ’ ರಾಯನಿಗೆ ತೀರ ಅಚ್ಚರಿ.

‘ಸೇನಾಪತಿಯೇ ಈ ರೀತಿ ಸುದ್ದಿ ಕಳುಹಿದಮೇಲೆ ಸುಲ್ತಾನ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಹೇಗೆ! ಇದೇ ಕಾರಣವಾಗಿ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟುದೂರ ಅನ್ಯಥಾ ಪ್ರಯಾಣಶ್ರಮ.’

ಹೀಗೆ, ಹಾಗೆ ಸಲಬತ್‌ಖಾನನ ಮೇಲೆ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಚಾಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ರಾಯನ ಕಿವಿಗೆ ಊದಿದ. ಅಸದಖಾನ

ಸಿಂಧು ಕೃತ್ರಿಮಿಯೆಂಬುದಾದರೂ, ಸೇನಾನಿಯ ಅವಸಾನದಿಂದ ಅಸದಖಾನನ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆಯಾಗುವುದೆಂಬುದಾದರೂ ರಾಯನಿಗೆನು ಗೊತ್ತು. ಅಸದಖಾನನಂಥವನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬಹುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ರಾಯನಿಗೆಲ್ಲ. ಅಸದಖಾನನ ಆವಾದನೆಗಳೆಲ್ಲ ಸತ್ಯವೆಂದೇ ನಂಬಿ, ಸಲಬತ್‌ಖಾನನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡನು. ಸಲಬತ್‌ನ ಶಿರಚ್ಛೇದನ ಮಾಡಲು ಆಣತಿ ಕಳುಹಿದನು. ರಾಜಾಜ್ಞೆ ತಲುಪಿದ ಕೂಡಲೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಲಬತ್‌ಖಾನನ ಶಿರಚ್ಛೇದನವಾಯ್ತು.

ಅಸದಖಾನ್ ಮಹತ್ಪ್ರಾಕಾಂಕ್ಷೆ; ಆತನ ಒಂದೇ ಅಭಿಲಾಷೆಯೆಂದರೆ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆರುವುದು; ಅವನು ರಾಜಭಕ್ತನಲ್ಲ; ರಾಜ್ಯಸೇವಕನಲ್ಲ. ಸಲಬತ್‌ಖಾನನ ಶಿರಚ್ಛೇದನದಿಂದ ಅವನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಯ್ತು; ಇನ್ನು ರಾಯನ ಬಳಿ ಇರಲೇಕೆ! ಅಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಕೃತ್ರಿಮವರ್ತನೆ ರಾಯನಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ತನಗೂ ಶಿರಚ್ಛೇದನ. ರಾಯನಿಂದ ದೂರವಾಗುವುದೇ ದಾರಿ.

‘ಮಹಾಪ್ರಭು. ತಮಗೂ ಸುಲ್ತಾನನಿಗೂ ಸೌಹಾರ್ದ ಏರ್ಪಡಲು ವಿಘ್ನಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ಈಗ ಇಲ್ಲ. ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಆದರ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆದು ಬರಬಹುದು. ನಾನೀಗಲೇ ಹೋಗಿ ಸುಲ್ತಾನನನ್ನು ನದೀತೀರಕ್ಕೆ ಕರೆತರುವೆ, ತಮ್ಮ ಸಂದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ. ನಾ ಹಿಂದೆರಳಲು ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಲಿ.’

‘ಆವಸರವೇನು! ಸುಲ್ತಾನನ ದೌಲತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುಖಭೋಗ ಮಾಡಿದೀಯೆ. ಹಿಂದೂರಾಜರು ನೀಡುವ ಅಧರಾತಿಥ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಾಲ ತಲ್ಲಿನನಾಗು. ನಿನ್ನ ಆಮೋದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಣಿಮಾಡಲು ಆಣತಿಯಿತ್ತಿದೇನೆ.’

‘ಬಂದು ಬಹುದಿನ ಕಳೆದವು. ನಾನೀಗಲೇ ಹಿಂದೆರಳಬೇಕು.’

‘ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಚತುರೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದೇನೆ. ವಿಶೇಷ ಲೋಕ

ಸಂಚಾರಮಾಡಿ, ವಿವಿಧ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಬಣ್ಣಗೊಂಡ ನಿನ್ನಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಹವಾಸ ನನಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಿಯ. ವಿಜಯಸಾವ್ರಾಜ್ಯದ ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ವೈಭವಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸುಲ್ತಾನ್‌ಷಾಹಿಯ ಆಡಳಿತ ರೀತಿನೀತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲೂ ನನಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆ.’

ಅಸದಖಾನ್ ನಿಲ್ಲಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ; ನಿರ್ಗಮಿಸಲು ರಾಯ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟು ದಿನ ವಿರಾಮವಾಗಿ, ನಿಯೋಜನೆಯಿಂದ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಸದಖಾನ್ ಸಲಬತನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯಾದಕೂಡಲೆ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಹೀಗೇಕೆ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ರಾಯ ಸಂದೇಗಗೊಂಡನು. ಅಸದಖಾನ್ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಉದ್ದೇಶ ರಾಯಭಾರಕ್ಕಿಂತ ಸಲಬತನ ಅವಸಾನ, ಎಂಬುದು ರಾಯನ ಚಾಣಾಕ್ಷಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಟ್ಟಕ್ಕನೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ತನ್ನ ಸೇನಾನಿಯ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸುಲ್ತಾನ ಕಾತುರಗೊಂಡಿರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ ; ಅಸದನಿಗೇ ಈ ಕಾತುರವಿರಬೇಕು. ಕಾರಣವೇನು ? ರಾಯನ ಮನಸ್ಸು ಹೊಯ್ದಾಡಿತು.

‘ಅಲ್ಲಾ ಹೋ ಅಕ್ಬರ್’

‘ನಡಿ ಆಚಿ, ಫಕೀರ. ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಕಾಸಿನ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ಬರುವುದೆ. ನಡಿ, ಆಚಿ.’

‘ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದೇನೆ.’

‘ಹಹ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿ ನಿನಗೇನು ಕೆಲಸ ! ತೊಲಗಾಚಿ.’

‘ನಾ ಭಾರತವಿಹಾರಿ. ಹಲವು ಅಪೂರ್ವ ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲೆ. ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಕೊಡಲು ಬಂದೆ.’

‘ಪೇಟಿಯ ಪಂಡಿತನಿಗೆ ಕೊಡಹೋಗು’ ಕಾವಲುಗಾರರು ತಮ್ಮ ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಾವೇ ನಕ್ಕರು. ಫಕೀರ ಗಂಭೀರನಾಗಿಯೆ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ದ್ವಾರದ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಫಕೀರ ವಾತಾಯನದ ಮೂಲಕ ರಾಯನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರ; ಅವನನ್ನು ಕರೆತರಲು ಚರನನ್ನಟ್ಟಿದ. ಫಕೀರ ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ರಾಯ ಊಗದವರನ್ನು ದೂರ ಅಟ್ಟಿ, ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡನು.

‘ಸುದ್ದಿಯೇನು, ವೆಂಕಟ?’

ಫಕೀರ ಗಡ್ಡಮೀಸೆ ಎಳೆದು ತೆಗೆದನು. ಈಗ ಅವನು ಫಕೀರನಲ್ಲ; ರಾಯನ ನೆಚ್ಚಿನ ಬೇಹುಗಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ವೆಂಕಟ; ಈಗ ತಾನೆ ವಿಜಾಪುರದಿಂದ ಮುದಗಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದಾನೆ, ಅರಸನ ಭೇಟಿಯಾಗಲು.

‘ಅದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ಅಸದಖಾನ್ ಮಂಕುಬೂದಿ ಎರಚಿದಾನೆ’

‘ಅದೇನು?’

‘ತನಗೆ ವಿರೋಧಿಯೂ, ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಿಯೂ ಆದ ಸಲಬತ್‌ಖಾನನನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿ ತಾನು ಮೇಲೇರಬೇಕೆಂದು ಅಸದನ ಹಂಚಿಕೆ. ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆಗಾಗಿಯೆ ಅಸದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದು.’

‘ವಿರೂಪಾಕ್ಷ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ’ ರಾಯ ಕಂಗಾಲಾದನು. ಅಸದನಲ್ಲಿ ತಾನು ಈಚೆಗೆ ಪಟ್ಟ ಸಂದೇಹ ದೃಢವಾಯ್ತು.

ಅರಮನೆಗೆ ಸನಿಹದ ಸದನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅಸದನನ್ನು ಹೆಡಮುರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿತರಲು ಕೂಡಲೆ ರಾಜಾಚ್ಛೇಯಾಯಿತು. ರಾಜಭಟರು ಅಸದನ ಸದನವನ್ನು ಸುತ್ತಿಟ್ಟವರು; ಒಳಮೊಕ್ಕರು. ಹಾಯ್, ಹಾಯ್. ಗಿಳಿಯುಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲ; ಮಂಗಮಾಯವಾಯಿತಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕುತಂತ್ರದ ದುಸ್ಪರಿಣಾಮದ ಬಗೆಗೆ ಭೀತನಾಗಿದ್ದ ಅಸದ ಹಿಂದಣ ರಾತ್ರಿಯೆ ಪರಾರಿ.

* * * *

‘ಸುದ್ದಿ ಕಳುಹದೇ, ಸದ್ದು ಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದೇ ಬಂದಿದೀಯಲ್ಲ, ಅಸದಖಾನ್.’

‘ಖಾವಂದ್ ಜೀವಭಯದಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ರಾಯರನ್ನು ನಂಬಲೇಬಾರದು, ಬಾರದು.’

‘ಓ ಹೋ’

‘ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸಲಬತ್‌ಖಾನನನ್ನು ಕೊಲಿಸಿದಾನೆ. ನಾನು ಮೈಮರೆತಿದ್ದರೆ ನನಗೂ ಅದೇ ಗತಿ. ಖಾವಂದರ ಪಾದಸೇವೆ ಮಾಡಲೆಂದು ಜೀವ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾತ್ರೋರಾತ್ರಿ ಓಡಿಬಂದೆ.’

‘ಯಾ ಅಲ್ಲಾ. ಸಲಬತ್‌ಖಾನ್ ಕೊನೆಗಂಡನೆ? ಸಲಬತ್‌ಖಾನನನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಕೊಲಿಸಿದವನನ್ನು ನಂಬುವುದು ಹೇಗೆ?’

‘ಖಾವಂದರೂ ರಾಯನ ಭೇಟಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಹೋದರೆ ತಮ್ಮ ವ್ರಾಣಕ್ಕೂ ಗಂಡಾಂತರ.’

ಮುದಗಲ್ಲಿನ ಸುದ್ದಿ ಆದಿಲ್‌ಷಹಸಿಗೇನು ಗೊತ್ತು; ಅಸದನ ಮಾತೇ ನಿಜವೆಂದು ನಂಬಿದ. ಮೊದಲು ತೀರ್ನಾಸಿಸಿದ್ದಂತೆ ವಿಜಯರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ರಾಯನ ಭೇಟಿಗಾಗಿ ಹೋಗಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಅಸದನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪುಕುಪುಕು. ತನ್ನ ಕೃತ್ರಿಮ ಸಂಧಾನ ಸುಲ್ತಾನನಿಗಾದರೂ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗದು. ರಾಯನಿಂದ ಓಡಿಹೋದಂತೆ, ಸುಲ್ತಾನನಿಂದಲೂ ದೂರ ಓಡುವುದೇ ಕ್ಷೇಮ. ರಾಯನೊಡನೆ ಸಂಧಾನ ವಿಫಲವಾಗಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಯುದ್ಧ ಸನ್ನಿಹಿತವೆಂದೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗಿನಿಂದ ದಂಡುಕಟ್ಟತೊಡಗಬೇಕೆಂದೂ, ತಾನು ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ದಳ ಕಟ್ಟುವುದಾಗಿಯೂ ಅಸದಖಾನ್ ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದ; ಸುಲ್ತಾನನಿಂದ ದೊರೆಯುವಷ್ಟು ಧನಕನಕ ಜನಾಹಿರಿಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯಲು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಸದಖಾನ್ ಬೆಳಗಾವಿ ಗೇನೋ ತೆರಳಿದ; ಸ್ವಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಬಲಗೊಳಿಸಿದ. ಇವೆಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ; ಸ್ವಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ. ತಾನೆಸಗಿದ

ಅಸದಖಾನನ ಕಾರಸ್ಥಾನ

ನೂರಒಂಭತ್ತು

ಕುತಂತ್ರದಿಂದ ವಿಜಾಪುರ ಸೇನಾನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯಾಯಿತೆಂಬುದು ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋದೀತೆ; ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ತನಗೆ ದಂಡನೆಯಾಗದಿದ್ದೀತೆ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವರಕ್ಷಣೆ. ಮುಂದೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಅಸದಖಾನನನ್ನು ಕರೆ ಕಳುಹಿದಾಗ ಅಸದಖಾನ್ ಪ್ರಭುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಾಲಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ; ದುರ್ಗದ್ವಾರವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತ. ತನ್ನ ದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯೋ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ದಿಗಿಲು.

ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಅಸದಖಾನನೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿದಂತೆ ರಾಯ ಪಡೆಗೊಂಡು ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಗೆ ಹೋದನು; ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಸದಖಾನನಿಂದ ತಾನು ಎರಡು ಬಾರಿ ವಂಚಿತನಾದೆ; ಸಲಬತ್‌ಖಾನನಿಗೆ ಸಿಷ್ಪಾರಣ ಮರಣದಂಡನೆ; ಈಗ ಆದಿಲ್‌ಷಹನೊಪನೆ ಯುದ್ಧನಿಲ್ಲಲೆಂದು ಇಷ್ಟು ದೂರ ಬಂದುದು; ರಾಯ ಕೋಪದಿಂದ ಕಂಪಿಸಿದನು. ಆದಿಲ್‌ಷಹನಾದೂ ನದೀತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಾದಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದ ಮೇಲೆ ಬಾರದೆ, ವಚನಭಂಗ ಮಾಡಿದನಲ್ಲ. ವಚನಭಂಗಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಿರಬೇಕೆಂದರೆ ತನ್ನ ಗೌರವಕ್ಕೇ ಚ್ಯುತಿ.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಪಡೆಗೊಂಡು ವಿಜಾಪುರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಡ್ಡವಾದ ದುರ್ಗಭಿತ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೆಲಸಮ ಮಾಡಿದನು. ಹಿಂದಣ ಬಹಮನಿಸುಲ್ತಾನರ ರಾಜಧಾನಿ ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಮುತ್ತಿಗೆ ಯಾಯಿತು; ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಿಕರವ ಕಾಳಗ ನಡೆಯಿತು; ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ ಮಾಡಿದನು. ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಈಟಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿ, ಈಟಿಯನ್ನು ಉದ್ದಗೋಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ, ಮೇಲೆತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಲಾಯ್ತು. ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿಯ ಅವಸಾನದಿಂದ ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ದಂಡಾಳುಗಳು ಧೃತಿಗೆಟ್ಟು ಶರಣಾಗತರಾದರು. ದುರ್ಗ ಸ್ವಾಧೀನವಾಯ್ತು. ಕೋಟೆಯನ್ನು ನೆಲಸಮ ಮಾಡಿಸಲಾಯ್ತು. ಕ್ರೋಧತಪ್ತನಾಗಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಮುಳುಗುತ್ತಾಗಿದ್ದ

ವಿಜಾಪುರರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಉಧ್ವಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಬಲಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬಯಸಿದನು. ಆದರೆ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಸೂಕ್ತಾಲೋಚನೆ ನಿವಾರಿಸಿತು :

ಇತರ ಸುಲ್ತಾನರು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಯನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಪ್ರವರ್ಧನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇಂದು ವಿಜಾಪುರ ವಿನಾಶವಾದರೆ ನಾಳೆ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ಕಂಟಕ ಬಂದೀತೆಂಬ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ಒಂದುಗೂಡಿ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ನೆರವಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ. ಇವರು ಸುಲ್ತಾನರು ಒಂದುಗೂಡಿದರೂ ನಾನೇನೂ ಭಯಗೊಳ್ಳಬೇಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀರಿನ ಅಭಾವ ದಿಗಿಲುಗೊಳಿಸುವುದೇ ಸರಿ. ಕರ್ಣಾಟಕಸೇನೆ ಮುಂದುವರಿದರೆ, ಹಿಂದಿನ ಬಾರಿ ವಿಜಾಪುರ ಸರೋವರಗಳ ನೀರನ್ನು ಹೊರಹಾಯಿಸಿ ಬರಿದು ಮಾಡಿದಂತೆ ಸುಲ್ತಾನರು ಈ ಬಾರಿಯು ಎಲ್ಲ ಕೆರೆಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಬರಿದಾಗಿಸುವರು. ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಸೇನೆ ಬದುಕುವುದೆಂತು! ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಬೇಡ.

ರಾಯ ಅನುಮೋದಿಸಿದನು. ವಿಜಾಪುರರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೇನೆಯಿಂದ ಜಯಿಸಲು ಅನಾನುಕೂಲವಾದರೆ ಬೇರಾವ ರೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆ? ಇದೆ! ಬುದ್ಧಿ ಕೌಶಲ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಹತ್ತು ಹಾದಿ ತೆರೆಯುತ್ತವೆ.

ದಖನ್ನಿನ ಮುಸಲ್ಮಾನೀ ರಾಜ್ಯ ಒಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಏಕಚಕ್ರಾಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದ ಬಹಮನೀ ರಾಜಮನೆತನದ ಮೂವರು ರಾಜಕುಮಾರರನ್ನು ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಬಹಮನೀರಾಜ್ಯ ಇದು ಭಾಗವಾಗಿ ಒಡೆದು ಒಂದೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸುಲ್ತಾನನಿದ್ದರೂ, ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಹಮನೀವಂಶಿಕನೇ ಅರಸು. ಹಿಂದಣ ಬಹಮನೀ ಅರಸನ ವೇಶ್ಯಾಪುತ್ರನಿಗೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಈತನನ್ನೇ ಬಹಮನೀ ಅರಸನೆಂದು ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿ, ಇವನ ಮೂಲಕ ಉಳಿದ ನಾಲ್ವರು ಸುಲ್ತಾನರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನೂ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದು ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ. ಇದೇ

ಮಾರ್ಗವನ್ನು ರಾಯನೂ ಅನುಸರಿಸಬಯಸಿದನು. ಬಹಮನಿಯ ನೈಜರಾಜಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಿಗೆ ರಾಯ ಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿದನು. ಈ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಹಮನೀರಾಜಕುಮಾರನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದು, ಈತನ ಮೂಲಕ ರಾಯ ದಖನ್ನಿನ ಐವರು ಸುಲ್ತಾನರ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೆಳೆಸುವ ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಕಿದನು. ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಣ ಸಾಮಂತರೂ, ನಾಯಕರೂ ಹೊಸ ಅರಸನನ್ನು ಮಾನ್ಯಮಾಡಿ ಗೌರವಿಸಿದರು. ರಾಯನಿಗೆ ಹೆದರಿ ಆದಿಲ್‌ಷಹನೂ ಈತನನ್ನೇ ಬಾದಷಹನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕಾಯ್ತು ನೈಜ ಅರಸುಗುವರರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಉಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಅರಸುಗುವರರನ್ನು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಗೌರವದಿಂದ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಒಂದು ಲಕ್ಷ ವರಹಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೊಡತೊಡಗಿದನು. ಯವನರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನಾ ಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಬಿರುದು ತಳೆದನು.

ಅಸದಖಾನನ ಕಿರುಕುಳಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೊನೆ ಇಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕನಾಗಿ ಸುಲ್ತಾನನ ಆಶ್ರಯವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅಸದಖಾನ್ ಬೆಳಗಾವಿಯುಗವನ್ನು ಭದ್ರವಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡನು; ಬೆಳಗಾವಿಯ ಸುತ್ತಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅವನೇನು ನಿರಂಕುಶಪ್ರಭು. ತಾನು ಕರತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಸೂಲುಮಾಡುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕೊಂಚಕೊಂಚವಾಗಿ ವಿಸ್ತೃತಗೊಳಿಸಿದನು; ಇದಾದರೂ ಸುಲ್ತಾನ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪು ಗಾಗುವಷ್ಟು ದೂರ ವಿಸ್ತರಿಸುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ದಳಪತಿಯಾಗಿದ್ದವನು ವಿಜಾಪುರಸೇನಾನಿಯೇ ತಾನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ; ನ್ಯಾಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದರೆ ಚತುರನೂ ಕುಶಲನೂ ಆದ ಅಸದಖಾನ್ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಏರುತ್ತಿದ್ದನೇನೋ ಹೌದು. ಆದರೆ ಕೃತ್ರಿಮ ಮಾರ್ಗ ಅವನ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾಗಿದ್ದು, ಯಾವ ಕಾರ್ಯೋದ್ಯಮಕ್ಕನಾದರೂ ಕೃತ್ರಿಮತೆಯೇ ಮೇಲ್ವಾಯ್ತು ಬರುತ್ತಿತ್ತು; ಸಲಬತ್‌ಖಾನನನ್ನು ಕೃತ್ರಿಮವಾಗಿ ಕೊಲಿಸಿ,

ನೂರಹನ್ನೆರಡು

ಆಳು ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಅವನು ನಿಂತಿದ್ದ ಸುಲ್ತಾನಾಶ್ರಯದ ಅಸ್ತಿವಾರವೆ ಕುಸಿತಿತ್ತು; ಈಗ ಎಷ್ಟು ಹೆಣಗಿದರೂ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಸದನೇನೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುವಾತನಲ್ಲ. ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಮನವೊಲಿಸಲು ಹಲವಾರು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ; ಎಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲ. ತಾನು ಸುಲ್ತಾನನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕರೆ ತನ್ನ ಶಿರಚ್ಛೇದನವಾಗುವ ಸೂಚನೆಗಳು ಪ್ರಬಲತರವಾದವೇ ವಿನಹ ಸುಲ್ತಾನನ ಮನವೊಲಿಯಲಿಲ್ಲ. ವಿಜಾಪುರರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಮಹತ್ಪ್ರಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರ ಎತ್ತಣ ದೆಸೆಗೆ? ಇತರ ನಾಲ್ವರು ಸುಲ್ತಾನರು? ಉಹ್ಹು. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ! ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನೆಂದರೆ ಅಸದಖಾನನಿಗೆ ಸಿಂಹಸ್ವಪ್ನ. ಗೋವೆ! ಓಹ್, ಗೋವೆ! ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್‌ ಠಾಣೆ; ಅದನ್ನೇ ಮುತ್ತಿದರಾಯ್ತು.

ಗೋವೆಯನ್ನು ಜಯಿಸುವುದರಿಂದ ವಿಜಾಪುರದ ಶತ್ರು ರಾಯನಿಗೆ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ನೆರವು ತಪ್ಪಿ ಬಲ ಕ್ಷೀಣಿಸುವುದು; ವಿಜಾಪುರದ ವಿದೇಶ ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಧಿಸಿ ಹೊನ್ನ ಹೊಳೆ ನಾಡೊಳಗೆ ಹರಿಯುವುದು; ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಕಾರಣಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಗೋವೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಲು ಆದಿಲ್‌ಷಹ ದಂಡು ಕಳುಹಬೇಕೆಂದೂ ತಾನೂ ಪಡೆಗೊಂಡು ಉಭಯ ಬಲಕ್ಕೆ ಪಡೆನಳನಾಗಿ, ಗೋವೆಯನ್ನು ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಗೆದ್ದು ಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ ಅಸದಖಾನ್ ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಓಲೆ ಕಳುಹಿದನು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಘಾತಗಳಿಂದ ತಣ್ಣಗಾಗಿದ್ದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ಇಂಥ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಬಾಯಿ ನೀರೂರಿತೇನೋ ಹೌದು; ಆದರೆ ಅಸದನನ್ನು ನಂಬುವುದು ಹೇಗೆ! ಬೆಳಗಾವಿಯ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದ ಗೋವೆಗೂ ತನ್ನ ಒಡೆತನ ಬೆಳೆಯಲೆಂದು ರಣಕಾಳಿಗೆ ಉಣಿಸಾಗಿ ವಿಜಾಪುರ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವನೇನೋ! ಆದಿಲ್‌ಷಹನದು ಪ್ರತ್ಯಪಾಯ; ಅಸದನಿಗೆ ಓಲೆ ಕಳುಹಿದ.

‘ಅಸದಾ! ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಒದಗಿದೆ. ನೀನು ಕಾರ್ಯಶೀಲನಾಗಿ

ರಾಜ್ಯನೇವೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸೇನಾಸಿ ಸಲಬತ್ ಖಾನನ ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪುರಿತುಪೋಗುವುದು. ನೀನು ಸಮ್ರಾಜ್ಯ ಪ್ರತಿಸ್ಥಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತ ನಾಕಷ್ಟು ಬಲಸಂವರ್ಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದೀ; ನೀನು ವಶದಲ್ಲವ ಪಡೆ ಗೋವೆಯಂಥ ಸಣ್ಣ ಪ್ರದೇಶದ ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಸಾಲದೆ! ಅದೂ ನೀನುಂಥ ಚತುರ ಚಾಣಕ್ಯನ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಗ. ವಿಜಾಪುರದ ದಳಪತಿಯಾಗಿ ನೀನು ಗೋವೆಯನ್ನು ಗೆಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನಿಗೆ ಉಚಿತ ಗೌರವ, ಸಂಭಾವನೆಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಸಂದೇಹಪಡಬೇಡ'

ಅಸದಖಾನ್ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಟಕಟನೆ ಕಡಿಯುತ್ತ, ಸುಲ್ತಾನನ ಓಲೆಯನ್ನು ಹರಿಹರಿಸಿದನು. ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಚಾತುರ್ಯಗಳಿಂದ ಜಯಿಸಿದ ಗೋವೆಯನ್ನು ಈ ಹಡ್ಡ ಅಡಿಲಾಪದನ ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸಬೇಕೇನು? ಯೋನು ಗಣಿಯನ್ನು ಕೈಗೆಕೊಟ್ಟು, ನಾಲ್ಕು ಗಟ್ಟಿ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಸಂಭಾವನೆ ಹೂಂದಲು ನಾನೇನು ಮೂರ್ಖನೆ? ನಾ ಗೆಲ್ಲುವ ಗೋವೆನನಗೇ! ಗೋವೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವೆ, ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ನೆರವಿನಿಂದ ಅಡಿಲಾಪದನನ್ನೇ ಗೆದ್ದು, ವಿಜಾಪುರದ ಸುಲ್ತಾನನಾಗುವೆ. ನಂತರ ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹುರಿದು ಮುಕ್ತೆ ದುಡ್ಡಿನ ಬದಪಹನಾಗುವೆ. ಜೈ ಅಸದಖಾನ್.

ಗೋವೆಯ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಸದಖಾನ್ ಸಿಪ್ಪತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುದ್ದಿ ಬೇಡುಗಾರರ ಮೂಲಕ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನಿಗೆ ತಲುಪಿತು. ಅಸದಖಾನ್ ಜಯಶೀಲನಾದುದಾದರೆ ತನಗೆ ಹಿರಿಯ ಬೆಂಬಲವಾಗಿದ್ದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ನೆರವು ತಪ್ಪುವುದೇ ಹೌದು; ಓರ್ಮಜ್ಜ್ ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಿಂದ ಗೋವೆಗೆ ಅನುದಾಗುವ ಕುದುರೆಗಳ ಸರಬರಾಯಿಯೂ ತನಗೆ ನಿಂತುಪೋಗುವುದು. ಇದೆಂಥ ಆಲೋಚನೆ ಹುಡುಕಿದ ಅಸದಖಾನ್! ತಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರಾದೀತೇ! ಗೋವೆ ಅಸದನ ಕೈವಶವಾಗದಂತೆ ತನ್ನ ನೆರವನ್ನು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರಿಗೆ ನೀಡಲೇಬೇಕು. ಅಸದಖಾನ್ ಕಪಟನಾಟಕ

ನೂರಹದಿನಾಲ್ಕು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಚತುರ; ತಾನು ಯಾವುದಾದರೂ ಜಿಪ್ಸಿ ದಳಪತಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿದರೆ ಇನ್ನೇನು ನಾಟಕ ಆಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೋ. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನುಂಗುವ ಅಸದಬಾಹನನ್ನು ನುಂಗಲು ಮಂತ್ರಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನೇ ಸಂ.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ರಂಡನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಅಶ್ವಸ್ಥೈರ್ಯ ಗೋವೆಯ ದೆಸೆ ಸಾಗಿತು. ಅಸದಬಾಹನ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಹಾಕುವ ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ನೆರವು ಪ್ರೋಚುರ್ಗನಿಗೆ ದೊರೆತಿರಬೇಕು; ರಕ್ತಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಅಸದನನ್ನು ಬಲೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಆದೂ ಲೇಸು. ಕರ್ಣಾಟಕದ ರಾವುತರು ಗೋವೆಯ ದೆಸೆ ದೌಡಾಯಿಸಿದರು. ಆಗೋ ಗೋವೆಯು ಕೋಟೆ !

ಗೋವೆಗೆ ಪ್ರೋಚುರ್ಗನ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ ದೊಸಬನೊಬ್ಬ ಬಂದಿದ್ದ. ದುರ್ಬೀನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ವಸಿಗೆ ಅಸತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಅಶ್ವಸ್ಥೈರ್ಯ ದೌಡಾಯಿಸಿಬರುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡಿತು. ಹೋ! ಈ ಕರಿಯ ಜನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ದಾಳಮಾಡಿ ದುರ್ಗಾಕ್ರಮಣಮಾಡುವ ಹೆಂಚಿಕೆ ನಡೆಸಿದಾರೆ. ಇವರು ಮೈತಿಳಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿಸಿಬಿಡಬೇಕು. ದುರ್ಗಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಗೋಲಂದಾಜಪಡೆ ಮದ್ದು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಸನ್ನದ್ಧವಾಯ್ತು; ತುವಾಕೆ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಗುಂಡುತುಂಬಿಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧರಾದರು.

ವಿಜಯನಗರದ ಪತಾಕೆ ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ದುರ್ಗದ್ವಾರ ತೆರೆಯುವುದೆಂಬ ಘನವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗಳ ನಡುವೆ ದುರ್ಗಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದಾನೆ.

“ ಛಂ ! ”

ನಹಸವಾರನೊಬ್ಬ ಧೊಸಕ್ಕನೆ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದ. ಏನು ? ಏನು ?

ಛಂ ! ಛಂ ! ಛಂ !.....

ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗಳು ಧಡಲ್‌ಧಡಲನೆ ಬೀಳತೊಡಗಿದರು. ತೋಪುಗಳು ಆರ್ಭಟಿಸತೊಡಗಿದವು. ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗಳು ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗಿ ಚದುರಿ ಓಡಿದರು. ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಠಾಕಣವೂ ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟು ಓಡಿತ್ತು.

ಚದುರಿದ್ದ ರಾವುತರು ಹರಿದಾರಿ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತೆ ಒಕ್ಕೂಡಿದರು. ಏನವಾಂತರ! ಏನನಾಹುತ! ಅಸದಖಾನ ನಾಗಲೇ ಗೋವೆಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದಾನೇನು? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯೇಕೆ! ಕೊಂಚ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸುದ್ದಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಯ್ತು. ಗೋವೆಗೆ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಪೋರ್ಚುಗಲ್‌ನಿಂದ ಹೊಸಬನೊಬ್ಬ ಈಗತಾನೇ ಅಮದಾಗ ಬಂದಿದಾನೆಂದು. ಸರಿ, ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ತಾ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಓಲೆ ಬರೆದು, ಶಾಂತಿಸೂಚಕ ಶ್ವೇತಧ್ವಜವಾಹಕನಾದ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿದನು. ಪತ್ರವಾಹಕ ದುರ್ಗದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ, ಅವನ ಓಲೆ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿಗೆ ತಲುಪಿತು.

ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ತುಸುಪರಿಚಯವೂ ಇಲ್ಲದ ಹೊಸ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ. ಇಲ್ಲೂ ಪಕ್ಷ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಗಳು ಇರುವವೆಂದು ಅವನೇನು ಬಲ್ಲ. ಆಹ್! ಈ ಕರಿಯ ಜನವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ. ಏನೋ ಕಾರಸ್ಥಾನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಿತ್ರರಂತೆ ನಟಿಸಿ, ಒಂದು ಗುಂಪು ದುರ್ಗಪ್ರವೇಶಮಾಡುವುದು; ಅವರ ಸೈನ್ಯ ಬಂದು ಮುತ್ತಿದಾಗ, ನಮಗೆ ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ದ್ರೋಹಮಾಡಿ ದುರ್ಗವನ್ನು ಪರಾಕ್ರಾಂತಗೊಳಿಸುವುದು. ಇವರ ಸಂಪರ್ಕವೇ ಬೇಡ.

ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಪತ್ರವಾಹಕನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಯ್ತು. ಅವನು ದುರ್ಗದಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾಕಿದ ಗುಂಡು ಅವನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೊರಗಿಸಿತು. ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಹದ್ದುಕಾಗೆಗಳ ಗುಂಪು ಅವನ ದೇಹವನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದವು.

ಪತ್ರವಾಹಕ ಸಂಜೆಯಾದರೂ ಹಿಂದಿರುಗದಿರಲು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತ. ಮಾರನೆಯ ಅರುಣೋದಯದ

ವೇಳೆ ಇನ್ನೊಂದು ಓಲೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ದ್ವಿತೀಯ ದೂತ ದುರ್ಗಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಅಶ್ವ, ಆರೋಹಿಗಳ ಶತಭಿದ್ರ ಅಂಗಭಾಗವನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಚ್ಚಿದನು. ತನ್ನ ಗತಿಯೂ ಇದೇ ಎನೋ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯ! ದುರ್ಗ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಅವನ ಪತ್ರವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕಳುಹಬೇಕೆಂದು ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿಯ ಆಣತಿ. ದೂತ ಅಂಜುತ್ತಅಂಜುತ್ತ ಅಶ್ವವನ್ನು ಹಿನ್ನಡೆಸಿದನು.

ಧಢ್ !

ದೂತನ ಮೈ ಬೆನ್ನುನೆ ಬೆವರಿತು. ಗುಂಡು ಬೆನ್ನು ನಾಟಿತೇನೋ ನೋಡಿಕೊಂಡನು. ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನು ? ಓಹ್ ! ಹಾದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲು ತುಣುಕು ಕುದುರೆಯ ಗೊರಸಿಗೆ ತಾಕಿ, ಧಢ್ ಎಂದು ಎಗರಿಬಿದ್ದಿತ್ತು.

ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ಗುಂಡಿನ ಮಳೆಯಿಂದ ಇದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಅಶ್ವಸೈನ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗ ವಿನಾಶ. ಈ ತಿಕ್ಕಲು ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ ಮಾತಿಗೇ ಅವಕಾಶ ಕೊಡ. ಇನ್ನು ಮಾಡುವುದೇನು ! ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಬೇಸತ್ತು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ.

ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲೇ ಗೋವೆಯ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿಯಿಂದ ಓಲೆ ಬಂತು - ತನ್ನ ಅಜ್ಜ, ದುಡುಕು ವರ್ತನೆಗಾಗಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತ. ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಎಡೆಯ ಬೇಹುಗಾರರ ಸುದ್ದಿ - ಗೋವೆಯ ದುರ್ಗದವರೆಗಿನ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಅಸದಖಾನ್ ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ದುರ್ಗಕ್ಕೂ ಭೀತಿ ತಂದೊಡ್ಡಿದಾನೆಂದು. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ದಂಡನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸದಖಾನನಿಗೆ ವಿನಾಶಕಾರಿಯಾಗಬಲ್ಲಷ್ಟು ಸೇನೆ ಮತ್ತೆ ಹೊರಟಿತು. ಕನ್ನಡದಂಡು ಪಯಣದ ಮೇಲೆ ಪಯಣ ಬೆಳೆಸುತ್ತ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಾಗಿತು. ಅಸದಖಾನನ ಪ್ರಬಲ ದಾಳಿಯಿಂದ ಗೋವೆಯಕೋಟೆ ಪತನವಾಗಲಿತ್ತು. ಕನ್ನಡದಂಡಿನ ಆಗಮನದಿಂದ ರಣರಂಗದ ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಅಸದಖಾನನಿಗೆ ಎರಡು ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ

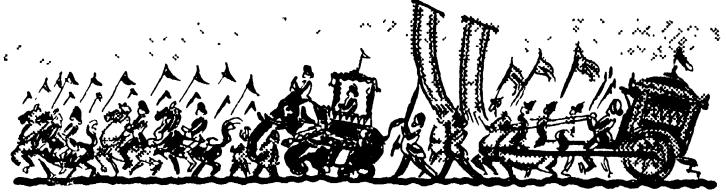
ಅಸದಖಾನನ ಕಾರಸ್ಥಾನ

ನೂರಹದಿನೇಳು

ಆಘಾತ ; ದುರ್ಗದ ಮೇಲಿಸಿಂದ ವೋಚರ್ಗನರ ಆಘಾತ. ಉಂಬಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡವಂದಿನ ಏಟು. ಕನ್ನಡವಂಡು ದಾಳಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಸದಖಾನ್ ಹಲ್ಲೂದಕ್ಕಾದನು. ಗೋವೆಯ ಗೆಲುವು ತನ್ನ ಮಹತ್ವಾ ಕಾಂಕ್ಷೆಗೆ ಮೆಟ್ಟಿಲು ; ಇದನ್ನು ಜಯಸಲಾರದಾದರೆ ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾದ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಬದುಕು ನೀಗ ಬೇಕಾಗುವುದು ; ಅದಿಲ್ಲದ ಬೆಳಗಾವಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಮಿಸುವ ಹಸ ತೊಟ್ಟರೆ ತನಗೆ ಶಿರಕ್ಕೆ ದನವೇ ಗತಿ ; ಅವೆಲ್ಲ ಇರಲಿ ; ಈಗ ಯುದ್ಧಮುಂದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ! ಇಬ್ಬದಿಯ ಕೆಟ್ಟಿನ ಯೋಡಿತ. ಓಡ ತೊಡಗಿದುದೇ ಅದರೆ ತನ್ನ ದಂಡು ಚದುರಿ, ಜಿನ್ನೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಬರುವ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಸುಲಭದ ತುತ್ತಾಗುವುದು. ಗೆಲುವಿನ ದೆಸೆ ಬರಬಹುದಾದರೆ ನಿಂತು ಯೋರಾಡಿದರೇ ! ನಿಕರದ ಕಾಳಗ ಕೈಗೂಡಿತು ; ನೆತ್ತರ ಕಾಲುವೆ ಹರಿಯಿತು. ಅಸದಖಾನ್ ಸಸೈನ್ಯನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತ ; ಆಪನ ದಂಡುಗಳು ಲೆಲವರು ಪಲಾಯನವನ್ನು ಯತ್ನಿಸಿ ಕನ್ನಡಕಟ್ಟಾಳು ಗಳಿಂದ ಕದಿಮೊಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟರು. ಅಸದಖಾನನ ರುಂಡ ವನ್ನು ನಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕಳುಹಿದನು. ತಂತ್ರ ಕುತಂತ್ರಗಳ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಹಾದಿಯ ಮುಳ್ಳಾದ ವಿಶ್ವಾಸ ಘಾತಕನ ಸಮಾಪ್ತಿ ರಾಯನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೂಡಿತು. ಗೋವೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ರಾಯನಿಗೆ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಮೈತ್ರಿ, ನೆರವುಗಳನ್ನು ಧೃಢಗೊಳಿಸಿತು.

ಆಳಾ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಮ ಹಾ ನ ವ ಮಿ

ಶ್ರೀ ಕ್ರೋದಯದ ವೇಳೆಗೆ ನಿರ್ದ್ರಿಯಿಂದೆಚ್ಚಿತ್ತ ರಾಯ ರೂಢಿಯ ಅಂಗಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಮಿಂದು, ಶುಭ್ರವಸನಧಾರಿಯಾಗಿ ಭುವನವಿಜಯವಲ್ಲವ ವಸನನಿರ್ಮಿತವಾದ ಕೊಠಡಿಗೆ ಐತಂದನು. ಈ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆ ; ಪ್ರತಿಮೆ ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನವಜ್ರಾಭರಣ ವಿಭೂಷಿತ. ರಾಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಣಮಿಸಿ, ಆರಾಧನೆಗೈವನು. ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳನಂತರ ಸುತ್ತಲ ಪರದೆಗಳನ್ನು ಮೇಲೇರಿಸಲಾಯ್ತು. ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಕುರಿಕೋಣಗಳ ದೃಶ್ಯಗೋಚರ. ಬಲಿಕಾರ ಹರಿತವಾದ ಕುಡುಗೋಲನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಪೂಜಾರಿ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿದೊಡನೆಯೇ, ಬಲಿಕಾರ ಕುಡುಗೋಲಿನ ಒಂದೊಂದು ಎಟಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಕುತ್ತಿಗೆಯಂತೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕಡಿದು ಒಟ್ಟಿದನು. ದೇವರಿಗೆ ಬಲಿದಾನ ಮುಗಿಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಗುಲಾಬಿ ಹೂಗಳ ದೇವಪ್ರಸಾದವನ್ನು ರಾಯನ ತಲೆಯ ಜಿಪೆ ಬೀರಿದರು. ರಾಯ ಶಿರೋಭೂಷಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ನೆಲಕ್ಕುರಿಸಿ, ದೇವಪ್ರತಿಮೆಯೆದುರು ದೀರ್ಘದಂಡ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದನು. ಎದ್ದು ಒಳಅಂಗಳದ ಉಪವನಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದನು. ಋತ್ವಿಜರು ಅಲ್ಲಿನ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿ, ಅರಸನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಕೆಂಪು ಮುತ್ತು ರತ್ನ ವಜ್ರಗಳ ಹುಡಿಯನ್ನು, ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಯ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿದನು.

ರಾಯ ಹೊರವಂದು ವೇದಿಕೆಯಮೇಲೆ ನಿಂತಾಗ ದಳಪತಿಗಳು, ಪೌರಪ್ರಮುಖರು ಬಂದು ಪ್ರಣಮಿಸಿದರು ; ಕೆಲವರು ಅಪೂರ್ವ ವಸ್ತುಗಳ ಕಾಣಿಕೆ ಸೀಡಿದುದೂ ಉಂಟು. ಅತಿಥಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿರ್ಗಮಿಸಲು ರಾಯನೂ ಅರಮನೆಯ ಒಳ ಸಾರಿದನು. ಇದುವರೆಗೂ ದೇಗುಲದ ಸಮುಖದಲ್ಲಿ ನರ್ತನಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರು ಅರಸ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದ ಬಹು ಕಾಲದವರೆಗೂ ನರ್ತಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ನಾಟ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಏರೂಪಾಕ್ಷದೇವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರುಗಂಟೆಗೆ ಅರಮನೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಪೌರರ ಆಗಮನ. ಮಲ್ಲರಂಗದ ಸುತ್ತ ಎಲ್ಲ ಆಸೀನರಾಗುವರು. ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ರಾಜಸಂಬಂಧಿಗಳಿಗೆ ಮಲ್ಲರಂಗಕ್ಕೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಕಟ್ಟಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸನಗಳು. ಮಲ್ಲರು, ನರ್ತಕಿಯರು, ಅಲಂಕೃತ ಆನೆಗಳು ಅರಮನೆಯ ಆವರಣಕ್ಕೆ ಬರುವುವು. ಅರಮನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಜನಜಂಗುಳಿಯ ಗದ್ದಲ ಗೊಂದಲಗಳನ್ನಡಗಿಸುತ್ತ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವರು.

ಅರಸ ಆಗಮಿಸಿ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಲಂಕೃತ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಮುಂಡಿಸುವ ; ಸುತ್ತಲಿರುವವರೆಲ್ಲ ತೋಳ್ಗಳನ್ನು

ಮೇಲೆತ್ತಿ ಪ್ರಣಮಿಸುವರು. ಅರಸ ಜರತಾರಿಯ ಗುಲಾಬಿಹೂಗಳುಳ್ಳ ಬಿಳಿ ರೇಸಿಮೆಯ ಉಡುಪು ತೊಟ್ಟಿದಾನೆ ; ಕೊರಳಿಗೆ ವಜ್ರಹಾರ. ತಾಂಬೂಲಕರಂಡಕ, ಪಟ್ಟದ ಕತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ರಾಜಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದ ಅಲಂಕೃತ ಸೇವಕಗಣ ಅರಸನ ಸುತ್ತ ನಿಂತಿದೆ. ಬಳಿ ನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೊನ್ನ ಮೆರುಗಿನ ಹಿಡಿಯ, ಬಣ್ಣದ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ದೇವವಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ ರಾಜನಿಗೂ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈಟಿ ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ದಳಪತಿಗಳು, ಬಿಲ್ಲಾರರ ದಳಪತಿಗಳು ಐತಂದು ಮಲ್ಲರಂಗದ ಸುತ್ತ ನಿಲ್ಲುವರು. ಇವರೇ ರಾಜರಕ್ಷಣಾದಳ. ಇವರ ಸಾಲಿನೀಚೆ ಅರಸನ ಸುಮೂಪಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಶಸ್ತ್ರಸಹಿತ ಬರಲಾಗದು.

ನರ್ತಕಿಯರು ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವರು. ಕೆಂಪು ಮುತ್ತು ವಜ್ರಗಳ ಕುಂದಣವಿಟ್ಟ ಹೊನ್ನಕಂಠಿ, ತೋಳ ಭಾಪುರಿ, ಒಡ್ಯಾಣ, ಕಾಲುದುಗೆಗಳಿಂದ ವಿಭೂಷಿತರಾದ ಈ ನೃತ್ಯಾಂಗನೆಯರ ನರ್ತನದಿಂದ ಜನ ಮೈಮರೆಯುವರು.

ಇತ್ತ ಮಲ್ಲರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಯುಧ್ಧ ಮೊದಲಾಗುವುದು. ಮೊದಮೊದಲು ಸಾದಾಸಾದಾ ಮಲ್ಲರ ಕಾಳೆಗ ; ಇವೂ ಕೋಲಾಹಲಕಾರಿಯೇನೋ ಹಾದು. ಮೊದಲ ಜೊತೆ ಸಮಸಮವೆಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಕರ ತೀರ್ಮಾನ. ಎರಡನೆ ಜೋಡಿಯಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ಮೈಯ ಕರಿಯ ತೊಣಪನಿಗೆ ಎದುರು ಲಘುದೇಹಿಯಾದ, ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಜಿಗಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಳಿ ಮೈಯವನೊಡನೆ ಕಾಳೆಗ. ಬಿಳಿ ಮೈಯವ ಒಂದೇ ಎಟಿಗೆ ಅಪ್ಪಚ್ಚಿಯಾಗಿಬಿಡುವನೆಂದು ಜನ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ವಿಹ್ವಲರಾದರು. ಇಲ್ಲ, ಸಮಸಮನಾದ ಕಾಳೆಗ ಕೊಂಚಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಆನೆಯೆದುರು ಸಮಸಮನಾಗಿ ಕಾಳೆಗ ಮಾಡಿದ ಜಿಂಕೆಯ ಚಮತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜನ 'ಭಲೆ, ಭಲೆ' ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದರು. ಹಾಯ್, ಏನು ? ಜಿಂಕೆ ಆನೆಯಡಿಸಿಲುಕಿ ಅಪ್ಪಚ್ಚಿ ಯಾಯಿತೆ ? ಇಲ್ಲ, ಜಿಂಕೆ ಆನೆಯ ಭಾರವಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಯ್ತು. ಓ ! ಆನೆ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಾಡಿತು ; ಜಿಂಕೆ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಆನೆಯ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ನೀಡಿ, ತಟ್ಟನೆ ಎತ್ತಿ, ಆನೆಯನ್ನು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಾಡಿಸಿತು. ಆನೆ

ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ವೃಥಾವಾಗಿ ಒದೆಯಿತು. ಧೋವ್! ಜಿಂಕೆ ಆನೆಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿತು. ಸವ್ಯ, ಆನೆಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಒಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಏದುತ್ತಿದ್ದ ಆನೆಯನ್ನು ನಾಲ್ವರು ಹಿಂಬಾಲಕರು ಎತ್ತಿ, ರಂಗದ ಹೊರಗೆ ಒಯ್ದರು.

ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಜೋಡಿ ಮಲ್ಲರು ಕಾಳೆಗನಾಡಿ ತಮ್ಮ ಚಳಕು ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಎದುರಾಳಿಯ ಎಟಿಗೆ ಹಲ್ಲು ಮುರಿದುಕೊಂಡರು ಕೆಲವು ಮಲ್ಲರು; ಕಣ್ಣಿಂಗಿಯೋಯ್ತು ಕೆಲವು ಮಲ್ಲರಿಗೆ; ಮೊಗವೆಲ್ಲ ಗಾಯ ನಡೆಯಿತು ಕೆಲವು ಮಲ್ಲರಿಗೆ. ಏಟು ಬಿದ್ದು, ಸೋತು ನೆಲಕ್ಕೊರಗಿದ ಮಲ್ಲರನ್ನು ಅವರವರ ಹಿಂಬಾಲಕರು ಎತ್ತಿ ಹೊರಗೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಳಕಾರುವವರೆಗೆ ನರ್ತನ, ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನರಂಜನೆಮಾಡಿದವು.

ನೇಸರು ಮುಳುಗಿ ಕತ್ತಲೆ ಮುಸುಕಿದ ಕೂದಲೆ, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪಂಜುಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಮಲ್ಲರಂಗದ ಸುತ್ತಲೂ ಇಟ್ಟಾಗ ಮತ್ತೆ ನೇಸರು ಮೂಡಿದಷ್ಟು ಬೆಳಕು ತುಂಬಿತು. ಅರಮನೆಯ ಪ್ರಾಕಾರದ ಮೇಲೆ, ರಾಜವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಡಲಾಯ್ತು.

ಈಗ ವಿವಿಧ ವಿನೋದಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಾರಂಭ. ಹಲವು ಹಲವು ವಿಚಿತ್ರ ವಿನೋದಕಾರರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದು ಜನದೆದುರು ಹಾದು, ಅರಸನ ಬಳಿ ಸಾಗಿ, ಮುನ್ನ ಡೆದು ಮರೆಯಾಗುವರು. ರಣರಂಗವನ್ನು ಕಾಣದ ನಾಗರಿಕರ ರಂಜನೆಗಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಸನ್ನದ್ಧ ಅಶ್ವಾ ರೋಹಿಗಳು ಕೈದುಗಳಿಂದ ಕಾಳೆಗದ ಸೋಗುಮಾಡುತ್ತ ಬರುವರು.

ಆನಂತರ ಬಲೆ ಬೀಸುತ್ತ ಕೆಲವರು ಬರುವರು ; ಜನಜಂಗುಳಿಯ ಕಡೆ ಬಲೆ ಬೀಸಿ, ದಾರ ಎಳೆಯುವುದು. ಯಾರಾದರೂ ಬಲೆಗೆ ಸಿಲುಕಿದಾಗ ಸುತ್ತಲ ಜನ ಗೇಲಿಮಾಡಿ ನಗುವರು ; ಬಲೆ ಬೀಸಿದವನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಲೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿವಿಧ ವಿನೋದಾವಳಿ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಮತಾಪುನುದ್ಧುಗಳ, ಬಾಣ ಬಿರುಸುಗಳ ವೈಖರಿ. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ, ವಿವಿಧಾಕೃತಿಯ, ವಿವಿಧ ಪರಿಣಾಮದ ಮತಾಪು ಬಾಣಬಿರುಸುಗಳ ಬಣ್ಣದ ಹಬ್ಬದಿಂದ ಜನದ ಕಣ್ಣು ತಣಿಯುವುದು.

ಈಗ ಹಲವು ದಳಪತಿಗಳ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಅಲಂಕೃತನಾದ ವಾಹನಗಳ ಮೆರವಣಿಗೆ ; ಕೆಲವು ವಾಹನಗಳಿಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ಅಂತಸ್ತು. ಹೊನ್ನ ಕಳಸವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ವಾಹನಗಳಿಗೆ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಕುದುರೆ ಕಟ್ಟಿದೆ. ವಾಹನಗಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಾದೊಡನೆ ತೇಜಿಗಳ ಧಕಧ್ಧೆ. ಬಗೆಬಗೆ ಬಣ್ಣದ ಉಬ್ಬುಗುದುರೆಗಳು ವಿವಿಧ ವರ್ಣದ ವಸನಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿ, ಹಲವು ಹೂ ಗುಲಾಬಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ, ಹೊನ್ನ ಮೆರುಗಿನ ಕಡಿನಾಣದಿಂದ ಶೋಭಿತ. ಇವೆಲ್ಲ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ತರವೇತು ಹೊಂದಿ ಧಕಧ್ಧೆ ನಡಿಗೆಯಿಂದ ಮುಂಬರುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮುಂದೆ ಪಟ್ಟಿಗುದುರೆ ; ಎರಡು ರಾಜಭಕ್ತಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನ ; ಹಿಂಬಾಲಿಸುವ ಅಶ್ವಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮತರ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣ ವಿಭೂಷಿತ. ಪಟ್ಟಿಗುದುರೆಯ ಕಡಿನಾಣ ಹಿಡಿದು ಅಶ್ವಸಾಲಕ ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಿದಾನೆ. ಅಶ್ವಸಮೂಹ ಮಲ್ಲರಂಗವನ್ನು ಎರಡುಬಾರಿ ಪರಿಭ್ರಮಿಸಿ, ರಂಗದ ನಡುವೆ ಕಾಲಿಡುವುವು. ಅರಸನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಐದು ಸಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುವು ; ಪಟ್ಟಿ ಗುದುರೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ.

ಮೃದಂಗ ಖಂಜರಿ ತಂಬೂರಿ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಮೃದು ಮಧುರವಾಗಿ ಬಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ವಾದ್ಯಕಾರ್ತಿಯರ ಮೇಳ ಬರುವುದು ; ಮೇಳದ ಹಿಂದೆ ನವಯೌವನದ ರೂಪವತಿ ಕನ್ನಿಕೆಯರು. ಈ ಕನ್ನಿಕೆಯರೆಲ್ಲ ಬೆಲೆಬಾಳುವ

ರೇಸಿಮೆಯ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟಿರುವರು ; ಜಡೆಯ ಗಂಟಿಗೆ ತೋರಮುತ್ತುಗಳಿಂದ ನೆಯ್ದ ಹೂಗಳನ್ನು ಸೆಕ್ಕಿಸಿದೆ ; ಸಚ್ಚಿ ಕೆಂಪು ಮುತ್ತು ವಜ್ರಗಳ ಕುಸುರಿಕೆಲಸಮಾಡಿದ ಹೊನ್ನ ಕಂಠಿ ಕಂಠವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದೆ ; ಮುತ್ತಿನ ತೋಳ ಭಾವುರಿ ; ವಜ್ರದ ಕಂಕಣ ಮುಂಗೈಗೆ ; ರತ್ನ ಬಚಿತ ಹೊನ್ನ ಒಡ್ಡಾಣ ನಡುವಿಗೆ ; ಒಡ್ಡಾಣಕ್ಕೆ ನೇತಿದ್ದು ನಡು ದೊಡೆಯವರೆಗಿರುವ ಮುತ್ತಿನ ರುಲ್ಲ ; ತೋರಮುತ್ತುಗಳ ಸರದ ರುಳಿ ಕಾಲೆ. ಪ್ರತಿ ಕನ್ನಿಕೆಯ ಕೈಲೂ ಸುವರ್ಣ ಕಲಶ. ಕಲಶದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದ ನಂದಾದೀಪ ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಇದೇ ತಿರ ಅರವತ್ತು ಕನ್ನಿಕೆಯರು ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮೈಮೇಲಿನ ಒಡವೆಗಳ ಭಾರವೋ ಬಡ ನಡುವಿನವರು ಕುಸಿಯುವಷ್ಟು ; ಹಲವು ಕೋಮಲೆಯರು ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಇಬ್ಬರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ನೆರವು ಪಡೆದು ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕನ್ನಿಕೆಯರೆಲ್ಲ ರಾಣಿಯರ ಸಖಿಯರು. ಕನ್ನಿಕೆಯರು ರಂಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಮೂರುಬಾರಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ನಿರ್ಗಮಿಸುವರು.

ಕುದುರೆಗಳೂ ಮಲ್ಲರಂಗದಿಂದ ನರ್ತಿಸುತ್ತ ನಿರ್ಗಮಿಸುವುವು. ಅಲಂಕೃತವಾದ ಆನೆಗಳು ರಂಗಕ್ಕೆ ಬರುವುವು ; ರಾಯನಿಗೆ ಪ್ರಣಮಿಸಿ ನಿರ್ಗಮಿಸುವುವು. ಅರಸನೂ, ದೇವಮೂರ್ತಿಸಹಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ನಿರ್ಗಮಿಸುವರು. ಅರಸ ದೇವಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾಣಿ ಸಲಿಸುವನು. ಮಹಾನವಮಿಯ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಕಳೆಯುವುವು.

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ದಿನ ಅರಸನಿಂದ ಸೈನ್ಯಸಂಶೀಲನೆ. ವಿಜಯನಗರದಿಂದ ಹರಿದಾರಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನಡುವೆ ಮಕ್ಕಾಮುಖಮಲಾನ ಡೇರೆ ; ಒಳಗೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ವಿಗ್ರಹ. ಅರಮನೆಯಿಂದ ಡೇರೆಯವರೆಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ದಳಪತಿಗಳು ಸ್ವಸೈನ್ಯಸಮೇತರಾಗಿ ನಿಂತಿದಾರೆ. ಹಾದಿಯ ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲೂ ಮೊದಲ ಸಾಲುಗಳು ಪದಾತಿಸೈನ್ಯ ; ಅದರ ಹಿಂದೆ ಅಶ್ವಗಳು ; ಅಶ್ವಪಂಜುಯ ಹಿಂದೆ ಹಸ್ತಿಪಂಜು.

ಪದಾತಿ ಸೈನ್ಯ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರಿದುದು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ, ಕಣಿವೆಗಳಲ್ಲಿ, ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ

ಪದಾತಿ ಸೈನ್ಯ ಸಿಂತು ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ ನೆಲ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿ, ಜನ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವುದು. ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಬಹು ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ, ಅಮಿತ ವರ್ಣಗಳ ಉಡುಪುಗಳು; ಇಂಥ ಉಡುಪುಗಳು ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವಯಾವ ಮೂಲೆಯಿಂದ ಬಂದುವೋ! ಗುರಾಣಿಕಾರರು, ಬಿಲ್‌ಗಾರರು, ತುಸಾಕಿಸಿಸಾಯಿಗಳು ವಿಧವಿಧವಾದ ಹೊಳೆವ ಕೈದುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವರು.

ರಾವುತರು ಅಲಂಕೃತನಾದ, ಸನ್ನದ್ಧವಾದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಏರಿದ್ದರು. ರಾವುತರ ಅಂಗರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹಲವು ಪದರಗಳ ಚರ್ಮದ ಕವಚ; ಮೇಲಾವೈಗೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಫಲಕಗಳು, ಕೆಲವರಿಗೆ ರಜತ ಫಲಕಗಳು. ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣ ಕುತ್ತಿಗೆಗೂ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಡುವಂಥದು, ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಮುಂದುಗಡೆ ಅನುಗೊಳಿಸಿದೆ. ಕಟಿಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ, ಗಂಡುಗೊಡಲಿ ನೇತವೆ. ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಭಲ್ಲೆಯ; ಚಿತ್ರ ಕೆಲಸವುಳ್ಳ ಮುಖಮುಲ್ ಭತ್ತಿ ಪ್ರತಿ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗೂ.

ಆನೆಗಳಿಗೂ ಮುಖಮುಲ್‌ನ, ಜರತಾರಿಯ ಹೊದಿಕೆ. ಆನೆಗಳ ತಲೆಯಮೇಲೆ ರಾಕ್ಷಸರ, ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆನೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಗಂಟೆಗಳು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿರಲು ಭೂಮಿಯೇ ನಡುಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವುದು. ಪ್ರತಿ ಆನೆಯಮೇಲೂ ಮುನ್ನರು ನಾಲ್ವರು ಯೋಧರು; ಹತ್ತಿ ತುಂಬಿದ ಕವಚ ಧರಿಸಿ, ಭಲ್ಲೆಯ ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ದಾಳಿಗೆ ಹೊರಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

ಅರಸ ಶ್ವೇತವಸನಧಾರಿಯಾಗಿ, ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯಾಗಿ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವನು; ವಿಶೇಷ ಸಮಾರಂಭಗಳಿಗಾಗಿ ಮುಡಿಸಾದ ಅಪೂರ್ವ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಅರಸ ಧರಿಸಿದಾನೆ. ಮೇಲೆ ಎರಡು ರಾಜಭತ್ತಗಳು. ಅರಸನಿಗೆ ಬಹು ಮುಂದೆ ಸರ್ವಾಲಂಕೃತ ಹಸ್ತಿಗಣ; ಆನೆಗಳ ಬೆಂಬದಿಯ ಸುಂದರ ಅಶ್ವಸಮೂಹ ಜರಿ, ರತ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದು ಮೆರವಣಿಗೆಯ ವಿಜೃಂಭಣೆಯನ್ನು ವರ್ಧಿಸಿತ್ತು. ಕುದುರೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ; ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ

ಯಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪ್ರತಿಮೆ ; ಪಲ್ಲಿಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹದಿನಾರು ಭಟರು ಹೊತ್ತೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ; ಈ ಭಟರ ಹೆಗಲು ಸೋತಾಗ ಹೊರಲು ಕೆಲವಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು. ಅರಸನ ಹಿಂದೆ ಅಮೂಲ್ಯ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳಿಂದ ರುಗರುಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಂತರು, ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಉನ್ನತಾಧಿಕಾರಿಗಳು.

ಅರಸನ ಸವಾರಿ ಮುಂಸಾಗುತ್ತಿರಲು ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲ್ಪಿಡಿದ ದಂಡಾಳುಗಳು ಆನಂದೋದ್ಗಾರ ಮಾಡುತ್ತ, ಜಯಘೋಷ ಹಾಕುತ್ತ, ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಡಿದು ಸದ್ದುಮಾಡಿದರು. ಕುದುರೆಗಳು ಕೆನೆದವು ; ಆನೆಗಳು ಫೀಳಿಟ್ಟವು ; ಫಿರಂಗಿಗಳು ಹಾರಲು ಗಿರಿಕಂದರಗಳು ಕಂಪಿಸಿದವು. ಅರಸ ಡೇರೆಯನ್ನು ತಲುಪುವವರೆಗೂ ಇದೇ ಘೋಷ. ಅರಸ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರೂ ದಂಡಾಳುಗಳು ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗದೆ ಸಿಸ್ತಿನಿಂದ ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅರಸ ಡೇರೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಪೂಜಾನಂತರ ಪುನಃ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯಾಗಿ, ಮೊದಲಿನಂತೆ ಪರಿವಾರಸಮೇತನಾಗಿ ಅರಮನೆಗೆ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದನು. ಈಗಲೂ ದಂಡಾಳುಗಳದು ಮೊದಲ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಆನಂದ ಜಯಘೋಷ. ಅರಸ ಮುಂದುವರಿದ ಕೂಡಲೇ ಹಿಂದಿನಿಂದ ದಂಡಾಳುಗಳೂ ಸಾಗಿಬರುವರು. ಗಿರಿಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲ್ಪಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಯೋಧರು ಉದ್ದೋಷಿಸುತ್ತ, ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತ, ಬಿಲ್ಗಳ ನಾಣುಮಿಡಿಯುತ್ತ, ವಿಜಯನಗರ ಕಂಪಿಸುವಂಥ ಶಬ್ದವೆಸಗುತ್ತ ಇಳಿಯತೊಡಗಿದರು. ಇಳಿದು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಡೇರೆ ಬಿಡಾರಗಳಿಗೆ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದರು. ಇಂಥ ಅಗಾಧ ಜನಸಂದಣಿ ವಾಸ್ತವಿಕವಲ್ಲ, ಸ್ಪಷ್ಟಲೋಕಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದು, ಎನಿಸುವಂತಿತ್ತು.

* * * *

ರಾಯ ಕವಿ, ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಆಶ್ರಯಭೂತನಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಃ ಕವಿ, ಗಾಯಕ ; ವೇಣುವಾದನ ನಿಪುಣ ; ಮದಾಲಸ

ಚಾರಿತ್ರ, ರಸಮಂಜರಿ ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವನು. ತಾನು ಅಚ್ಚಗನ್ನಡಿಗನಾಗಿ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದರೂ ತನಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರೂ, ತೆಲುಗರೂ ಕನ್ನಡವೂ, ತೆಲುಗೂ ಒಂದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲೆಂಬಂತೆ 'ಆಮುಕ್ತ ಮಾಲ್ಯದ' ಎಂಬ ತೆಲುಗು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ. ರಾಯನೇ ರಚಿಸಿದ 'ಜಾಂಬವತಿ ಕಲ್ಯಾಣ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ ವಸಂತೋತ್ಸವದ ವೇಳೆ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಭೋಜ ರಾಜನಂತೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದ ವಸಂತೋತ್ಸವದ ವೇಳೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿ, ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕರೆಸಿ, ಗೋಷ್ಠಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಹ್ವಾನಿತರ ಕವಿತಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಬಹುಮಾನವೀಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಕನ್ನಡಿಗ ಅರಸಾದ ರಾಯ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ, ಕುಮಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮುಂತಾದ ಕನ್ನಡ ಕವಿವರ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಸಾನಿ ಪೆದ್ದನ್ನ, ನಂದಿತಿಮ್ಮ, ಮುಂತಾದ ತೆಲುಗು ಕವಿಗಳಿಗೂ, ಕುಮಾರ ಸರಸ್ವತಿ ಮುಂತಾದ ತಮಿಳು ಕವಿಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯದಾತ. ಉತ್ಕಲದ ಗಜಪತಿರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಲೋಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ, ರಿವಾಕರರೂ ತಮ್ಮರಸ ಪರಿಭವಿಸಲು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಐತಂದು ರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಗಳಾದರು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಭಾಷೆಗಳಿಗೂ ಸೇರಿದ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರು ಅಪ್ಪದಿಗ್ಗಜಗಳೆನಿಸಿ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ವ್ಯಾಸರಾಯ, ಪುರಂದರದಾಸ, ಕನಕದಾಸ ಇವರು ರಾಯನಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗೊಂಡು, ಭಕ್ತಿಗೀತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿ ದಾಸಕೂಟ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅಭ್ಯುದಯಗೊಳಿಸಿದರು.

ಮಹಾನವಮಿ ಕಳೆದ ಮರುಬೆಳಿಗೆ ಭುವನವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದೆ. ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾನಿ ಸಾಮಂತ ಪ್ರಾಂತಾಧಿ ಕಾರಿಗಳು ಎಂದಿನಂತಲ್ಲ; ಇಂದಿನ ಸಭೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರೇ ಮಂತ್ರಿವರ್ಯರು; ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ಸೇನಾನಿಗಳು; ತರ್ಕ ಪಾರಂಗತರೇ ಸಾಮಂತ ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿಗಳು. ಕವಿ, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಉಚಿತಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೀನರಾಗಿವಾರೆ.

ಮಹಾನವಮಿ

ನೂರಣಪುತ್ರೇಳು

ಭಟ್ಟಂಗಿಗಳ ಹೊಗಳುದನಿ ಆರಂಭವಾಯ್ತು; ಕವಿ, ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲ ಅರಸನ ಆಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಎದ್ದುನಿಂತರು. ಭಟ್ಟಂಗಿಗಳ ಧ್ವನಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸ್ತಬ್ಧ. ನೆರೆದವರು ಚಕಿತರಾದರು; ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಪರಿ ಇಂದೇಕೆ! ಸಹಸ್ರಾಂತರ ವರ್ಷ ಜನತೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಅನುರಾಗವು ಕವಿಗಳೆದುರು ತನ್ನ ಹೊಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೂಗಿಸಲು ಅರಸನಿಗೆ ಸಂಕೋಚ; ಭಟ್ಟಂಗಿಗಳು ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಲು ನಿರ್ದೇಶನವಿತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಹೆಸರೂ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅನುರ ವಾಗಿರುವುದೆಂಬುದು ನಮ್ರಮೂರ್ತಿ ರಾಯನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ತಿಳಿದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಯ ಸಭಾಮಂದಿರದ ಒಳವಂದು ಮಯೂರಾಸನದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾದನು.

ತಿಮ್ಮಣ್ಣಕವಿ ಅರಸನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಚನ ಮಾಡಿದನು.

‘ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಕವಿ! ನಾರಣಪ್ಪ ಅಗೆಬರೆದಿಟ್ಟ ಭಾರತವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ನಾನು ಇತ್ತ ಸೂಚನೆ ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಕಾರ್ಯಗತವಾಗಿದೆ?’

‘ಪ್ರಭು. ನಾರಣಪ್ಪನವರ ಭಾರತವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ತಮ್ಮ ಆದೇಶದಂತೆ ಶಾಂತಿಪರ್ವದಿಂದ ರಚನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೇನೆ. ಸರಸ್ವತಿ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತರಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಓಲೆಗರಿಗೆ ಇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಗೇ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದೇನೆ. ಪರಾಂಬರಿಮೋಣವಾಗಲಿ.’

ತಿಮ್ಮಣ್ಣಕವಿ ಹಿಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿ, ವ್ಯಾಸಸೀರದಲ್ಲಿ ತಾಳೆಗರಿಯ ಕಡತವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಶಾಂತಿಪರ್ವದ ಕೆಲವು ಭಾಗವನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಪಠಿಸಿದನು. ರಾಯ ತಲೆದೂಗಿದನು.

ತಿಮ್ಮಣ್ಣಕವಿಯ ಭಾರತವಾಚನ ಮುಗಿವುಗೊಳ್ಳಲು ರಾಯ ಎಂದನು ‘ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಆಹ್ವಾನದ ಮೇಲೆ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕಳುಹಿದ್ದೆ, ಇಂದಿನ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಗೆ ತಪ್ಪದೆ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು’

‘ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿತಾರಚನೆಗೆ ಕಲೋಪಾಸನೆ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ, ದೇವಾರಾಧನೆ. ಅವರು ಭಕ್ತಿಯ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಮನಬಂದಂತೆ ಹಾಡಿಮದೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಗೀತೆ, ಸಂಗೀತವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದೆ. ಯಾರ ಅಂಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ದಾಸರು ಭಕ್ತಿತನ್ಮಯರಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೇವನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರ ಹಂಗೂ ಅವರಿ ಗಿಲ್ಲ; ಇನ್ನು ಅರಸರೋಲಗಕ್ಕೆ ಬರುವುದುಂಟೆ! ಬಂದರೂ ಆಕಸ್ಮಿಕ’ ಎಂದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಕವಿ.

“ ನೀನ್ಯಾಕೋ ನಿನ್ನ ಹಂಗ್ಯಾಕೋ
ನಿನ್ನ ನಾಮವೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕೋ ”

ಸುಮಧುರವಾದ, ಭಕ್ತಿತನ್ಮಯವಾದ ದನಿಗೇಳಿ ಸಭಿಕರೆಲ್ಲ ಚಕಿತರಾದರು. ಕೆಂಪು ರೇಸಿಮೆಯ ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ಮೈಯೆಲ್ಲ ಶಂಖಚಕ್ರಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಂಬೂರಿ ಮೀಟುತ್ತ, ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಂತೆ ಕಣ್ಣನ್ನು ಅರೆಮುಚ್ಚಿ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸುಮಧುರಸ್ವನವನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮೂರ್ತಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಸಭಾಮಂದಿರದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ರಾಯ ಧಿಗ್ಗನೆದ್ದು, ಪುರಂದರದಾಸರ ಸನಿಹೆ ಸಾಗಿ, ಕೈವಿಡಿದು ಕರೆತಂದು ಮಯೂರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ತಾನು ಅವರ ಪದತಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದನು. ರಾಯನ ವಿನಮ್ರತೆಯನ್ನೂ, ದೈವಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಕವಿಗಳನೇಕರ ಕಣ್ಣು ಆನಂದಬಾಷ್ಪದಿಂದ ತೇವಗೊಂಡಿತು.

ತಾವು ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಮಯೂರಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದೇವೆಯೋ, ಮುಳ್ಳು ಪೊದೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದೇವೆಯೋ ಎಂಬ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದ ದಾಸರು ಕರ್ಣಗಳನ್ನು ಅರೆಮುಚ್ಚಿ ಹಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು; ಅರಸನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ, ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಗಳ ನಡುವೆ, ರಾಜಸಭಾಭವನದಲ್ಲಿ ಇರುವೆನೆಂಬ ಪರಿವೆಯೇ ಇಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ. ಹಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು; ರಾಯ,

ಮಹಾನವಮಿ

ನೂರಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತು

ಸಭಿಕರು ತನ್ಮಯರಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ದನಿ ನಿಂತಂತೆ ಭಾಸವಾಯ್ತು ; ಸಭಿಕರು ಕಣ್ಣುಜ್ಜಿ ಕೊಂಡು ನೋಡಿದರು. ಹೌದು, ದಾಸರ ಆಕೃತಿ ಈಗ ಮಯೂರಾಸನದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಮೈಮರೆತು ಗಾನಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಬಂದಂತೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರ ನಡವಳಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ರಾಯ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕರೆಯಿಸಲು ದೂತರನ್ನಟ್ಟುವ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಎಳೆಸದೆ, ಮಯೂರಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದನು.

ಆಸನದ ಮಯೂರದ ಗರಿ ಸವರುತ್ತ ರಾಯನೆಂದ 'ಆಂಧ್ರಕವಿತಾ ಪಿತಾಮಹನಿಗೇಕೆ ಇಂದು ಎಂದಿಲ್ಲವ ಮೌನ?'

ಈ ಬಿರುದಾಂತನಾರೆಂದು ತೆಲುಗು ಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ಚಕಿತರಾದರು. ತನ್ನನ್ನು ಉದ್ದಿೃತಿಸಿಯೇ ರಾಯ ಮಾತ ನಾಡಿದುದೆಂದು ಪ್ರತಿ ತೆಲುಗು ಕವಿಯೂ ಭ್ರಮಿಸಿದ. ಸಂದಿ ತಿಮ್ಮನಂತೂ ಬಹು ಹೆಮ್ಮೆಗಾರ ; ಈ ಮಾತು ತನಗೇ ಅನ್ವಯಿಸಿದುದೆಂದು ಆವನಿಗೆ ಖಂಡಿತ ; ಎದ್ದು ನಿಂತು ಅರಸನಿಗೆ ಉತ್ತರವೀಯಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತೆನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ತಟಕ್ಕನೆ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದ್ದ :

'ಪ್ರಭು. ತಾವು ಅಸಿರಿಕ್ಷಿತವಾಗಿ ನನಗೆ ಕರೆದ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಾ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದೆನೆ. ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಆಂಧ್ರಕವಿತಾಪಿತಾಮಹನೆಂದು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಆಂಧ್ರಕವಿತಾಪ್ರಪಿತಾಮಹನೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ಲೇಸು'

ವಿದೂಷಕ ರಾಮಕೃಷ್ಣನ ಮಾತಿಗೆ ಸಭಿಕರೆಲ್ಲ ಗೊಳ್ಳೆಂದರು. ವೆದ್ದನ್ನ ಆಗಿನಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ನಗುತ್ತಿದ್ದ ; ಆಂಧ್ರಕವಿತಾಪಿತಾಮಹ ತಾನೇ ಎಂದು ಅವ ಬಲ್ಲ.

ತೆನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನ ಮಾತಿಗೆ ರಾಯ ಮುನಿಸುಗೊಂಡಂತೆ ತೋರಿತು ; ಹುಸಿ ಮುನಿಸೇನೋ ರಾಯ ಬಲ್ಲ. ಬಾಯೇನೋ ಗದ್ದರಿಸಿತು 'ರಾಮಕೃಷ್ಣ. ನಿನಗೆ ಸರ್ವದಾ ಅಪಹಾಸ್ಯ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಮುಖದೋರಬೇಡ, ಹೋಗು'

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಧಡಧಡನೆ ಎದ್ದು ಹೋದನು.

ರಾಯನ ದೃಷ್ಟಿ ಪೆದ್ದನ್ನನ ಕಡೆ ನಿಂತಿತು. 'ಯಾರಿಗಿಲ್ಲದ ವಿನಮ್ರತೆ ನಿನಗೇಕೆ! ನಿನ್ನ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ನಮ್ರತೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದೀಯೇನು!'

ಪೆದ್ದನ್ನ ನಸುನಕ್ಕು ಮೆಲ್ಲನೆದ್ದು ನಿಂದನು. 'ಪ್ರಭು. ಬಿರುದನ್ನು ಇನ್ನೂ ನನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕವಿತಾಸಿತಾಮಹರು ತಾನೇ ಎಂದು ಹಲವರು ಭಾವಿಸುವಾಗ ನಾನೊಬ್ಬ ಮಾತ್ರ ಬೀಗಲೆಂತು!'

ರಾಯ ಕಾಷ್ಟ್ರೀರವ ರಾಲು ತರಿಸಿದನು; ವರಾಹಲಾಂಛನವಿರುವ ವಜ್ರಪದಕ ತರಿಸಿದನು! ತೋರಮುತ್ತಿನ ಹಾರ ತರಿಸಿದನು; ಕವಿಗಂಡ ಪೆಂಡಾರ ತರಿಸಿದನು. ಮಯೂರಾಸನದಿಂದಿಳಿದು ಪೆದ್ದನ್ನನ ಬಳಿ ನಿಂದು, ಅವನ ಕೊರಗಿಗೆ ತೋರಮುತ್ತಿನ ಹಾರವೇರಿಸಿದನು; ಎದೆಗೆ ಪದಕ ನಿಟ್ಟಿಸಿದನು; ಭುಜಕ್ಕೆ ಶಾಲು ಹೊದಿಸಿದನು; ಕವಿಗಂಡ ಪೆಂಡಾರವನ್ನು ಪೆದ್ದನ್ನನ ಕಾಲ್ಗೆ ತಾನೇ ತೊಡಿಸಿದನು.

'ಅಂಧ ಕವಿತಾಸಿತಾಮಹ ನೀ' ಎಂದನು.

ಸಭಿಕರೆಲ್ಲ ತಲೆದೂಗಿದರು; ನಂದಿತಿನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕರುಬಿದನು. ರಾಯ ಅಂಬಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದಾದರೂ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಪೆದ್ದನ್ನ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ರಾಯ ಆನೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಾನೇ ಕೈನೀಡಿ ಪೆದ್ದನ್ನನಿಗೆ ಆನೆ ಹತ್ತಲು ಆಸೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನೆನಪಾಯ್ತು.

ಪೆದ್ದನ್ನ ಸ್ವವಿರಚಿತ 'ಮನು ಚರಿತ್ರಮು' ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಓಲೆಗು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ತಂದು ಸಮರ್ಪಣೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಪ್ರಭುವಿನ ಪದತಲದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಪ್ರಭುವಿನ ಪದಯುಗ್ಮದಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಗುಲಾಬಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದನು. ಕವಿ ಕೇಳಿದ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು, ಅಗ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ರಾಯ ಅವನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿದನು.

ಮಹಾನವಮಿ

ನೂರನೂವತ್ತೊಂದು

ಸಭಿಕರು ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ನೇಪಥ್ಯದಿಡೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿದರು. ವಿಕೃತಾಕೃತಿಯೊಂದು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡಿತು. ಹತ್ತಿರವಾದಮೇಲೆ ಅದು ಮುಖಕ್ಕೆ ಮಡಿಕೆ ಕವಿಚಿಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಧ್ಯಾನವಾಯ್ತು. ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರವಾಗಲು, ಅದು ತೆನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನ ಆಕೃತಿಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣು ಕಾಣಲು ಮಡಿಕೆಗೆ ಎರಡು ತೂತು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲ ನಗತೊಡಗಿದರು.

‘ ಇದೇನೀ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ! ಹೀಗೇಕೆ ಬಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ? ಮತ್ತೆ ಬರಬೇಡೆಂದು ನಾ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ? ’ ರಾಯ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ.

‘ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮುಖ ತೋರಿಸಬಾರದೆಂದು ಆಪ್ತನೆಯಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬಾರದೆಂದಲ್ಲ. ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ನನ್ನ ಮುಖ ಕಾಣದಂತೆ ಮಡಿಕೆ ಕವಿಚಿಕೊಂಡಿದೇನೆ ’

ಸಭಿಕರು ನಕ್ಕರು.

‘ ನಿನ್ನ ಚಾತುರ್ಯ ಮೆಚ್ಚುವಂಥದೇ ಸರಿ. ನಿನ್ನಗೇನು ಬಹುಮಾನಬೇಕು ? ’ ರಾಯ ಕೇಳಿದ.

ತೆನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಅಗ್ರಹಾರ ಕಾಣಿಕೆ ದೊರೆಯಿತು. ರಾಯನ ಕೋಪವನ್ನು ಕೆಣಕಿ, ತಾವೂ ಮಡಿಕೆಗೆ ತೂತು ಹೊಡೆದಿದ್ದರೆ ತಮಗೂ ಅಗ್ರಹಾರ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು, ಎಂದು ತಹಿತಹಿಸಿದರು ಕೆಲವು ಕುಕವಿಗಳು.

ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ಭುವನವಿಜಯದ ಒಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಪಳಿಗೆ ನೇತಿದ್ದ ಹೊನ್ನ ಹಲಗೆಯ ತೂಗುಯ್ಯಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ರಾಣಿ ತಿರುಮಲದೇವಿ ಮೆಲಿತಾಗಿ ತೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಅರಸು ಕುಮಾರವೀರಯ್ಯನ ಮುದ್ದುಕುವರಿಯಾಗಿ ಸುಖತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದವಳು; ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾಗಿ ಸುಖಸಾನ್ಮಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದವಳು. ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸವತಿಯರಿದ್ದರೂ ಸವತಿಮಾತ್ಸರ್ಯ ಸುಳಿಯದಂತೆ ಭರ್ತನ ನಡವಳಿಕೆ. ಎಂದೂ ಅಸುಖದ ಸೋಂಕೇ ಅರಿಯದವಳು. ಈಚೀಚೆಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೊಂದು

ಚಿಂತಾರೇಖೆ ಅವಳ ಸುಸ್ಥಿಗ್ಧ ನಿರ್ಮಲ ಭಾಳದಲ್ಲಿ ಮೂಡುವುದು. ತನ್ನ ಮನವನ್ನು ಭರ್ತನೆದುರು ಬಿಚ್ಚಬೇಕೆಂದು ಹಲವು ಬಾರಿ ಬಯಸಿದವಳು ಅದೇಕೋ ಅವನೆದುರು ಅವಳ ಬಾಯೇ ತೆರೆಯದು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ. ಅಂತರಂಗದ ಆಶೋಚನೆಯನ್ನು ಇಂದು ಒಡೆದು ನುಡಿಯಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸುಖನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಅರಸ ಎಚ್ಚಿತ್ತಕೂಡಲೇ ತನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ದಾಸಿಗೆ ಅಣತಿಸಿದ್ದಳು. ಅರಸ ಏಳುವ ವೇಳೆಗೆ ತಾನೆಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತೆಯಾಗಿ ಇಂದು ಅವಕಾಶ ತಪ್ಪಿಹೋದೀತೋ, ಎಂದು ಅವಳೆಂದು ನಿದ್ರಿಸುವ ಗೋಜಿಗೇ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ತರುಚ್ಛಾಯೆಯ ತಂಪಿನಲ್ಲಿ, ಉಪವನದ ಕುಸುಮಗಂಧಿತಪವನದ ಕಂಪಿನಲ್ಲಿ ತೂಗುಯ್ಯಲೆಯ ಹಿತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು, ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಗೀತಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತ. ರಾಯಕಣ್ಣೆರೆದವನೆ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯ ಕೊರಲುಕೇಳಿ ವಿಸಿತನಾಗಿ ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತನಾದನು. ಅರಸ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡುದನ್ನು ಅರಿತು ದಾಸಿ ಮೆತುವಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ಬಂದು, ರಾಣಿಗೆ ಅರುಹಿದಳು. ತಿರುಮಲದೇವಿ ತಟಕ್ಕನೆ ತೂಗುಮಂಚವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಸಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಭರ್ತನ ಬಳವಂದಳು.

‘ ಹೊಸನಿದ್ದೆಯ ಮುಸುಕು ಹರಿದಿದ್ದವನು ರಾಣಿಯ ಮಧುರಸ್ವನವನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತ ಸುಖಿಸಿದೆ. ರಾಣಿ ನಡುವೇ ಎದ್ದು ಬಂದು ಸುಖಭಂಗಮಾಡಿದುದೇಕೆ ? ’

‘ ಅರಸನ ಮಧುರಸ್ವನವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ’

‘ ಏನೆಂದು ? ’

‘ ನನಗೆ ಬಹು ದಿನಗಳ ಹಂಬಲ.... ’

‘ ನನ್ನ ಳ್ಲೂ ಸಂಕೋಚವೇ ! ’

‘ ತಿರುಮಲ ಯುವರಾಜನಾಗಬೇಕೆಂದು ’

ಕೃಷ್ಣ ದೇವರಾಯ ತಡೆಯಲಾರದೆ ನಕ್ಕನು.
 'ರಾಣಿ, ಯುವರಾಜನಿನ್ನಾರು? ತಿರುಮಲನೇ ಅಲ್ಲವೆ?'
 ' ಸಂದೇಹವೇನು! ಯೌವರಾಜ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ
 ನಾಗಬೇಕೆಂದು.'

' ಬೇಡ, ಬೇಡ '

ರಾಣಿ ಬಿಚ್ಚಿದಳು. ಬಿಡುಗಡ್ಡು ಬಿಟ್ಟು ಭರ್ತ
 ನನ್ನು ದುರುದುರು ನೋಡಿದಳು; ಕಂಗಳಲ್ಲಿ ನೀರ
 ತೆಳುತೆರೆ ಮುಸುಕಿತು. ' ಹಾಗಾದರೆ ಯುವರಾಜ
 ನಾರು? ನಾನೇ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಲ್ಲವೆ! ಸವತಿಯರ
 ಲ್ಲೊಬ್ಬರ ಮಗನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವೇನು?
 ಹಾಗಾದರೆ ತಿರುಮಲ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯುವರಾಜ ! '

ರಾಯನ ಮೊಗ ಗಂಭೀರವಾಯ್ತು. ' ಯುವರಾಜನಲ್ಲ, ಮಹಾರಾಜ '

ರಾಣಿಯ ಕಂಗಳಿಂದ ಬಿಸಿಯ ಹನಿ ಜಕ್ಕನೆ ಜಗುಳಿದವು. ' ನನಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯಲೋಪವೆ! ಅರಸರಿಗೆ
 ಅಲ್ಪಾಯುಸ್ಸೇನು? '

' ರಾಣಿ, ಈ ಬಗೆಗೆ ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿದೇನೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕ
 ರಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಕಲಹ, ಕಾದಾಟಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಸ್ತಿವಾರವೇ ಅಬಲವಾಗುವಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಉದಿಸಿವೆ.

ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಅಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರಮೂವತ್ತೈದು

ನನ್ನ ಅನಂತರ ಯಾರು ಕರ್ಣಾಟಕಾಧೀಶ್ವರನಾಗಬೇಕೆಂದು ಅರಸುಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಹಗಳು ಉಂಟಾಗುವುದು ನನಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಅನಪೇಕ್ಷಿತ. ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಾದರೂ ಈ ಅಂತಃಕಲಹದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಲೆಂದು ನಾನೊಂದು ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಕಿದೇನೆ. ನಾ ಸಿಂಹಾಸನಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಈಗಲೆ ತಿರುಮಲದೇವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವುದು ; ನನ್ನ ನಂತರದ ಅರಸು ನಿಶ್ಚಿತನಾದನಲ್ಲ ! ನನ್ನ ತಮ್ಮದಿರಾಗಲಿ, ವೀರನರಸಿಂಹನ ಪುತ್ರನಾಗಲಿ ಗದ್ದುಗೆಗಾಗಿ ಅಂತಃಕಲಹ ವನ್ನೆಸಗುವುದು ತಪ್ಪುವುದು '.

ರಾಣಿಯ ದುಃಖಾಶ್ರು ಆನಂದಾಶ್ರುವಾಯ್ತು ; ದುಃಖದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿದಮೊಗ ಸಂತಸದಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿತು. ' ಏನು ! ತಿರುಮಲ ಈಗಲೇ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆ ! ನಾ ರಾಜಮಾತೆಯೆ ! '

ಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದ ರಾಯನಮೊಗದಲ್ಲಿ ಕಿರುನಗೆ ಲಾಸ್ಯವಾಡಿತು. ' ನಾನು ರಾಜ್ಯಚ್ಯುತನಾಗುವುದು ನಿನಗೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ; ನಿನ್ನ ಮಗ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗುವುದು ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷಕರ. ಭರ್ತನಿಗಿಂತ ಪುತ್ರ ಹೆಚ್ಚೇನು ? '

ಉಲ್ಲಸಿತವಾಗಿದ್ದ ರಾಣಿಯಮೊಗ ಗಂಭೀರವಾಯ್ತು. ' ಭರ್ತ ಅರಸಾಗಿದ್ದೇ ಪುತ್ರನೂ ಅರಸಾಗುವನು ; ಭರ್ತನ ನಂತರ ಪುತ್ರನೇ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗುವನೆಂಬುದು ದೃಢವಾಗುವುದು. ರಾಜಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದೇ ರಾಜ ಮಾತೆಯೂ ಆಗಿರುವೆನು. ಇದು ಸಂತೋಷಕರವಲ್ಲವೆ ? '

* * * *

ವಿಜಯಸಾವ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಉತ್ಸಾಹದ ಕಲ್ಲೋಲ ; ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಕೋಲಾಹಲ. ಎಂಟು ವರ್ಷದ ತಿರುಮಲದೇವನಿಗೆ ಇಂದು ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ. ರಾಜಧಾನಿಯ ಮನೆಮನೆಯೂ ರಂಗವಲ್ಲಿ ಕಾರಣಿಗಳಿಂದ, ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ ; ಬೀದಿಬೀದಿಗಳು ಹಸುರೆಲೆಗಳಿಂದ ಬಣ್ಣದ ಬಾವುಟಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನ

ವಾಗುವೆ. ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷ ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ ; ಗಂಟೆಜಾಗಟೆ ಶಂಖಗಳ ನಿನಾದ ಎಲ್ಲ ದೇಗುಲಗಳಿಂದಲೂ ಹೊರಮೂಡುತ್ತಿದೆ ; ಹಲವೆಡೆಗಳಿಂದ ಹೋಮಧೂಮ ಮೇಲೇರುತ್ತಿದೆ. ರಾಜಧಾನಿಯ ನಾಗರಿಕರು ದೈನಂದಿಕ ಉದ್ಯಮಗಳಿಂದ ವಿರಮಿತರಾಗಿ, ವಿನೋದ ವಿಲಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದಾರೆ ; ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ, ಅಶ್ವನೃತ್ಯ, ಭರತನಾಟ್ಯ, ಕೋಲಾಟಗಳ ನೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಿದಾರೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹಿಗ್ಗಿನ ಹೊನಲು ಹರಿದಿದೆ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಾಮಂತ, ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿ, ದಳಪತಿ, ನಾಯಕರೆಲ್ಲ ಸಡಗರದಿಂದ ಉಚಿತ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಐತಂದಿದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸಂತುಷ್ಟಿ, ಇಂದಿನ ಏರ್ಪಾಟಿನಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ದೇವರಾಯನ ನಂತರ ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಂತಃಕಲಹಗಳು ನಿವಾರಿತವಾಗುವುವೆಂದು. ಉತ್ಕಲ ಬಿಜಾಪುರಗಳಿಂದಲೂ ಪಾರಸೀಸ್ಥಾನ ಪೋರ್ಚುಗಲ್‌ಗಳಿಂದಲೂ ರಾಯಭಾರಿಗಳು ಈ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಆಗಮಿಸಿದಾರೆ.

ಭುವನವಿಜಯದ ಸಭಾ ಮಂದಿರ ಇಂದು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತ. ಹೊರನಾಡುಗಳ ಅತಿಥಿ ರಾಯಭಾರಿಗಳೆಲ್ಲ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲ, ಪೌರ ಪ್ರಮುಖರೆಲ್ಲ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿತರಾಗಿ ಉಚಿತಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದಾರೆ. ಪಟ್ಟವಸ್ತ್ರ ವಿಭೂಷಿತನಾದ ಸುಂದರ ಕುಮಾರನ ಬೆರಳವಿಡಿದು ರಾಯ ಗಜಗಮನದಿಂದ ಸಭಾಪ್ರವೇಶಮಾಡುವ ವೇಳೆಗೆ ಉಪವಿಷ್ಣುರಾದವರೆಲ್ಲ ಉತ್ತಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರು. ತಿರುಮಲ ದೇವ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದನು. ಧರ್ಮಗುರು, ಮಂತ್ರಾಲೋಚಕ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ, ಮತಗುರು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ತೀರ್ಥರೂ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ವಿಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದರು. ವೈತಾಳಿಕರು ನೂತನ ರಾಜನ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಉಗ್ರ ಡಿಸಿದರು :

ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ

ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರಮೂವತ್ತೇಳು

ಭುವನಾಧೀಶ್ವರ

ಸಮಸ್ತ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ರಾಜಸರಮೇಶ್ವರ

ಶ್ರೀಮದ್ವಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರಾಧಿಪತಿ

ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಮಹಾರಾಯ ತನೂಭವ

ಸಕಲ ಭೂಮೀಶ್ವರ ನಿಕರ ಮಕುಟ ಏನೃಪ್ತ ಚರಣಾರವಿಂದ ಯುಗಳ

ಸರ್ವ ಭುವನ ಪ್ರಚಾರ

ವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಮಾಕರ್ಷಣ

ತಿರುಮಲದೇವ ಮಹಾರಾಯ.

ಸಾಮಂತರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಪೌರವ್ರಮುಖರು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಬಾಲರಾಜನ ಬೆರಳವಿಡಿದು ಕೃಷ್ಣರಾಯ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದ ನಂತರ, ಎಲ್ಲರೂ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದರು.

ಪಟ್ಟಬಂಧ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂತೋಷ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮುಂದಿನ ಎಂಟು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಆಚರಿಸಲಾಯ್ತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಜನತೆ ವಿವಿಧ ಉತ್ಸವ, ವಿನೋದ, ಪ್ರದರ್ಶನ, ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷ ಪುಳಕಿತವಾಯ್ತು.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಭೌಮನಲ್ಲ; ಮಹಾ ಮಂತ್ರಿ. ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಯಾಗಿದ್ದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಇಂದು ಸಹಾಯಕಮಂತ್ರಿ. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಹಿರಿಯ ಮಗ ದಣ್ಣಾಯಕನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರ ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲಾಯ್ತು. ಇಂದು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಆರೂಢನಾಗುವವನು ಎಂಟು ವಯಸ್ಸಿನ

ನೂರಮೂವತ್ತೆಂಟು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ತಿರುಮಲದೇವ. ತಾನು ಪ್ರಜೆಯಾದಮೇಲೆ ಅರಸನೆದುರು ಉಚಿತ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದಲೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ; ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾದಾಗ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಇತರ ಆಸ್ಥಾನಿಕರಂತೆಯೇ ತಾನೂ ಅರಸನಿಗೆ ಪ್ರಣಮಿಸಿ ಗೌರವದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಾಲರಾಜ ತಿರುಮಲದೇವನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರದ ನಿರ್ವಹಣೆ. ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರವಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಪ್ರದವಾಗಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ತನ್ನ ಉಗನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗುವುದೆಂದು ರಾಯನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಸಂತೋಷ.

ಅಂದು ರಾಯ ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದವನೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಅಂಗಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ದಾಗ ಸೂರ್ಯನ ಕೆಂಬೆಳಕು ಮೂಡಣ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ನಸುನಸುವಾಗಿ ಏರುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಯ ಭುವನವಿಜಯದ ದ್ವಾರ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವಾಗ, ತಿರುಮಲನಿಗೆ ಶಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಕೊಡುವ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಮಾರನಾಯಕ ಅವನತಮುಖಿಯಾಗಿ ಹೊರನಡೆದಿದ್ದನು.

‘ ಮಾರನಾಯಕ ! ’

ಮಾರನಾಯಕ ತಲೆನಾಗಿ ಪ್ರಣಮಿಸಿದನು

‘ ಬಿಲ್ವವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಮುಗಿಯಿತೆ ? ’

‘ ಇಲ್ಲ ’

‘ ಮತ್ತೆ ? ’

‘ ಚಿಕ್ಕಪ್ರಭು ಇನ್ನೂ ಎದ್ದಿಲ್ಲ ’

‘ ಆದೇನು ? ’

ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಅಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರ ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತು

‘ಅದೇಕೋ ಈಚೆಗೆ ಬರುಬರುತ್ತ ಸಿಕ್ಕಿ, ಇಂದು ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಏಳಲೂ ಆಪೇಕ್ಷೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾ ಏನೂ ಹೇಳಲಾರದೆ ಕಾದು ಸುಮ್ಮನಾದೆ’.

‘ಬೊಮ್ಮಪಂಡಿತ ನಾಡಿಸರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದನೆ?’

‘ನೆನ್ನೆ ಮಾಡಿದ್ದ; ಈ ದಿನವೂ ಮಾಡಿದ. ಯಾವ ರೋಗ ಚಿಹ್ನೆಯೂ ಇಲ್ಲ, ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ’.

ರಾಯ ನೇರವಾಗಿ ಮಹಡಿಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋದ. ವಾತಾಯನದಾಚೆಯ ಸೀಲಾಕಾಶವನ್ನು ಅರ್ಥಹೀನವಾಗಿ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ, ಹೊನ್ನಮಂಚದಲ್ಲಿ ಒರಗಿದ್ದ ತಿರುಮಲನ ಮೊಗ ಬಿಳಿಚಿತ್ತು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರೂ, ಮೊಗ ಅಗಲದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ. ತಲೆಗೂದಲು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ. ಇಂಥ ಸೂರಗದ ಬಗೆಯಲ್ಲೂ ಮನೋಹರನಾಗಿದ್ದ ಕುಮಾರನನ್ನು ರಾಯ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿದ. ರಾಯ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು, ಅವನ ಆಗಮನವೂ ತಿರುಮಲನಿಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲ.

‘ನಿದ್ದೆಯಾಯಿತೆ, ತಿರುಮಲ!’

ತಿರುಮಲನ ದಿಟ್ಟ ತಟಕ್ಕನೆ ದನಿಯ ಕಡೆ ಹೊರಳಿತು. ತಾನೇನೋ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದವನಂತೆ, ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ನಾಚಿದನು. ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಕಾಲಲ್ಲೊದೆದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತನು.

‘ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಿಕ್ಕಿ ಯೆ? ಅನಾರೋಗ್ಯವೆ?’

ತಿರುಮಲ ಇನ್ನೂ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಣಿಯೂ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಳು. ‘ಅನಾರೋಗ್ಯವಲ್ಲ, ದೃಷ್ಟಿ! ದೃಷ್ಟಿ! ಬಾಲರಾಜನ ಮೋಹನ ಮೂರ್ತಿಯಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣು ಬಿದ್ದು ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ ದೃಷ್ಟಿ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಾಯಿತ ಕಟ್ಟಿಸಬೇಕು’.

ಮತಗುರು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರಿಂದ ತಾಯಿತ ಕಟ್ಟಿಸಲಾಯ್ತು ; ಸ್ವತಃ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಹೋಮಹವನ ನಡೆಸಲಾಯ್ತು. ಹೋಮ ಮುಗಿದ ಮಾರನೆಯದಿನ ತಿರುಮಲನ ಮೈ ತಣ್ಣಗಾಯ್ತು. ಗೋವೆಯಿಂದ ಕರೆಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂದೇ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಡಾಕ್ಟರರು ವರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ವಿಷಪ್ರಯೋಗ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು.

ವಿಷ! ವಿಷ! ವಿಷ! ಎಂಬ ಮಾತು ಗಳಿಗೆಯೊಳಗೆ ಅರಮನೆಸುಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿತು. ಗಂಟಿಯೊಳಗೆ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹರಡಿತು. ಹೌದು! ವಿಷ! ವಿಷಪ್ರಯೋಗ! ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸಾಯಲುಂಟೆ ಬಂಗಾರದ ರಾಜಕುಮಾರ! ಆದರೆ ಅಭಿಯೋಗ ಮಾಡಿದವರು ಯಾರು ? ಯಾರು ? ಹಲವಾರು, ನೂರೆಂಟು ಊಹಾಪೋಹಗಳು ಗಾಳಿಯನ್ನು ಮಸೆದವು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು, ದಣ್ಣಾಯಕ, ಎಂದು ; ಮಂತ್ರಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯ ಮೇರೆ ಅವನ ಹಿರಿಯ ಮಗ ದಣ್ಣಾಯಕ ಬಾಲರಾಜ ತಿರುಮಲದೇವನಿಗೆ ನಿದಾನವಾಗಿ ಕೊನೆ ತರುವಂಥ ವಿಷಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ, ಎಂದು ; ಹಲವು ಜನದಿಂದ ಈ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು.

ರಾಯ ಬೆಚ್ಚಿದ ; ಬೆದರಿದ ; ಕಂಬನಿ ಮಿಡಿದ ; ಅವಡುಗಚ್ಚಿದ ; ಕೋಪಗೊಂಡ ; ಕೋಪದಿಂದ ಕಂಪಿಸಿದ ; ಕ್ರೋಧೋನ್ಮತ್ತನಾದ. ತನ್ನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಕುಮಾರ ಅಸಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ, ಅಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಅವಸಾನಗೊಂಡನೆಂಬ ಅತೀವ ವ್ಯಸನ ; ದುರ್ಮರಣಗೊಂಡು ತನ್ನ ಸೆ ಭಗ್ನ ಪಾಯ್ತೆಂಬ ಬೇಗುದಿ ; ಕುಶಲ ಮಂತ್ರಾಲೋಚಕನಾಗಿ ಸಾಂರಾಜ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಕನಾದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನೇ ಇಂಥ ಹೊಲ್ಲಗೆಲಸಗೈದನೆಂಬ ಕ್ರೋಧ. ಬಾನೇ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದಂತೆ ರಾಯ ಹೌಹಾರಿದನು.

ರಾಜಸಭೆ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಮುಖ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸೇನಾನಿರ್ದೇಶಕರು ಐತಂದಿದ್ದರು. ರಾಜಾಜ್ಞೆ

ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಅಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರನಲವತ್ತೆಂದು

ಯಂತೆ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಲ್ಲದೆ ಅವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ದಣ್ಣಾಯಕ, ಗೋವಿಂದರೂ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಹಲವು ಸಂಬಂಧಿಗಳೂ ಕರಿತರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆಸ್ಥಾನಿಕರೆಲ್ಲರ ಮನದಲ್ಲೂ ತೀವ್ರ ಸಂದೇಹ, ಸಂದಿಗ್ಧತೆ ತುಯ್ಯಲಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಯಾರೂ ಪಿಸುಗುಸುಗುಟ್ಟುವುದೂ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ದಣ್ಣಾಯಕರಿಗೆ ಇಂದು ಎಂದಿನ ಗೌರವ ಪೀಠವಿಲ್ಲ; ಅಧೋದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ದೂರ ಗೋಡೆಗೆ ಆತು ನಿಂತಿದ್ದರು; ಭೀತಿಯಿಂದ ಕಳೆಗುದಿದ ವೊಗವಲ್ಲ; ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಸೂಚನೆಯಿಲ್ಲ; ಶಿಕ್ಷೆಯ ದಿಗಿಲಿಲ್ಲ; ಗಂಭೀರ, ಸಿಂಚಿತ ಮುಖಮುದ್ದೆ.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ತಟಕ್ಕನೆ ಸಭಾಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಾಗ ಆಸ್ಥಾನಿಕರೆಲ್ಲ ಬೆಚ್ಚಿ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಇಂದು ರಾಯನಿಗೆ ವಸನಗಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಲ್ಲ; ದರ್ಪದ ಉಜ್ವಲತೆಯಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಉಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಐತಂದಿದ್ದನು. ಉಜ್ವಲ ನಯನಗಳು ಇಂದು ವಿಷಣ್ಣ; ಮೊಗ ಲೋಕದಿಂದ ಕಂದಿ ತುಸು ಬಿಳುಪೇರಿತ್ತು. ಅಧೋವದನನಾಗಿ ನಾಗಿ ಬಂದನು. ಎಂದಿನ ಗಜಗಂಭೀರ ಗಮನವಲ್ಲ; ವ್ಯಾಕುಲತೆಯಿಂದ ಈ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಸೋತ ಹೆಜ್ಜೆ. ಬರಿದಾಗಿದ್ದ ಸಿಂಹಾಸನದೊಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಗಿ ಪ್ರಣಮಿಸಿ, ತನಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಸರ್ವದಾ ಪ್ರಸನ್ನ ಗಂಭೀರವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಯನ ವಿಷಣ್ಣವದನವನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ, ಆಸ್ಥಾನಿಕರೂ ಶೋಕಾಕುಲರಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಸ್ವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ರಾಯನ ದಿಟ್ಟ ಸುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ತಿರುಗಿದುದು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ದಣ್ಣಾಯಕರು ನಿಂತಿದ್ದೆ ಸ್ಥಿರವಾಯ್ತು. ತುಸು ತಡೆದು, ರಾಯನ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಿತು.

‘ಅಪ್ಪಾಜಿ. ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ಮಿತ್ರನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದೆ. ಕಳೆದ ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನೀನು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ, ಚಾಲಕನಾಗಿದ್ದಿ. ನಿನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಚಾತುರ್ಯಗಳಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು, ಬಲತರವಾಯ್ತು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ನಿನಗೂ, ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಅತುಳ ಐಶ್ವರ್ಯ

ಅಧಿಕಾರ ಗೌರವಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನೇ. ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಗಿತ್ತವನೂ ನೀನೇ; ಆದರೆ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು
 ನಿನಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಹಸ್ತಗತಮಾಡಿ ನೀ ಕರ್ತವ್ಯ ಪರಾಜ್ಞುನಾದೆ;
 ಆಸಮಾನ ರಾಜದ್ರೋಹಿ ನೀ. ಅರಸ ವೀರನರಸಿಂಹ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಕಿತ್ತು ತಾರೆಂದು ನಿನಗಾಣತಿಯಿತ್ತು; ಅರಸನ
 ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುವುದು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ; ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಕೀಳುವುದರ ಬದಲು ಆಡಿನ ಕಣ್ಣು
 ಕಿತ್ತು ತೋರಿ, ಮೃತ್ಯು ರಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅರಸನಿಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿದೆ; ಅರಸನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು
 ಗದ್ದಿಗೆಗೇರಿಸುವ ಬದಲು ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಾದೆ. ನನಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ವಚನಭಂಗ ಮಾಡಿದೆ.'

ರಾಯನ ಮನ ವಿರುದ್ಧ ಭಾವನೆಗಳ ತಿಕ್ಕಾಟದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ದಾಡಿತು; ಬಾಯ್ ತಡೆಯಿತು.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ರಾಯನ ಕಡೆಯೂ ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸದೆ, ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೆ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎಂದನು.
 'ನಾ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯನಿಷ್ಠನಾದೆ. ಚಂಚಲವೃತ್ತಿಯ ಆಸಮರ್ಥ ಅರಸನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ
 ಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕೆ ಮಹದುಪಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಸೆರೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣದೇವನನ್ನು ಗದ್ದುಗೆಗೆ ಏರಿಸಿದ
 ನನ್ನ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಇಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜಾಗಣವೆಲ್ಲ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿದೆ; ಭವಿಷ್ಯತ್ ಇತಿಹಾಸಕಾರರೂ
 ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ.'

ಆಸ್ಥಾನಿಕರೆಲ್ಲ ತಲೆದೂಗಿದರು; ಇಂಥ ಮಾತಿಗೆ ರಾಯನ ಬಾಯ್ ಕಟ್ಟುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೂ, ಇದಕ್ಕೆ
 ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೇನು ಬಂದೀತೆಂದು ರಾಯನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿದರು. ರಾಯ ತುಸುವೂ ಚಂಚಲನಾಗದೆ, ವಿಕಾರವಶನಾಗದೆ,
 ನೊದಲ ಶೋಕಾಕುಲ ಗಂಭೀರಸ್ವನದಲ್ಲೆ ನುಡಿದನು.

' ನನ್ನ ಣ್ಣನ ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ, ಎಂಟು ವರ್ಷದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಬದಲು ವಯಸ್ಸನಾದ

ನನ್ನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆರಿಸಿದಂತೆ, ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಮಗ ತಿರುಮಲನ ಬದಲು ಇನ್ನಾರನ್ನೋ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆರಿಸುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ತಿರುಮಲನಿಗೆ ವಿಷಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿಸಿದೀಯೆ.....'

‘ಯಾವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಆರೋಪಣೆ?’ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ತಟಿಕ್ಕನೆ ತಲೆಹಾಕಿದನು.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಮಾತೇ ಆಡದಿದ್ದಂತೆಯೋ, ಆಡಿಯೂ ತನಗೆ ಕೇಳಿಸದಂತೆಯೋ ರಾಯ ಮುಂದುವರಿಸಿದ ‘ಅರಸ ವೀರನರಸಿಂಹನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೀ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದಾಗ ಅವನು ಮೃತ್ಯುಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಕೂಡಲೆ ಮರಣಹೊಂದಿದ; ನಿನ್ನ ದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡಲು ಅವನೇ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜಕುವರನ ಕೊಲೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲಾದರೋ ನಿನ್ನ ದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡಲು ನಾ ಜೀವಂತನೂ ಸಮರ್ಥನೂ ಆಗಿದೇನೆ. ರಾಜದ್ರೋಹವೊಂದಲ್ಲದೆ ನಿರಪರಾಧಿ ಬಾಲಕನೋರ್ವನ ಕೊಲೆಯ ಅಪರಾಧ ನಿನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಣಭಾರವಾಗಿ ಕೂತಿದೆ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಣ್ಣು, ಕೈಗೆ ಕೈ, ಜೀವಕ್ಕೆ ಜೀವ;—ಇದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ತಿರುಮಲನ ಕೊಲೆಗಾಗಿ ನ್ಯಾಯರಾಸನ ನಿನಗೆ, ನಿನ್ನ ಮಗ ದಣ್ಣಾಯಕನಿಗೆ ಮರಣಹಂಡನೆ ವಿಧಿಸುವುದು.’

ಆಸ್ಥಾನಿಕರೆಲ್ಲ ಬೆಚ್ಚಿದರು; ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ದಣ್ಣಾಯಕರು ರಾಯನನ್ನು ಅರ್ಥವಿಹೀನವಾಗಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿದರು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇಂಥ ವಿಷಮತೆಗೆ ಎಡೆಗೊಡಬಹುದೆಂದು ಯಾರೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಯ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದ ‘ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಧಾರ್ಹನಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಜೀವಪರ್ಯಂತ ಸೆರೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿದೇನೆ : ವಿಷದ ಅಭಿಯೋಗದ ಸೂತ್ರಧಾರ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ನೀನು; ನಿನ್ನ ಕೈಗೊಂಬೆಯಾಗಿ ವಿಷಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಮಗ ದಣ್ಣಾಯಕ; ಈ ಶಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಗೊಂದಲ ಹೂಡಬಹುದಾದ ನಿನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮಗ ಗೋವಿಂದ, ಹಾಗೂ ನಿನ್ನ ಈ ಬಂಧುಗಳು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸೆರೆಮನೆಗೆ !’

ದಂಡಾಧಿಕಾರಿ ಭಟಗಣ ಸಮೇತನಾಗಿ ಸಭೆಯ ಒಳವಂದು ಈ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೆರೆಮನೆಗೊಯ್ದನು.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಭೃತಿಯಲ್ಲ. ಆವನ ಬಂಧು ಬಳಗದವರೂ, ಹಿತೈಷಿಗಳೂ, ಅವನಿಂದ ಉಸಕ್ತ ರಾದವರೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇದ್ದರು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ಇಂಥ ಹೊಲ್ಲ ಆಪಾದನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಸೆರೆಮನೆ ಸೇರಿದನೆಂಬುದು ವಿಶೇಷ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ವೀರನರಸಿಂಹನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ವಸೂತ್ರಧಾರಿಯಾಗಿ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಲು ಕಾರಣನಾಗಿ, ರಾಯಸಿಂದಲೂ ತಂದೆಯಂತೆ ಗೌರವಿತನಾಗಿ 'ಅಪ್ಪಾಜಿ'ಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಮಹಾನುಕ್ರಿಯಾಗಿ, ಹಲವಾರು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿ ಇದ್ದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ಹಿರಿಯದೊಂದು ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಹು ದೂರದ ವರೆಗೂ ಆಳದವರೆಗೂ ಬೇರುಬಿಟ್ಟು ಇದ್ದಂತೆ ವಿಜಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವರಾಲಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಇಂಥವನ ಬಂಧನದಿಂದ ಜನದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವುಂಟಾಗುವುದು ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ. ಬರಿ ಮಾತನಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಾಗುವ ಜನವೇ ಹೆಚ್ಚಾದರೂ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಸಮೀಪ ಬಂಧುಗಳೂ, ಅಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಆದ ದಳಪತಿಗಳು ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಈ ದಳಪತಿಗಳು ರಾಯಸಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಗೋಸುಗ ವಿದ್ರೋಹಿಗಳಾಗಲು ಹಿಂದೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಸರಿ ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯ. ತುರಂಗದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಪಡೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಪಡೆವಳ ಪಹರಿಯವನಿಗೆಂದ:

‘ ಸ್ವಭುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿದೆ,—ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು.’

ಪಹರಿಯವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದ್ವಾರದಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸಿ, ತುರಂಗದ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದ. ಪಡೆವಳ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯೆದುರು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿದ :

‘ ಸ್ವಭುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿದೆ,—ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು.’

ಆರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಅಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರನಲವತ್ತೈದು

ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿ; ಇಂಥ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯೇ? ಅದೂ ಮಹಾಸರಾಫಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿತನಾದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ತಾನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ಮನದ ಹೊಯ್ದಾಟವನ್ನು ತೋರಗೊಡದೆ, ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ:

‘ರಾಯಸವೆಲ್ಲಿ?’

ಪಡೆವಳ ಕಂಗಾಲಾದ, ಇಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದ್ದೀತೆಂದು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲವೋ; ತನ್ನ ಪಡೆವಳತನದ ಸಮವಸ್ತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ತನ್ನ ಮಾತು ನಡೆಸಲ್ಪಡುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದನೋ. ತನ್ನ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ತಡುಕಿದಂತೆ ನಟಿಸಿದ.

‘ಓಹ್! ಎಲ್ಲೋ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿದೆ. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುದು ಕಾಣವಾಯ್ತು.’

ತುರಂಗದ ಅಧಿಕಾರಿ ಕರ್ತವ್ಯಪರ. ‘ರಾಯಸವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ತಡವಿಲ್ಲದೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದು.’

‘ಉಂಟೆ, ಉಂಟೆ! ಈ ಕೂಡಲೆ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನನ್ನು ತುರಂಗದಿಂದ ಹೊರಗೊಯ್ದು ದೂರದ ಚಂದ್ರಗಿರಿ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಡಬೇಕೆಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಾಗಿದೆ. ಹಗಲುಹೊತ್ತಾದರೆ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಜನ ಉದ್ರೇಕ ಗೊಂಡಾರು; ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಜನ ಕಾಣದಂತೆ ಕತ್ತಲ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆ.’

‘ರಾಜಾಜ್ಞೆಯ ಅಂಕಿತವನ್ನು ನೋಡದೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗದು.’

‘ರಾಯಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತಪ್ಪಿಗೆ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನ, ತಲೆ ಹೋಗಬೇಕೇನು?’

‘ನಾ ಕರ್ತವ್ಯವಿಮುಖನಾಗಲಾರೆ.’

ಪಡೆವಳನ ಬಾಯಿಂದ ತಟಕ್ಕನೆ ಸಿಕ್ಕುಮೂಡಿತ್ತು. ಅವನ ಸಂಗಡಿಗರೆಲ್ಲ ಚಳಕ್ಕನೆ ಕೈದುಗಳನ್ನು ತುಡುಕಿ ಪಹರೆಯವರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು.

ಖಣಿಲ್ ಖಣಿಲ್....ಖಣಿಲ್ ! ಖಣಿಲ್.... !

ಮಸೆವೆತ್ತ ಕೂರ್ಗತ್ತಿಗಳು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಥಳಥಳ ಮಿಂಚಿದವು. ತುರಂಗರಕ್ಷಕರೆಲ್ಲ ದ್ವಾರದೆಡೆಸಿಂತು ಆಕ್ರಮಣಕಾರರನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದರು. ಪಹರೆಯವರಲ್ಲೊಬ್ಬ ಕುದುರೆಯೇರಿ, ಅರಮನೆಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ. ರಾಯನ ಆಣತಿಯಂತೆ ಅಂಗರಕ್ಷಕಪಡೆ ತುರಂಗದೇ ಧಾವಿಸಿತು. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೆ ತುರಂಗರಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಮಂದಿಯೆಲ್ಲ ನೆಲಕ್ಕೂರಗಿದ್ದರು ; ಆಕ್ರಮಣಕಾರರು ತುರಂಗದ ಒಳನುಗ್ಗಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ದಣ್ಣಾಯಕರಿಗಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅರಸನ ಅಂಗರಕ್ಷಕಪಡೆ ಧಾವಿಸಿ, ಆಕ್ರಮಣಕಾರರ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಿಷ್ಫಲಗೊಳಿಸಿತು. ಆಕ್ರಮಣಕಾರರಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಳಿದವರು ಬಂಧಿತರು.

ದಳಪತಿಗಳ ವಿದ್ರೋಹ ಹಬ್ಬುವ ಸೂಚನೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ರಾಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಇತರ ದಳಪತಿಗಳನ್ನು ನಂಬಲೂ ಸಂಕೋಚ. ಮುಡಿಸಾಗುಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ವಂತದ ವೋರ್ಚುರ್ಗೀಸ್ ಪಡೆಯನ್ನು ಅರಮನೆಗೂ, ನೆರೆಮನೆಗೂ ಕಾವಲಿಟ್ಟನು. ಸತ್ತುಳಿದ ವಿದ್ರೋಹಿ ದಳಪತಿಗಳನ್ನೂ, ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸಿಗಳನ್ನೂ ದೂರದ ಚಂದ್ರಗಿರಿ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಂಧನವಿರಿಸಿದನು. ದಳಪತಿಗಳ ದಂಗೆ ಅಡಗಿತು.

ಬಾಲರಾಜ ತಿರುಮಲದೇವನ ವಿಚಿತ್ರ ಮರಣ ; ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಬಂಧನ ; ಅವನ ಬಿಡುಗಡೆ ಗಾಗಿ ದಳಪತಿಗಳ ದಂಗೆ ; ಈ ಸುದ್ದಿಗಳು ಬಣ್ಣಬಣ್ಣವಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿದವು.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಂದ ಆಗಿದ್ದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸೇವೆಯನ್ನೂ ಅವನ ವಾರ್ಧಿಕ್ಯವನ್ನೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನೂ ಪರಿಗಣಿಸಿ

ಆರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರನಲವತ್ತೇಳು

ರಾಯ ಅವನನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಹೊರತರಿಸಿ, ಬೇರೊಂದು ಸುನ್ಯವಸ್ಥಿತ ಸದನದಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟನು. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವ ಸುಖಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ಒದಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು; ಆದರೆ ಹೊರಬರ ಭೇಟಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ; ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ. ಕಾವಲಿನ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಾಗಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ನೇಮಕವಾಗಿದ್ದರು. ಅದೇ ಕಾವಲುಗಾರ ರಿದ್ದಲ್ಲಿ ಚತುರ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಅವರ ಮನವೊಲಿಸಿ ತನ್ನ ಕಡೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೇನಾದರೂ ವಿದ್ರೋಹಮಾಡಿಯಾ ನೆಂದು ರಾಯ ಆಗಾಗ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನು ಬದಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ದಣ್ಣಾಯಕ, ಗೋವಿಂದ, ವಿದ್ರೋಹಿ ದಳಪತಿಗಳು ಎಂದಿನಂತೆ ತುರಂಗದಲ್ಲಿ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ, ಪರಸ್ಪರ ಸಂಸರ್ಗವಿಲ್ಲದಂತೆ ಒಂಟೊಂಟಿಯಾಗಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಬಿಡುಗಡೆಗಾಗಿ ಹೊರಗಿದ್ದ ಹಿತಚಿಂತಕರು ರಾಯನಲ್ಲಿ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು, ಎಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥ. ದಿನಗಳೆದಂತೆ ಜನ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಮರೆಯುತ್ತ ಬಂದರು. ಬಂಧನಗಳಾಗಿ ಮೂರು ವರ್ಷ ಉರುಳಿದವು.

ದಣ್ಣಾಯಕ ನಡುಹರೆಯದ ವೀರ; ತಂದೆಯಂತೆ ಸ್ಫುರದ್ರೂಪ, ಸಮರ್ಥ, ಚತುರ. ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಜೋಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ ಸಿಂಹದಂತೆ ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ, ಮನೋವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ತುರಂಗದ ಥಂಡಿಯ ಸಣ್ಣ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಗೋಡೆಯಿಂದ ಈ ಗೋಡೆಗೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ ಎಚ್ಚೆ ಹಾಕಿಹಾಕಿ, ಬೇಸತ್ತು, ಸೋತು ಒರಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಕೊಂಚವೂ ಉಣ್ಣದೆ ಒಣಗಿದುದುಂಟು. ಪಹರೆಯವನು ತಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಲುಗಳನ್ನು ವಾಸಸು ಒಯ್ಯಲು ಬಂದಾಗ, ಉಣಿಸು ಇನ್ನೂ ಹಾಗೇ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅನಂತರ ತಿನ್ನುವನೇನೋ, ಎಂದು ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು; ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬಂದಾಗಲೂ ತಟ್ಟೆ ಮೊದಲ ರೀತಿಯೇ ತುಂಬಿ ಇರುವುದು; ಒಯ್ದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಈಗಿಲ್ಲ ತಟ್ಟೆ ತೆಗೆಯಲು ಬಂದಾಗ ಉಂಡು ಆಗಿದ್ದರೂ ಸರಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸರಿ ಒಯ್ದು ಬಿಡುವ; ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು ಹಸಿವಿನ

ನೂರನಲವತ್ತೆಂಟು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ವೇಳೆಗೇ ತಿನ್ನದಿದ್ದರೆ ಆಮೇಲೆ ಹೇಗೂ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು. ಜನಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಮಗನೆಂದರೆ ಪಹರಿಯವನಿಗೆ ತುಸುವಾದರೂ ಗೌರವ, ಆದರ ಇಲ್ಲದೆಹೋಗದು ; ಸಾಲದೆ ದಣ್ಣಾಯಕನೂ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿ. ಪಹರಿಯವ ದಣ್ಣಾಯಕನನ್ನು ಮೊದಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿಸಲು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅವನೇನೂ ಬಾಯ್ ಬಿಡುವವನಲ್ಲ ; ಏನಾದರೂ ಮಾತಿಗೆ ತೊಡಗಿದರೆ ಮೊಗದಿರುಹುವನು. ಪಹರಿಯವ ಮಾತನಾಡುವ ಗೋಜನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ದಣ್ಣಾಯಕನ ವರ್ತನೆಯೇ ಬದಲಾಯ್ತು. ಆಹಾರ ತಿಂದರೆ ತಿಂದ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ, ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಇದ್ದವನು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಹಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ ; ಆಹಾರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ತೀರ ಬಡಕಲುಗೊಂಡಿದ್ದ ಮೈ ತುಸು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತು. ಪಹರಿಯವನು ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡದವನು ತಾನೇ ಮಾತು ತೆಗೆಯತೊಡಗಿದ. ಪಹರಿಯವನಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿ ; ನಂತರ, ಬಂದಿಗಳೆಲ್ಲ ಇದೇ ರೀತಿ, ಎದು ನೆನೆದು ಸುಮ್ಮನಾದ ; ಸೆರೆಮನೆ ಸೇರಿದ ಯೊಸದ ರಲ್ಲಿ ಕೊರಗಿ, ಕೊರಗಿ ವಿಚಿತ್ರ ವರ್ತನೆ; ಸೆರೆಯ ಮರೆ ರೂಘಗೊಂಡಮೇಲೆ ಸಹಜ ಸ್ವಭಾವದಂತೆ ವರ್ತನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ಆದರೆ ದಣ್ಣಾಯಕನ ವರ್ತನೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣ ಬೇರೆ.

‘ ಓಬ. ಸದಾ ಇಷ್ಟೇ ಕೂತಿರುವೆಯಲ್ಲ. ಅಪರಾಧಿಯಾದ ನನಗೆ ಬಂಧನವಾದರೆ ಕಾವಲಿನ ನಿನಗೂ ಬಂಧನವೆ?’

‘ ಏನು ಮಾಡುವುದು, ಒಡೆಯರೆ. ಹೊಟ್ಟೆವಾಡು ನೀಗಬೇಕಲ್ಲ ’.

‘ ಓಬ. ನಿನಗೆ ಮನೆಯಿಲ್ಲವೆ? ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲವೆ? ನಿನಗೂ ಸೆರೆಮನೆಯೇ ನಿವಾಸವಾದರೆ ಮನೆ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳೇಕೆ? ’

ಅತಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಅಸುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತು

‘ ಏನು ಮಾಡುವುದು, ಒಡೆಯರೆ. ಊಟದ ವೇಳೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ; ಎಂದಾದರೂ ರಾತ್ರಿ ಬಿಡುವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದು ’.

‘ ಓಬ. ತುಂಬ ಕಠಿಣ ಜೀವನವಲ್ಲವೇ! ’

‘ ಏನು ಮಾಡುವುದು ಒಡೆಯರೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯಪಾಡು ನೀಗಬೇಕಲ್ಲ ’.

‘ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಜನಕ್ಕೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ’.

ಓಬ ಇಂಥ ಮಾತನ್ನು ಎಂದೂ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ ; ಸುಮ್ಮನೆ ‘ ಹೂ, ಹೂ, ’ ಎಂದ.

ಇನ್ನೊಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಓಬ ಎಲೆ ಜಗಿಯುತ್ತ ದಣ್ಣಾಯಕನ ಸಲಾಕಿ ಬಾಗಿಲನ್ನೊರಗಿ ಕೂತಿದ್ದ.

‘ ಓಬಣ್ಣ ’.

‘ ಓ, ಒಡೆಯ ’ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗಿತ್ತ, ಎಂದೂ ‘ ಓಬ ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದವನು ಇಂದು ‘ ಓಬಣ್ಣ ’ ಎಂದು ಕರೆದುದಕ್ಕೆ.

‘ ಅಷ್ಟೊಂದು ವಯಸ್ಸಾದ, ಅಷ್ಟೊಂದು ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳ ದೊಡ್ಡ ರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯವ, ಎಳೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಚಿಕ್ಕರಾಜನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂಥವರ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿರಬೇಡ ’.

‘ ಅಲ್ಲವೆ, ಒಡೆಯ ’.

‘ ಚಿಕ್ಕರಾಜ ಏನೋ ಕಾಯಿಲೆ ಬಂದು ಸತ್ತರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪು ಹೊರಿಸಿ, ಸೆನೆಗೆ ದೂಡಬೇಕೆ! ಚಿಕ್ಕರಾಜ ಸತ್ತರೆ ನಮಗೇನು ಲಾಭ ’.

‘ ತಮಗೇನು ಬೇಕಾಗಿದೆ ’.

‘ ನಾವು ಹಾಗೆಲ್ಲ ವಿಷಹಾಕಲು ಹೋದೇವೇ ? ’

‘ ಹೇಳಿದರೂ ನಂಬುವರಾರು, ಒಡೆಯ. ಮಗ ಹೋದ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ರಾಜರು ಏನೇನೋ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು’.

‘ ಅವರ ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ನಾವು ಬದುಕೆಲ್ಲ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯಬೇಕೆ ? ’

‘ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನಗೇ ವ್ಯಸನವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಮಗೆ ಯಾವಾಗ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದೀತೋ, ಎನಿಸುತ್ತದೆ’.

‘ ಓಬಣ್ಣ, ನೀನು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವ. ನಾ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದರೆ ನಿನಗೆ ಕೈತುಂಬ ಸಂಬಳ ಬರುವ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೇ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ’.

‘ ನಿಮಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಯಾವಾಗ ಆದೀತು, ಒಡೆಯ ? ’

‘ ನೀನು ಬಿಟ್ಟಾಗ. ಬಾಗಿಲ ಕೀಲಿ ನಿನ್ನ ಕೈಲೇ ಇದೆ’.

ಓಬ ಬಿಚ್ಚಿದ ; ತಟಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಹೋದ.

ಬಂದಿ ದಣ್ಣಾಯಕನೊಂದಿಗೆ ಕಾವಲಿನ ಓಬ ತುಂಬ ಮಾತುಕತೆಯಾಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸೆರೆಮನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿ ಓಬನನ್ನು ಬೇರೆಡೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದನು. ದಣ್ಣಾಯಕನಿಗೆ ಈಗ ಹೊಸ ಕಾವಲು. ಓಬ ಹೆಡ್ಡೆನೆಂದು ಬುದ್ಧಿವಂತ ನಿಂಗ ಈಗ ನೇಮಕ. ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ದುರ್ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಕೆಡಕು ಹೆಚ್ಚು. ನಿಂಗ ಮೊದಮೊದಲು ಬಹು ಬಿಗಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೊನೆಗೆ ದಣ್ಣಾಯಕ ಹಚ್ಚಿದ ಆಸೆಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಜೋತ. ಚತುರನಾಗಿದ್ದು ಬೇಕಾದ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಂತೆ ಹವಣಿಸಿದ.

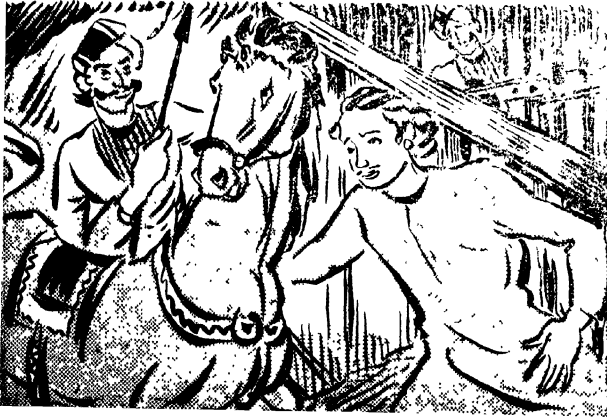
ಅನುವಾಸ್ಯೆಯ ನಡುರಾತ್ರಿ. ದಣ್ಣಾಯಕನ ಸೆರೆಯ ಬಾಗಿಲ ಬೀಗ ತೆರೆಯಿತು. ನಿಂಗ ಮತ್ತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದನು. ನಿಂಗನಿತ್ತ ಕರಿಯುಡುಪು

ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರವತ್ತೊಂದು

ತೊಟ್ಟು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ದಣ್ಣಾಯಕ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರ ಬಂದು ನಿಂತ. ನಿಂಗ ತುರುಗವ ವೌಳೆಯ ಬಳಿ ನಿಂತು ಹೊರ ಪಹರಿಯವರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಎಡಗೆ ದೂರನಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಗೋಡೆಗೆ ಆತು ನಿಂತು ಚಿಟಿಕೆ ಹೊಡೆದನು. ಗೋಡೆಯ ಹೊರ ಬದಿಯಿಂದಲೂ ಚಿಟಿಕೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾದು ನೂಲೇಣಿ ನಿಂಗನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತಾಕಿತು. ನಿಂಗ ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿದ; ಹೊರಗಡೆ ಭದ್ರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿತ್ತು ; ನಿಂಗ ದಣ್ಣಾಯಕನ ಕೃಪೆ ಹಿಡಿದಳೆಂದು ನೂಲೇಣಿಯನ್ನು ತಾಕಿಸಿದನು. ದಣ್ಣಾಯಕ ನೂಲೇಣಿಯನ್ನು ಸರಸರನೆ ಹತ್ತಿ, ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಿಂಗನಿಗೆ ಕಂಡಿತು ; ಇನ್ನೇನು ಅವನ ಆಕೃತಿ ಮರೆಯಾದರೆ ಗೆದ್ದಂತೆ ; ಅವನಾಕೃತಿ ಕೆಳಗೆ ಜಾರಿದುದು ಗೋಚರ. ನಿಂಗ ಚಕಚಕನೆ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿದನು. ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊರಗಡೆ ಕಾಲ್ ಚಾಚಿದನು.

‘ ಛಂ! ’

ತುಪಾಕಿ ಹಾರಿತ್ತು. ಅದೇ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂಗನ ಆಕೃತಿ ಕೆಳಗೆ ಜಾರಿತ್ತು. ಹೋ! ತಮ್ಮ ಒಳ ಸಂಚು ಬಯಲಾಯ್ತು. ದಣ್ಣಾಯಕ, ನಿಂಗ, ನಿಂಗನ ತಮ್ಮ ರಂಗ ಮುವ್ವರೂ ನೂಲೇಣಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿವರು. ಬಳಿಯ ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಕುಳಿತು, ನಾಲ್ಕೂಲೋಟೆ ಓಡಿಸಿದರು.

ಛಂ! ಛಂ!.... ಛಂ!.... ಛಂ!.....

ಆಳು ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ.

ಗುಂಡು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಾಪಟ್ಟಿ ಹಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿಂಗನ ತಮ್ಮ ರಂಗ ಧೊಸಕ್ಕನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿತನು ; ಅವನ ಕುದುರೆ ಸವಾರನಿಲ್ಲದೆ ಸಿಕ್ಕಾಪಟ್ಟಿ ಓಡಿತ್ತು. ದಣ್ಣಾಯಕ, ಸಿಂಗ ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣದಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಕುದುರೆ ಓಡಿಸಿದರು. ಬೆಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತುರಂಗ ರಕ್ಷಕರ ಹುಯ್ಯು ಕೇಳಿಸಿತು. ರಕ್ಷಕರು ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದಾಗ ಕುದುರೆಗಳೆರಡು ಸವಾರರಿಲ್ಲದೆ ಸಿಂತಿದ್ದುದು ಗೋಚರ. ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯ ಕಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹುಡುಕಾಡಿ ನೋಡಿ, ಅನ್ನೇಷಣೆ ಅರ್ಥವಿಹೀನವಾಗಲು ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

* * * *

ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಡಿದಾದ ಉನ್ನತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ದುರ್ಗಪುರದ ದುರ್ಗಮ ದುರ್ಗ. ದುರ್ಗನಾಯಕ ಸಿಂಗನಾಯಕ ದಣ್ಣಾಯಕನ ಮಾವ. ದಣ್ಣಾಯಕ ಬಂಧಿತನಾದಾಗ, ಸಿಂಗನಾಯಕ ಮಗಳು ಮೇಖಲೆಯನ್ನು, ಇಬ್ಬರು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕರೆತಂದು ದುರ್ಗಪುರದಲ್ಲೇ ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ದಣ್ಣಾಯಕರ ಬಿಡುಗಡೆಗಾಗಿ ಸಿಂಗನಾಯಕ ಹಲವು ಪ್ರಮುಖರ ನೆರವಿನಿಂದ ರಾಯನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥ. ಮೇಖಲೆ ಕಂಬನಿಯ ಕೋಡಿ ಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಲ ನೂಕುತ್ತಿದ್ದಳು ; ಭರ್ತನನ್ನ ಗಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದಿತು.

ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಬಹು ವೇಳೆಯಾಗಿತ್ತು ; ಶೋಕಾದಿಗಳ ಮೇಖಲೆ ನಿಂದೆ ಬಾರವೆ ಸದನದ ಮುಂದಿನ ಉಪವನದ ಅಸನದಲ್ಲಿ ಒರಗಿದ್ದಳು. ನಿಲಿಯ ಮೊಗ್ಗುಗಳ ಸವಿಗಂಪು ಆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಆಮೋದಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ ; ತಂಪಾದ ತಿಳಿಗಾಳಿ ಅವಳ ದಗ್ಧ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಂಪು ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಗಿಲಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ ಶಶಿಯ ತೆಳು ರೇಖೆ ಕಣ್ಣಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥವಿಹೀನವಾಗಿ ಕತ್ತಲನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ ಆಸೀನಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರನೆಯ ಮೂರು

ಕೆಲದ ಬಳ್ಳಿ. ಅಲುಗಾಡಿದ ಸದ್ದಾಯಿತು. ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಕರಿಯ ಬಟ್ಟೆಯುಟ್ಟು, ದಟ್ಟವಾಗಿ ತಲೆ
ಗೂದಲು, ನೀಳವಾಗಿ ಗಡ್ಡ ಬೆಳೆದು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವಂತಿದ್ದ ಆಕೃತಿ; ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲ ನಡುವೆ ಮೊಗದ ಬಿಳುಪು
ಮಾತ್ರ ಸಳಸಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೇಖಲೆ ಬೆಚ್ಚಿ ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿದಳು.

‘ ಮೇಖಲೆ ! ’ ಕತ್ತಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಸಿಹ ಸರಿಯಿತು.

ಮೇಖಲೆ ಇನ್ನೂ ಬೆದರಿ, ನಡಗುತ್ತ ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ‘ ಯಾರು ? ’ ದನಿ ಹೊರಮೂಡಿತು.

‘ ನಾನು. ’ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮೇಖಲೆಗೆ ತೀರ ಸಮೀಪ ಬಂದಿತ್ತು.

ಮೇಖಲೆ ಬೆದರುಗಂಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ದುರುದುರು ದಿಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಓಡಲು ಕಾಲು ಬಾರವು.

‘ ನಾನು !.... ಗುರುತಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ?.... ದಣ್ಣಾಯಕ ! ’

ಭೂತವೊಂದನ್ನು ಕಂಡಷ್ಟು ಬೆಚ್ಚಿದಳು; ಕಣ್ಣನ್ನು ನಂಬದಾದಳು; ನಂಬಿ ಹಿಗ್ಗಿದಳು.

ಮೇಖಲೆಯ ಕಿರಲನ್ನು ಕೇಳಿ ಸದನದ ಕಾಸಿನಾಳು ಅರಸುತ್ತ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಎಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಸ್ವಾಮಿ
ಪುತ್ರಿ! ಹಾಗು, ಅಸರಿಚಿತ ಪುರುಷನೊರ್ವ! ಕಾಸಿನಾಳು ಹಿಂಗಡೆಯಿಂದ ಬಂದವನೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಆಗಂತುಕನ ಎರಡೂ
ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆಳೆದು ಬಿಗಿಹಿಡಿದನು.

‘ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗು, ಬಂಟ ’ ಮೇಖಲೆ ಎಂದಳು.

ಕಾಸಿನಾಳು ಬಗೆಹರಿಯದೆ, ಆಗಂತುಕನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ, ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮರಳಿದನು.

‘ ಮೇಖಲೆ ! ಗುರುತು ಹರಿಯಿತೆ ! ’

ಅವಳ ಶೋಕಭರಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಣ್ಣು ಹಿಗ್ಗಿ ಹೂವಾಗಿದ್ದವು.

‘ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅಗಲಿಕೆ ; ತುರಂಗದ ಅಸಹ್ಯ ಜೀವನ ; ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆದ ಗಡ್ಡ, ಕೂದಲು. ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ !’

‘ ಬಿಡುಗಡೆಯೆ ? ’

‘ ಪಲಾಯನ.’

ಮೇಖಲೆ ಬೆಚ್ಚಿದಳು. ಬಳಲಿದ್ದ ಭರ್ತನಿಗೆ ಆಸನ ನಿರ್ದೇಶಮಾಡಿದಳು. ದಣ್ಣಾಯಕ ಆಸೀನನಾಗಿ, ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಗರೆದ.

‘ ನಿಂಗ ! ’

ಬಂದ.

‘ ಆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರು. ನಂತರ ಕರೆಯುವೆ.’

ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿದ್ದ ನಿಂಗನ ಆಕೃತಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಚ್ಚೆಹಾಕುತ್ತ ಸಾಗಿ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕರಗಿಹೋಯ್ತು.

ಮೇಖಲೆ ಭರ್ತನ ಪದತಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದಳು. ‘ ಪಲಾಯನವೆಂದರೆ ವಿಘ್ನ ಇನ್ನೂ ಅಪರಿಹಾರವೆಂದಲ್ಲವೆ ? ಅಕ್ಷೇಮವೆಂದಲ್ಲವೆ ?’

‘ ನಾನು ಇಲ್ಲವೆ ಕೃಷ್ಣ ದೇವರಾಯ ಅಳಿಯುವ ತನಕ.’

‘ ಕೃಷ್ಣ ದೇವರಾಯ ? ’ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಈ ರೀತಿ ಸಂಬೋಧಿಸಿದುದು ಅವಳಿಗೆ ಹೊಸತು.

‘ ಹೌದು. ಸಾವು ಇಲ್ಲವೆ ಸೆರೆ ಆಗುವ ತನಕ ? ’

ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಅಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರಐವತ್ತೈದು

‘ ಈಗ ಪಲಾಯನವಾದುದು ಹೇಗೆ ? ’

ದಣ್ಣಾಯಕ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ಅವನ ದನಿ ಸೋತಿದ್ದುದು ಧ್ಯಾಸಬಂದಿತು ಮೇಖಲೆಗೆ. ‘ ಓ, ಏಳಿ. ಎಷ್ಟೊಂದು ಬಳಲಿರಬೇಕು ; ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆನಲ್ಲ. ತುಸು ಉಪಹಾರವಾಗಲಿ ಮೊದಲು, ಏಳಿ. ’

ದಣ್ಣಾಯಕ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದನು. ‘ ನಿಂಗ ! ’

‘...ಓ ’

....ನಿಂಗ ಬಂದ ; ಮೇಖಲೆ ದಣ್ಣಾಯಕರಿಗೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿವ. ಮುನ್ನುರೂ ಮನೆಯ ಒಳ ಹೋದರು. ಜೀವಾವಧಿ ತುರಂಗವಾಸಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ, ಸತ್ತಂತೆ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜಾಮಾತನ ಆಗಮನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವೆಬ್ಬಿಸದೆ ಇದ್ದೀತೆ ? ಮಲಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದರು. ಮೂರು ದೀರ್ಘ ವರ್ಷಗಳ ಏಕಾಕಿ, ಅಸುಖಿ, ಅಸಹನೀಯ ಜೀವನದ ನಂತರ ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧ, ಪತ್ತೀಪುತ್ರಬಂಧು ಸಹಿತ ಸನ್ನಿವೇಶ ದಣ್ಣಾಯಕನಿಗೆ ಅತೀವ ಆನಂದ ಕಾರಿ. ಸುಖನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದನು. ಬೆಳಗು, ಅವನ ಮೈಮನಗಳ ಆಲಸ್ಯ ಹೋಯ್ತು. ಗಡ್ಡ ಹೋಯ್ತು. ಅವನೀಗ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರಹಿದ್ದ ಬದಿಯಲ್ಲ ; ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದ್ದ ದಣ್ಣಾಯಕ.

‘ ಮಾವಯ್ಯ. ಈಗ ಏನು ಮಾಡೋಣ ? ’

‘ ನನ್ನ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟಾಗಲೇ ನೀ ನನ್ನ ಮಗಳೂ ಮಗನೂ ಆದೆ. ನೀ ಎನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವಿಯೋ ಅದೇ ಮಾಡುವೆ. ’

‘ ರಾಜದ್ರೋಹಿ, ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆಯೇನು ? ’

‘ ಪುತ್ರಜಾಮಾತರ ಹಿತಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂಜರಿಯಲಾರೆ. ’

ನೂರಭವತ್ತಾರು

ಅಳು ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

' ಸರ್ವಬಲಸನ್ನದ್ಧ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕ್ರೋಧದಿದುರು ನಿನ್ನ ದುರ್ಗಮ ದುರ್ಗ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯಿತ್ತೀತು'
 ' ನನ್ನ, ನಿನ್ನ ಹಿತ್ತೈಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗಿ, ರಾಯನ ಬಲ ಮುರಿಯುವ ಹವಣೂ ನಡೆಯಬೇಕು '
 ' ಇಂದೇ ಓಲೆ ಸಹಿತ ದೂತರನ್ನಟ್ಟು. ಇಲ್ಲಿನನ್ನ ಇರವು ಗುಟ್ಟಾಗಿರಲಿ '
 ' ವಿಜಯನಗರದ ಬೇಹುಗಾರರು ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟು ಮಾಡುವ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದವರೆಗೆ '
 ' ನಿನ್ನ ಪಡೆಯನ್ನು ಈಗಲೆ ಬಲಪಡಿಸಿಕೋ '

' ಮುತ್ತವ ಹತ್ತು ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಒಬ್ಬ ಕಟ್ಟುಳು ಸಾಕು. ದುರ್ಗಪುರದ ದುರ್ಗಮತೆಯೇ ನನಗೆ ಹಿರಿಯ ರಕ್ಷೆ. ದುರ್ಗದ್ವಾರ ಇಂದೇ ಮುಚ್ಚುವುದು. '

ಪುತ್ರಾವಸಾನದಿಂದ ಶೋಕಾಗ್ನಿದಗ್ಧನಾದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಬಂದಿಯ ಸಲಾಯನದಿಂದ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿ ದಗ್ಧನಾದ. ತುರಂಗದ ಹಲವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರಗೇಡಿತನಕ್ಕಾಗಿ ತೀವ್ರ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಲಾಯ್ತು.

' ಎಲ್ಲಿ? ಮುದಿನರಿ ತಿಮ್ಮನೆಲ್ಲಿ?' ರಾಯ ಘರ್ಜಿಸಿದ.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನನ್ನು ಹೆಡಮುರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ರಾಯನೆದುರು ತಂದು ಕೆಡವಲಾಯ್ತು.

' ಎಲ್ಲಿ? ದಣ್ಣಾಯಕನೆಲ್ಲಿ? ಯಾವ ಕೃತಂತ್ರಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿದೆ?'

' ಮಗ ಬದುಕಿರುವನೋ, ಸತ್ತಿರುವನೋ ತಿಳಿಯದಂಥ ಸರ್ಪಗಾವಲು ನನಗೆ, ಕಳೆದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ '

' ನಿನ್ನ ಕಪಟನಾಟಕವನ್ನು ನನ್ನೆದುರೂ ಆಡತೊಡಗಿದರೆ ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಸೀಳಿಹಾಕುವೆನು ' .ಘರ್ಜಿಸಿದ ರಾಯನ ಕೈಯಿ ತಟಕ್ಕನೆ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆಯಿತು.

ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರನವತ್ತೇಳು

‘ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇನು, ನನ್ನ ಅಂಗಾಂಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶತಚ್ಛಿದ್ರ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ, ಅವಕಾಶ ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ದುಡಿದು ನಾ ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾದೆ. ’

ರಾಯ ತನಗೆ ತಾನೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಎದನು ‘ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನು ದಣ್ಣಾಯಕ. ಮಾವ ಸಿಂಗನಾಯಕನ ಸದನಕ್ಕೆ ! ’

ರಾಯ ಬೇಹುಗಾರರನ್ನೆ ಟ್ಟಿದನು. ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಬಂತು ಸುದ್ದಿ, ದುರ್ಗಪುರದಲ್ಲಿ ದಣ್ಣಾಯಕನ ಇರವಿನ ಸುದ್ದಿ. ಅದರ ಹಿಂದೇ ಬಂತು ವಿದ್ರೋಹದ ಸುದ್ದಿ ; ಸಿಂಗನಾಯಕನ ನೆರವಿನಿಂದ ದಣ್ಣಾಯಕ ದುರ್ಗಪುರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ಇಂದು ಕರ್ಣಾಟಕದ ಬಸಿರಲ್ಲೇ ವಿದ್ರೋಹ; ಅಂತರ್ಯುದ್ಧ.

ದಣ್ಣಾಯಕನಿಗೆ ಈ ಪ್ರತಿರೋಧ ಜೀವನಮರಣಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಜೀವಾವಧಿ ತುರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಜೀವನಾಶವೂ ಹಿತಕರ. ಈಗ ಬಂಧನವಿಮುಖನಾದೆ ; ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಜೀವದಾನವೂ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸೆರೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಂದೆ, ತಮ್ಮ, ಬಳಗದವರು ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವುದೂ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ಹಿರಿಯರು ಸಾಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದು, ಅದೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲ ; ಇನ್ನು ಉಳಿದಿರುವುದು ದಂಡಮಾರ್ಗ. ಸ್ವಬಲಸಂವರ್ಧನೆಗಾಗಿ ದಣ್ಣಾಯಕ ಶತಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಈಗಾಗಲೆ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಬಂಧುವರ್ಗವಲ್ಲದೆ ಹೊರಗಡೆಯಿದ್ದ ಹಿತಚಿಂತಕರು ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಗಾಗಿ ರಾಯನ ದ್ವೇಷಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿಂಗನಾಯಕನಾದರೋ ತನ್ನ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರಿಯ ಹಿತಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ದಣ್ಣಾಯಕನಿಗಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಧಾರೆಯೆರೆದಿದ್ದನು. ಈ ಬಗೆ ರಾಯನ ಬಹಿರಂಗ ವಿರೋಧವನ್ನು

ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯೂ, ದಳಪತಿಯೂ ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲ. ದಣ್ಣಾಯಕನ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವರಿಂದ ಅನುತಾಪ ಸೂಚಿತವೇ ವಿನಹ ನೇರವಾದ ನೆರವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ದಣ್ಣಾಯಕ ಎದೆಗೆಡಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ಣಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಟಗಣದ ಕೈತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಖಮರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಳ್ಳಕಾಕರು ದರೋಡೆಕಾರರಿಗೆ ಈ ಗಿರಿರಾಜಿ ಆವಾಸ. ದಣ್ಣಾಯಕ ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಭಾವನೆಯ ಆಸೆದೋರಿ ಸೇನೆ ಸೇರಿಸಿದನು ; ಹೀಗೆ ದುರ್ಗಪುರದ ದಂಡಾಳುಗಳಲ್ಲದೆ, ಕಳ್ಳ ದರೋಡೆಕಾರರ ಪಡೆಯೂ ಸೇರಿತು. ದುರ್ಗಪುರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳೆಕೊಲೆಗಳ ಉಗ್ರಉಪಟಳ, ತರುಣರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಎಳೆತಂದು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೊದಲಾಯ್ತು. ಸೇನೆಗೆ ಸೇರಲು ಒಪ್ಪದವರ ಮನೆಗೆ ಲೂಟಿ, ಬೆಂಕಿ. ದುರ್ಗಪುರದ ಸುತ್ತಣ ಜನತೆ ತತ್ತರಿಸಿತು.

ದಣ್ಣಾಯಕನಿಗೆ ದುರ್ಗಪುರದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆ ದೊರೆತಿರುವ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ರಾಯ ಸಿಂಗನಾಯಕನಿಗೆ ರಾಯಸ ಕಳುಹಿದನು, ದಣ್ಣಾಯಕನನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು. ಸುತ್ತಲ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹಾವಳಿಯ ಸುದ್ದಿ ಬಂದೊಡ ನೆಯೇ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಡಲೆ ತಹಬಂದಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಸಿಂಗನಾಯಕನಿಗೆ ಆದೇಶವಿತ್ತನು. ಎರಡಕ್ಕೂ ಮೌನವೇ ಉತ್ತರ. ರಾಯ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಪಡೆಯನ್ನು ದುರ್ಗಪುರದ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿದನು. ಗಿರಿಪಂಜ್ಜಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಗನಾಯಕನ ಪಡೆ ನಡೆಸಿದ ಕಿರುಕುಳ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಕಿರುಪಡೆ ನಿಶ್ಚೇಷ ; ರಾಯನಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಕಳುಹಲೂ ಯಾರೂ ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲ.

ದಣ್ಣಾಯಕನ ಲೂಟಿ, ಹಾವಳಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲು ರಾಯ ಇನ್ನೂ ಕೊಂಚ ದೊಡ್ಡ ಪಡೆ ಕಳುಹಿದನು. ಇದು ಮೊದಲ ಪಡೆಯಂತೆ ನೇರವಾಗಿ ಗಿರಿರಾಜಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ವಿನಾಶವಾಗದೆ ಬಹು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಆರಿಯಬಲ್ಲವರಾರು ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರವತ್ತೊಂಭತ್ತು

ಅವಿತವಿತೇ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ರೋಹಿ ಸೈನ್ಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಲುಕದೆ, ಪೆಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ದೀರ್ಘಕಾಲ ನಡೆದ ಈ ಕದನ ವಿದ್ರೋಹಿ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಲ್ಪ ನಾಶವನ್ನೂ, ವಿಜಯಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪಾರ ನಾಶವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಅರ್ಧಮರ್ಧ ವಿನಾಶಗೊಂಡ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉದ್ಧವಸ್ತವಾಗಲು ಬಯಸದೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿತು. ರಾಯ ಅತೀವ ಕೋಪಗೊಂಡನು.

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಬಂಧಿತನಾದಂದಿನಿಂದ ಅಜಪರ್ಕ ತಿಮ್ಮನೇ ರಾಯನ ಮಂತ್ರಿ. ಅಜಪರ್ಕ ತಿಮ್ಮ ತಾನೇ ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿ ದುರ್ಗಪುರಕ್ಕೆ ಪಡೆ ನಡೆಸಲು ತವಕಗೊಂಡ. ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸಮರ ಕೌಶಲ್ಯ ದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ರಾಯನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡುವ ಹಂಬಲ ಇವನಿಗೆ. ಮಂತ್ರಿ ಅಜಪರ್ಕ ತಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಪಡೆಗೊಂಡು ದುರ್ಗಪುರದ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಗೆಯ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟ ; ದುರ್ಗಪುರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಾರಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ದವಸವಿತ್ತು ; ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಗೆಯಿದ್ದ ಪುರದೊಳಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ತುಸು ಕಾಳು ಕಡ್ಡಿಯೂ ಬರಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಕಿರುಕುಳ ಯುದ್ಧ ಹೂಡಿ ಗೊಂದಲ ಹೂಡಬೇಕೆಂದರೆ ವಿಜಯಸೈನ್ಯ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಗಡೆಗೇ ಕಾಲಿಡದು. ಪಟ್ಟಣಿಗರು ಉಪವಾಸ ಸಾಯುವ ಹೊತ್ತು ಬಂತು. ಸಿಂಗನಾಯಕ, ದಣ್ಣಾಯಕರು ಶರಣಾಗತರಾದರು. ಅಜಪರ್ಕ ತಿಮ್ಮ ದುರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸಿಂಗನಾಯಕನ ಕೈತಪ್ಪಿಸಿ ತನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ದಳಪತಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ; ದಣ್ಣಾಯಕನನ್ನು ಕೈಸೆರೆ ಹಿಡಿದು, ಹೆಡಮುರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ, ಸರ್ಪಗಾವಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದ.

ಭುವನವಿಜಯದ ಉಪವನದ ನಡುವಣ ಶಿಲಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮಂಡಿಸಿದಾನೆ. ಶೋಕ ಕ್ರೋಧ ಬೇಸರ ಜಿಗುಪ್ಸೆಗಳ ತುಮುಲ ರಾಗಭಾವಗಳಿಂದ ಗಳಿಗೆಗಳಿಗೆಗೂ ಮೋಗ ವಿವರ್ಣ. ಹೆಡಮುರಿಗೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಳುವ

ತಿಮ್ಮ, ದಣ್ಣಾಯಕರು ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ರಾಯನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಭಟರು ಮೌನದಿಂದ ನೆಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ; ಬಂದಿಗಳು ಮೌನದಿಂದ ನೆಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ; ರಾಯ ಮೌನದಿಂದ ಬಂದಿಗಳನ್ನು ದುರುದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಗಾಳಿ ಸ್ತಬ್ಧ ; ಉಪವನದ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ನಿಶ್ಚಲ. ಅರಮನೆಯ ಕಲ್ಲು ಗೋಡೆಗಳು ಎಂದಿನಂತೆ ಸೀರವ. ಮೇಲೆ ಸೀಲಾಕಾಶ ಮೋಡದ ತುಣುಕೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಿಷ್ಪಂದ. ಚಿತ್ರಪಟದಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ನಿಶ್ಚಲ, ನಿಷ್ಪಂದ, ಸೀರವ.

ತುಟಿ ಎರಡು ಮಾಡಿ ನೀರವತೆಗೆ ಭಂಗಮಾಡಿದುದು ರಾಯನೇ : ' ದಣ್ಣಾಯಕ. ನೀ ವಿಷಜಂತು. ಕೆಂಡಸಂಪಿಗೆ ಗಿಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ವಿಷಸರ್ಪ. ನಿನಗೆ ಪೋಷಕನಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿ ನಾ ಹಾವಿಗೆ ಹಾಲೆರೆದಂತಾಯ್ತು. ನಿನ್ನ ಅರಸನಿಗೆ ವಿಷವೂಡಿ ಕೊಲೆಸಾತಕಿಯಾದೆ, ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಾದೆ. ಬಂಧನದಿಂದ ಕಳ್ಳನಂತೆ ಪಲಾಯನಮಾಡಿ ನ್ಯಾಯದ್ರೋಹಿಯಾದೆ. ಅಂತರ್ಯುದ್ಧವನ್ನು ಸೆಣಸಿ ರಾಜ್ಯದ್ರೋಹಿಯಾದೆ ; ನಿರಸರಾಧಿ ಪ್ರಜಾನಾಶಮಾಡಿ ಪ್ರಜಾದ್ರೋಹಿಯಾದೆ. ನಿನಗಾವ ಶಿಕ್ಷೆ ? '

ತುಸು ತಡೆದು ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ದಣ್ಣಾಯಕ ಉತ್ತರಿಸಿದ : ' ಆಜನ್ಮ ತುರಂಗವಾಸ ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಬಲನಾದ ಹೇಡಿಯಂತೆ ಮೂಳಿಸವೆನಿಸಿ ನರಳುವುದರ ಬದಲು, ವಿರೋಚಿತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ತುರಂಗದಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದೆ ; ತುರಂಗರಕ್ಷಕರಲ್ಲೇ ಕೆಲವರು ನನಗೆ ನೆರವು ನೀಡಿ, ನಾ ಅಪರಾಧಿಯಲ್ಲ, ನನ್ನನ್ನು ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿದುದೇ ಅಪರಾಧ, ಎಂಬುದನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿ ನನ್ನ ನಿರ್ಗಮನಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು. ನಾ ಬಂಧನದಿಂದ ಹೊರಬಂದುದು ಮತ್ತೆ ಬಂಧಿತನಾಗಲೆಂದಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸಿಯಾಗಬಾರದೆಂದು ದುರ್ಗಮ ದುರ್ಗವಾಸಿಯಾದೆ ; ದಾಳಿ ನಡೆದರೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆಂದು ಪಡೆಗಟ್ಟಿದೆ. ನನ್ನ ಅಪರಾಧ ಯಾವುದು ? '

ಅರಿಯಬಲ್ಲವರಾಧು ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು

ನೂರಅರವತ್ತೊಂದು

ಅವನತ ಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದ ರಾಯ ದಣ್ಣಾಯಕನ ಮಾತು ಕೇಳದವನಂತೆ ಭಟನಾಯಕನೆಡೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲನೆಂದನು. ' ನಾಯಕ. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ, ದಣ್ಣಾಯಕ, ಗೋವಿಂದ ಮುವ್ವರನ್ನೂ ವಧ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಿ. ಇವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ್ದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ವಧಿಸಬೇಡ; ಕಣ್ಣು ಇಂಗಿಸು. ನಂತರ ಕೃಷ್ಣನ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವೆ ಇವರಿಗೆ ಮರಣಸ್ಥಾನವಾಗಲಿ '

ಮುವ್ವರನ್ನೂ ವಧ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲಾಯ್ತು. ವಧಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಚೌಕದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಲಾಯ್ತು. ಎರಡು ಸಬಳಗಳನ್ನು ಕುಲುಮೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೆಂಚಿಗೆ ಕಾಸಲಾಯ್ತು. ಹೋ! ಯಾರ ಕಣ್ಣು ಮೊದಲು? ಯಾರ ಕಣ್ಣು? ಹೆಚ್ಚುವಯಸ್ಸಾದ ತಿಮ್ಮನದೇ ಮೊದಲು.

' ಬೇಡ, ಬೇಡ. ಈ ಹಗರಣಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಕಾರಣ. ನನ್ನ ಕಣ್ಣೇ ಮೊದಲು ' ಎಂದ ದಣ್ಣಾಯಕ.

' ನನ್ನೆದುರು ನನ್ನ ಪ್ರಾಯದ ಪುತ್ರರ ಕಣ್ಣಿಂಗುವುದನ್ನು ನಾನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರೆ ' ಎಂದ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ. ಭಟನಾಯಕನಿಗೆ ಹೊಸ ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಇನ್ನೆರಡು ಜೊತೆ ಸಬಳಗಳನ್ನೂ ಕೆಂಚಿಗೆ ಕಾಯಿಸಿದ.

ಮುವ್ವರು ಭಟರು ಒಂದೊಂದು ಜೊತೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಂದಿಗಳ ಎದುರು ನಿಂತರು.

ಭಟನಾಯಕ ಗುಡುಗಿದ ' ಒಂದು....ಎರಡು....ಮೂರು '

ಚುರ್ ರ್ ರ್ ರ್ ರ್ !

ಮೂರು ಜೊತೆ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಇಂಗಿಹೋದವು. ಹಾಯ್, ಹಾಯ್; ವಿಜಯನಗರದ ಕಣ್ಣು— ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಕಣ್ಣು— ಇಂಗಿ ಹೋಯ್ತು. ಮತ್ತೆ ಮೂವರೂ ಸೆರೆಮನೆಗೆ.

ಬಂಧನ ವಿಶೇಷ ಕ್ಲಿಷ್ಟದಾಯಕವಾಗಿದ್ದರೆ, ನೇತ್ರನಾಶ ಜೀವನಾಶಕ್ಕೂ ಕ್ಲಿಷ್ಟತರ. ಕಣ್ಣೆಲ್ಲದೆ ಎಂಥ ಬದುಕು,

ಎಂಥ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಅದೂ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ. ತಮ್ಮ ಶಿರಚ್ಛೇದನವನ್ನಾದರೂ ರಾಯ ಆಣತಿಸಬಾರದಿತ್ತೆ, ಎಂದುಕೊಂಡನು ದಣ್ಣಾಯಕ. ತಾನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಪಲಾಯನವೆಸಗಿ ತಂದೆ, ತಮ್ಮದಿರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಕಲೇಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದೆನಲ್ಲ, ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದ. ತಾನಾದರೂ ದುರ್ಗಪುರದ ಕದನದಲ್ಲಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳುವವರೆಗೆ ಕಾದಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ವೃಥಾ ಕೈಸೆರೆಯಾಗಿ ಹೇಡಿ ಬದುಕನ್ನು ನೂಕಬೇಕಾಯ್ತಲ್ಲ.

ಪ್ರಥಮ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ದಣ್ಣಾಯಕ ಬಂಧಿತ ವನರಾಜನಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಈಗ ಹೆಡೆ ತುಳಿದ ಸರ್ಪನಂತೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದನು. ದೃಷ್ಟಿ ಹೋದ ಶೋಕಕ್ರೋಧಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಯಾವನದ ದಣ್ಣಾಯಕ ಹುಚ್ಚಾಗಿದ್ದನು. ಬೋನಿನಲ್ಲಿಟ್ಟ ಹೊಸ ಹುಲಿಯಂತೆ ಸೆರೆಮನೆಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಧಾವಿಸುವನು. ರೋಷೋನ್ಮತ್ತನಾಗಿ ಗೋಡೆಗೆ ತಲೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳನು. ಊಟವಿಡಲು ಒಳ ಬಂದ ಪಹರೆಯವನನ್ನು ಹಿಸುಕಿ ಕೊಲ್ಲಲು ಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ನಿಂದ ಈ ಗುಹೆಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಕಾಲಿಡುವುದೇ ದುಸ್ತರ. ಬಾಗಿಲ ಮೂಲಕವೆ ಉಣಿಸಿನ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಒಳನೂಕಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಅವನು ಸೋತು ಮಲಗಿದಂತೆ ಭಾಸವಾದಾಗ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊರತರಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈಚೆಗೆ ತಟ್ಟೆ ಕೊಂಚವೂ ಬರಿದಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ದಣ್ಣಾಯಕ ಊಟದ ಗೊಡವೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಮೈ ಕೃಶವಾಗುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟು ದಿನ ನಡೆದೀತು. ಒಂದು ದಿನ ಮೈ ತಣ್ಣಗಾಯ್ತು.

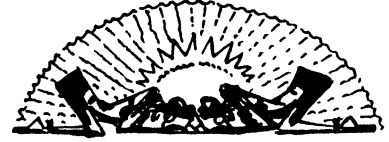
ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ತೀರಿಕೊಂಡ ಸುದ್ದಿಯೂ ಅನತಿ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಬಂದಾಗ ರಾಯನ ಕಣ್ಣಿಂದ ಬಿಸಿಯ ಹನಿ ಜಗುಳಿದವು. ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಪಟ್ಟ ವ್ಯಥೆಯೇ ಈಗಲೂ. ವೃದ್ಧಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಕಣ್ಣಿಂಗಿಸಿದ ಪ್ರಭು ಆತ ಅಸುನೀಗಿದಾಗ ಈ ರೀತಿ ವ್ಯಥಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡವರು ಕೇಳಿದವರು ಬೆರಗುಗೊಂಡರು. ಮೃತನ ಅಂತಿಮ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ರಾಯನೇ ಸ್ವತಃ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಸಾಗಿದ ಸುದ್ದಿ ರಾಜಧಾನಿಯ ಮಾತಾಯಿತು.

ನೂರಅರವತ್ತನಾಲ್ಕು

ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಶ್ಮಶಾನಯಾತ್ರೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಯ್ತು. ಪ್ರಭುವಿನ ಅವಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಚಕ್ಷು ಹೀನನಾಗಿ, ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಂದಿಗೆ ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಟಿಲ್ಲ ; ರಾಜನಿರ್ಮಾತ್ಮ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಧಾರ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಶ್ಮಶಾನಯಾತ್ರೆ. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನನ್ನಿಟ್ಟು ಚಂದನ ಚಿತಿಗೆ ಕೊಳ್ಳಿ ಕೊಟ್ಟಾಗ, ಶ್ಮಶಾನಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಯನ ಕಣ್ಣು ತೇವವಾದವು. ಮೃತಾತ್ಮದ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಕರ್ಮ, ಭೂರಿ ದಕ್ಷಿಣೆ, ಸಂತರ್ಪಣೆ ಅನ್ನದಾನ ಎಲ್ಲ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದವು ; ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಪುನಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲಾಯ್ತು. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೆಲ್ಲ ರಾಯನ ಘನತೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಮಂತ್ರಿಯ ದುರ್ವಿವೇಕಿಗಾಗಿ ತಮಗಿದ್ದ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮರೆತರು.

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ

ಕಾರ್ಣಾಟಕಸೈನ್ಯದಿಂದ ಪದೇ ಪದೇ ಭಂಗಿತನಾದ ಸುಲ್ತಾನ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ದ್ವೀಪದಿಂದ ತಳಮಳಿಸುತ್ತ, ಮುಯ್ಯಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಹತಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಅಪಾದಿತನಾಗಿ, ಬಂಧಿತನಾದುದು ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ಹಿಗ್ಗು; ಆದರೂ ತಾನು ತಂಟೆಹೂಡಿದರೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮತ್ತೆ ಚತುರ ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮನ ನೆರವು ಪಡೆದು, ತನ್ನನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುವನೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆ. ಪ್ರತೀಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಹತಹಿಸುತ್ತ, ಎದುರು ಸೆಣಸುವ ಬಲುಹಿಲ್ಲದೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ಉಭಯಸಂಕಟ. ಸಾಳುವ ತಿಮ್ಮ ಚಕ್ವು ಹೀನನಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಸಾನಗೊಂಡುದು ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ಸುದ್ದಿಯ ಸೊಡೆಯಾಯ್ತು. ಕೊನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಇಂಥ ಸದವಕಾಶವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಛಲ ಉನ್ಮುಖವಾಯ್ತು.

ಕನ್ನಡಕಟ್ಟಾಳುಗಳಿಂದ ಮಗ್ಗಲು ಮುರಿಯ ಏಟು ತಿಂದು ಚಮರಿದ್ದ ತನ್ನ ಪಡೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದನು ; ಹೊಸ ಅಶ್ವದಳ; ಹಸ್ತಿದಳಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಈಚೆಗೆ ತನ್ನ ಕೈತಪ್ಪಿದ್ದ ರಾಯ್ಚೂರುದುರ್ಗವನ್ನು ಪುನರ್ವಶೀಕರಿಸುವ ಹೆಬ್ಬಯಕೆಯಿಂದ ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆದನು. ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು ರಾಯ್ಚೂರಿಗರು ಕಳವಳಗೊಂಡರು. ಪುತ್ರ, ವಿಯೋಗ, ಮಂತ್ರಿವಿಯೋಗಗಳಿಂದ ದುಃಖತಪ್ತನಾದ ಪ್ರಭು ನೆರವಿಗಾಗಿ, ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮುಂಬರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ ; ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ತಾವು ಮತ್ತೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪರರಾಯರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಬೇಕಾಯ್ತು, ಎಂದು ರಾಯ್ಚೂರಿಗರು ತತ್ತರಿಸಿದರು. ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ ದುರ್ಗದ್ವಾರವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸಿ, ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದನು.

* * * *

ಕತ್ತಲೆ ಆಗತಾನೆ ಪಸರಿಸಿತ್ತು. ಭುವನವಿಜಯದ ಮೇಲುಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತಶಿಲಾಪೀಠದಮೇಲೆ ರಾಯ ಆಸೀನ. ಉಪವನದ ಕುಸುಮಸೌರಭಪೂತ ಮಂದಾನಿಲ ಅವನ ನೊಂದಮನಕ್ಕೆ, ಬಳಲಿದ ಮೈಗೆ ಹಿತಕಾರಿ. ರಾಯನಿಂದು ಮೊದಲಿನ ಉತ್ಸಾಹ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲ, ಉಲ್ಲಾಸಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತಾಕುಲ, ದೇಹ ಶ್ರಾಂತ. ಸರ್ವ ಸುಖಭೋಗದ ನಡುವೆ ಇದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅದಾವುದೋ ಅನ್ಯಕ್ತ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮ್ಲಾನಗೊಳ್ಳುವನು. ರಾಯನ ಸನಿಹದಲ್ಲೆ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ವೀಣಾವಿಶಾರದೆ ಮಂಜರಿ ಶೋಕಗೀತೆಯನ್ನು ದನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಸುತ್ತಲ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು, ತನ್ನಿರವನ್ನು ರಾಯ ಅರೆಗಳಿಗೆ ಮರೆತು ವೀಣಾನಾದದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನನಾದನು.

‘ ಪ್ರಭು ! ’

ರಾಯ ಮೊಗದಿರುಹಿ ನೋಡಿದನು. ‘ ಯಾರದು ’ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನದ ಗಡಸುತನವಿತ್ತು, ತನ್ನ ಗಾನ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ. ತಟಕ್ಕನೆ ಗುರುತು ಹತ್ತಿತು, ‘ ಓ, ನೀನು! ಬಾ. ತ್ವರಿತವೇನು ? ’

ಬೇಹುಗಾರ ವೆಂಕಟ ಬಿಜಾಪುರದಿಂದ ಐತಂದಿದ್ದನು; ಅವನು ತೋರುವ ರಾಜಮುದ್ರೆಗೆ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಪ್ರವೇಶ. 'ತ್ವರಿತವೇನು. ಅತಿ ತ್ವರಿತ. ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಪಡೆಗೊಂಡು ರಾಯ್ಚೂರ ಮುತ್ತಿಗೆಗಾಗಿ ಬಿಜಾಪುರದಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದಾನೆ. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೆ ರಾಯ್ಚೂರ ಬಳಿ ಸಾರಿರಬಹುದು.'

ರಾಯನಿಗೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅಚ್ಚರಿ. ಹೀಗೂ ಉಂಟೆ! ಆದರೆ ಸುದ್ದಿ ತನಗೆ ಮೊದಲೇ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಈಗಲಾದರೂ ಬಂದಿತು! ವೆಂಕಟ ನಚ್ಚಿನ ಬೇಹುಗಾರ; ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ವೆಂಕಟ ಬಲ್ಲ; ಇತರರು ತಿಳಿದ ಮೊದಲೇ ಬಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಮೇಲೆ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿ ತನಗೂ ಸುದ್ದಿ ಬರುವುದು. ವೆಂಕಟನ ಮಾತು ಎಂದೂ ಸುಳ್ಳಾದುದಿಲ್ಲ.

ಕ್ರೋಧ, ಅಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದ ತಳಮಳಿಸಿದನು ರಾಯ. ತನ್ನ ಹೆಸರೇ ಸಿಂಹಸ್ವಪ್ನವಾದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಇಂಥ ಒಣಹೆಮ್ಮೆಯೆ! ತನ್ನ ಪದಚುಂಬನಮಾಡಲು ಕೊಟ್ಟ ಕರೆಯನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ಪೂರೆಯಿಸುವ ಬಲುಹಿಲ್ಲದ ಹೆಂಬೇಡಿಗೆ ಈಗ ರಾಯ್ಚೂರದ್ವಿಜಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಅಂಥತೆಯೆ! ರಾಯನಿಗೆ ಮುನಿಸೆಷೋ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯೂ ಆಪ್ಪೆ, ತಾನಿಲ್ಲದಿರಲು ಕುರಿ ವರಾಕ್ರಮದ ಸೋಗು ತಾಳಿದಾಗ ಸಿಂಹ ಜಿಗುಪ್ಸೆಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂತೆ. ಕಾಲ್ಗೆ ಕಡಿಯ ತೊಡಗುವ ತಿಗಣೆಯನ್ನು ಒರೆಸಿಹಾಕುವಂತೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹನನ್ನೂ ಒರೆಸಿಹಾಕಬೇಕೆನುವ ಬಯಕೆ ಉಂಟಾಯ್ತು.

‘ಯಾರಲ್ಲಿ!’

ಊಳಿಗದವಳು ಮೃದುಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತ ಓಡಿ ಬಂದಳು.

‘ಈ ಕೂಡಲೆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸ ಹೇಳು.’

ಊಳಿಗವನಳು ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಯಿಡುತ್ತ ಮರೆಯಾದಳು. ಇಂಥ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕುದುರೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ, ಎನ್ನುವುದು ವೆಂಕಟನಿಗೆ ಹರಿಯದಾಯ್ತು ; ಅದೂ ಒಂಟಿ ಕುದುರೆ !

‘ ಪ್ರಭು! ನಾನಿತ್ತ ಸುದ್ದಿಯೆ ? ’

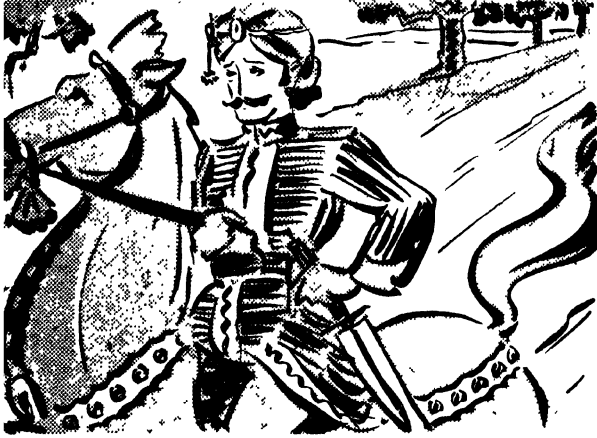
‘ ಮತ್ತಿನ್ನೇನು ! ’

‘ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ? ’

ರಾಯ ಉತ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲ. ವೀಣಾವಿತಾನ ನಿಂತಿತ್ತು ; ಅದರ ಅಶ್ರುತರವ ಅವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗುಯ್ ಗುಡುತ್ತಿದ್ದಂತಿತ್ತು. ಅದೋ. ಅದೇನು ! ಓ ; ಭೀಕರ ರಣರಂಗದ ಹುಯ್ಲು ! ರಣಭೂಮಿಯ ಹುಯ್ಲಿನ ಸ್ಮೃತಿ ವೀಣೆಯ ಇನಿದನಿಯನ್ನು ಮರೆಸಿ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿತು. ರಾಯ ಧಡಧಡನೆ ಓಡಿಹೋದನು. ರಾಯನ ವಿಚಿತ್ರ ವರ್ತನೆ ವೆಂಕಟನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದಾಯ್ತು ; ಮಂಜರಿಯಂತೂ ಕಂಗಾಲು.

ವೆಂಕಟ ತುಸು ಸಮಯ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತನು, ಪ್ರಭು ಬಂದಾನೆಂದು. ಉಹ್ಲು, ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದನು. ಪ್ರಾಸಾದದ ಹೊರ ಸಾರಿದಾಗ ನಿರ್ಗಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಋರವುಟಿಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಬಂತು. ಪ್ರಭು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಇದುವರೆಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಹೊರಟಿರಲಿಲ್ಲ ; ಸಮರಮುಖಕ್ಕೆರಲಿ ಬೇಟೆಗೂ ಕೂಡ. ರಾತ್ರಿಯ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಪತಿ ದೂರದ ಸಮರಮುಖಕ್ಕೆ ಪಯಣಹೊರಡುವುದೆಂದರೆ ! ಪ್ರಭುವಿನ ಅನವಶ್ಯಕ ಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿ ವೆಂಕಟ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ತೀಡಿದನು.

ರಾಯ್ಚೂರಿಗೆ ಎರಡು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದ ಸಮರಶಿಬಿರ. ಹಿಂದಿನ ರಾಯ್ಚೂರ ಕಾಳೆಗದಲ್ಲಿ ಸುಲ್ತಾನನ ಶಿಬಿರ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಸೂರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಏಟು ತಿಂದು ಸೇನೆ ಪಲಾಯನ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಈಗ ಗಾಯಗಳು ಮಾದಿವೆ. ಇಂದು

ಮತ್ತೆ ಸುಲ್ತಾನನಶಿಬಿರ ಆಮೋದಪೂರಿತ. ಶಿಬಿರ ಸುಲ್ತಾನನಾಹಿಯ ವಿಲಾಸ, ಛೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನ.

ಬಿಜಾಪುರದ ಸುಲ್ತಾನ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ನೈಭವ ಯುಕ್ತ ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟದಾನೆ. ಸಮರಶಿಬಿರದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಬಿಡಾರವಾದರೂ ಸರ್ವಾಲಂಕೃತ; ಮಖ ಮಲ್‌ನಿಂದ ಜರಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ಝಗಝಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದಿಲ್‌ಷಹ ವ್ಯದುಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲುಚಾಚಿ ವಿರಮಿಸಿದಾನೆ. ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ದ್ರಾಕ್ಷಾರಸವನ್ನು ಕುಡಿದು ಕುಡಿದು ಕಣ್ಣು ತುಸು ರಕ್ತಿಯು ಛಾಯೆ ಹೊಂದಿವೆ. ಪಾರಸೀಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೊಸತಾಗಿ ಕರೆತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನೃತ್ಯಾಂಗನೆಯರೀವರು ಸುಲ್ತಾನನ

ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಹಿಮ್ಮೇಳದ ತಂಡ.

ದ್ವಾರಪಾಲಕ ಸುಲ್ತಾನನ ಬಳಿ ಸರಿದು 'ಖಾವಂದ್! ರಾಯ್ಡ್‌ರಿಸಿಂದ ಬೇಹುಗಾರ ಬಂದಿದಾನೆ' ಎಂದನು.

'ಆ ಸೈತಾನ ಈಗೇಕೆ ಬಂದ ಇಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಸುಖಭಂಗವಾದಲು. ನೃತ್ಯಮುಗಿದಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ, ಹೇಳು'.

'ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು, ಖಾವಂದ್. ತುಂಬ ಜರೂರು, ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ'.

'ಫತ್, ಬರಹೇಳು'.

ದ್ವಾರಪಾಲಕ ನಿರ್ಗಮಿಸಿ, ಬೇಹುಗಾರನನ್ನು ಒಳ ಕಳುಹಿದನು.

‘ಸೈತಾನ್! ಎಂಥ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದೆ. ನಿನಗೆ ಹೊತ್ತುಗೊತ್ತಿನ ಪರಿವೆ ಇಲ್ಲವೇನು’.

‘ಖಾನಂದಾ, ಖಾನಂದಾ! ತುಂಬ ಜರೂರಿನ ಸುದ್ದಿ. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಈ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ರಾಯ್ಚೂರುದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದಾನೆ’.

ದ್ರಾಕ್ಷಾರಸ ಮಧುರ ಗಾಯನ, ಅಪೂರ್ವ ನರ್ತನಗಳು ಅದಿಲ್‌ಷಹನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ತುಸು ತಪ್ಪಿಸಿದ್ದವು. ಬೇಹುಗಾರನಿತ್ತ ಸುದ್ದಿ ಷಹನಿಗೆ ವಿಷಜಾಣದಂತೆ ಚುಚ್ಚಿತು. ತಟಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ‘ಏನು? ಏನಂದೆ?’ ಎಂದನು.

‘ವಿಜಯನಗರದ ಅಧಿಪತಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಈ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ರಾಯ್ಚೂರಿಗೆ ಬಂದು ತಲುಪಿದಾನೆ. ಮುತ್ತಿಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಗಾಗಿ ತಾನೇ ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದಿರಬಹುದು; ಹಿಂದಿನಿಂದ ಭಾರಿಯಾದ ಸೈನ್ಯ ಬರುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ’.

‘ನಿನ್ನ ತಲೆ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಪುತ್ರವಿಯೋಗದಿಂದ ದುಃಖಿತನಾಗಿ, ಮಂತ್ರಿಯ ಅವಸಾನದಿಂದ ಅಂಗಚ್ಛೇದನ ವಾದಂತೆ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನತ್ತ! ರಾಯ್ಚೂರಿತ್ತ!’

‘ಇಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೇ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ರಾಯ್ಚೂರಿಗರಿಗೆ ಬಹಿರಂಗ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದ. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಪರಾಜಯಭೀತಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ರಾಯ್ಚೂರಿಗರು ರಾಯನ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಜಯಿಸಿದಂತೆ ಭಾವಿಸಿದರು. ಮಹಾನವಮಿಯ ದಿಬ್ಬದಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಣಪೀಠದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ರಾಯನನ್ನು ಜನದೊಂದಿಗೆ ನಾನೂ ನೋಡಿದೆ. ರಾಯನ ಆಗಮನದ ಸಂತೋಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಂದು ರಾಯ್ಚೂರಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಜೃಂಭಣೆಯ ಉತ್ಸವಾಚರಣೆ’.

ಸುಲ್ತಾನನ ಮೊಗ ಕಪ್ಪಿಡಿಯಿತು. ಆಸೀನರಾಗಿದ್ದ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೊಗದ ಹರ್ಷ ಇಳಿಯಿತು.

ರಾಜಕೀಯದ ಗೊಂದಲವರಿಯದ, ನರ್ತನದ ಲಲಿತ ಮಧುರ ಜೀವನವೇ ಸರ್ವಸ್ವವಾದ ಪಾರಸೀ ನೃತ್ಯಾಂಗನೆಯರು ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು ; ಸುಲ್ತಾನನ ಇಳಿಮುಖವನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ, ತಮ್ಮ ನೃತ್ಯ ಆಮೋದಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ, ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಬಹು ಸಮೀಪವಾಗಿ ಅಂಗವಿನ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ಸುಲ್ತಾನನ ಕಿವಿಯಲ್ಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಹಾಡಲು ತೊಡಗಿದರು. ಅಸಹನೆಯಿಂದ ಸುಲ್ತಾನನ ಹುಬ್ಬು ಕೂಡಿದವು.

‘ ಚಲೋ ಜಾವ್ ಯಹಾಸೆ ’

ನೃತ್ಯಾಂಗನೆಯರು ಬೆಚ್ಚಿದರು. ಇತರರಲ್ಲಿ ಉಗ್ರ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡು ಸಿಡಿಮಿಡಿಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೂ, ತಾವು ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ಐತಂದೊಡನೆಯೇ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ಸುಲ್ತಾನ ಇಂದು ತಮ್ಮನ್ನೇ ಛೇದಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಚ್ಚಿದರು. ಬೆಚ್ಚಿ, ತಟಕ್ಕನೆ ಡೇರೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋದರು ; ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು.

* * * *

‘ ಹೋದರೆ ? ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ? ’ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಅಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ.

‘ ಹೌದು, ಪ್ರಭು, ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ. ಅಲ್ಲಿ ಸಮರಶಿಬಿರವಿದ್ದ ಚಹರೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ವಿಜಾಪುರ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ’ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೀಗಿದ ; ‘ ಪ್ರಭುಗಳ ಆಗಮನದ ಸುದ್ದಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಬೆಚ್ಚಿ, ಹುಲಿಯಂತೆ ಬಂದವನು ಇಲಿಯಾಗಿ ಹೋದ. ನೆನ್ನೆ ಸಂಜೆ ಸಮರಶಿಬಿರವಾಗಿದ್ದುದು ಇಂದು ಮುಂಜಾವು ಬಟ್ಟೆಬರಿಯ ಭೂಮಿ ; ಕತ್ತೆಕುದುರೆಗಳ ಲದ್ದಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕರಿಕಾದ ಒಣಕಲು ಭೂಮಿ. ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ರಾತ್ರೋರಾತ್ರಿ ಓಡಿಹೋಗಿದಾನೆ ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ, ತಾವು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ರಾಯ್ಚೂರಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ’.

ರಾಯ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕನು. ಇಂಥ ಸುಲಭ ವಿಜಯ ಎಂದೆಂದೂ ಅವನಿಗೆ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ಉತ್ಕಲ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ ದೂರ ನುಗ್ಗಿದಾಗ ಮಹಾಪಾತ್ರಸಹಿತನಾದ ಗಜಪತಿಯ ಬಲವನ್ನು ಬಲದಿಂದಲೆ ಮುರಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಮೂಡಲು, ತಂತ್ರ ಯುದ್ಧನಿವಾರಣೆಮಾಡಿ ಜಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿತೇನೋ ಹೌದು. ಆ ಜಯ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ, ತಂತ್ರಸಾಧನೆಯಿಂದ ಆದುದು. ಈ ವಿಜಯವಾದರೋ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ; ನೆತ್ತರು ಸುರಿಯಲಿಲ್ಲ, ತಂತ್ರದ ಸಾಧನೆಯಿಲ್ಲ. ಕರ್ಣಾಟಕಸಿಂಹನ ಆಗಮನವೆ ಆದಿಲ್‌ಷಹನ ಪಲಾಯನ ಕಾರಣ.

ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕ ರಾಯನ ವಿಸ್ತೃತ ಮುಖ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಪೆಡಸಾಯ್ತು. ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿತು. ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗಿದ ಮೊಗ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕದಡಿತು. ತನ್ನ ಪದಚುಂಬನಮಾಡಲು ಇತ್ತ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಹಿಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಅಂಗೀಕರಿಸುವೆನೆಂದವನು ತಾನು ಮುಂದಾದಾಗ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಪಲಾಯನಮಾಡಿದ ಹೆಂಬೇಡಿ ಹಂದಿ ಆದಿಲ್‌ಷಹ ಇಂದೂ ಪಲಾಯನವನ್ನು ಪರಿಸಿ ತನಗೆ ದೊರೆತ ಸದವಕಾಶವನ್ನು ಭಗ್ನಗೊಳಿಸಿದನೆ! ಈ ಕ್ಷುದ್ರ ಜಂತುವಿನ ಹಲ್ಲು ಉಗುರು ಬಾಲಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕದಿದ್ದರೆ ತನಗೇ ಅವಮಾನ!

ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಓಲೆ ಹೋಯಿತು. 'ಸುಲ್ತಾನ. ನನ್ನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗುವೆಯೆಂಬ ವಚನವನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಭಂಗಿಸಿದ್ದೀ. ನಾ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯುಗ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನೇ ಹೂಡುವೆ. ನೀ ನನ್ನ ಸಾಮಂತನಾಗುತ್ತಿ, ನನ್ನ ದಾಸನಾಗುತ್ತಿ. ನಿನ್ನಿಂದ ಬೆಳಗಾವಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡ ಹೊರತು ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗು'.

ಮಳೆಗಾಲ ಮೊದಲಾಯ್ತು; ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುವುದಾದರೂ ಅಸಾಧ್ಯ. ಅಲ್ಲದೆ ಈಗ ಕೈಲಿರುವುದಾದರೂ ರಾಯ್ಚೂರ ಚಿಕ್ಕಪಡೆ. ವಿಜಾಪುರರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ದಾಳಿಮಾಡಲು ತಕ್ಕಷ್ಟು

ಹಿರಿದಾದ ಪಡೆ ಬೇಡವೇ ! ಈಗಲೇ ಛಲ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದುಡುಕಿಗೆ ಎಳಸದೆ ರಾಯ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ.
ಮೊದಲ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಸೈನ್ಯದ ಸನ್ನಾಹ.

ತುಪಾಕಿಸಿಪಾಯಿಗಳ ಬಲದಿಂದ ಎಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಸಾಹಸ ನಿರ್ವಹಣೆಯಾಗುವುದೆಂಬುದು ಮೊದಲ ರಾಯ್ಚೂರ
ಮುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ರಾಯನಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತ. ಅನಂತರದ ಸಮರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಯ ತುಪಾಕಿಸಿಪಾಯಿಗಳ ನೆರವನ್ನು
ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದ. ಈಗ ಬಿಜಾಪುರ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತುಪಾಕಿ,
ಫಿರಂಗಿಗಳ ಪಡೆ ಹಿರಿದಾಗಿರುವುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವೆಂದು ರಾಯನಿಗೆ ಖಚಿತ.

ತುಪಾಕಿ, ಫಿರಂಗಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ನೆರವು ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ರಾಯ
ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಗೋವೆಗೆ ಕಳುಹಿದನು : ವಿಜಾಪುರ ದಿಗ್ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ತುಪಾಕಿ,
ಫಿರಂಗಿಗಳ ನೆರವು ನೀಡಬೇಕು ; ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಗೋವೆಯ ರೇಪಿನ ಸುತ್ತಣ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತಾನು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರಿಗೆ
ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಗೋವೆಯ ಸುತ್ತಣ ಪ್ರದೇಶ ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು, ಬೆಳಗಾವಿಯ ಅಧಿಪತಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ
ಒಳಪಟ್ಟುದು. ತಾನು ಬೆಳಗಾವಿಯನ್ನು ಆದಿಲ್‌ಷಹನಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ
ಒಳಪಟ್ಟ ಗೋವೆಯ ಸುತ್ತಣ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರಿಗೆ ಪ್ರತಿಫಲಕೊಡುವುದು.

ಗೋವೆಯ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಾಗಲೆಲ್ಲ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತ, ಪ್ರತಿ
ಫಲವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಂಪದಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಇದ್ದರು. ಈಗ ಇಂಥ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುರೇ! ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ
ತುಪಾಕಿಸಿಪಾಯಿಗಳ, ಗೋಲಂದಾಜಪಡೆಯ ನೆರವು ಖಂಡಿತವಾದಮೇಲೆ ಹಾಹಾ ಅನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರವನ್ನು
ಆಕ್ರಮಿಸುವೆನೆಂಬುದು ರಾಯನಿಗೆ ಖಚಿತ.

ಮೂರನೆಯ ಪುತ್ರನಾಲ್ಕು

ಆಳು ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ

ರಾಯ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದ್ದನು ವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ಥನಾಗಿ. ಮೈ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಒರಗಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ವ್ಯಾಧಿಯ ವಿರೋಧವೆಷ್ಟೋ ಬುದ್ಧಿಯ ಉತ್ಸಾಹವೂ ಅಷ್ಟೆ.

‘ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು ಮುಹೂರ್ತ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ? ’

‘ ಸ್ವಭು. ತಾವು ವ್ಯಾಧಿನಿರ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಬಲಗೊಂಡಮೇಲೆ ವಿಜಾಪುರವೊಂದನ್ನೇಕೆ ಐದು ಸುಲ್ತಾನ್‌ಷಾಹಿಗಳನ್ನೂ ಧೂಳಿಪಟ ಮಾಡಬಲ್ಲೆವು. ಆತುರವೇನು ! ’ ಮಂತ್ರಿ ಅಜಪರ್ಕ ತಿಮ್ಮ ರಾಯನ ವ್ಯಾಧಿಯ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ವ್ಯಾಕುಲದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದನು.

‘ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಮಂತ್ರಿವರ್ಯ. ನನಗೆ ನಾಳೆಯೇ ಆರೋಗ್ಯ. ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾತ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ವ್ಯಾಧಿಯಾದರೂ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಗುಣವಾಗುವುದು. ನಾಳೆಯೇ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಹೊರಡೋಣ. ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯಾಗಲು ನಾನಾ ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೆ, ಪಯಣದ ಮೊದಲ ಕೆಲವು ದಿನ ಮೇನಾದಲ್ಲಿ ಹೋದರಾಯಿತು. ನಾಳೆಯೇ ಪಯಣವೆಂದು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಣತಿ ಕಳುಹು ’.

ಸ್ವಭುವಿನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗೆಗೆ ರಾಜವೈದ್ಯ ಬೊಮ್ಮಪಂಡಿತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಮಂತ್ರಿ ಕಳವಳಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ

ಪ್ರಭುವಿನ ಎದುರೇ ಆಡಿ, ಮನಸ್ಸು ಕುಗ್ಗಿಸಲು ಮಂತ್ರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಭುವಿನ ಆಣತಿಯನ್ನು ನಡೆಸದಿರುವುದು ಹೇಗೆ! ಇಬ್ಬದಿಯ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ, ಮೌನಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದನು. ನಾಳೆಯೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಪ್ರಯಾಣವೆಂಬ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆವಳರ ಸಂಕೇತಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದನು; ರಾಯ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿದನು. ರಾಯಸವನ್ನು ಪಡೆವಳರ ಅವಗಾಹನೆಗಾಗಿ ಕಳುಹಲಾಯ್ತು.

ಮರು ಮುಂಜಾವು. ಸೂರ್ಯನ ಕೆಂಪಳಿದು ಬಿಳುಪು ಮೂಡಿತ್ತು. ನಗರದ ಹೊರವಲಯದ ವಿಶಾಲ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧವಾದ ಕರ್ಣಾಟಕಸೈನ್ಯ ಸಜ್ಜಾಗಿ ನಿಂದಿತ್ತು. ಕಾಲ್‌ದಳ, ತುಪಾಕಿದಳ, ಅಶ್ವದಳ, ಹಸ್ತಿದಳ ಇವು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಸೈನ್ಯದ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರಣತೂರ್ಯಗಳು ಮೊಳಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆನೆಗಳು ಫೀಳಿಟ್ಟವು; ಕುದುರೆಗಳು ಕೆನೆದವು; ದಂಡಾಳುಗಳು ಜಯಘೋಷಮಾಡಿದರು. ಸಮಸ್ತ ಸೈನ್ಯವೂ ರಾಯನ ಆಗಮನವನ್ನು ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ಕಟ್ಟಣೆ. ರಾಯ ಬಿಜಯಮಾಡಿದವನೆ ಕಟ್ಟಣೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ದರ್ಶನ ಕೊಡುವುದು; ಅನಂತರ ಪಡೆಯ ಮುನ್ನಡೆ. ವೇಳೆ ಕಳೆದರೂ, ಬಿಸಿಲು ತುಸು ತುಸು ಏರಿದರೂ, ಪ್ರಭುವಿನ ಆಗಮನವಾಗದಿರಲು ದಂಡಾಳುಗಳು ಚಡಪಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಓ, ಅಗೋ! ಏನಲ್ಲಿ ಗುಜುಗುಜು ಕಟ್ಟಣೆಯ ಬಳಿ? ಕಟ್ಟಣೆಯ ಮೇಲೆ? ಕಟ್ಟಣೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾರೋ ಬಂದು ನಿಂದರಲ್ಲ; ಪ್ರಭುವೇ ಇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಲ್ಲ; ಮಂತ್ರಿ. ಇದೇನು ಹೀಗೆ? ಪ್ರಭು ಹಿಂದೆ ಬರುವನೋ?

ಮಂತ್ರಿ ಕಟ್ಟಣೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೆರೆದವರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದನು. 'ನೆಚ್ಚಿನ ದಳಪತಿಗಳೆ! ಕರ್ಣಾಟಕದ

ಕಟ್ಟಾಳುಗಳೆ! ಇಂದು ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಭು ವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ಥರಾಗಿದ್ದವರು ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಗುಣ ಹೊಂದುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ.... ಆದರೆ.... ಮುಂದೆ ಹೇಳಲು ಬಾಯಿ ಬಾರದು.... ಪ್ರಭು ನಮ್ಮನ್ನು ಅಗಲಿ ಹೋದರು ; ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವಾಯಿತು. ಇಂದು ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಯಿಲ್ಲ; ಶ್ಮಶಾನಯಾತ್ರೆ '.

ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಯ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಯೋಧರು ಶೋಕಾಕುಲರಾಗಿ ಅವನತಮುಖಿಯಾದರು.

ಭೂಪಾಲಂ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿ

ಸಿಡಿಲು
ಒಲವಿನ ಉಪವನ
ಅಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿ
ಹೆಣ್ಣು

ನಾಟಕ

ತ್ರಿಶೂಲ
ಕುಮ್ಮಟವಲ್ಲಭ
ಕಾಲೇಜ್ ಹುಡುಗ

ಜೀವನ

ಗೊಂಚಲ್ ಮಿಂಚು
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೀರರು

ಕವಿತೆ

ಯೋಸ ಹಾಡು
ಪ್ರಳಯ ದುಂದುಭಿ
ರಂಜನ

ಶಿಶುಗೀತೆ

ಹೂ
ಹಕ್ಕಿ ಹಾ
ಗುಮ್ಮ ಬಂತು

ಸತ್ಯಲೋಧನ ಪ್ರಕಟನ ಮಂದಿರ

ಕೋಟಿ : : ಬೆಂಗಳೂರು

ಬೆಲೆ : ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ

ಡಿ ಈಸ್ಟರ್ನ್ ಪ್ರೆಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು-೨